

Michaela Sklenářová

leges

Nároky poškodených na náhradu ujmy

pri škode na zdraví
a pri zásahu do osobnosti
v slovenskom deliktnom práve

teoretik

Nároky poškodených na náhradu ujmy pri škode na zdraví a pri zásahu do osobnosti v slovenskom deliktnom práve

Michaela Sklenárová

leges

Vzor citace:

SKLENÁROVÁ, M. *Nároky poškozených na náhradu ujmy při škode na zdraví a při zásahu do osobnosti v slovenskom deliktном práve*. Praha: Leges, 2025.

Recenzenti:

doc. JUDr. Katarína Zajác Ševcová, PhD.

JUDr. Ľuboslav Sisák, PhD.

Monografia vznikla s podporou Trnavskej univerzity v Trnave ako súčasť grantu č. 11/TU/2024 a grantového projektu APVV-20-0171.

KATALOGIZACE V KNIZE - NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Sklenářová, Michaela

Nároky poškozených na náhradu ujmy při škode na zdraví a při zásahu do osobnosti v slovenskom deliktном práve / Michaela Sklenářová. -- Vydání první. -- Praha : Leges, 2025. -- 147 stran. -- (Teoretik)

Obsahuje bibliografii a bibliografické odkazy

ISBN 978-80-7502-841-9 (brožováno)

* 347.426.4 * 347.513 * 616-001 * 347.152 * (437.6) * (048.8)

– nemajetková újma -- Slovensko

– náhrada škody -- Slovensko

– poškození zdraví -- Slovensko

– osobnostní práva -- Slovensko

– monografie

347 - Soukromé právo [16]

Vydalo Nakladatelství Leges, s. r. o., Lublaňská 4/61, Praha 2,
v roce 2025 jako svou 1042. publikaci.

Vydání první

Edice Teoretik

Návrh obálky Michaela Zoubek Vydrová

Redakce Mgr. Mária Pavláková

Sazba Gradis

Tisk Tiskárna PROTISK, s. r. o., České Budějovice

www.knihyleges.cz

© Michaela Sklenářová, 2025

ISBN 978-80-7502-841-9

OBSAH

Zoznam použitých skratiek	7
Predslov	9
Úvod	11
1 Teoretické poznatky a úvahy k nemajetkovej ujme spôsobenej zásahom do osobnosti človeka	15
1.1 Všeobecne k vývoju právnej úpravy ochrany osobnosti	15
1.2 K jednotnému pojmu ochrany osobnosti a chráneným statkom	17
1.3 Predpoklady vzniku nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v dôsledku zásahu do osobnosti	24
1.3.1 Neoprávnený zásah do osobnostného práva	26
1.3.2 Vznik nemajetkovej ujmy ako výsledku zásahu do osobnostného práva	32
1.3.3 Príčinná súvislosť medzi protiprávnym zásahom a vznikom nemajetkovej ujmy	42
1.3.4 Krátka úvaha o objektívnej zodpovednosti a absencii zavinenia	45
1.4 Náhrada nemajetkovej ujmy pri zásahu do osobnosti a kritériá určovania jej výšky	50
2 Teoretické poznatky a úvahy k nemajetkovej ujme spôsobenej škodou na zdraví	57
2.1 Všeobecne k vývoju právnej úpravy nároku na náhradu ujmy za škodu na zdraví	57
2.2 K pojmu bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia a k statkom chráneným prostredníctvom škody na zdraví	62
2.3 Predpoklady vzniku nároku na náhradu škody na zdraví	70
2.3.1 Protiprávny úkon škodcu	71
2.3.2 Vznik nemajetkovej ujmy ako škody na zdraví	73
2.3.3 Zavinené konanie zo strany škodcu	79
3 Nárok na náhradu ujmy za zásah do osobnosti a za škodu na zdraví. Kumulácia alebo exkluzivita?	83
3.1 Postoj slovenskej súdnej praxe k možnému vzťahu exkluzivity nárokov poškodeného podľa § 11 OZ a § 444 OZ	83

3.2	Prehľad súčasného stavu diskurzu v podmienkach Slovenskej republiky	90
3.3	Nielen o rozdielnom pohľade na vnímanie pojmu <i>škoda</i> a <i>ujma</i>	94
3.4	Zmenil zákon č. 437/2004 Z. z. nazeranie na pojem škody a ujmy? Krátka úvaha o argumente z mlčania zákona (<i>argumentum e silentio</i>)	100
3.5	Ešte raz k bolestnému, sťaženiu spoločenského uplatnenia a ochrane osobnosti	107
3.6	<i>Ne bis in idem</i>	117
3.7	Ujma na zdraví sekundárnej obete	123
Záver		131
Zoznam použitej literatúry		135
Súdne rozhodnutia		143
O autorke		147

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK

ABGB	rakúsky občiansky zákonník – <i>Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch</i>
BGB	nemecký občiansky zákonník – <i>Bürgerliches Gesetzbuch</i>
CC	rumunský občiansky zákonník – <i>Codul Civil</i>
CoC	francúzsky občiansky zákonník – <i>Code Civil</i>
CSP	zákon č. 150/2016 Z. z. <i>Civilný sporový poriadok</i>
český OZ	zákon č. 89/2012 Sb. – <i>Občanský zákoník</i>
KC	maltéžsky občiansky zákonník – <i>Kodiċi Ċivili (kap. 16)</i>
Kodeks cywilny	poľský občiansky zákonník – <i>Kodeks cywilny</i>
Najvyšší súd ČR	Najvyšší súd Českej republiky
Najvyšší súd SR	Najvyšší súd Slovenskej republiky
OZ	zákon č. 40/1964 Zb. <i>Občiansky zákonník</i>
PETL	princípy európskeho deliktneho práva
Ústavný súd ČR	Ústavný súd Českej republiky
Ústavný súd SR	Ústavný súd Slovenskej republiky
vyhláška č. 440/2001 Sb.	vyhláška Ministerstva zdravotníctví č. 440/2001 Sb. o odškodnení bolesti a ztížení společenského uplatnění
vyhláška o odškodňovaní	vyhláška č. 32/1965 Zb. o odškodňovaní bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia
zákon o obetiach trestných činov	zákon č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o doplnení niektorých zákonov
ZBSSU	zákon č. 437/2004 Z. z. o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení, financovaní zdravotného poistenia, o zriadení Všeobecnej zdravotnej poisťovne a o zriaďovaní rezortných, odvetvových, podnikových a občianskych zdravotných poisťovní v znení neskorších predpisov

ZOO	chorvátsky zákon – <i>zakon o obveznim odnosima (Obligation Act)</i>
ZoPZP	zákon č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov

PREDSLOV

Aj keď predslov nebýva integrálnou súčasťou každej monografie, vzhľadom na tému a viacero podnetov, ktoré vo mne počas jej písania rezonovali, rozhodla som sa ho ako autorka zaradiť na úvod tejto publikácie.

Predslov píšem s cieľom ponúknuť každému čitateľovi, či už ide o odborníka z právnej praxe, akademika, recenzenta alebo študenta so záujmom o túto problematiku, stručné zamyslenie nad témou tejto monografie. Téma je pritom priblížená nielen z teoretického a odborného hľadiska, ale aj z intuitívneho pohľadu, ktorý môže otvoriť priestor na širšie vnímanie súvislostí.

Pozornosť je venovaná nielen teoretickým východiskám, ale aj praktickým aspektom, ktoré majú zásadný dosah na subjekty priamo dotknuté zodpovednosťami vzťahmi, ktorými sa táto práca zaoberá.

Či už si to priznáme, alebo nie, každý čitateľ si už pri názve diela povedome vytvorí určitý postoj k zvolenej téme. Priamo povedané, vytvorí si predsudok. Zvolená téma tejto monografie je z okruhu problematiky, ktorá v posledných rokoch zažíva, povedzme, značnú expanziu. Táto je zjavná a neprehliadnuteľná nielen v povedomí poškodených, ktorí si tieto nároky čoraz viac aktívne uplatňujú, ale priamoúmerne súvisí aj s odborným a vedeckým spracovaním podobných tém, ktorého výsledkom je značný nárast počtu rôznych autorských diel, odborných a vedeckých článkov.

Dovolím si tvrdiť, že téma nemajetkovej ujmy už nerezonuje len v oblasti nehôd či zákrokov pri zachovaní zdravia v rámci zdravotnej starostlivosti, ale čoraz viac zasahuje aj do takých oblastí, akou je napríklad estetická medicína vykonávaná v súkromných zariadeniach.

Prax niekedy prináša až absurdné prípady. Niet žiadnych pochyb, že súdy sa musia dennodenne s uplatnenými nárokmi zaoberať a v konečnom dôsledku aj právne zodpovedajúcim spôsobom vyrovnáť. Ide o skutkovo ľahšie, no niekedy zložité až patové situácie. Nejde však len o skutkový stav, skladajúci sa z objektívnych faktov, ale aj o konkrétne životné situácie ľudí, ktoré sa vyznačujú subjektívnymi vnímaniami a silnými emóciami. Nech sa na túto tému pozeráme akokoľvek nezaujato, nepôjde vždy len o objektívnu stránku veci, ale aj o hodnotové otázky.

Právnymi normami a samotnou náhradou nemajetkovej ujmy sa zabezpečuje ochrana takých statkov a záujmov, ktoré sú typické tým, že nie sú zo svojej podstaty voľným okom priamo viditeľné alebo hmatateľné. Dotýkame sa tak oblastí, ktorá je z drvinej väčšiny nehmotná, pocitová a subjektívna,

založená na určitých hodnotách. Predovšetkým z tohto dôvodu dostala spôsobená ujma často skloňovaný prívlastok ako „nemajetková“. O to viac je tak táto problematika náročná a nech vynaložíme akúkoľvek snahu pozerat' sa na ňu len cez prizmu objektívnosti, nebude to z jej samotnej podstaty nikdy úplne možné.

Ako autorka rozumiem určitému možnému skepticizmu z aktuálnosti, a najmä potrebnosti spracovania tejto témy, a to z dôvodu, že spomínaný problém súbehu nárokov poškodených už je v súčasnosti *de facto* identifikovaný a pre niektorých vyriešený. Je pravdou, že problém súbehu spomínaných nárokov poškodených bol riešený vo viacerých predchádzajúcich vedeckých a odborných prácach alebo článkoch iných autorov. Domnievam sa, že predstava o tom, že postačí zmena legislatívy a problém je vyriešený, je zjednodušujúca.

Je dôležité pripomenúť, že v súčasných výstupoch nemožno nájsť publikáciu, ktorá by sa tejto problematike venovala komplexne, a to napriek tomu, že ide o prípady, s ktorými sa možno stretávať v každodennom živote na báze značnej pravidelnosti.

Na základe uvedených dôvodov považujem túto tému a jej spracovanie za opodstatnené a zároveň pociťujem potrebu zdôrazniť jej pretrvávajúcu aktuálnosť, hoci aj v období, ktoré sa vyznačuje množstvom výstupov venovaných tejto alebo inej príbuznej problematike.

Na záver tohto predslovu zostáva dodať, že ani touto publikáciou sa uvedená problematika nemusí dopracovať k jednoznačnej odpovedi, ktorá by bola – alebo mohla byť – všeobecne prijateľná a akceptovateľná. Uvedené ani nebolo cieľom tejto monografie. Skutočným cieľom však nie je poskytnúť vyčerpávajúce odpovede, ale skôr podnietiť čitateľa k zamysleniu nad teoretickými, a predovšetkým praktickými otázkami, ktoré môže prinášať súbeh viacerých nárokov poškodených.

Otázkou zároveň zostáva, ako nastaviť hranice uplatňovania týchto nárokov tak, aby bolo možné na jednej strane hovoriť o spravodlivom „odškodnení“ poškodeného, a na druhej strane o primeranom a spravodlivom „zaťažení“ zodpovedného subjektu. Ide totiž o hranice, ktoré sú značne citlivé a nájsť rovnováhu medzi týmito protiváhami nemusí byť také jednoduché, ako by sa mohlo na prvý pohľad zdať.

Autorka

ÚVOD

Nemajetková ujma pri škode na zdraví a pri zásahu do osobnosti poškodeného patrí medzi frekventovane diskutované témy tak v právnickej literatúre, ako aj v rozhodovacej činnosti súdov. Práve náhrady za tieto ujmy patria medzi často riešené otázky v rámci občianskoprávnej zodpovednosti.

Napriek rozsiahlej pozornosti, ktorej sa tejto problematike dlhodobo dostáva v teórii aj praxi, nejde o uzavretú tému. Práve naopak, ide o oblasť, ktorá sa neustále vyvíja a prináša nové otázky súvisiace so spravodlivosťou náhrady, jej rozsahom či metodikou určenia výšky satisfakcie. Aj z tohto dôvodu naďalej zostáva priestor na ďalšiu odbornú reflexiu a zhodnotenie aktuálnych vývojových tendencií v danej oblasti.

Či už ide o ľudské zdravie alebo osobnosť jednotlivca, ide o hodnoty, ktoré oprávnenne patria medzi tie najcitlivejšie. Ako už bolo naznačené v predslove, nemajetková ujma a s ňou spojený nárok na jej náhradu sa dávno netýka len reakcie na viditeľné zásahy do telesnej integrity jednotlivca. Táto problematika čoraz častejšie presahuje do oblastí, akou je napríklad estetická medicína, mediálne zásahy do súkromia či bulvárna tlač.

Práve časté paušalizovanie a všeobecné písanie o nemajetkovej ujme môže vytvárať dojem, že všetky podstatné otázky už boli zodpovedané. Domnievame sa však, že takéto presvedčenie môže zároveň zakrývať dôležité detaily a doposiaľ nezodpovedané otázky týkajúce sa chránených hodnôt jednotlivca.

Napriek skutočnosti, že o nemajetkovej ujme existuje rozsiahla odborná literatúra, aj naďalej možno nájsť viaceré aspekty, ktoré sú k dnešnému dňu prinajmenšom hodné diskusie. Práve s touto víziou vznikla aj táto monografia, ktorá sa zameriava na načrtnutie problematiky toho, o čom sa písalo a píše pri súbehu nárokov menej, ako aj toho, čo sa pri tomto súbehu opomína.

Aj keď vyjadrenie predmetných nárokov nemajetkovej ujmy v peniazoch, ich identifikácia, vzájomné prelínanie alebo súbeh patria medzi najnáročnejšie oblasti práva, ide o skutočnosti, s ktorými sa musí právna teória a prax adekvátne vyrovnáť.

Cieľom a víziou tejto monografie je analyzovať konkrétne typy nemajetkovej ujmy. Zameriava sa najmä na problematiku súbežného uplatňovania dvoch nárokov, a to nároku na náhradu nemajetkovej ujmy pri zásahu do osobnosti podľa § 11 a nasl. OZ a nároku na náhradu nemajetkovej ujmy

v rámci škody na zdraví podľa § 444 OZ. V analýze sa prihliada aj na osobitnú úpravu obsiahnutú v ZBSSU. Samotná téma tejto monografie sa ťažisko-vo zameriava na prípady z praxe, keď jeden skutkový dej môže viesť k vzniku viacerých súbežných nárokov poškodených na náhradu nemajetkovej ujmy.

V konkrétnom zmysle slova pôjde najmä o identifikáciu rozdielov týchto druhov nemajetkových ujm, ako aj skúmanie ich podobností a posudzovanie prípadov, v ktorých môžu oba nároky vznikať súbežne. Monografia sa venuje analýze „územia“, na ktorom sa uvedené nároky na náhradu nemajetkovej ujmy môžu navzájom prelínať, skúma rozsah tohto prelínania a zároveň sa snaží objasniť, či možno presne identifikovať ich vzájomné prekrývanie.

Neopomenutá nebude ani problematika majetkového vyjadrenia týchto nárokov v peniazoch, ako aj spôsoby, ktorými sa náhrady za nemajetkové ujmy v praxi vyčísľujú. Konkrétne možno uviesť pomerne širokú diskrečnú právomoc súdu pri výpočte nemajetkovej ujmy podľa § 11 OZ. Naopak, pri nemajetkovej ujme spôsobenej v rámci škody na zdraví sa uplatňuje princíp bodového ohodnotenia a následného stanovenia sumy zodpovedajúcej celkovému počtu bodov podľa lekárskeho posudku.

Zohľadňovaný bude aj subjekt, v ktorého právomoci je vyčíslenie náhrady konkrétného druhu nemajetkovej ujmy. Buď pôjde v rovine sporového konania o sudcu pri nemajetkovej ujme podľa § 11 OZ, alebo pôjde o lekára, prípadne o kombináciu lekára a sudcu za predpokladu, že sa spor dostane do súdneho konania pri náhrade nemajetkovej ujmy podľa § 444 OZ.

Monografia sa venuje záujmom primárnych aj sekundárnych obetí, ako aj pôvodcu škody, pričom sa usiluje o vyvážený prístup bez neodôvodnenej preferencie jednej strany.

V kontexte sekundárnych obetí je problematika náhrady rôznych druhov nemajetkových ujm spätá so situáciou, keď sekundárna obeť najskôr utrpí nemajetkovú ujmu podľa § 11 a nasl. OZ, ktorá sa však môže rozvinúť až do intenzity ujmy na zdraví podľa § 444 OZ (napríklad ťažšie psychické diagnózy vyžadujúce liečbu), a to v dôsledku veľkej psychickej záťaže spôsobenej ujmou primárnej obete. Možno tak doplniť, že v praxi je pri sekundárnych obetiach situácia o to komplikovanejšia, keďže sa nároky týchto obetí na náhradu ujmy na zdraví podľa § 444 OZ zamietajú v dôsledku nedostatku kauzality.

Jednou z najspornejších častí danej problematiky je najmä skutočnosť, že nedostatočná právna úprava vytvára priestor pre rôznorodý výklad dotknutých právnych predpisov a ustanovení. Uvedené sa, obrazne povedané, odohrало pred očami odbornej verejnosti napríklad v prípade, keď Najvyšší súd

SR a Ústavný súd SR na otázku špeciality ustanovení § 11 a § 444 OZ reagovali rôznymi spôsobmi a zaujali k tejto otázke protichodné stanoviská.

V slovenskej právnej praxi sa preto objavili dva protipólne názory, na ktoré dodnes neexistuje jednoznačná odpoveď. Každý z prezentovaných konceptov má však svoje *pro et contra*.

V kontexte súčasnej právnej úpravy je potrebné uvedomiť si aj to, že aj prípadná úprava týkajúca sa možného zaradenia, resp. presunu nemajetkovej ujmy ako zásahu do osobnosti v deliktnej práve situáciu nerieši. Aj zaradenie viacerých druhov nemajetkovej ujmy do jednotného oddielu právneho predpisu ešte neznamená, že problém prípadného súbehu a exkluzivity sa odstráni. Ako príklad možno uviesť pomerne nový kódex Českej republiky – český OZ, kde i napriek tomu, že tieto rôzne druhy nemajetkovej ujmy sa sústreďujú do nadväzujúcich ustanovení (§ 2958 a 2959), prípadná kumulácia týchto nárokov môže byť relevantnou otázkou. Výnimkou nemusí byť ani súbeh nárokov podľa § 823 ods. 1 a § 844 ods. 3 BGB v nemeckej právnej úprave.

Slovenská právna úprava sa nevyznačuje dlhodobou tradíciou striktné exkluzívneho posudzovania týchto nárokov. Inými slovami, v slovenskom práve sa tieto nároky historicky nevnímali ako nevyhnutne navzájom vylučujúce sa. Už samotné znenie týchto nárokov v súčasnej právnej úprave (§ 444 a § 11, resp. § 13 OZ) nabáda k tomu, že každý z nich má poškodenému „nahradit“ v podstate niečo iné. Problém nastáva vtedy, keď sa bližšie zameriame na to, čo má kompenzovať náhrada za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia v zmysle ZBSSU.

V zmysle § 2 ods. 1 ZBSSU je bolesťou ujma spôsobená poškodením na zdraví, jeho liečením alebo odstraňovaním jeho následkov. Podľa § 2 ods. 2 tohto zákona je sťaženie spoločenského uplatnenia stav v súvislosti s poškodením na zdraví, ktoré má preukázateľne nepriaznivé následky pre životné úkony poškodeného, na uspokojovanie jeho životných a spoločenských potrieb alebo na plnenie jeho spoločenských úloh. Teda aj v tomto prípade sa nahrádza nemajetková ujma spojená s vplyvom poškodenia zdravia poškodeného na jeho životné, spoločenské potreby a úlohy. Nie sú práve obmedzené životné úkony a negatívny vplyv poškodenia zdravia na život poškodeného dôvodom, pre ktorý si poškodení uplatňujú nárok na náhradu nemajetkovej ujmy podľa § 11 alebo § 13 OZ, pričom často argumentujú zásahom do práva na rodinný a súkromný život?

Je nepochybné, že právo na súkromie a rodinný život zahŕňa aj morálne a sociálne vzťahy, ktoré sú úzko späté so životnými úkonmi poškodeného

a jeho spoločenským postavením. Prelínanie týchto dimenzií, predovšetkým v kontexte sťaženia spoločenského uplatnenia a zásahu do osobnosti, je preto ťažko prehliadnuteľné.

ZBSSU súčasne priznáva poškodenému možnosť žiadať až päťdesiatpercentné navýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia v prípadoch hodných osobitného zreteľa (§ 5 ods. 5 ZBSSU). Otázkou tak môže byť aj to, či je toto navýšenie schopné ovplyvniť následnú požiadavku poškodeného na náhradu nemajetkovej ujmy podľa § 11 OZ a nasl.

Obsah monografie v konečnom dôsledku kriticky načrtáva aktuálne nedostatky a skúma, či súčasná právna úprava poskytuje adekvátny rámec na riešenie konfliktov medzi rôznymi druhmi nemajetkovej ujmy, pričom identifikuje konkrétne medzery, ktoré si vyžadujú právnu reflexiu. Posudzuje, či možno tieto viaceré nároky uplatniť súbežne, bez toho, aby došlo k ich vzájomnému vylúčeniu.

Monografia nemá primárne komparatívny charakter, avšak bude spomenutá napríklad aj česká, nemecká, rakúska, chorvátska, maltézska, anglická, francúzska, poľská či rumunská právna úprava. Identifikovaný „problém“ súbehu sa súčasne netýka len krajín, ktoré majú tieto nároky zakomponované už v rámci svojho právneho poriadku, ale týka sa aj krajín, ktoré plánujú tieto nároky do svojho právneho poriadku upraviť ešte len v budúcnosti.

V konečnom dôsledku sa monografia pokúsi priniesť nové podnety na zlepšenie právneho rámca, ako aj rozhodovacej praxe v oblasti náhrady týchto nemajetkových ujím. Ukazuje, že otázky spojené s uvedenou problematikou si vyžadujú podrobnú analýzu a riešenie, ktoré sa musí venovať zodpovedajúcemu vyváženiu práv a povinností, či už na strane poškodených, alebo na strane zodpovedných subjektov.

1 TEORETICKÉ POZNATKY A ÚVAHY K NEMAJETKOVEJ UJME SPÔSOBENEJ ZÁSAHOM DO OSOBNOSTI ČLOVEKA

1.1 Všeobecne k vývoju právnej úpravy ochrany osobnosti

Niet pochyb, že osobnostné práva jednotlivca majú svoj pôvod už v predchádzajúcich zneniach občianskoprávných predpisov. Svoje zakotvenie mali už v znení OZ z roku 1950.¹ Právo na ochranu osobnosti sa komplexnejšie, resp. súhrnne,² upravené objavilo „až“ v pôvodnom znení OZ z roku 1964, keď ochrana osobnosti bola upravená v ustanovení § 11 až 17 OZ.³

Dotknuté ustanovenie § 11 OZ explicitne uvádzalo, že občan má právo na ochranu svojej osobnosti, najmä života a zdravia, občianskej cti, ako aj svojho mena a prejavov osobnej povahy. Ustanovenie § 13 OZ, totožne ako aj to súčasné, upravovalo poskytnutie primeraného zadostučinenia.⁴ Myslela sa tým predovšetkým náhrada tzv. morálnej škody, a to napríklad vo forme verejného ospravedlnenia. Táto morálna reparácia sa vyslovene odlišovala od náhrady materiálnej škody, pričom sa vyvinula prax, že hoci to zákon explicitne nevylučoval, zadostučinenie sa neposkytovalo v peniazoch.⁵ Predpokladalo sa len tzv. morálne zadostučinenie.⁶

¹ § 22 OZ v znení z roku 1950.

² DVONČ, F. Práva a povinnosti občanov podľa nového Občianskeho zákonníka. *Socialistické súdnictvo*, roč. 16 (1964), č. 4, s. 98.

³ Pozri aj KNAPP, V. In: KNAPP, V., LUBY, Š. a kol. *Československé občianske právo*. 2. prepracované a doplnené vydanie. 1. zväzok. Bratislava: Obzor, 1973, s. 20 – 21.

⁴ Vyhlásené znenie OZ ako zákona č. 40/1964 Zb. z 26. februára 1964.

⁵ KNAPPOVÁ, M. In: KNAPP, V., LUBY, Š. a kol. *Československé občianske právo*. 2. prepracované a doplnené vydanie. 1. zväzok. Bratislava: Obzor, 1973, s. 168. Ibid., s. 162. Rovnako aj CIRÁK, J. *Ochrana osobnosti v slovenskom občianskom práve*. (Studia Iuridica Bratislaviensia, Nr. 2). Bratislava: VO PF UK, 1994, s. 33. Cirák súčasne poukazuje na to, že v danom období sa občania ochrany príliš nedomáhali a inštitút ochrany osobnosti sa v spoločenskej praxi výraznejšie neprejavil. Pozri k tomu *Zborník III NS ČSSR o občianskom súdnom konaní v niektorých veciach pracovnoprávných, občianskoprávných a rodinnoprávných*. Praha (1980), s. 170 a nasl. Aj Klapáč uvádza, že ide o nedostatok tradície ochrany práv slúžiacich rozvoju osobnosti občana v spoločenskej praxi, čo malo za následok, že občania sa málokedy dovoľávali tejto ochrany. Pozri Klapáč, J. *Občianskoprávna ochrana osobnostných a osobných práv*. *Socialistické súdnictvo*, roč. 26 (1974), číslo 9, s. 15.

⁶ Napríklad LUBY, Š. *Zodpovednosť štátu za škodu spôsobenú rozhodnutím alebo úradným postupom*. Bratislava: Obzor, 1971, s. 24.

Vplyvom času a neustálych zmien v spoločnosti, ako aj v práve, sa ani ochrana osobnosti nevyhla úpravám a zmenám. Tieto zmeny, aj keď nie zásadné, odrážali posun spoločnosti a prispôsobenie sa novej ére spôsobu života ľudí.

V súčasnosti je právna úprava ochrany osobnosti koncipovaná v ustanoveniach § 11 až 16 OZ. Medzi najdôležitejšie zmeny oproti predchádzajúcej právnej úprave patrí to, že sa rozšíril výpočet chránených statkov v § 11 OZ, ktoré sú demonštratívnym spôsobom uvedené v tomto poradí: život a zdravie, občianska česť a ľudská dôstojnosť, súkromie, meno a prejavy osobnej povahy.

Na druhej strane sa tiež rozšírilo znenie ustanovenia § 13 OZ, ktoré vo svojom druhom odseku explicitne uvádza náhradu nemajetkovej ujmy v peňazoch.⁷ Ako príklad možnej peňažnej náhrady sú uvádzané také zásahy, ktoré výrazne znižujú dôstojnosť fyzickej osoby alebo jej spoločenskú vážnosť.

Odsek 3 ustanovenia § 13 OZ určuje subjekt, ktorý bude o prípadnej výške náhrady v peňazoch rozhodovať. Týmto oprávneným subjektom je súd, pričom výšku náhrady určí s prihliadnutím na závažnosť vzniknutej ujmy a na okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo. Ide o otvorenú množinu kritérií, ktoré môže súd pri stanovení výšky náhrady zohľadniť.

Pre predchádzajúcu aj súčasnú právnu úpravu naďalej platí, že ochrana osobnosti ako základ súkromnoprávnej ochrany osobnostných práv je v OZ zaradená v jeho úvodnej časti, a to vrátane úpravy nárokov vyplývajúcich zo zásahu do tohto práva.⁸

⁷ Znenie OZ ako zákona č. 40/1964 Zb. od 01. 11. 2024. Finančné zadostučinenie v peňazoch zaviedla novela OZ – zákon č. 87/1990 Zb. Zmena rozsahu chránených statkov dokonca nastala až neskôr – novelou – zákonom č. 509/1991 Zb.

⁸ Pre porovnanie možno uviesť právnu úpravu českú, chorvátsku, francúzsku a poľskú. Náš spoločný minulý partner – Česká republika – pristúpila v novom OZ k inej úprave. Ochrana osobnosti je upravená v § 81 a nasl. českého OZ. Tieto ustanovenia upravujú z hľadiska právnych nástrojov ochrany len právo domáhať sa, aby sa od neoprávneného zásahu upustilo alebo aby bol odstránený jeho protiprávny následok (§ 82 ods. 1 českého OZ). Naopak, úprava náhrady nemajetkovej ujmy v súvislosti s ujmou na zdraví, prípadne s ujmou blízkych osôb pri úmrtí alebo ťažkom ublížení na zdraví primárnej obete, sa začlenila do deliktnej časti tohto predpisu – § 2910, § 2958, § 2959. Podobná je aj chorvátska právna úprava, kde sa všeobecné ustanovenia o ochrane osobnosti nachádzajú v úvodnej časti právneho predpisu ZOO. Každá fyzická a právnická osoba má právo na ochranu svojich osobnostných práv za predpokladov stanovených zákonom – čl. 19 (1) ZOO. Právami osobnosti sa rozumejú právo na život, telesné a duševné zdravie, česť, dôstojnosť, meno, súkromie, osobný a rodinný život, sloboda podnikania a iné – čl. 19 (2) ZOO. Za pokrokové je možné

1.2 K jednotnému pojmu ochrany osobnosti a chráneným statkom

Na vývoj spoločnosti, ktorá sa dnes dynamicky vyvíja nielen z technologicko-kej stránky, ale vyznačuje sa aj stúpajúcim množstvom príležitostí, keď možno do osobnosti jednotlivca neoprávnene zasiahnuť, musí reagovať právo a právna prax. Z tohto dôvodu sa ochrana osobnosti a jej vývojové mílniky nachádzajú dnes na úplne inej úrovni, než to bolo napríklad pred dvadsiatimi rokmi.

Osobnostnoprávna ochrana imateriálnych hodnôt človeka má v súčasnosti v práve širokú relevanciu a uplatnenie. Táto ochrana sa poskytuje nielen v záujme jednotlivca, ale aj v záujme spoločnosti.⁹ Ide súčasne o určité hodnotové nastavenie právneho predpisu, kde jednotlivcovi sú poskytnuté právne nástroje, ktoré ho chránia pred jednotlivými zásahmi do jeho osobnostnej sféry.

Osobnosť v právnom zmysle slova treba chápať širším – extenzívnym spôsobom. Právny model osobnosti je špecifický tým, že zahŕňa nielen práva spojené so sociálnym aspektom osobnosti, ale aj práva týkajúce sa samotnej

vnímať explicitné zakotvenie tejto ochrany aj pre právnické osoby, keď právnická osoba má všetky uvedené práva osobnosti s výnimkou tých, ktoré sú spojené s biologickou podstatou fyzickej osoby, a to najmä právo na česť a dobré meno, názov, obchodné tajomstvo, sloboda podnikania a iné – čl. 19 (3) ZOO. Vzťahy týkajúce sa náhrady vzniknutej škody (ujmy) sú však upravené v časti ZOO o náhrade škody, kde právna úprava explicitne obsahuje ustanovenie, ktoré pod škodu radí aj zásah do osobnostného práva na česť – čl. 1046 ZOO a osobitne upravuje náhradu škody spôsobenej zásahom do cti a šírením nepravdivých informácií – čl. 1098 ZOO. Aj francúzska právna úprava zakotvuje v úvodných ustanoveniach CoC ochranu osobnostných práv. Podľa čl. 9 CoC má každý právo na rešpektovanie svojho súkromného života. Súd môže bez toho, aby tým bola dotknutá náhrada utrpenej škody, nariadiť všetky opatrenia, ako napríklad zaistenie, zhabanie a iné, ktoré sú vhodné na zabránenie alebo ukončenie zásahu do súkromia. Tieto opatrenia môžu byť v prípade naliehavosti nariadené v skrátenom konaní (*référé*). Kapitola II – konkrétne články 16 až 16-9 CoC – sa následne zaoberajú ochranou života a dôstojnosti jednotlivca. Spôsobená ujma a jej náhrada sa rieši cez všeobecné pravidlá zodpovednosti za škodu, kde podľa čl. 1240 CoC každý, kto inému spôsobil škodu, je povinný ju nahradiť. Nenahrádza sa len škoda spôsobená úmyselne, ale aj tá, ktorá bola spôsobená neobstarávanosťou a neopatrnosťou (čl. 1241 CoC). Nárok sekundárnych obetí na náhradu spôsobenej ujmy v oblasti dopravných nehôd je legislatívne uchopený v osobitnom zákone č. 85 – 677 (*Loi n° 85-677 du 5 juillet 1985 tendant à l'amélioration de la situation des victimes d'accidents de la circulation et à l'accélération des procédures d'indemnisation*), konkrétne v čl. 6. Podobne je na tom aj Poľsko – pozri aj čl. 23, 24 a následne čl. 446, 446² a 448 *Kodeksu cywilnego*.

⁹ Porovnaj aj LUBY, Š. *Práva príbuzné právam autorským*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1963, s. 23.

materiálnej podstaty človeka. Táto je z materiálnej stránky nositeľkou hodnôt, ktoré majú jednak sociálnoprávnu povahu (česť, dôstojnosť), ale existujú aj ako vrodene vlastnosti človeka (život, telesná integrita a podobne).¹⁰

V kontexte histórie vývinu ochrany osobnosti si možno všimnúť, že táto nevznikla naraz. Jednotlivé čiastkové práva v tejto oblasti nevznikli ako jeden celok, ale každé vzniklo nezávisle ako odpoveď na aktuálne otázky a potreby praxe.¹¹

Pre zaujímavosť, Knappová pôvodne považovala pomenovanie „práva na ochranu osobnosti“ za nepresné.¹² Zastávala názor, že v skutočnosti ide o práva späté priamo s osobnosťou človeka a s jej rozvojom. Konkrétne poukazovala na príklad, že ak niekto poruší právo občana na meno, neporuší tým právo na ochranu jeho mena. Podľa nej by bolo presnejšie hovoriť o právach spojených s osobnosťou človeka alebo právach slúžiacich rozvoju osobnosti človeka.¹³ Sme toho názoru, že výklad Knappovej môže byť v určitých smeroch diskutabilný. Otázne je, či sa tieto porušenia práv človeka v uvedenom prípade skutočne vzájomne vylučujú a či pri porušení práva občana na meno nemôže dôjsť súčasne k zásahu do jeho osobnostného práva na ochranu jeho mena.¹⁴

¹⁰ CIRÁK, J. *Ochrana osobnosti v slovenskom občianskom práve*. (Studia Iuridica Bratislaven-sia, Nr. 2). Bratislava: VO PF UK, 1994, s. 12.

¹¹ TOMEŠ, I. Zamyšlení nad jednou oslavou (O mezinárodním roku lidských práv). *Socialistická zákonnost*, roč. 16 (1968), č. 12, s. 706. *Obiter dictum* môže ako príklad slúžiť aj ochrana pseudonymu. Knappová pôvodne jeho ochranu v rámci § 11 OZ nepripúšťala, keďže za meno nepovažovala krycie meno. Poukazovala na autorský zákon a § 22 OZ z roku 1950. KNAPPOVÁ, M. In: KNAPP, V., LUBY, Š. a kol. *Československé občianske právo*. 2. prepracované a doplnené vydanie. 1. zväzok. Bratislava: Obzor, 1973, s. 162. Neskôr súdna prax túto ochranu pseudonymu podľa § 11 OZ priznala. Pozri rozsudok Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 30 Cdo 2116/2006 z 31. októbra 2006. Pre zaujímavosť pozri aj Lubyho poznámku k ochrane hlasu. Bližšie LUBY, Š. *Práva príbuzné právam autorským*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1963, s. 65 (poznámka pod čiarou č. 129) alebo neskoršie dielo Knappovej, kde ochranu pseudonymu už priznáva. Pozri KNAPPOVÁ, M., KNAPP, V. In: KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J. a kol. *Občanské právo hmotné*. 1. zväzok. 1. – 2. diel. 2. aktualizované a doplnené vydanie. Praha: Codex, 1997, s. 167.

¹² Je potrebné vychádzať zo skoršej právnej úpravy ochrany osobnosti v OZ, ktorá bola iná než dnešná.

¹³ KNAPPOVÁ, M. In: KNAPP, V., LUBY, Š. a kol. *Československé občianske právo*. 2. prepracované a doplnené vydanie. 1. zväzok. Bratislava: Obzor, 1973, s. 162. Knappová dodáva, že aj znenie tohto ustanovenia bolo nepresné v porovnaní s vtedy platnou ústavou, kde úprava OZ (§ 11 až 17) nepokrývala všetky práva občanov uvedené v ústave a, naopak, upravovala aj také práva, ktoré vtedy platná ústava nepoznala.

¹⁴ Na zamyslenie možno uviesť aj príklad, keď Knappová uvádza, že občan by sa mohol priamo podľa § 13 OZ, nezávisle od svojich práv vyplývajúcich zo zmluvy o užívaní bytu

V súčasnej právnej úprave ochrany osobnosti možno nájsť čiastkové chránené aspekty ľudskej osobnosti, a to život a zdravie, občiansku česť a ľudskú dôstojnosť, ako aj súkromie, meno a prejavy osobnej povahy. Tieto sú obsiahnuté v § 11 OZ ako tzv. generálnej klauzule.

Výpočet chránených statkov je vzhľadom na rôznorodosť zložiek osobnosti demonštratívny a nie je žiadnym spôsobom konečný alebo uzavretý. Súčasne ide o ochranu takých statkov, ktoré sú plošne chránené aj na medzinárodnej úrovni.¹⁵ Samotné hodnotové nastavenie odzrkadľuje aj poradie týchto statkov, kde na prvom mieste je život a zdravie jednotlivca.

Tieto chránené statky, ktoré sú predmetom ochrany, možno radiť do skupín podľa rôznych kritérií. Príkladom je delenie na statky prameniace i) z fyzickej integrity človeka (zdravie, telesná integrita) alebo statky majúce povahu ii) sociálnu (česť, dôstojnosť, súkromie, rodinný život), či statky iii) patriace pod prejavy osobnosti človeka (snímky, záznamy či písomnosti osobnej povahy).¹⁶

Nemožno poprieť, že výhodou demonštratívneho uvedenia jednotlivých čiastkových aspektov osobnosti je to, že ochrana osobnostných práv vie byť určitým spôsobom flexibilná. Rovnako nemožno opomenúť, že zákonodarcu môže pri legislatíve zvoliť aj zastrešujúce – všeobecnejšie pojmy, pod ktoré bude môcť právna prax zaradiť ďalšie príbuzné zložky ľudskej osobnosti.

V tomto ohľade je dôležitá úloha súdnej praxe, ktorá môže v súlade s potrebami a záujmami spoločnosti pružne reagovať. Podľa Ciráka môže dokonca rozšíriť túto ochranu o ďalšie statky, ktoré právna úprava ani nemusí explicitne a vyčerpávajúco uvádzať.¹⁷

(*pozn. autorky – napríklad zmluvu o nájme) domáhať, aby sa odstránili nedostatky, ktoré ohrozujú jeho zdravie. Porovnaj aj s KNAPPOVÁ, M., KNAPP, V. In: KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J. a kol. *Občanské právo hmotné*. 1. zväzok. 1. – 2. diel. 2. aktualizované a doplnené vydanie. Praha: Codex, 1997, s. 166 – 167.

¹⁵ Napríklad Európsky dohovor o ľudských právach alebo Charta základných práv Európskej únie.

¹⁶ Tieto netreba chápať len ako hmotné substráty. Práve naopak, hmotné substráty sú tie, na ktorých sú tieto chránené prejavy človeka zaznamenané. Z tohto dôvodu nie je vylúčená ani kolízia vlastníckeho práva vo vzťahu k hmotnému substrátu a práva na ochranu osobnosti.

¹⁷ CIRÁK, J. *Ochrana osobnosti v slovenskom občianskom práve*. (Studia Iuridica Bratislaviensia, Nr. 2), Bratislava: VO PF UK, 1994, s. 45. Z rovnakej argumentácie vychádza aj FICOVÁ, S. In: CIRÁK, J., FICOVÁ, S. a kol. *Občianske právo. Všeobecná časť*. Šamorín: Heuréka, 2009, s. 284. Pozri aj MELZER, F. *Nová úprava základní skutkové podstaty delikt ní odpovědnosti v českém právu*. In: JURČOVÁ, M., NOVOTNÁ, M. (eds.). *Náhrada škody ako prostředek nápravy v súkromnom práve*. Praha: Leges, 2016, s. 186.

Nemožno spochybniť, že súdna prax je dôležitá a práve ona kreuje čiastkové kritériá odvodené od § 13 ods. 2 OZ pri priznávaní náhrady v peniazoch. Totožne bola tou, ktorá sa musela vyrovnáť aj s náhradou ujmy pri tzv. sekundárnych obetiach v súvislosti so zásahom do práva na súkromie a rodinný život.

Na druhej strane sa však domnievame, že aj takáto prax súdu musí byť v určitom zmysle limitovaná. Nemôže byť svojvoľná a ani vykazovať znaky neudržateľnosti. Treba mať na zreteli, že súd nemôže pristúpiť k takému výkladu, ktorým by chránené hodnoty a statky neprimerane rozširoval alebo si dokonca úplne nové vytvoril.¹⁸

Pri sústreďení sa na vymenované statky v § 11 OZ možno vidieť, že ide o všeobecné pojmy. Samotné znenie ustanovení § 11 až 13 je konštruované skutočne všeobecným spôsobom, najmä § 11 OZ ako tzv. generálna klauzula. Prípadná náhrada spôsobenej ujmy v peniazoch je ťažiskovo nastavená na posúdenie zo strany súdu, ktorý je inštruovaný tým, že má zhodnotiť vážnosť spôsobenej ujmy a okolností, za ktorých k porušeniu práva došlo.

V prvom rade ide o tie aspekty ľudskej osobnosti, ktoré sa vymykajú presnému či vyčerpateľnému definovaniu. Ich úplné a nemenné vymedzenie je nielenže objektívne nemožné, ale pre potreby práva nemusí byť vždy nevyhnutné.

Príkladom je česť alebo samotné zdravie človeka. To môže mať z dôvodu zložitosti a nepredvídateľnosti ľudského organizmu toľko aspektov, ktoré nie sú právnym predpisom komplexne uchopiteľné. Nehovoriac o tom, že zdravie nemusí byť poškodené len z hľadiska viditeľných fyzických poranení, ale pod zdravie sa zaraďuje aj oblasť psychického (duševného) zdravia jednotlivca, ktorá sa vyznačuje subjektívnymi a často navonok skrytými pocitmi.¹⁹

Aj pri prípadnej legislatívnej snahe zákonodarcu presne definovať zásahy do jednotlivých chránených hodnôt jednotlivca pretrváva značné riziko, že

¹⁸ Vhodným príkladom môže byť diskusia o chránenom statku vo forme „šance na prežitie“, často označovanom aj ako „stratená šanca“. Takýto chránený statok náš právny poriadok nepozná. V tejto súvislosti možno položiť otázku, či je tomuto statku vhodné (ne)priznať právnu ochranu a s ňou súvisiacu náhradu ujmy v prípade zásahu. Pozri aj SKLENÁROVÁ, M. Prípustnosť náhrady „stratenej šance“ v slovenskom deliktnom práve. *Súkromné právo*, roč. 8 (2022), č. 2, s. 210 – 216.

¹⁹ Otázka psychického a duševného zdravia čoraz viac rezonuje aj v spoločnosti, kde štatistiky ukazujú nezanedbateľný nárast chorôb a porúch duševného zdravia. Pozri napríklad Národné centrum zdravotníckych informácií (NCZI). *Duševné zdravie Slovákov sa zhoršuje*. [online]. Dostupné na: <https://www.nczisk.sk/Aktuality/Pages/NCZI-Dusevne-zdravie-Slovakov-sa-zhorsuje.aspx>. [zobrazené 2025-01-05].

sa vyskytnú situácie, na ktoré právny predpis nebude schopný konkrétne reagovať a ktoré nebude možné jednoznačne subsumovať pod konkrétnu právnu normu. Osobnosť ako taká, resp. jej jednotlivé zložky, je sama osebe veľmi rozmanitá. Je pravdepodobné, že keby aj zákonodarcia chcel, nedokázal by všetky tieto zložky a možné zásahy zahrnúť do normatívnej právnej úpravy.

Zákonodarcovi preto nemožno výraznejšie zazlievať spôsob, akým v danom čase formuloval predmetné ustanovenie § 11 OZ.²⁰ Ak by predmetné ustanovenie formuloval nanovo aj v súčasnosti, musel by pri formulácii tiež zvoliť určitú formu všeobecnosti. V konečnom dôsledku je takýmto spôsobom právo zvyknuté fungovať.

Nepochybne možno za relevantnú tému diskusie považovať aj to, že od prijatia poslednej verzie právnej úpravy na ochranu osobnosti uplynul dostatočný čas, ktorý mohol byť efektívne využitý na revíziu a aktualizáciu dotknutých ustanovení v kontexte spoločenských zmien. Tento priestor však zákonodarcia príliš nevyužil.

Možno skonštatovať, že za aktuálnou potrebou a praxou naša legislatívna úprava momentálne zaostáva. Za pozitívne považujeme predovšetkým zmeny týkajúce sa rozšírenia chránených statkov, resp. práv človeka v oblasti jeho osobnosti a zakotvenie možného spôsobu náhrady vzniknutej ujmy v peniazoch.²¹

Tento záver, obrazne povedané, o „spiacom“ zákonodarcovi, potvrdzuje aj nevyhnutná reakcia právnej praxe a doktríny na vznik nemajetkovej ujmy sekundárnych obetí, najmä v súvislosti so zásahmi do ich práva na súkromie a rodinný život,²² ku ktorým dôjde v dôsledku reflexnej ujmy od primárnej obete. Naše deliktne právo náhradu nemajetkovej ujmy sekundárnych obetí, resp. tretích osôb neupravuje, preto bolo nutné nájsť spôsob a právny zá-

²⁰ Niektorí autori oprávnene poukazujú na nie príliš premyslenú zodpovednosť bez zavinenia v prípade zásahu do osobnostných práv. NOVOTNÁ, M., ZORIČÁKOVÁ, V. *Náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých blízkych osôb*. Bratislava: C. H. Beck, 2024, s. 47.

²¹ Finančné zadostučenie v peniazoch zaviedla novela OZ – zákon č. 87/1990 Zb. Zmena rozsahu chránených statkov nastala až neskôr novelou – zákonom č. 509/1991 Zb.

²² Pozri napríklad NOVOTNÁ, M., ZORIČÁKOVÁ, V. *Náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých blízkych osôb*. Bratislava: C. H. Beck, 2024, s. 7 alebo ŠTEVČEK, M. *Civilnoprávne nároky oprávnených osôb po smrti blízkej osoby. Notitiae ex Academia Bratislavensi Iurisprudentiae*, roč. 2 (2008), č. 1, s. 169. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva. Pozri aj KEREČMAN, P. O náhrade imateriálnej ujmy spôsobenej pozostalým usmrtením blízkej osoby podľa ustanovení o ochrane osobnosti. *Justičná revue*, roč. 53 (2001), č. 2, s. 162 – 182.

klad, od ktorého bude možné túto ujmu nahradzovať alebo presnejšie povedané – zmierniť.²³

Právo na ochranu osobnosti je nevyhnutné chápať v rámci koncepcie tzv. jednotného práva, kde sa neoddeliteľne spája ochrana osobnosti jednotlivca s jeho čiastkovými osobnostnými právami. Tento pohľad zdôrazňuje komplexnosť a vzájomnú prepojenosť osobnostných práv jednotlivca v rôznych oblastiach, ako sú súkromie, česť, dobré meno či osobná sloboda alebo zdravie, ktoré sa spájajú a spoločne tvoria právnu ochranu osobnosti ako jeden celok.

Tento pojem sa ujal jednak v odbornej literatúre,²⁴ jednak v judikatúre.²⁵ Je *de facto* výrazom „kmeňového práva“, ktoré sa viaže k chránenému objektu – ľudskej osobnosti. Ochranu osobnosti tak treba chápať ako strešný pojem pre jednotlivé osobnostné práva jednotlivca.

Cirák používa pojem tzv. monistického poňatia tohto práva, ktoré zahŕňa fyzickú aj psychomorálnu syntézu osobnosti ako celku a pri ktorom existuje otvorený a neuzavretý kruh jednotlivých čiastkových osobnostných práv.²⁶ Podľa Ciráka²⁷ aj Ficovej²⁸ možno túto existenciu osobnostného práva v monistickej podobe odvodiť priamo zo znenia ustanovenia § 11 OZ.²⁹ Túto koncepciu možno ťažiskovo identifikovať z ustanovenia § 11 OZ, no zastávame

²³ Na rozdiel napríklad od českej právnej úpravy, ktorá tento nárok sekundárnych obetí posunula do oblasti deliktneho práva – § 2959 českého OZ. Napríklad Švestka ešte v roku 1987 uvádza, že náprava za smútok za zomretým a ostatné duševné útrapy (tzv. *pretium doloris*) sa v občianskom práve neposkytuje. ŠVESTKA, J. In: LAZAR, J., ŠVESTKA, J. a kol. *Československé občianske právo*. 2. zväzok. Bratislava: Obzor, 1987, s. 239.

²⁴ CIRÁK, J. *Ochrana osobnosti v slovenskom občianskom práve*. (Studia Iuridica Bratislaven-sia, Nr. 2). Bratislava: VO PF UK, 1994, s. 37. Rovnako aj FICOVÁ, S. In: CIRÁK, J., FICOVÁ, S. a kol. *Občianske právo. Všeobecná časť*. Šamorín: Heuréka, 2009, s. 284. Knap a Švestka používajú spojenie tzv. objektívneho osobnostného všeobecného práva. KNAP, K., ŠVESTKA, J. *Ochrana osobnosti v čs. občianskom práve*. Praha: Orbis, 1969, s. 38 alebo KNAP, K., ŠVESTKA, J. *Ochrana osobnosti podľa československého občianskeho práva*. 2. vydanie. Praha: Panorama, 1989, s. 59.

²⁵ Pozri aj rozsudok Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 30 Cdo 2304/99 z 26. júla 2000.

²⁶ CIRÁK, J. *Ochrana osobnosti v slovenskom občianskom práve*. (Studia Iuridica Bratislaven-sia, Nr. 2). Bratislava: VO PF UK, 1994, s. 45.

²⁷ *Ibid.*, s. 54.

²⁸ FICOVÁ, S. In: CIRÁK, J., FICOVÁ, S. a kol. *Občianske právo. Všeobecná časť*. Šamorín: Heuréka, 2009, s. 284. Pozri aj HOLČAPEK, T. *Dokazování v medicínskoprávních sporech*. Praha: Wolters Kluwer, 2011, s. 48.

²⁹ Možno sa oprávnené pýtať, či takéto chápanie práva na ochranu osobnosti bolo od začiatku cieľom a úmyslom zákonodarcu. K tomu sa však monografia vráti ešte vo svojej inej časti.

názor, že nielen z neho, ale aj z celkovej koncepcie ochrany osobnosti v OZ (§ 11 až 16 OZ), ako aj z § 1 ods. 1 OZ.

V staršej literatúre uvedený záver o osobnosti ako celku nepriamo podpo- roval aj Klapáč. Podľa neho boli osobnostné práva³⁰ vôbec najosobnejšie (*ius personalissimum*) preto, že sa spájali neoddeliteľne s osobnosťou. Išlo o také stránky osobnosti, ktoré človek nadobúdala objektívne a nielen nevyhnutne vo vlastnom záujme, ale v záujme spoločnosti a od prírody (život, telesnú in- tegritu, hlas). Na druhej strane práva ako právo na osobnú slobodu, občian- sku česť alebo intímnu sféru považoval za práva, ktoré človek dostal od spo- ločnosti.³¹

V závere môžeme zhrnúť, že osobnostné práva sú práva, ktoré sa vyzna- čujú tým, že ide o práva subjektívne³² a absolútne. Tieto patria každej osobe a pôsobia voči každému.³³ Statky alebo dobrá,³⁴ ktorým sa strešne zabezpeču- je prostredníctvom osobnosti ako celku ochrana, zahŕňajú nemajetkové, ale aj majetkové záujmy. Cieľom ich ochrany je zabezpečiť a garantovať ochranu osobnosti jednotlivca, zaistiť jej náležitú úctu a podporiť jej rozvoj.

³⁰ Rozlišoval medzi osobnými, osobnostnými a osobnomajetkovými právami – poznámka autorky.

³¹ Klapáč, J. Občianskoprávna ochrana osobnostných a osobných práv. *Socialistické súdnic- tvo*, roč. 26 (1974), č. 9, s. 13 – 14.

³² Ako právo patriace určitému subjektu, ktoré je dané objektívnym právom a ktoré je súčas- ne chránené v prípade potreby štátnou mocou, pričom táto sa zaväzuje poskytnúť uvede- nému právu jednotlivca ochranu.

³³ V. Knapp v kontexte absolútnych práv uvádza, že tieto sú charakteristické tým, že povin- nosť sa obmedzuje na to, aby jej subjekt nekonal nič, čo by oprávneného rušilo v jeho práve. Subjekt oprávnenia je určitý a subjekt povinnosti určitým, naopak, nie je. Knapp, V. In: Knapp, V., Luby, Š. a kol. *Československé občianske právo*. 2. prepracované a dopl- nené vydanie. 1. zväzok. Bratislava: Obzor, 1973, s. 141. K charakteristike tohto práva ako absolútneho sa pripája aj Vožár, J. In: Števíček, M. a kol. *Občiansky zákonník I*. 2. vy- danie. Komentár. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 64 alebo Círák, J. *Ochrana osobnosti v slo- venskom občianskom práve*. (Studia Iuridica Bratislavensia, Nr. 2). Bratislava: VO PF UK, 1994, s. 45. Zmienku o absolútnom práve v kontexte čiastkových práv ochrany osobnosti spomína aj Luby. Pozri Luby, Š. *Práva príbuzné právam autorským*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1963, s. 65. Melzer absolútne práva v kontexte ich ochrany spája s požiadavkou *numerus clausus*, keď zákon ustanoví, ktoré práva sú absolútne, ďalej s prísnou kogentnosťou, ako aj s publicitou. Melzer, F. Nová úprava základní skutkové podstaty deliktů odpovědnosti v českém právu. In: Jurčová, M., Novotná, M. (eds.). *Náhrada škody ako prostriedok nápravy v súkromnom práve*. Praha: Leges, 2016, s. 186.

³⁴ Hlušák, M. *Záujmy chránené zodpovednosťou za škodu*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2023, s. 60.

1.3 Predpoklady vzniku nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v dôsledku zásahu do osobnosti

Hoci skúmanie predpokladov vzniku nároku na náhradu nemajetkovej ujmy podľa § 11 a nasl. OZ nepredstavuje ťažiskovú časť tejto publikácie, ich predstretie je nevyhnutné pre adekvátne porovnanie s úpravou a nárokom podľa § 444 OZ.

V tejto súvislosti považujeme za dôležité upozorniť na potrebu rozlišovania medzi právom na ochranu osobnosti a tzv. osobnostnými právami. V práve na ochranu osobnosti je zakotvený vzťah medzi jednotlivcom a štátom, ktorý sa zaväzuje poskytovať jednotlivým chráneným statkom ochranu v prípade neoprávneného zásahu. Ak by si štát túto povinnosť napriek zásahu nesplnil, resp. by túto ochranu neposkytol, hoci ho k tomu právna norma zaväzuje, došlo by vo vzťahu k dotknutému subjektu k odmietnutiu spravodlivosti (*denegatio iustitiae*).³⁵

Na druhej strane zásahom do jednotlivých osobnostných práv, ktoré sú subjektívnymi a absolútnymi právami, súčasne vzniká vzťah medzi povinným subjektom a subjektom, do ktorého osobnostného práva bolo zasiahnuté.

V odbornej literatúre sa možno stretnúť so záverom, že jednotlivé zložky všeobecného osobnostného práva sú chránené len vtedy, ak je napadnutá osobnosť ako celok.³⁶ S uvedeným sa nemožno bez výhrad stotožniť.

Ako bolo už uvedené, z povahy samotného práva na ochranu osobnosti vyplýva, že ide o monistické alebo jednotné poňatie uvedeného práva, pretože všetky čiastkové osobnostné práva majú svoj primárny základ v ochrane osobnosti. Tieto jednotlivé osobnostné práva sa viažu na nemotné chránené statky ako zdravie, česť alebo dôstojnosť, no súčasne sa viažu aj k jednotnému, resp. primárnemu predmetu ochrany, ktorým je osobnosť človeka.

Na to, aby došlo k aktivácii ochrany osobnosti však nie je potrebné, aby v každom prípade došlo k „napadnutiu“ osobnosti ako celku. Naopak, stačí, ak je dotknuté jedno z čiastkových osobnostných práv. Uvedené zložky – osobnostné práva sú určitým spôsobom prepojené a nie je vylúčené, aby jedným skutkovým dejom (udalosťou) boli zasiahnuté viaceré osobnostné práva naraz. Typickým príkladom je zásah do práva na súkromie a rodinný život,

³⁵ Pozri CIRÁK, J. *Ochrana osobnosti v slovenskom občianskom práve*. (Studia Iuridica Bratislavensia, Nr. 2). Bratislava: VO PF UK, 1994, s. 45.

³⁶ Ibid., s. 45.

ako aj do zdravia jednotlivca. No súčasne nie je vylúčené, aby došlo k zásahu len do jedného z viacerých osobnostných práv.

Uvedený záver možno skôr formulovať tak, že v prípade, ak dôjde k zásahu do jednotlivých osobnostných práv jednotlivca, tento zásah je potrebné identifikovať jednak v rovine zásahu do konkrétneho osobnostného práva a súčasne ho posudzovať v širšom kontexte osobnosti človeka ako celku. Inými slovami, je nevyhnutné zohľadniť jednak konkrétne dotknuté právo a zároveň aj celkový vplyv na integritu osobnosti ako celku.

V konečnom dôsledku tak nemusí byť „napadnutá“ osobnosť ako celok na to, aby bola poskytnutá ochrana jednotlivým osobnostným právam. Stačí, ak je zasiahnuté konkrétne osobnostné právo, ktoré sa následne posudzuje vo vzťahu k osobnosti človeka ako takej. Platí tak rovnica, že ak dôjde k zásahu hoci len do jedného z osobnostných práv, dôjde súčasne k zásahu do osobnosti dotknutého subjektu.

Osobnostné práva je potrebné vnímať aj súvislosti s postavením konkrétneho jednotlivca. Na osobnostné práva vplývajú viaceré okolnosti alebo faktory, ktoré je nevyhnutné pri skúmaní zásahu zohľadniť. Príkladom môže byť sociálne či profesijné postavenie fyzickej osoby v spoločnosti.³⁷

Dôležitým faktorom je rovnako nastavenie spoločnosti a miera jej tolerancie vo vzťahu k (ne)dotknuteľnosti osobnosti jednotlivca. Ako príklad možno uviesť spoločenské zmeny, politický režim alebo mravné nastavenie spoločnosti. Od týchto skutočností sa ťažiskovo odvíja samotná ochrana osobnosti a jej chápanie. Pre komparáciu sa možno vrátiť k predchádzajúcej časti tejto monografie, keď v socialistickom režime kompenzácia nemajetkovej ujmy v peniazoch v kontexte zásahu do osobnosti ani neprichádzala do úvahy. Vyvinula sa až postupne, s pohľadom na určitú kapitalizáciu vzťahov v spoločnosti a jej odlišné vnímanie „odškodnenia“ tohto typu ujmy.

Na to, aby vznikol nárok na náhradu nemajetkovej ujmy za zásah do osobnosti, musia byť splnené tieto predpoklady:

- i) neoprávnený zásah do osobnostného práva,
- ii) vznik nemajetkovej ujmy v dôsledku zásahu do osobnostného práva,
- iii) príčinná súvislosť (kauzálny nexus) medzi neoprávneným zásahom a vznikom ujmy.

³⁷ Pozri napríklad uznesenie Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 418/09 z 15. decembra 2009 alebo rozsudok Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 25 Cdo 1752/2019 zo 17. decembra 2020.

1.3.1 Neoprávnený zásah do osobnostného práva

Prvým predpokladom na posúdenie vzniku nároku na náhradu nemajetkovej ujmy je neoprávnený zásah do osobnostného práva. Tento prívlastok zásahu vytvoril priamo zákonodarca v právnej norme, a to v § 13 ods. 2 OZ.³⁸ Na druhej strane protiprávnosť je objektívnym, resp. objektivizujúcim predpokladom na vznik občianskoprávnej zodpovednosti.³⁹

V tomto ohľade môžu v praxi vzniknúť viaceré otázky. V rozhodovacej súdnej praxi nájdeme rozhodnutia, v ktorých súd pri posudzovaní zásahu do osobnostného práva chápe neoprávnenosť zásahu ako synonymum jeho protiprávnosti.⁴⁰ Ide však o totožné pojmy?

Protiprávnosť a neoprávnenosť, aj keď sa ich významy nepochybne prelínajú, nie sú totožnými pojmami. Pojem neoprávnenosti treba vnímať širšie, keďže zahŕňa situáciu, keď je konanie priamo v rozpore so zákonom, ale rovnako sa môže vzťahovať aj na také konanie, ktoré zákon explicitne ako protiprávne nevymedzuje. Príkladom môže ísť o konanie, ktoré nie je povolené oprávnenou osobou, a teda sa uskutočnilo bez jej schválenia alebo súhlasu. Neoprávnenosť teda znamená, že konajúca osoba nemala jednak právny titul, jednak ani iný dôvod zasiahnuť negatívnym spôsobom do práv inej osoby. Toto konanie však nemusí byť automaticky protiprávne v zmysle porušenia konkrétnej právnej normy.

Naopak, protiprávnosť predstavuje užší pojem, ktorý sa viaže na konanie výslovne zakázané právnym predpisom, a teda ide o konanie odporujúce konkrétnej právnej norme, zmluvnému záväzku alebo inej právne relevantnej povinnosti. Z hľadiska objektívneho práva protiprávnosť vychádza z konkrétnych platných právnych noriem, ktoré subjekt svojím konaním porušil.

Aj keď nie je známe, či zákonodarca použil pojem neoprávnenosti pri ochrane osobnosti zámerne, je pochybné, že používanie týchto dvoch pojmov v synonymickom význame môže vyvolať vo viacerých smeroch pochybnosti.

³⁸ Napríklad CIRÁK, J. *Ochrana osobnosti v slovenskom občianskom práve*. (Studia Iuridica Bratislavensia, Nr. 2). Bratislava: VO PF UK, 1994, s. 62. . alebo FICOVÁ, S. In: CIRÁK, J., FICOVÁ, S. a kol. *Občianske právo. Všeobecná časť*. Šamorín: Heuréka, 2009, s. 285.

³⁹ Pozri aj ELISCHER, D. Protiprávnosť – čo je jejím zdrojom v súkromém právu? *Časopis pro právní vědu a praxi*, roč. XXIV (2016), č. 4, s. 526. Brno: Masarykova univerzita a KADEČKA, S. Prostředky občianskoprávní ochrany osobnosti v soudní praxi. *Časopis pro právní vědu a praxi*, roč. 7 (1999), č. 2, s. 181 a nasl.

⁴⁰ Napríklad rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 5 Cdo /265/2009 zo 17. februára 2011.

Kľúčovou otázkou, ktorú musíme zodpovedať, je, či v prípade konštatovania neoprávnenosti zásahu do osobnostného práva je potrebné hľadať konkrétnu právnu normu, ktorú zodpovedný subjekt svojím neoprávneným konaním porušil, a to analogicky tak, ako keby šlo o protiprávny zásah na účely zodpovednosti za škodu.

V kontexte uvedeného je vhodné upriamiť pozornosť aj na skutočnosť, že tento neoprávnený zásah, ako ho výslovne označuje OZ, je *de facto* viazaný na konkrétnu právnu normu – generálnu klauzulu ochrany osobnosti podľa § 11 OZ.

Toto tvrdenie zvyrazňuje aj samotná súdna prax, ktorá pri rozhodovaní o nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v súvislosti s ochranou osobnosti ťažiskovo poukazuje práve na uvedenú generálnu klauzulu.⁴¹ Tá je podľa nej akýmsi podkladom, všeobecným zákazom, ktorého porušenia sa zodpovedný subjekt dopustil. Vo väčšine prípadov súdy nepovažujú za nevyhnutné identifikovať porušenie konkrétnej povinnosti, pokiaľ je zásah do osobnosti posudzovaný v kontexte generálnej klauzuly podľa § 11 OZ. Inými slovami, súdy už nevyhľadávajú konkrétnu právnu povinnosť nad rámec § 11 OZ, ktorú mal zodpovedný subjekt porušiť podľa osobitnej právnej normy.

Zastávame názor, že uvedený spôsob možno považovať za správny, a to z nasledujúcich dôvodov. Pri ochrane osobnosti je v prvom rade potrebné vyzdvihnúť špecifickosť tohto absolútneho subjektívneho práva, ktorá sa prejavuje v tom, že poškodený nemusí preukazovať porušenie konkrétnej zákonnej povinnosti, ktorá viedla k spôsobeniu jeho ujmy. Vyplýva to z povahy absolútneho práva, ktorému korešponduje povinnosť všetkých ostatných subjektov nezasahovať doň.⁴²

Povinnosť nezasahovať nemusí byť vždy pretavená do konkrétnych povinností v právnom predpise, keďže sa predpokladá, že obsah absolútnych práv je považovaný za všeobecne známy.⁴³ Ak dôjde k zásahu do absolútneho práva, je zrejmé, že povinnosť nezasahovať bola porušená a zásah je protiprávny.⁴⁴

⁴¹ Napríklad rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 6Cdo/212/2010 z 13. septembra 2011.

⁴² Porovnaj s NOVOTNÁ, M., ZORIČÁKOVÁ, V. *Náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých blízkych osôb*. Bratislava: C. H. Beck, 2024, s. 39.

⁴³ Porovnaj KOZIOL, H. *Österreichisches Haftpflichtrecht*. Band I. Allgemeiner Teil. 4. vydanie. Wien: Jan Sramek Verlag 2020, s. 285 – 286.

⁴⁴ Pozri MELZER, F. *Nová úprava základných skutkových podstaty deliktnej zodpovednosti v českém právu*. In: JURČOVÁ, M., NOVOTNÁ, M. (eds.). *Náhrada škody ako prostriedok nápravy v súkromnom práve*. Praha: Leges, 2016, s. 182.

Tieto teoretické závery možno uplatniť aj na ochranu osobnosti podľa § 11 OZ, keď z generálnej klauzuly implicitne vyplýva, že ostatné subjekty majú povinnosť nezasahovať do absolútnych osobnostných práv iných. Ak dôjde k zásahu do týchto práv, ide o neoprávnený a súčasne aj protiprávny zásah. Samozrejme, o protiprávnosti možno hovoriť len v prípade, ak neexistujú žiadne okolnosti, ktoré by ju vylučovali.

Ak by sme vychádzali z predpokladu, že je nevyhnutné nájsť konkrétnu porušenú povinnosť a identifikovať normu, ktorú zodpovedný subjekt okrem generálnej klauzuly podľa § 11 OZ porušil, takéto povinnosti v oblasti ochrany osobnosti by sme hľadali márne, keďže ďalšie normy, primárne týkajúce sa ochrany osobnosti, v OZ zakotvené nie sú. Z uvedeného hľadiska je všeobecnou právnou normou upravujúcou absolútne osobnostné práva klauzula obsiahnutá v § 11 OZ.

Ak by sme sa pokúsili identifikovať povinnosti týkajúce sa ochrany osobnosti nad rámec generálnej klauzuly, v súčasnom znení OZ by sme našli najmä ustanovenia, ktoré primárne riešia iné typy zásahov – napríklad škodu na zdraví. Až sekundárne by z nich bolo možné odvodiť zásah do konkrétneho osobnostného práva, napríklad práva na zdravie. Výhrady voči uplatneniu tohto postupu však môžu smerovať najmä k otázke jeho nevyhnutnosti.

Možno si predstaviť aj situáciu, v ktorej takúto „primárnu“ normu – teda konkrétnu právnú povinnosť – nebude možné vôbec identifikovať, prípadne jej existencia by musela byť odvodzovaná z iného právneho odvetvia. Zatiaľ čo pri zásahu do súkromia alebo zdravia možno porušené povinnosti v právnych normách nájsť pomerne ľahko, pri zásahu do občianskej cti je takéto určenie spravidla podstatne náročnejšie.

Je nesporné, že mnohé zásahy do osobnosti nie sú právnym poriadkom výslovne upravené a pomenované. V takýchto prípadoch sa preto javí neefektívne hľadať konkrétnu porušenú povinnosť s cieľom preukázať neoprávnenosť, a tým aj protiprávnosť zásahu do osobnosti jednotlivca.

Ako ilustračný príklad možno použiť zverejnený hanlivý komentár na sociálnej sieti, ktorý znižuje dôstojnosť konkrétnej fyzickej osoby. V takomto prípade by bolo identifikovanie konkrétnej zákonnej povinnosti, ktorú by zodpovedný subjekt porušil, prinajmenšom problematické, ak nie nemožné. Táto oblasť predstavuje typický príklad právne takmer neregulovanej sféry. Tým, že by nebola nájdená primárna povinnosť, ktorú zodpovedný subjekt porušil, znamená to, že by „poškodený“ nemal nárok na náhradu nemajetkovej ujmy z dôvodu zásahu do osobnosti?

Keďže zásahy do osobnosti môžu mať širokú škálu foriem, právo na ne nemusí vždy automaticky reagovať prijímaním množstva noriem stanovujúcich konkrétne povinnosti a zákazy. Ak by týmto spôsobom bola dokonca podmienená možnosť oprávnených osôb uplatňovať si svoje nároky vyplývajúce z ochrany osobnosti, existovalo by vysoké riziko odmietnutia spravodlivosti (*denegatio iustitiae*). Tam, kde by nebola výslovne upravená konkrétna povinnosť, oprávnený subjekt by nemal možnosť uplatniť si nároky vyplývajúce z ochrany osobnosti, čo nemožno považovať za správne riešenie.

Práve potreba nemusieť preukazovať a hľadať porušenie konkrétnej povinnosti mimo rámca generálnej klauzuly vyplýva zo špecifickosti ochrany osobnostných práv, ktoré predstavujú tie najosobnejšie zo všetkých práv jednotlivca. Verejný záujem na ochrane osobnostných práv je zrejмый, a preto sa pri posudzovaní zásahu bude klásť dôraz najmä na to, či bol zásah z hľadiska generálnej klauzuly podľa § 11 OZ neoprávnený, ktorá ochranu osobnosti všeobecne zakotvuje. Tento typ ochrany si zasluhuje osobitný prístup, ktorý sa vymýka štandardnému postupu pri hľadaní konkrétne porušenej právnej povinnosti, ako je to bežné napríklad pri „klasických“ nárokoch na náhradu škody.

Uvedené však neznamená, že nebudú existovať prípady, v ktorých bude zrejмый, že zodpovedný subjekt sa okrem zásahu do osobnosti jednotlivca dopustil aj porušenia inej právnej normy, ktorá mu ukladá určité povinnosti alebo zakazuje konkrétne konanie.

Naopak, domnievame sa, že z opisu skutkového stavu pri zásahoch do práva na ochranu osobnosti často vyplynú aj ďalšie konkrétne právne povinnosti, ktoré zodpovedný subjekt svojím konaním porušil. Táto skutočnosť môže len posilniť záver o neoprávnenosti zásahu. Nepôjde však o nevyhnutný predpoklad na to, aby mohol byť zásah do osobnosti považovaný za neoprávnený. Možno si predstaviť najmä prípady zásahu do práva na súkromný a rodinný život v kontexte dopravných nehôd, keď zodpovedný subjekt porušil zákonom stanovené pravidlá týkajúce sa cestnej premávky, čím súbežne spôsobil dotknutým subjektom aj inú ujmu (majetkovú a/alebo nemajetkovú).

Na isté prepojenie s protiprávnosťou však musí súdna prax reflektovať v prípadoch, keď nebude možné konštatovať neoprávnenosť zásahu, a to práve z dôvodu okolností vylučujúcich protiprávnosť, resp. neoprávnenosť.⁴⁵ Medzi tieto patrí napríklad nutná obrana, krajná núdza či súhlas poškodené-

⁴⁵ Napríklad rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 6Cdo/212/2010 z 13. septembra 2011.

ho alebo výkon povinnosti. Česká súdna prax medzi tieto okolnosti zaraďuje aj tzv. zákonné licencie alebo výkon subjektívneho práva, ktoré je stanovené zákonom (napríklad právo na informácie).⁴⁶ Takéto vyvodzovanie okolností vylučujúcich protiprávnosť, a teda aj neoprávnenosť zásahu, je nevyhnutné, keďže OZ systematicky neupravuje okolnosti vylučujúce protiprávnosť alebo neoprávnenosť.⁴⁷ Právna prax sa tak musela vyrovnávať s niektorými okolnosťami vylučujúcimi protiprávnosť, ktoré nie sú upravené v občianskoprávných predpisoch, a to buď ich prevzatím z trestnoprávných predpisov, alebo ich samostatným dotvorením, so zreteľom na povahu a účel inštitútu zodpovednosti za vzniknutú ujmu.

Otázka okolností vylučujúcich protiprávnosť tak nie je obsahovo prítomná len v trestnoprávných predpisoch, ale všade tam, kde je to nevyhnutné, teda aj v predpisoch občianskoprávných, prípadne v ďalších iných právnych odvetviach. Pravidlom pre aplikáciu okolností vylučujúcich protiprávnosť je, že musia vyplývať z právneho poriadku, pričom nemusia byť v objektívnom práve vyslovene uvedené. Ich existenciu je potrebné vyvodiť zo zmyslu jednotlivých ustanovení.

Inými slovami, ide o zreteľ na významnejší záujem, keď o vylúčení protiprávnosti možno hovoriť v prípade, ak sa uvedený zásah stane v záujme dôležitejšieho spoločenského cieľa a súčasne je tento zásah okolnostiam daného prípadu primeraný.⁴⁸

Z hodnotového hľadiska sa nám javí ako spravodlivé, aby osoba, ktorá sa bránila v rámci nutnej obrany a tým spôsobila ujmu na zdraví útočníkovi, nebola následne zaviazaná na náhradu nemajetkovej ujmy z dôvodu súbežného zásahu do jeho osobnostných práv – napríklad do súkromného a rodinného života, ktorý býva s ujmou na zdraví často úzko spätý.

⁴⁶ Napríklad rozsudok Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 30 Cdo 179/2004 z 30. septembra 2004 alebo uznesenie Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 30 Cdo 2835/2011 z 31. januára 2012. Pozri aj KADEČKA, S. Prostředky občianskoprávní ochrany osobnosti v soudní praxi. *Časopis pro právní vědu a praxi*, roč. 7 (1999), č. 2, s. 181.

⁴⁷ Občiansky zákonník rozlišuje len krajnú núdzu a nutnú obranu v rámci zodpovednosti za škodu podľa § 418 OZ. Niektorí autori považujú tieto okolnosti za okolnosti vylučujúce protiprávnosť. Napríklad FEKETE, I. *Občiansky zákonník 1. Veľký komentár*. 1. diel. Žilina: Eurokódex, 2011, s. 1035. Csach ponúka aj alternatívny pohľad, kde pri dikcii zákona ide skôr o okolnosti vylučujúce zodpovednosť za škodu. Z toho by mohlo vyplývať, že konanie v krajnej núdzi alebo v nutnej obrane je naďalej protiprávne. CSACH, K. In: ŠTEVČEK, M. a kol. *Občiansky zákonník I. Komentár*. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1437.

⁴⁸ LUBY, Š. *Prevenencia a zodpovednosť v občianskom práve*. I. časť. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1958, s. 323.

S uvedeným záverom zároveň vyvstáva aj otázka, ako sa vyrovnáť so zásahom do osobnosti v prípade tzv. sekundárnych obetí.⁴⁹ Z praktického hľadiska si možno predstaviť situáciu, keď dôjde v dôsledku nutnej obrany k usmrteniu primárnej obete (pôvodne útočiaceho). V kontexte tejto ujmy môže nastať zásah do práva na súkromie a rodinný život sekundárnej obete, ktorá bola voči útočníkovi blízkou osobou. Má tento poškodený právo žiadať od jednotlivca konajúceho v nutnej obrane náhradu nemajetkovej ujmy za zásah do osobnosti?⁵⁰

Domnievame sa, že dospejeme k negatívnemu záveru. Tento má svoje opodstatnenie vo viacerých argumentoch. Nemožno pritom opomenúť, že ujma sekundárnej obete – hoci ide o samostatnú ujmu – sa určitým spôsobom odvíja od ujmy primárnej obete ako tzv. reflexná ujma. Ak došlo k úmrtiu samotnej primárnej obete tak, že bola usmrtená v dôsledku nutnej obrany, ide o vylúčenie protiprávneho konania vo vzťahu k subjektu, ktorý toto usmrtenie spôsobil.

Inak povedané, ak konanie vo vzťahu k primárnej obeti nebolo protiprávne, neexistuje relevantný argument na to, aby sa táto okolnosť na sekundárnu obeť už nevzťahovala. O to viac, ak sú tieto ujmy bezpochyby viazané na rovnaký skutkový základ a skutkové okolnosti. V opačnom prípade by to viedlo k paradoxnej situácii, keď by zodpovedný subjekt na základe jednej udalosti zodpovedal voči každému dotknutému subjektu (poškodenému) iným, dokonca diametrálne odlišným spôsobom.

Aj v tomto prípade sa z hodnotového hľadiska nejaví ako správne, aby osoba, ktorá konala v nutnej obrane a tým spôsobila útočníkovi ujmu na zdraví alebo smrť, bola následne zaviazaná na náhradu nemajetkovej ujmy, ktorá vznikla sekundárnej obeti – teda blízkej osobe pôvodného útočníka. Hodnotové hľadisko je tiež relevantným argumentom v oblasti teleologického výkladu právneho predpisu. Tento totiž nemožno vykladať len v súlade s gramatickým výkladom jeho znenia. Na právnu normu sa treba pozeráť komplexnejšie, so zreteľom na jej význam a účel, ktorý má naplňať.

Napokon spomenieme argument, ktorý uvádzajú aj Zoričáková a Novotná, a to v kontexte okolnosti vylučujúcej protiprávnosť – udelenia súhlasu zo strany primárnej obete. V tomto prípade by konajúci subjekt nikdy nevedel

⁴⁹ Uvedenú otázku si položili aj NOVOTNÁ, M., ZORIČÁKOVÁ, V. *Náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých blízkych osôb*. Bratislava: C. H. Beck, 2024, s. 39.

⁵⁰ S uvedenou otázkou súvisí aj problematika spoluzavinenia poškodeného. Pozri bližšie podkapitolu 1.4 s názvom „Kritériá určovania výšky náhrady nemajetkovej ujmy pri zásahu do osobnosti“.

vykonávať jeho právo alebo povinnosť, pretože by aj napriek naplneniu okolností vylučujúcej protiprávnosť voči primárnej obeti stále konal protiprávne voči sekundárnej obeti, čo by sa priecilo samotnému účelu, ktorý zákonodarcu pri udeľovaní „výnimky z protiprávnosti“ sledoval.⁵¹

Z nášho pohľadu je opodstatnené tvrdiť, že pod neoprávneným zásahom treba rozumieť taký zásah, ktorý je výsledkom konania jednotlivca a ktorý bez právneho titulu alebo okolností vylučujúcej protiprávnosť, resp. neoprávnenosť, zasahuje do absolútneho osobnostného práva iného jednotlivca, pričom obsah tohto absolútneho práva je z jeho povahy všeobecne známy.

Podoby tohto zásahu, ako aj sféra osobnostného práva, v ktorej sa tento zásah prejaví, môžu byť rôzne. Pre aktiváciu ochrany osobnosti nie je potrebné, aby sa zásah prejavil v každej sfére osobnosti človeka, ktorú tvoria jednotlivé osobnostné práva. Stačí narušenie čo i len jedného aspektu tvoriaceho osobnosť človeka.

Aj keď je neoprávnenosť zásahu potrebné hodnotiť samostatne od zavinenia,⁵² na vznik zodpovednostného vzťahu je potrebné, aby sa k predpokladu neoprávnenosti, prípadne aj protiprávnosti, pridali aj ďalšie predpoklady, a to vznik ujmy a príčinná súvislosť.

1.3.2 Vznik nemajetkovej ujmy ako výsledku zásahu do osobnostného práva

Chápanie nemajetkovej ujmy je o to ťažšie, že ide o ujmu, ktorá je výlučne neuchopiteľná a abstraktná. Posudzovanie ujmy sa líši v závislosti od toho, do ktorého osobnostného práva zodpovedný subjekt zasiahol. „Poškodený“ s inými pocitmi a emóciami prežíva nemajetkovú ujmu pri zásahu do súkromia a, naopak, iné útrapy pociťuje pri zásahu do zdravia,⁵³ cti a dôstojnosti.⁵⁴

⁵¹ NOVOTNÁ, M., ZORIČÁKOVÁ, V. *Náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých blízkych osôb*. Bratislava: C. H. Beck, 2024, s. 42.

⁵² Porovnaj so ŠVESTKA, J. In: KNAPP, V., LUBY, Š. a kol. *Československé občianske právo*. I. zväzok. 2. prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Obzor, 1973, s. 426 alebo ŠVESTKA, J. In: LAZAR, J., ŠVESTKA, J. a kol. *Československé občianske právo*. 2. zväzok. Bratislava: Obzor, 1987, s. 238.

⁵³ Pozri napríklad rozsudok Krajského súdu v Nitre sp. zn. 9Co/330/2012 z 2. októbra 2013.

⁵⁴ Pozri napríklad rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4Cdo/151/2023 z 28. novembra 2024.

Je náročné presne určiť, aký rozsah a obsah nemajetkovej ujmy zahŕňa ochrana osobnosti. Ide o kategóriu, ktorá je v podstate objektívne neuchopiteľná a ktorej presné hranice sa nedajú vždy spoľahlivo určiť. Ide o nemajetkovú ujmu s výlučne citovým základom, postihujúcu najmä emocionálne dôsledky, ktorá je zo svojej povahy v zásade nenahradiiteľná. Jej existencia a rozsah sú ťažko verifikovateľné. To však neznamená, že duševné bolesti nie sú rovnako uznateľné ako tie fyzické.⁵⁵ Naopak, ide o rovnocenné typy škôd.

Je nesporné, že tieto zásahy prežíva každý subjekt odlišne, a to jednak z hľadiska svojej vlastnej povahy a spôsobilosti vnútorne spracovať emocionálne náročné situácie a jednak vzhľadom na okolnosti, za ktorých k zásahu do osobnostných práv došlo. Nie je vylúčené, že viaceré faktory, resp. okolnosti daného prípadu, dokážu prežívanie negatívnych pocitov nezanedbateľným spôsobom ešte zosilniť.

Všeobecne možno konštatovať, že účelom právnej úpravy, ktorá umožňuje priznať náhradu nemajetkovej ujmy pri zásahu do osobnosti, je predovšetkým snaha zmierniť a aspoň čiastočne kompenzovať pocity smútku, stresu, úzkosti či narušenia harmonických a emocionálnych pút s blízkymi osobami vrátane pocitu náhleho pretrhnutia sociálnych väzieb. Pri sekundárnych obetiach je často používaný pojem tzv. bolestného za smútok.⁵⁶ Náhradu nemajetkovej ujmy v dôsledku straty blízkej osoby poznajú aj pravidlá DCFR.⁵⁷

Treba zároveň poukázať na to, že okrem smútku a beznádeje býva častým sprievodným javom aj pocit hnevu. Uvedené emocionálne prejavy možno zahrnúť pod širší pojem intenzívneho a negatívneho prežívania danej udalosti. Priznanie náhrady nemajetkovej ujmy si vyžaduje, aby boli negatívne emócie prežívané s určitou intenzitou presahujúcou bežnú mieru. Izolovaný alebo krátkodobý pocit hnevu či smútku nie je spravidla postačujúci. V kon-

⁵⁵ Pozri aj STIEGLER, A. M. *Schmerzensgeld für Schock und Trauerschäden: Rechtsvergleichende Analyse des Angehörigenbegriffes und der Mitverschuldensanrechnung*. Wien: Böhlau Verlag Ges.m.b.H., 2009, s. 14.

⁵⁶ Pozri napríklad ŠORL, R. Náhrada nemajetkovej ujmy (bolestné za smútok) pozostaleho príbuzného. Stav a východiská 1. časť. *Bulletin slovenskej advokácie*, roč. 23 (2017), č. 9, s. 6 – 19 a ŠORL, R. Náhrada nemajetkovej ujmy (bolestné za smútok) pozostaleho príbuzného. Stav a východiská 2. časť. *Bulletin slovenskej advokácie*, roč. 23 (2017), č. 10, s. 10 – 21.

⁵⁷ VI. – 2:202: Loss suffered by third persons as a result of another's personal injury or death. K tomu pozri VON BAR, CH., CLIVE, E., SCHULTE-NÖLKE, H. et al. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law; Draft Common Frame of Reference (DCFR) (Outline Edition)*, s. 397. [online]. Dostupné na: <https://sakig.pl/wp-content/uploads/2019/01/dcfcr.pdf>. [zobrazené 2025-02-28].

texte náhrady nemajetkovej ujmy je potrebné hovoriť o takej intenzite prežívania, ktorá sa pri objektívnom pohľade javí ako spôsobilá zasiahnuť do osobnostných práv a ktorá si už zasluhuje kompenzáciu vo forme finančného zadostúchenia.

Je rovnako dôležité uviesť, že nemajetková ujma, ktorá sa prejavuje rôznymi negatívnymi pocitmi a širokým penzom reakcií dotknutých subjektov, je nahraditeľná len vtedy, ak je výsledkom zásahu do osobnosti a s tým súvisiacich osobnostných práv. Inými slovami, ide o prejavy zásahu do osobnostného práva.⁵⁸

Elischer v kontexte osobnostných práv vidí výnimku, kedy už protiprávny zásah sám osebe môže byť považovaný za ujmu, ktorá si vyžaduje odškodnenie.⁵⁹

Možno súhlasiť s tvrdením, že samotná prítomnosť a existencia zásahu predpokladá vznik ujmy u dotknutého subjektu. Z toho implicitne vyplýva, že tam, kde nie je zásah do osobnostného práva, nie je ani ujma.

Podľa nás však platí aj opačný výklad uvedeného pravidla. Je pravdou, že ujmu v rámci osobnostných práv možno nahradiť len vtedy, ak je výsledkom zásahu do osobnostného práva. Rovnako považujeme za dôležité zdôrazniť, že subjekt, ktorý uplatňuje nárok, sa neobmedzuje len na konštatovanie samotného zásahu do osobnostného práva. Je potrebné skúmať aj to, či tento zásah skutočne vyvolal ujmu na strane poškodeného. Tento prístup potvrdzuje aj prax súdneho konania, kde osoba uplatňujúca nárok na náhradu ujmy nielenže preukazuje samotný zásah, ale aj povahu a rozsah ujmy. Táto ujma je obvykle doložená konkrétnymi, hoci subjektívnymi tvrdeniami o jej prejavoch v každodennom živote poškodeného.

V konečnom dôsledku sa posudzuje objektívna schopnosť zásahu negatívne ovplyvniť osobnosť fyzickej osoby. Nie je však vylúčené, že hoci sa objektívne zdá, že došlo k zásahu do osobnostného práva, dokazovaním môže byť

⁵⁸ Pozri NOVOTNÁ, M., ZORIČÁKOVÁ, V. *Náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých blízkych osôb*. Bratislava: C. H. Beck, 2024, s. 15 a nasl.

⁵⁹ ELISCHER, D. Protiprávnosť – čo je jejím zdrojem v soukromém právu? *Časopis pro právní vědu a praxi*, roč. XXIV (2016), č. 4, s. 517. Brno: Masarykova univerzita. Odkazuje pritom aj na návrh spoločného referenčného rámca. Napríklad VI. – 2:203 (Infringement of dignity, liberty and privacy). K tomu pozri VON BAR, CH., CLIVE, E., SCHULTE-NÖLKE, H. et al. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law; Draft Common Frame of Reference (DCFR) (Outline Edition)*, s. 397. [online]. Dostupné na: <https://sakig.pl/wp-content/uploads/2019/01/dfcr.pdf> [zobrazené 2025-01-06].

preukázané, že osobe ujma nevznikla, čím v skutočnosti ani nedošlo k zásahu do jej osobnostných práv.⁶⁰

Nemožno vypracovať úplne vyčerpávajúcu definíciu jednotlivých osobnostných práv. Príkladom je právo na súkromie, pri ktorom nemožno presne a úplne definovať pojem súkromný život, keďže ide o široký a dynamický pojem. Obmedzenie výkladu tohto pojmu na úzky okruh aspektov by nebolo z hľadiska právnej ochrany adekvátne ani účelné. Rešpektovanie súkromia by tak malo napríklad zahŕňať právo na vytváranie a rozvíjanie medziludských vzťahov.⁶¹ Jeho obsahom je súčasne možnosť usporiadať si vlastný život podľa vlastných predstáv, ako aj riešiť spoločné životné plány.⁶²

V tejto monografii, so zameraním na súbeh nárokov pri škode na zdraví a súvisiacej nemajetkovej ujme z dôvodu zásahu do osobnosti, je potrebné predovšetkým poukázať na zásahy do osobnostných práv týkajúcich sa života, zdravia, súkromia a rodinného života.

Napríklad žalobkyňa ako poškodená argumentovala intenzívnymi zásahmi do práva na rodinný a osobný život v prípade, keď strata a zmiznutie tela dieťaťa krátko po pôrode postihlo žalobkyňu ako matku bolestivo a spôsobiло jej výrazné psychické útrapy. Skutočnosť, že žalobkyňa nevie, kde sa telo jej nebohého dieťaťa nachádza, nemôže ho ani pochovať a dôstojne sa s ním rozlúčiť, len znásobuje intenzitu jej utrpenia.⁶³

Ilustračne možno poukázať aj na prípad primárne poškodeného, ktorý vzniesol nárok na náhradu nemajetkovej ujmy pri zásahu do osobnosti, pričom argumentoval, že sa so stratou pravej hornej končatiny ťažko vyrovnáva. Táto ujma v ňom vyvoláva pocit hanby, menejcennosti a vnútornej frustrácie. V dôsledku úrazu bola narušená prirodzená delba povinností medzi ním a manželkou, pretože v súčasnom období musí jeho manželka v primárnom rozsahu zabezpečovať uspokojovanie potrieb rodiny. Je na ňu prenesená sta-

⁶⁰ Je možné si predstaviť situáciu, v ktorej úmrtie primárnej obete vzhľadom na zlý vzťah so sekundárnou obeťou nespôsobí žiadny zásah do osobnostného práva sekundárnej obete – napríklad do práva na súkromie. Takáto situácia môže nastať v prípadoch, keď osoby dlhodobo nekomunikujú, nenavštevujú sa a medzi nimi panuje chladný vzťah.

⁶¹ Rozsudok ESEL vo veci Niemitz proti Nemecku zo 16. decembra 1992.

⁶² Porovnaj ZORIČÁKOVÁ, V. Čo vlastne kompenzuje náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých blízkych osôb? *Súkromné právo*, roč. 8 (2022), č. 1, s. 19 – 26. Pozri aj STIEGLER, A. M. *Schmerzensgeld für Schock und Trauerschäden: Rechtsvergleichende Analyse des Angehörigenbegriffes und der Mitverschuldensanrechnung*. Wien: Böhlau Verlag Ges.m.b.H., 2009, s. 14.

⁶³ Rozsudok Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 2 Co 67/2012 z 28. augusta 2013.

roastlivosť o domácnosť, resp. uskutočňovanie úkonov, ktoré dovtedy vykonával a zabezpečoval sám.⁶⁴

Na záver tejto podkapitoly možno konštatovať, že právna úprava náhrady tohto typu nemajetkovej ujmy nie je v zahraničných právnych poriadkoch ani samozrejmä, ani jednotná. Prístupy jednotlivých štátov sa síce v mnohom odlišujú, no v niektorých prípadoch možno identifikovať určité spoločné princípy alebo rámce.⁶⁵ Konkrétne možno spomenúť prístup rakúskej právnej úpravy,⁶⁶ ktorá sa vyznačuje tým, že náhrada tzv. bolestného za smrť bez toho, aby došlo k zásahu do zdravia, resp. lekárske diagnostikovateľnej poruchy, nie je možná. Nemecká právna úprava⁶⁷ až do roku 2017 nároky

⁶⁴ Rozsudok Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 4Co/49/2023 z 27. marca 2024.

⁶⁵ Pozri VON BAR, CH., DROBNIG, U. *The Interaction of Contract Law and Tort and Property Law in Europe*. München: European Law Publishers, 2004, s. 89 a nasl.

⁶⁶ V kontexte rakúskeho právneho poriadku treba zdôrazniť, že nárok na náhradu ujmy spočívajúcej v emocionálnej, resp. duševnej rovine, bez ujmy na zdraví, nie je na základe § 1325 ABGB možný. Tento nárok by vznikol len v prípade, ak by šlo o takú intenzitu šoku, ktorá sa prejavuje aj z medicínskeho hľadiska, a teda ide o ujmu na zdraví – poškodenie zdravia. Podľa Koziola je zároveň neprijateľné rozšíriť obsah pojmu „škoda na zdraví“ tak, aby zahŕňal aj „čisté“ emocionálne škody, aj keď nie sú škodou na zdraví v lekárskom zmysle slova. Východisko však podľa Koziola možno nájsť vo všeobecných ustanoveniach § 1323, § 1324 ABGB. V prípade škody spôsobenej úmyslom (*böser Absicht*) alebo hrubou nedbanlivosťou (*auffallende Sorglosigkeit*) má poškodený nárok na úplnú satisfakciu (*volle Genugtuung*); v ostatných prípadoch má nárok iba na náhradu skutočnej škody (*Schadloshaltung*). V prípade úplnej náhrady (*volle Genugtuung*) možno hovoriť aj o kompenzácii nemajetkovej ujmy. V prípade „ľahkej“, a teda obvyčajnej nedbanlivosti alebo v rámci ustanovení o objektívnej zodpovednosti nie je takáto kompenzácia podľa súčasného práva možná. Pozri aj KOZIOL, H. *Loss of life and its compensation under austrian law*. In: NOVOTNÁ, M. (ed.). *Ujma zo straty ľudského života a jej náhrada v súkromnom práve*. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie XV. Lubyho právnické dni. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2022, s. 26 – 27. Pozri aj DANZL, K. H. In: KOZIOL, H., BYDLINSKI, P., BOLLENBERGER, R. *ABGB Kurzkommentar*. 6. Auflage. Wien: Verlag Österreich, 2020, s. 1758 – 1759.

⁶⁷ V podmienkach nemeckej právnej úpravy, ak dôjde k ujme na zdraví, následné škody – materiálne (§ 249 BGB), ako aj nemateriálne (§ 253 (2) BGB) sú kompenzovateľné. Von Bar pripúšťa, že tretia osoba môže utrpieť ujmu v dôsledku úmrtia inej – tretej osoby, pričom môže ísť aj o „zranenie“ duševného zdravia, ktoré je známe pod termínom *nervous shock*. Až donedávna však nemecké právo neposkytovalo náhradu za tzv. smrť, teda za pocity, ktoré nedosiahli intenzitu ujmy na zdraví a diagnostikovateľnej choroby v lekárskom zmysle slova. V rámci pravidiel DCFR bolo sformulované pravidlo o náhrade nemajetkovej ujmy blízkych osôb [VI.-2:202 (1)], v nadväznosti na to aj nemecký zákonodarcu prijal ustanovenie § 844 (3) BGB, v zmysle ktorého je zodpovedná osoba povinná zaplatiť pozostalým osobám, ktoré boli v čase zranenia usmrtenej osoby v blízkom osobnom vzťahu so zosnulým, primerané peňažné odškodnenie za citové/duševné utrpenie. Predpokladá sa, že blízky osobný vzťah existuje, ak pozostalý bol manželom, partnerom,

pozostalých na náhradu nemajetkovej ujmy nepripúšťala. V kontexte témy tejto monografie si pokladá otázku možnej konkurencie aj von Bar, a to, či odškodnenie pozostalých pri úmrtí podľa § 844 (3) BGB nahradí ich nárok za ujmu na zdraví v zmysle ujmy zo šoku podľa § 823 (1) BGB, alebo je ich uplatnenie možné kumulatívne.⁶⁸

Rumunská právna úprava pripúšťa v oblasti nemajetkovej ujmy náhradu za obmedzenie možností rodinného a spoločenského života v prípade poškodenia telesnej integrity alebo zdravia.⁶⁹ Náhradu nemajetkovej ujmy sekundárnych obetí, ktorú zákon explicitne pomenúva ako bolesť, umožňuje rovnako len v prípade úmrtia primárnej obete.⁷⁰ Sekundárne obete tak nemajú možnosť žiadať náhradu napríklad za zásah do ich práva na súkromie a rodinný život v prípade, ak primárna obeť prežila, hoci jej bola spôsobená závažná ujma na zdraví.⁷¹

Inú úpravu zvolilo Poľsko, kde v prípade vážneho a trvalého telesného zranenia alebo poškodenia zdravia, ktoré má za následok neschopnosť nadviazať alebo pokračovať v rodinných vzťahoch, môže súd priznať najbližším rodinným príslušníkom poškodeného primeranú sumu ako peňažnú náhradu za utrpenú ujmu (čl. 446² *Kodeksu cywilnego*).

Poľsko má legislatívne upravenú aj situáciu pri úmrtí primárne poškodeného, kde súd môže priznať najbližším rodinným príslušníkom zosnulého primeranú náhradu, ak jeho smrť viedla k významnému zhoršeniu ich život-

rodičom alebo dieťaťom zosnulého. Ostatné osoby musia blízkosť vzťahu preukázať. Ide však o „pokrytie“ situácií, keď dôjde k úmrtiu primárnej obete, a teda ide predovšetkým o náhradu tzv. *bereavement damages*. Toto ustanovenie nemožno aplikovať na situácie, keď dôjde „len“ k ujme na zdraví primárnej obete bez úmrtia. Pozri VON BAR, CH. *Loss of life: Legally relevant damage to whom?* In: NOVOTNÁ, M. (ed.). *Ujma zo straty ľudského života a jej náhrada v súkromnom práve*. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie XV. Lubyho právnické dni. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2022, s. 35 – 36. Pozri aj SPRAU, H. In: PALANDT, O. (Hrsg.). *Bürgerliches Gesetzbuch: mit Nebengesetzen*. 79. Auflage. München: C. H. Beck, 2020, s. 1543 – 1544.

⁶⁸ VON BAR, CH. *Loss of life: Legally relevant damage to whom?* In: NOVOTNÁ, M. (ed.). *Ujma zo straty ľudského života a jej náhrada v súkromnom práve*. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie XV. Lubyho právnické dni. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2022, s. 36.

⁶⁹ Čl. 1391 (1) CC.

⁷⁰ Čl. 1391 (2) CC.

⁷¹ Pozri ALUNARU, CH., CĂILEANU, S. *Emotional suffer compensation of secondary victims in the Romanian civil law*. In: NOVOTNÁ, M. (ed.). *Ujma zo straty ľudského života a jej náhrada v súkromnom práve*. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie XV. Lubyho právnické dni. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2022, s. 85 – 86.

nej situácie (čl. 446, § 3 *Kodeksu cywilnego*). Rovnako môže priznať najbližším rodinným príslušníkom zosnulého primeranú sumu ako peňažnú náhradu za utrpenú ujmu (čl. 446, § 4 *Kodeksu cywilnego*).

Všeobecnú úpravu osobnostných práv a ich ochrany nájdeme v čl. 23 a 24 poľského *Kodeksu cywilnego*. Finančné zadostučinenie pri zásahu do osobnostných práv je upravené, okrem zmienených ustanovení, aj v čl. 448 *Kodeksu cywilnego*. Špecifické je, že v prípade zásahu do osobnostných práv môže súd priznať nielen náhradu tejto ujmy, ale aj osobitnú peňažnú sumu určenú na sociálne účely, ktoré poškodený sám určí (čl. 448 *Kodeksu cywilnego*). Kumulácia takýchto nárokov je podľa poľskej rozhodovacej praxe prípustná.⁷²

Ako sme uviedli už predtým, náš spoločný minulý partner – Česká republika – pristúpila v novom OZ tiež k inej úprave. Ochrana osobnosti je upravená v § 81 a nasl. českého OZ. Z hľadiska právnych nástrojov ochrany tieto ustanovenia upravujú len právo domáhať sa, aby sa od neoprávneného zásahu upustilo alebo aby bol odstránený jeho protiprávny následok (§ 82 ods. 1 českého OZ). Odsek 2 následne upravuje jednotlivé osobnostné práva, ktoré sú v podstate takmer totožné s tými v slovenskom § 11 OZ. Z hľadiska uplatňovania nárokov satisfakčnej povahy sa zmenili predovšetkým predpoklady pre vznik tohto nároku v porovnaní s predchádzajúcim § 16 OZ.⁷³

Právna úprava náhrady nemajetkovej ujmy v súvislosti s ujmou na zdraví je systematicky začlenená do deliktnej časti tohto právneho predpisu – § 2910, § 2958, § 2959 českého OZ. Pre zaujímavosť možno uviesť, že rozhodovacia prax sa musela vyrovnáť aj s tým, čo možno rozumieť pod pojmom iná – ďalšia nemajetková ujma v zmysle § 2958 českého OZ.⁷⁴ Samostatné ustanovenie je napokon venované aj sekundárnym obetiam pri úmrtí alebo pri zvlášť závažnom ublížení na zdraví primárnej obete (§ 2959 českého OZ).

V chorvátskom právnom poriadku má náhrada nemajetkovej ujmy v súvislosti so zásahom do osobnostných práv tiež svoju ustálenú tradíciu. Právna úprava explicitne obsahuje ustanovenie, ktoré pod škodu radí aj poru-

⁷² Rozhodnutie Najvyššieho súdu Poľskej republiky č. III CZP 31/08 z 9. septembra 2008.

⁷³ KŘIVÁČKOVÁ, J., HAMULÁKOVÁ, K., TINTĚRA, T. *K pojetí člověka a věci v novém soukromém právu*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 10. Porovnaj aj ELISCHER, D. et al. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy podle občanského zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona*. Praha: Leges, 2020, s. 164.

⁷⁴ Pozri uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 25 Cdo 2245/2017 z 1. novembra 2017 a rozsudok Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 25 Cdo 2077/2024 z 27. februára 2025.

šenie a zásah do osobnostného práva.⁷⁵ Normatívne upravená je aj situácia, ktorá zakotvuje právo blízkych na peňažnú náhradu za ich nemajetkovú ujmu v prípade smrti alebo ťažkého postihnutia osoby.⁷⁶ Za špecifické možno považovať ustanovenie, ktoré upravuje nárok rodičov na peňažné odškodnenie v prípade straty počatého, no nenarodeného dieťaťa.⁷⁷ Samostatne riešená je aj náhrada ujmy u osôb, na ktorých bol spáchaný sexuálny trestný čin⁷⁸ alebo spravodlivé peňažné odškodnenie za budúcu nemajetkovú ujmu, ak je isté, že táto ujma bude pretrvávať aj v budúcnosti.⁷⁹ V spojitosti s osobnostnými právami legislatíva venuje osobitnú pozornosť náhrade škody pri zásahu do cti a pri šírení nepravdivých informácií, čo slovenská právna úprava nepozná.⁸⁰

V *common law* nie sú bežne odškodňované psychické rozrušenia a emocionálne reakcie ako smútok alebo úzkosť. Na to, aby mohol vzniknúť nárok na náhradu škody za psychickú ujmu, musí osoba trpieť závažnejšou psychickou ujmovou alebo duševnou poruchou, prípadne posttraumatickou stresovou poruchou.⁸¹

⁷⁵ Čl. 1046 ZOO.

⁷⁶ Okruh blízkych – oprávnených osôb požadovať náhradu ujmy je špecifikovaný v čl. 1001 OA. V odseku 1 ide o manžela, deti a rodičov. V odseku 2 ide o ďalšie osoby, ako sú súrodenci alebo starí rodičia v prípade, ak išlo o trvalé spolunažívanie s dotknutou osobou.

⁷⁷ Čl. 1101 (3) ZOO.

⁷⁸ Čl. 1103 ZOO. Na porovnanie, aj slovenský právny poriadok priznáva nárok na náhradu nemajetkovej ujmy osobám, ktoré sa stali obeťami trestného činu. Táto legislatíva je obsahom osobitného zákona o obetiach trestných činov.

⁷⁹ Čl. 1104 ZOO. Chorvátsky systém pozná tzv. orientačné kritériá pri priznávaní nemajetkových ujmy, ktoré vydal v roku 2002 chorvátsky najvyšší súd. Sú zároveň predmetom kritiky, keďže je nevyhnutné ich v súčasnosti prepracovať, a to najmä z hľadiska zvýšenia flexibility a zavedenia objektívnejšieho konceptu nemajetkovej ujmy. Spochybňovaná je tiež vhodnosť zachovania presného stanovenia výšky náhrad, keďže tieto si vyžadujú periodické aktualizácie. Pozri JOSIPOVIĆ, T. Non-material damage in the case of death – judicial criteria for just pecuniary compensation. In: NOVOTNÁ, M. (ed.). *Ujma zo straty ľudského života a jej náhrada v súkromnom práve*. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie XV. Lubyho právnické dni. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2022, s. 58.

⁸⁰ Čl. 1098 ZOO. Pozri aj čl. 19 ZOO, ktorý vymenúva jednotlivé osobnostné práva, a to vo vzťahu k fyzickým, ale aj právnickým osobám.

⁸¹ SCOTTISH LAW COMMISSION. *Discussion Paper on Damages for Psychiatric Injury*. Edinburgh: The Stationery Office Limited, 2002, s. 5. [online]. Dostupné na: https://www.scotlawcom.gov.uk/files/7812/7892/7069/dp120_psychiatric_injury.pdf. [zobrazené 2025-02-28]. Pozri aj JUDICIAL COLLEGE. *Guidelines for the Assessment of General Damages in Personal Injury Cases*. 14. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2017, s. 11 a nasl.

Sekundárnym obetiam môže byť v prípade nemajetkovej ujmy spočívajúcej v smútku či iných duševných útrapách priznaná náhrada podľa zákona *Fatal Accidents Act* z roku 1976 (oddiel 1A – *bereavement*), kde sa poškodení môžu domáhať náhrady nemajetkovej ujmy spôsobenej smrťou blízkej osoby – tzv. *damage for bereavement*. Súčasne okruh oprávnených subjektov je len veľmi úzky a limitovaná je aj výška náhrady.^{82, 83}

Z hľadiska osobitného zákona je na tom podobne francúzska právna úprava, keď nárok sekundárnych obetí, resp. tretích osôb na náhradu spôsobenej ujmy v oblasti dopravných nehôd je legislatívne uchopený v osobitnom zákone č. 85-677 (*Loi n° 85-677 du 5 juillet 1985 tendant à l'amélioration de la situation des victimes d'accidents de la circulation et à l'accélération des procédures d'indemnisation*), a to konkrétne v čl. 6 CoC. Náhrada sekundárnej obete však môže byť znížená, resp. musí byť priznaná s prihliadnutím na rôzne obmedzenia alebo výnimky, ktoré sa tejto škody týkajú.⁸⁴

Francúzska právna úprava zakotvuje v úvodných ustanoveniach CoC ochranu osobnostných práv. Podľa čl. 9 CoC má každý právo na rešpektovanie svojho súkromného života. Súd môže, bez toho, aby tým bola dotknutá náhrada utrpenej škody, nariadiť všetky opatrenia, ako napríklad zaistenie, zhabanie a iné, ktoré sú vhodné na zabránenie alebo ukončenie zásahu do súkromia. Tieto opatrenia môžu byť v prípade naliehavosti nariadené v skrátanom konaní (*référé*). Kapitola II, konkrétne články 16 až 16-9 CoC, sa následne zaoberajú ochranou života a dôstojnosti jednotlivca. Spôsobená ujma a jej náhrada sa riešia cez všeobecné pravidlá zodpovednosti za škodu (čl. 1240 CoC a čl. 1241 CoC).

⁸² Limitácia je stanovená na sumu vo výške 15 120 libier. Okruh oprávnených osôb je manželka alebo osoba z registrovaného partnerstva, *cohabiting partner* (druh/družka). Ak ide o maloletého, ktorý nebol v manželstve, oprávnenými sú jeho rodičia. Pojem *bereavement* je možné vykladať ako náhly pocit prázdnoty v živote pozostalého. VON BAR, CH. et al. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR), Volume IV*. Mnichov: Sellier, European Law Publishers, 2009, s. 1315.

⁸³ Diskutabilné môžu byť aj podmienky pre nárok na odškodnenie v prípade úmrtia dieťaťa. Rodičom, ktorých dieťa malo pri smrti menej ako 18 rokov, bude priznané odškodnenie. Ak však dieťa zomrelo vo veku nad 18 rokov, rodičia už nárok na odškodnenie nemajú. HEWETT, D. *A critical Review of Bereavement Damages in England and Wales*. [online]. 2015, s. 5. [online]. Dostupné na: <<https://www.aber.ac.uk/en/media/departmental/lawampcriminology/researchpages/pdf/publications/auslcj2015/A-Critical-Review-of-Bereavement-Damages-in-England-and-Wales.pdf>>. [zobrazené 2025-03-25].

⁸⁴ Napríklad, pri výške priznanej náhrady sa zohľadní spoluzavinenie primárne poškodeného.

Francúzsky CoC priamo nešpecifikuje presný okruh osôb oprávnených požadovať náhradu nemajetkovej ujmy v explicitných ustanoveniach, ako je to bežné v niektorých iných právnych systémoch, napríklad v nemeckom [§ 844 (3) BGB] alebo chorvátskom práve (čl. 1001 OA), prípadne aj v českom práve (§ 2959 českého OZ).

Z pohľadu zahraničných právnych úprav stojí za pozornosť aj maltézska právna úprava, ktorá až v roku 2018 vo svojom občianskom zákonníku (čl. 1045) upravila náhradu nemajetkovej ujmy spočívajúcej v morálnej a psychickej ujme.⁸⁵ Dovtedy jej náhradu maltézske právne poriadok nepripúšťal.⁸⁶ Náhrada nemajetkovej ujmy je však priznávaná len v určitých prípadoch, najmä pri úmyselných trestných činoch, ktoré zasahujú do dôstojnosti osôb, a podobne. Ak následkom skutku, ktorý zakladá nárok na náhradu ujmy, dôjde k smrti poškodeného, súd môže (okrem majetkovej škody a výdavkov) priznať dedičom zosnulého náhradu ujmy tak, ako v prípade trvalej úplnej invalidity.⁸⁷

Zmienime sa aj o náhrade tzv. ontologickej alebo tanatologickej ujmy, ktorú má zavedenú napríklad Portugalsko. Táto zakotvuje právo na nemajetkovú ujmu za smrť, ktorú utrpel sám zosnulý, ale aj jeho blízke osoby, pričom ide o dva rôzne typy nemajetkovej ujmy.⁸⁸ V podstate ide o náhradu ujmy, ktorú tvorí strata vlastného života primárnej obete. Uvedená náhrada je však vo väčšine prípadov odmietaná a prevládajú skôr negatívne názory na jej uplatnenie.

Ťažiskový argument je postavený na dôvode, že takúto ujmu nie je komu kompenzovať.⁸⁹ Ide o argument, ktorý sa analogicky používa aj pri bolestnom a sťažení spoločenského uplatnenia. Ak zanikne subjekt, ktorému táto

⁸⁵ Čl. 1045 KC predpokladá maximálnu náhradu vo výške 10 000 € alebo náhradu do takej maximálnej výšky, ktorú minister stanoví nariadením.

⁸⁶ KOCH, A. *The Dynamics of Tort Law in Europe – Two Decades of Accumulated Experience*, s. 736. [online]. Dostupné na: <https://ulb-dok.uibk.ac.at/ulbtirolfodok/download/pdf/8648052>. [zobrazené 2025-03-20].

⁸⁷ Čl. 1046 maltézskeho KC.

⁸⁸ NOVOTNÁ, M., ZORIČÁKOVÁ, V. *Náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých blízkých osôb*. Bratislava: C. H. Beck, 2024, s. 89.

⁸⁹ *Ibid.*, s. 87 a nasl. Určitým spôsobom nastal posun aj v súdnej praxi Talianska. K tomu pozri napríklad SANNA, P. *The Recoverability of the Loss of the Right to Life per se: A Brief European Overview*. *The Italian Law Journal*, vol. 04 (2018), no. 01, s. 149 – 167 alebo ŠUSTEK, P. Ontologická ujma: Náhrada ujmy usmrčenému? In: NOVOTNÁ, M. (ed.). *Ujma zo straty ľudského života a jej náhrada v súkromnom práve*. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie XV. Lubyho právnické dni. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2022, s. 110 – 120.

náhrada náleží, ešte predtým, než si ju uplatnil, platí záver, že náhrada sa priznať nemôže. Ide o argumentačnú líniu vedúcu k pravidlu, že náhrady by nemali byť priznávané, ak už objektívne nemôžu byť vyplatené osobe, ktorej sú primárne určené.

1.3.3 Príčinná súvislosť medzi protiprávnym zásahom a vznikom nemajetkovej ujmy

V neposlednom rade je nevyhnutným predpokladom preukázanie príčinnej súvislosti medzi konaním zodpovedného subjektu a vznikom ujmy na strane poškodeného. Ide o kritérium, ktoré je súčasne potrebné aj v rámci zodpovednosti za škodu podľa šiestej časti OZ.

Z hľadiska naplnenia tohto predpokladu je potrebné skúmanie toho, či subjekt, ktorý sa dopustil určitého správania, zapríčinil výsledok, pre ktorý sa mu ukladá právnym predpisom zodpovednosť.⁹⁰ Bez dôkladného skúmania príčinnej súvislosti nemožno identifikovať ani osobu, ktorá má niesť zodpovednosť za uvedený následok.⁹¹

Pri skúmaní kauzálneho nexu je v práve používaný najčastejšie test *conditio sine qua non*. Inými slovami, ide o test tzv. nutnej podmienky, bez ktorej by následok nenastal. Skúmanie existencie príčinnej súvislosti medzi konaním a následkom sa priamo viaže na otázku, či by uvedený následok nastal aj bez daného konania subjektu. Ak je odpoveď kladná, teda následok by nastal aj bez tejto podmienky, príčinná súvislosť sa nepreukáže alebo sa nepovažuje za určujúcu a dostačujúcu.⁹²

⁹⁰ LUBY, Š. *Prevenencia a zodpovednosť v občianskom práve*. I. časť. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1958, s. 217.

⁹¹ Luby uvádza, že v občianskom práve niet prípadov, v ktorých by bolo možné ustáliť zodpovednosť bez zistenia príčinnej súvislosti. *Ibid.*, s. 218.

⁹² Doležal, A. a Doležal, T. výhodu testu *conditio sine qua non* (CSQN) vidia v tom, že spočíva v jednoduchšej analýze príčinnej súvislosti medzi konaním a škodným následkom. Tento jednoduchý test je kľúčový pre právnu prax. Aj keď CSQN test nie je vždy schopný odhaliť faktickú kauzalitu, väčšina autorov sa zhoduje na tom, že je stále veľmi užitočný v praxi. Nakoniec aj súdy, hoci niekedy iba nepriamo, tento test využívajú a uznávajú jeho praktickú hodnotu. Na druhej strane je možné poukázať na viaceré úskalia spojené s týmto testom. Použitelnosť tohto testu sa indikuje najmä pri tzv. bežných prípadoch, no súčasne CSQN test neodhalí vždy faktickú kauzalitu a nedá sa vždy spoľahlivo využiť pri zložitých prípadoch, napríklad pri tzv. preemtívnej kauzalite, keď určitý akt alebo udalosť, ktorá mohla viesť k následku, je nahradená iným faktorom, ktorý tento následok spôsobí ešte skôr. DOLEŽAL, A., DOLEŽAL, T. *Kauzalita v civilním právu se zaměřením na medicínskoprávní spory*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2016, s. 64 – 56, ako aj s. 238 – 240.

Príčinná súvislosť je kľúčovým predpokladom pri zodpovednosti za škodu, a teda tam, kde absentuje, nemožno konštatovať existenciu zodpovednostného vzťahu. Aj prípadné zisťovanie zavinenia sa v tom okamihu stáva už bezpredmetným.⁹³

Skúmanie príčinnej súvislosti formou *conditio sine qua non* poznajú aj princípy európskeho deliktneho práva – PETL v článku 3:101, ktoré takéto konanie definujú takto: „... konanie alebo opomenutie je príčinou škody poškodeného, ak by v prípade neexistencie takéhoto konania škoda nevznikla“.⁹⁴

Faktická kauzalita sama osebe nepostačuje. Je potrebné ju korigovať a právne vymedziť s cieľom určiť tzv. právnu kauzalitu.⁹⁵ Tento proces sa uskutočňuje prostredníctvom viacerých kritérií, kde medzi štandardne používané⁹⁶ možno zaradiť a) teóriu adekvátnej príčinnej súvislosti a b) teóriu ochranného účelu normy.

Takzvaná teória adekvátnej príčinnosti hovorí, že zodpovedný za konkrétnu škodu je ten, kto mohol predvídať, že jeho konanie môže k nej viesť. V súčasnosti je táto teória vnímaná viac ako právny nástroj slúžiaci na obmedzenie rozsahu zodpovednosti (právnej kauzality) prostredníctvom určitých hodnotových úvah.⁹⁷ Snaží sa vylúčiť zodpovednosť za netypické škody, ktoré môžu vzniknúť v dôsledku náhodných a objektívne nepredvídateľných okolností.⁹⁸

V zmysle tejto teórie škodca nie je zodpovedný za následky, ktoré boli nepredvídateľné. Predvídateľnosť následku sa posudzuje podľa obvyklého cho-

⁹³ ŠVESTKA, J. In: LAZAR, J., ŠVESTKA, J. a kol. *Československé občianske právo*. 2. zväzok. Bratislava: Obzor, 1987, s. 240. Pozri aj ROZEHNAL, A. *Strategie civilního procesu*. 3. rozšírené vydanie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2020, s. 118 a nasl.

⁹⁴ Dostupné na: <http://www.egtl.org/PETLCzech.html>.

⁹⁵ Pozri aj HAVLÍČEK, K. *Důkazní instrumentarium*. In: JIRSA, J., HAVLÍČEK, K. *Dokazování (úvahy o teorii a praxi)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 35.

⁹⁶ NOVOTNÁ, M. O kauzalite, jej ustálení a špecifických prípadoch kauzality. *Súkromné právo*, roč. 9 (2023), č. 2, s. 39. Existujú aj ďalšie kritériá, ako napríklad tzv. *eggshell skull* doktrína, ktorá sa vzťahuje na určité predispozície poškodeného, o ktorých škodca nemusí mať vedomosť. Táto doktrína zároveň predstavuje výnimku z princípu objektívnej predvídateľnosti.

⁹⁷ DOLEŽAL, A., DOLEŽAL, T. *Kauzalita v civilním právu se zaměřením na medicínskoprávní spory*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2016, s. 87 – 88.

⁹⁸ KOZIOL, H. *Österreichisches Haftpflichtrecht*. 3. neubearb. Aufl. Wien: Manz, 1997, s. 237.

du vecí a všeobecnej skúsenosti.⁹⁹ Ak protiprávny úkon alebo škodná udalosť spĺňa požiadavky teórie adekvátnej príčinnosti, potom sa považuje za adekvátnu príčinu škody. To znamená, že škodca je za túto škodu zodpovedný a musí ju nahradiť.

Stanoviť, či je príčina adekvátna, nebýva jednoduché. Pri posudzovaní adekvátnosti príčiny sa spravidla prihliada na okolnosti, ktoré by boli rozpoznaťelné tzv. optimálnemu pozorovateľovi v čase vzniku udalosti, ako aj na tie, ktoré boli známe pôvodcovi škody, teda osobe, ktorá škodu spôsobila.¹⁰⁰

V rámci problematiky kauzality je nevyhnutné zohľadniť aj tzv. ochranný účel právnej normy. Každé právne pravidlo sleduje určitý zámer, ktorý odôvodňuje jeho existenciu v právnom poriadku. Prítomnosť účelu vyplýva z právno-politickej povahy práva a právneho jazyka, ktorý je jazykom osobitným. Právna norma, ktorá by nemala žiadny cieľ, je síce teoreticky možná, avšak prakticky bezvýznamná. Inými slovami, v právnom myslení má byť prítomný vždy aj účelový – teleologický prvok, pričom jeho prípadná izolácia by mohla viesť k nerozumnosti právnej úpravy.¹⁰¹

Význam tzv. ochranného účelu normy tkvie v podstate, že škodca je zodpovedný len za takú škodu, ktorej vzniku sa malo dotknutou normou predchádzať, resp. zabrániť. Inak povedané, škodca bude povinný nahradiť poškodenému len takú škodu, ktorú predpokladala príslušná právna norma. Postavenie poškodeného, povinnosť škodcu a rozsah náhrady škody sú teda do určitej miery ohraničené a limitované cieľom a účelom konkrétnej právnej normy. Uvedené pravidlo platí v prípade subjektívnej, ako aj objektívnej zodpovednosti.

Na túto teóriu nemožno pozeráť izolovane len optikou toho, či je náhrada škody účelná.¹⁰² Správne uchopenie tejto teórie spočíva v tom, či bolo účelom

⁹⁹ Luby za najväčšiu nevýhodu tejto teórie považoval fakt, že nevychádza z ponímania príčinnej súvislosti objektívne, ale poníma ju subjektivisticky. LUBY, Š. *Prevenčia a zodpovednosť v občianskom práve*. I. časť. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1958, s. 268. Problematické aspekty tejto teórie identifikujú aj Doležalovci. Ide napríklad o problematiku zovšeobecnenia, stanovenia miery pravdepodobnosti alebo zachovania objektivity pozorovania. Pozri bližšie DOLEŽAL, A., DOLEŽAL, T. *Kauzalita v civilním právu se zaměřením na medicínskoprávní spory*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2016, s. 94 – 95.

¹⁰⁰ NOVOTNÁ, M. O kauzalite, jej ustálení a špecifických prípadoch kauzality. *Súkromné právo*, roč. 9 (2023), č. 2, s. 39.

¹⁰¹ KNAPP, V. In: KNAPP, V., HOLLANDER, P. a kol. *Právne myslenie a logika*. Bratislava: Obzor, 1989, s. 15.

¹⁰² HLUŠÁK, M. *Zájmy chránené zodpovednosťou za škodu*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2023, s. 141. Pozri aj LUBY, Š. *Prevenčia a zodpovednosť v občianskom práve*. I. časť. Bra-

konkrétnej normy to, aby zodpovedný subjekt zodpovedal práve za škodu, ktorá vznikla poškodenému.

Ochranný účel právnej normy je v istom zmysle prepojený s teóriou kauzality, pretože pri posudzovaní kauzality sa hodnotí, či škodca spôsobil práve takú škodu, ktorej vzniku sa malo dotknutou normou predchádzať. Teóriu ochranného účelu normy však nemožno vnímať ako teóriu kauzality, pretože presahuje jej rámec a zahŕňa širší kontext ochrany práv a záujmov, ktoré normy sledujú. Jej uplatnenie možno nájsť predovšetkým v predpoklade spočívajúcom vo vzniku škody. V tomto ohľade je zhodný aj záver právnej teórie.¹⁰³

1.3.4 Krátka úvaha o objektívnej zodpovednosti a absencii zavinenia

Zo znenia ustanovenia § 11 OZ vyplýva, že na ochranu osobnosti a určenie zodpovedného subjektu nie je potrebné, aby bol splnený subjektívny predpoklad v podobe zavinenia. Na objektívnom princípe zodpovednosti sa zhoduje ako odborná literatúra, tak aj judikatúra.¹⁰⁴

tislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1958, s. 268 – 269. Pozri aj CSACH, K. Glosa k uzneseniu Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 295/2017 z 9. mája 2017 (ochranný účel normy a zodpovednosť za bankový dohľad). *Súkromné právo*, roč. 3 (2017), č. 5, s. 220 – 221.

¹⁰³ NOVOTNÁ, M. O kauzalite, jej ustálení a špecifických prípadoch kauzality. *Súkromné právo*, roč. 9 (2023), č. 2, s. 39 – 40. HLUŠÁK, M. *Záujmy chránené zodpovednosťou za škodu*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2023, s. 141 alebo LUBY, Š. *Prevenčia a zodpovednosť v občianskom práve*. I. časť. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1958, s. 268 – 269.

¹⁰⁴ Pozri ŠTEVČEK, M. Civilnoprávne nároky oprávnených osôb po smrti blízkej osoby. *Notitiae ex Academia Bratislavensi Iurisprudentiae*, roč. 2 (2008), č. 1, s. 169. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, s. 169. VOZÁR, J. Nemajetková ujma a primerané zadošťučinenie v práve nekalej súťaže a v autorskom práve. *Justičná revue*, roč. 93 (2010), č. 4, s. 324. VOZÁR, J. In: ŠTEVČEK, M. a kol. *Občiansky zákonník I. Komentár*. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 64. Rovnako aj CIRÁK, J. *Ochrana osobnosti v slovenskom občianskom práve*. (Studia Iuridica Bratislavensia, Nr. 2). Bratislava: VO PF UK, 1994, s. 66.. Bratislava: VO PF UK. KNAP, K., ŠVESTKA, J. *Ochrana osobnosti v čs. občianskom právu*. Praha: Orbis, 1969, s. 107. HOLČAPEK, T. *Dokazovanie v medicínskoprávných sporech*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 55 a nasl. KADEČKA, S. Prostriedky občianskoprávnej ochrany osobnosti v súdnej praxi. *Časopis pro právní vědu a praxi*, roč. 7 (1999), č. 2, s. 181. Z rozhodnutí možno uviesť rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 5 Cdo 108/2009 z 19. mája 2010 alebo rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4Cdo/180/2022 z 28. marca 2023. Novotná a Zoričáková poukazujú pri ujme sekundárnych obetí na nie príliš dôvodné zavedenie objektívnej zodpovednosti. NOVOTNÁ, M., ZORIČÁKOVÁ, V. *Náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých blízkych osôb*. Bratislava: C. H. Beck, 2024, s. 47 – 48.

Na otázku, prečo pri zodpovednosti za zásah do osobnosti jednotlivca nie je vyžadované zavinenie, nie je k dnešnému dňu k dispozícii jednoznačná odpoveď. V dostupnej literatúre sa autori vo väčšine prípadov podrobnejšie nezaobierajú dôvodmi tejto objektívnej zodpovednosti.¹⁰⁵

Švestka a Knap uvádzajú presvedčenie, že objektívnu zodpovednosť možno považovať z právno-politického hľadiska za odôvodnenú, primeranú a z hľadiska spoločenských dôsledkov za vyhovujúcu, pretože sa vyžaduje, aby bola fyzickým osobám zabezpečená bezpodmienečná účinná ochrana. Podľa nich ide o úsilie štátu, spoločnosti a právnej politiky vybudovať bezmedzerovitý komplex právnej ochrany osobnostných práv.¹⁰⁶

V ich neskoršom spoločnom diele argumentujú v prospech objektívnej zodpovednosti s odôvodnením, že ujma je pre občana rovnako závažná, a to bez ohľadu na to, či konal zodpovedný subjekt zavinenie alebo nezavinenie.¹⁰⁷

Možno spomenúť aj Ciráka, ktorý vo svojich záveroch uvádza, že široká a prísna objektívna zodpovednosť je vzhľadom na závažnosť prípadnej ujmy plne odôvodniteľná, pretože sa tým zabezpečí dôsledná občianskoprávna ochrana oprávnených záujmov fyzických osôb. Uvedený záver dáva do kontrastu s trestným právom, kde v občianskom práve nie je rozhodujúce, či bola osoba dobromyseľná alebo sa domnievala, že išlo o pravdivé informácie.¹⁰⁸

Domnievame sa, že legitímnu otázkou k tomuto tvrdeniu môže byť, či zavedenie ďalšieho predpokladu v podobe zavinenia neznižuje úroveň ochrany v porovnaní s objektívnou zodpovednosťou. Odpoveď na túto otázku je však negatívna.

Je pravdou, že pri objektívnej zodpovednosti má zodpovedný subjekt menšiu možnosť vyhnúť sa tejto zodpovednosti, ak neexistujú žiadne liberálne dôvody (v prípade absolútnej objektívnej zodpovednosti) alebo ak sú tieto dôvody nastavené prísne. Na druhej strane zavedením ďalšieho predpokladu v podobe zavinenia sa zabezpečuje spravodlivejšie usporiadanie zodpovednostných vzťahov medzi zodpovedným subjektom a subjektom, ktorému vznikla ujma.

¹⁰⁵ KNAP, K., ŠVESTKA, J. *Ochrana osobnosti v čs. občanském právu*. Praha: Orbis, 1969, s. 122 – 123.

¹⁰⁶ Ibid., s. 108.

¹⁰⁷ KNAP, K., ŠVESTKA, J. *Ochrana osobnosti podle československého občanského práva*. 2. vydanie. Praha: Panorama, 1989, s. 134.

¹⁰⁸ CIRÁK, J. *Ochrana osobnosti v slovenskom občianskom práve*. (Studia Iuridica Bratislavia, Nr. 2). Bratislava: VO PF UK, 1994, s. 63.

Je dôvodné, aby predtým, než bude zodpovedný subjekt povinný poskytnúť poškodenému časť svojho majetku vo forme peňažnej náhrady, boli zohľadnené všetky okolnosti konkrétneho skutkového stavu vrátane prípadného zavinenia. Len tak bude možné usporiadať zodpovednostné vzťahy v čo najspravodlivejšej miere, a to nielen vo vzťahu k poškodenému, ale aj vo vzťahu k pôvodcovi zásahu. Inými slovami, je potrebné zohľadniť nielen ochranu poškodeného, ale aj všetky aspekty konania zodpovedného subjektu – pôvodcu zásahu.

Objektívna zodpovednosť by mala mať svoje miesto len tam, kde je to skutočne nevyhnutné.¹⁰⁹ Argument o dôslednej ochrane nemožno považovať za hlavný v prípade zavedenia objektívnej zodpovednosti. Tento argument by totiž mohol vyvolať nesprávny dojem, že v prípadoch so zavinením sa poskytuje ochrana slabšia alebo menej dôsledná.

Súčasne sa domnievame, že sa prehliada skutočnosť, že aj pri objektívnej zodpovednosti existujú liberačné dôvody, ktoré však právna úprava v rámci ochrany osobnosti nepredpokladá. Tento argument teda nie je dostatočný na podporu opodstatnenosti objektívnej zodpovednosti v tejto oblasti.

Pri uvedenej problematike sa možno bližšie pozrieť aj na záver Lubyho, ktorý uvádza, že funkcia objektívnej zodpovednosti sa zakladá predovšetkým na požiadavke prevencie. Zásadne však nesúhlasí s názorom, že prevenciu viac stimuluje zodpovednosť objektívna ako subjektívna.¹¹⁰

Môžeme teda zhrnúť, že práve preto, že objektívna zodpovednosť ukladá povinnosť náhrady aj v prípadoch, kde nemožno predísť zodpovednosti ani pri vynaložení starostlivosti, dochádza k oslabeniu preventívneho účinku. Dotknuté subjekty sa tak môžu začať správať ľahostajne, pretože v prípade objektívnej zodpovednosti (až na výnimky v podobe liberačných dôvodov) budú v konečnom dôsledku vždy zodpovedné.

Ako sme uviedli už v predchádzajúcej časti, aj v rámci objektívnej zodpovednosti môžu existovať liberačné dôvody, a preto môžu nastať situácie, keď subjekt nebude niesť zodpovednosť za vzniknutý následok. Je však otáznne, či si zákonodarca pri prijímaní právnej úpravy ochrany osobnosti túto skutočnosť uvedomoval. V každom prípade je zjavné, že v rámci ochrany osobnosti

¹⁰⁹ Napríklad pri používaní prístroja alebo inej veci, ktorá sa pri plnení použila – § 421a OZ. Rovnako pri prevzatí veci – § 421 OZ.

¹¹⁰ „...rob, čo chceš, zodpovedať budeš.“ LUBY, Š. *Prevencia a zodpovednosť v občianskom práve*. II. časť. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1958, s. 6.

zákonodarca žiadne liberačné dôvody do právnej úpravy nezahrnul.¹¹¹ Konkrétne dôvody prijatia tohto riešenia však nie sú známe.

Následky zavedenia tohto objektívneho režimu zodpovednosti sú jasné. Nie je podstatné, či osoba konala v omyle alebo či si bola vedomá neoprávnenosti zásahu. Rozhodujúci je len výsledok konania, teda to, či došlo k neoprávnenému zásahu do osobnostných práv niekoho iného.

Je teda zrejmé, že z hodnotového aj legislatívneho hľadiska nastala zaujímavá situácia, keďže nastavenie zodpovednosti pri nároku za zásah do osobnosti a pri nároku na náhradu škody je diametrálne odlišné – hoci v oboch prípadoch ide o nárok na peňažnú kompenzáciu ujmy.

Paradoxne, pri nároku na náhradu nemajetkovej ujmy z dôvodu škody na zdraví sa skúma zavinenie zodpovedného subjektu. Naopak, pri nároku na peňažné zadostučinenie za zásah do osobnosti ide o objektívnu zodpovednosť, nezávisle od zavinenia. Nemožno pritom prehliadnuť, že v oboch prípadoch ide o náhradu nemajetkovej ujmy.

Nie je vylúčené, že v rámci subjektívnej zodpovednosti za škodu sa osoba môže svojej zodpovednosti zbaviť tým, že preukáže, že škodu nezavinila. Naopak, pri zodpovednosti za zásah do osobnosti, ktorá je založená na objektívnom princípe, takáto možnosť neexistuje. Hoci ide skôr o výnimočné prípady, teoreticky takýto scenár nemožno úplne vylúčiť.

V tomto kontexte možno položiť otázku, ako posudzovať zásah do osobnosti zo strany osoby, ktorá si neuvedomuje protiprávnosť svojho konania a nie je schopná posúdiť jeho následky. Liberačný dôvod v takejto situácii pozná výslovne len úprava zodpovednosti za škodu v rámci šiestej časti OZ (§ 422 ods. 2 OZ).

Čo však so zásahom do osobnosti, pri ktorom sa zavinenie vôbec neskúma? Uvedená problematika nadobúda ešte komplikovanejší rozmer vtedy, keď si uvedomíme, že zodpovednosť za konanie osôb, ktoré si neuvedomujú protiprávnosť svojho správania, je výslovne upravená len v rámci zodpoved-

¹¹¹ Bližšie sa okolnostiam objektívnej zodpovednosti venovali Zoričáková a Novotná, ktoré uvádzajú, že objektívna zodpovednosť je dôsledkom rozhodnutia autorov novely OZ, ktorí súčasne zaviedli právo na peňažné zadostučinenie ako jedno z opatrení na prispôbenie zákona novým spoločensko-politickým podmienkam. NOVOTNÁ, M., ZORIČÁKOVÁ, V. *Náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých blízkych osôb*. Bratislava: C. H. Beck, 2024, s. 15 a nasl. Autorky súčasne citujú odôvodnenie navrhovateľa – poslanca Lea Dvořáka zo stenoáznamu: „... Celá koncepcie je stavěna na principu objektivní odpovědnosti. Z tohoto důvodu jsme navrhli vyškrtnout slova „jakož i k míře zavinění“, protože by se tam misily prvky subjektivní a objektivní odpovědnosti...“ Ibid., s. 47. Pozri aj HOLČÁPEK, T. *Dokazování v medicínskoprávních sporech*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 55 a nasl.

nosti za škodu. O obdobnom režime pri náhrade nemajetkovej ujmy spôsobenej zásahom do osobnosti sa právny predpis vôbec nezmieňuje.

Diskutabilná je aj situácia, keď ujma vznikne v období, keď daná osoba ešte nemá ustanovenú osobu vykonávajúcu tzv. povinný dohľad. Napríklad, ak trpí duševnou poruchou, no opatrovník jej ešte nebol ustanovený.¹¹²

Môžeme si oprávnené položiť otázku, či náhrada nemajetkovej ujmy v peňazoch v dôsledku zásahu do osobnosti nemala byť vzhľadom na rovnaký prístup k naplneniu predpokladov na jej uplatnenie zaradená do tzv. deliktnej časti OZ.¹¹³

Pojem objektívnosti v kontexte zásahu do osobnosti nesúvisí len s absenciou zavinenia, ale aj s objektívnym vnímaním spôsobenej ujmy. V praxi súdov sa pritom často používa slovné spojenie ako „objektívna spôsobilosť zásahu negatívne dopadnúť na osobnosť fyzickej osoby“.¹¹⁴

Viacere rozhodnutia tento pojem radia medzi základné predpoklady pri skúmaní zásahu do osobnostného práva.¹¹⁵ Prípadne sú používané aj iné modifikované formy tohto objektívneho posudzovania. Ako príklad môžeme uviesť „zásah objektívne spôsobilý privodiť ujmu na osobnosti“¹¹⁶ alebo „objektívny princíp, kedy zásahom by sa takto cítil dotknutým na cti a vážnosti každý, kto by sa nachádzal na mieste tejto osoby“.¹¹⁷

¹¹² Prakticky si možno predstaviť situáciu, keď osoba trpiaca duševnou poruchou spôsobí požiar domu, v ktorom dôjde k úmrtiu majiteľa. Jeho rodinní príslušníci následne uplatnia nárok na náhradu nemajetkovej ujmy v dôsledku zásahu do osobnosti. Pre doplnenie uvádzame, že Luby okolnosti ako nedostatok veku, duševnú poruchu či omyl radí medzi okolnosti vylučujúce zavinenie. Dôrazne rozlišuje medzi okolnosťami vylučujúcimi protiprávnosť a okolnosťami vylučujúcimi zavinenie. LUBY, Š. *Prevenčia a zodpovednosť v občianskom práve*. I. časť. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1958, s. 324.

¹¹³ Napríklad právna úprava Českej republiky túto skutočnosť zohľadňuje dokonca aj pri tzv. sekundárnych obetiach. Pozri napríklad § 2910, § 2958 a 2959 českého OZ. Ustanovenia o ochrane osobnosti (§ 81 OZ) upravujú z hľadiska právnych nástrojov ochrany len právo domáhať sa, aby sa od neoprávneného zásahu upustilo alebo aby bol odstránený jeho protiprávny následok (§ 82 ods. 1 českého OZ).

¹¹⁴ Pozri napríklad uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 5 Cdo 42/2009 z 3. februára 2010.

¹¹⁵ Pozri napríklad uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 5 Cdo 42/2009 z 3. februára 2010 alebo rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4Cdo/180/2022 z 28. marca 2023.

¹¹⁶ Uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3Cdo/228/2012 z 26. septembra 2013.

¹¹⁷ Rozsudok Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 30Cdo/2033/2009 z 18. júna 2009.

1.4 Náhrada nemajetkovej ujmy pri zásahu do osobnosti a kritériá určovania jej výšky

Prepojenie majetkových práv s nemajetkovými právami predstavuje zložitú problematiku. Túto skutočnosť si uvedomovali autori aj v minulosti, keď sa používal pojem tzv. osobných nemajetkových práv. Knapp uvádza, že osobné nemajetkové práva majú určitý majetkový reflex, ktorý vytvára bližšiu alebo vzdialenejšiu súvislosť (podobnosť) týchto vzťahov s majetkovými vzťahmi.¹¹⁸ V tejto súvislosti možno vyjadriť súhlas s Knappovým názorom, keďže prepojenie medzi zásahom do nemajetkových práv a jeho odrazom v majetkovej sfére je zjavné.

Toto prepojenie podľa nášho názoru vystupuje do popredia v dvoch smeroch. Na jednej strane je vzťah medzi majetkovými a nemajetkovými právami priamo spojený so zásahom do osobnostného práva. Napríklad pri zásahu do cti, keď môže dôjsť k poklesu majetkových hodnôt dotknutého subjektu v dôsledku šírenia nepravdivých informácií, čo môže viesť k strate významných obchodných zákaziek zabezpečujúcich jeho príjem.

Druhá rovina prepojenia majetkových a nemajetkových práv sa prejavuje pri samotnom priznaní finančného zadostučinenia, ktoré sa realizuje v majetkovej rovine, teda vo forme peňažnej náhrady. Nemožno súčasne opomenúť, že OZ rozoznáva okrem priznania zadostučinenia aj právo domáhať sa, aby bolo upustené od neoprávneného zásahu (tzv. žaloba zdržovacia alebo negatívna) alebo aby sa odstránili následky protiprávných zásahov.

¹¹⁸ KNAPP, V. In: KNAPP, V., LUBY, Š. a kol. *Československé občianske právo*. 2. prepracované a doplnené vydanie. 1. zväzok. Bratislava: Obzor, 1973, s. 20. Knapp pri osobných nemajetkových právach uvádza predovšetkým práva, ktoré vznikajú z tvorivej ľudskej činnosti, právo na ochranné známky a vzor. Pripúšťa, že k osobným nemajetkovým právam sa teoreticky aj legislatívne počíta právo na meno, česť, dôstojnosť, respektíve všeobecne formulované právo na ochranu osobnosti. Napokon dodáva, že teoreticky je problematika tzv. osobných nemajetkových práv ešte širšia. Ibid, s. 21. S vývojom spoločnosti a práva, ako aj s odstupom času vidíme, že viacerí autori neskôr upozorňujú na fakt, že osobnostné práva treba odlišovať od špecifických osobitných práv, ku ktorým patria najmä autorské práva a práva výkonných umelcov. Ich hlavný rozdiel spočíva v tom, že osobnostné právo sa týka každého a je nepodmienené, pričom špecifické osobnostné práva sa týkajú len toho okruhu subjektov, ktorí sú schopní konkrétnej tvorivej duševnej činnosti a sú podmienené vznikom určitej skutočnosti. CIRÁK, J. In: LAZAR, J. a kol. *Základy občianskeho hmotného práva*. 1. zväzok. Bratislava: Wolters Kluwer (Iura Edition), 2004, s. 158 alebo CIRÁK, J. *Ochrana osobnosti v slovenskom občianskom práve*. (Studia Iuridica Bratislavensia, Nr. 2), Bratislava: VO PF UK, 1994, s. 38.

Dopĺňame, že samotným vyplatením určitej sumy peňazí nemožno v pravom zmysle slova hovoriť o skutočnej „náhrade“ ujmy. Používanie uvedenej pojmu v tejto súvislosti preto nie je celkom výstižné. Pri nemajetkovej ujme sa pohybujeme v oblasti silne subjektívnych emócií a prežívania, ktorých presná kompenzácia v peňažnej forme nie je objektívne možná ani dosiahnuteľná.

Obrazne povedané, psychická bolesť a útrapy, ktoré poškodený prežíva, neustanú len tým, že mu bude na účet pripísaná určitá finančná čiastka. Vytrpené bolesti a útrapy možno priznaním peňažnej náhrady len zmierniť, nie však úplne nahradiť. Tento prístup musí súčasne korešpondovať so zásadami slušnosti a požiadavkou morálnej správnosti, ktorá je v konečnom dôsledku požiadavkou spravodlivosti.¹¹⁹ Ako už bolo uvedené v predchádzajúcej podkapitole, rozhodovacia prax vyvinula na tento účel aj kritérium tzv. objektívneho zásahu.¹²⁰

Imateriálna povaha spôsobenej ujmy vylučuje možnosť jej úplnej náhrady, čo zároveň znemožňuje dosiahnutie plnej reštitúcie alebo úplnej obnovy pôvodného stavu. Naopak, hovoriť sa dá skôr o satisfakčnej funkcii. Zadosťučinenie alebo satisfakcia prichádza tam, kde reparácia nie je možná, čo je typické práve pre nemajetkové ujmy.¹²¹

Podľa nášho názoru má náhrada nemajetkovej ujmy aj symbolický rozmer, a to najmä preto, že jej cieľom nie je len čo najviac kompenzovať utrpenie alebo negatívny zásah do osobnosti, ale zároveň verejne potvrdiť, že k protiprávnemu zásahu skutočne došlo. Priznanie náhrady slúži ako morálne i majetkové zadosťučinenie, ktorým spoločnosť vyjadruje podporu poškodenej osobe a zároveň symbolicky v rovine občianskeho práva „odsudzuje“ neakceptovateľné správanie pôvodcu zásahu.

¹¹⁹ Pozri rozsudok Krajského súdu v Trnave sp. zn. 25Co/163/2018 z 23. apríla 2019. Pozri aj JANOUSHEK, M. Odškodňovanie podľa zásad slušnosti? *Právny rozhledy*, roč. 23 (2015), č. 19, s. 667 – 674.

¹²⁰ Pozri predchádzajúcu podkapitolu 1.3.4 s názvom „Krátka úvaha o objektívnej zodpovednosti a absencii zavinenia“ alebo napríklad nález Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 424/2012 zo 6. novembra 2014.

¹²¹ Porovnaj s LUBY, Š. *Prevenencia a zodpovednosť v občianskom práve*. II. časť. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1958, s. 322 – 323. Pozri s DROBNÁ, T. *Zodpovednostné satisfakčné nároky a uplatnenie moderačného práva*. *Právny obzor*, roč. 71 (1988), č. 8, s. 710 – 711. Domnievame sa, že nie je vhodné hovoriť o naplnení reštitučnej podstaty kompenzácie. K tomu pozri rozsudok Krajského súdu v Trnave sp. zn. 10Co/909/2015 (R 29/2001) z 20. apríla 2016 alebo rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 17Co/86/2022 z 27. septembra 2023 (bod 4. 10. 4.): „...náhrada nemajetkovej ujmy má reparačnú funkciu vo vzťahu k samotnému traumatickému zážitku...“

Na druhej strane sa domnievame, že možno diskutovať aj o čiastočnej sankčnej funkcii náhrady nemajetkovej ujmy, avšak len vo veľmi obmedzenom rozsahu. Túto úvahu podporuje fakt, že čím viac kumulujeme¹²² nároky poškodeného, tým môže byť čiastkovým cieľom aj to, aby bol pôvodca zásahu za svoje konanie do určitej miery sankcionovaný.¹²³

Priznaniu peňažného zadostučinenia za zásah do osobnostných práv predchádzalo relatívne turbulentné obdobie, počas ktorého sa diskutovalo, či je takéto zadostučinenie vôbec prípustné.¹²⁴

Podľa J. Švestku a K. Knapa je adekvátne pripustiť peňažné zadostučinenie tam, kde by zásah do osobnostného práva znamenal závažnejšie ohrozenie spoločenského postavenia, pričom by šlo o určité zmiernenie a vyváženie „nastalé imateriální ujmy“. Týmto spôsobom sa súčasne prehĺbi a zintenzívni ochrana osobnosti (satisfakčné hľadisko) a súčasne zvýši povedomie treťích osôb o tom, aby k zásahom do týchto práv nedochádzalo (preventívne hľadisko).¹²⁵

Podľa § 13 ods. 3 OZ súd pri konkrétnej výške zadostučinenia prihliadne na závažnosť vzniknutej ujmy a na okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo. Ide o dva základné piliere, z ktorých pramene všetky ostatné súdmi

¹²² Napríklad v Poľsku je prípustná kumulácia nároku na finančné zadostučinenie s nárokom na zaplatenie sumy určenej na sociálne účely – čl. 448 *Kodeksu cywilnego*. Pozri aj rozhodnutie Najvyššieho súdu Poľskej republiky č. III CZP 31/08 z 9. septembra 2008.

¹²³ Náš právny poriadok sa nesústreďí pri priznávaní výšky nemajetkovej ujmy na represívnu funkciu, ktorej cieľom je škodcu potrestať. Pre túto skutočnosť je v anglo-americkom právnom systéme, kde táto možnosť prípustná je, známy pojem tzv. *punitive damages*. Ide o zameranie na individuálne potrestanie škodcu, pričom poškodenému je priznané viac, než zodpovedá jeho skutočnej ujme. Je však možné uvažovať o tzv. preventívno-sankčnom prvku náhrady ujmy. K tomu pozri napríklad ŠUSTEK, P. Sankční funkce náhrady újmy: skutečně? In: VOJČÍK, P., KOROMHÁZ, P., VADAS, E. (eds). *Košické dni súkromného práva II*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, 2018, s. 273 – 187. ŽIVĚLOVÁ, A. Umožňuje nový občanský zákoník priznat v řízení o náhradě nemajetkové újmy punitive damages? *Bulletin české advokacie*, 2016. [online]. Dostupné na: <http://www.bulletin-advokacie.cz/umoznuje-novy-obcansky-zakonik-priznat-v-řízení-o-nahrade-nemajetkove-ujmy-punitive-damages> alebo KÜHN, Z. Má mít náhrada škody v soukromém právu sankční funkci? In: HAVEL, B., PIHERA, V. (eds). *Soukromé právo na cestě. Eseje a jiné texty k jubileu Karla Eliáše*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 203 – 216. Určitým spôsobom sa možnej preventívnej funkcii tejto náhrady dotkol aj Kadečka. Pozri KADEČKA, S. Prostředky občanskoprávní ochrany osobnosti v soudní praxi. *Časopis pro právní vědu a praxi*, roč. 7 (1999), č. 2, s. 183 – 184.

¹²⁴ Pozri aj KNAP, K., ŠVESTKA, J. *Ochrana osobnosti v čs. občanském právu*. Praha: Orbis, 1969, s. 131.

¹²⁵ *Ibid.*, s. 133.

používané kritériá.¹²⁶ Určitá časť súdnej, ale aj odbornej praxe považuje tieto skutočnosti za základné dve taxatívne kritériá pri určovaní výšky náhrady.¹²⁷ Tieto je v praxi potrebné konkretizovať a podrobnejšie definovať prostredníctvom ďalšej podmnožiny kritérií a hľadísk.¹²⁸

Pokrok práva sa k dnešnému dňu nezastavil. Súdna prax dnes pozná skutočne široké spektrum okolností a kritérií, ktoré možno pri priznávaní náhrady zohľadniť.¹²⁹

Priznávanie náhrad sa súčasne týka nielen primárnych, ale aj sekundárnych obetí. Možno konštatovať, že priznávanie nemajetkovej ujmy sekundárnych obetí je téma, ktorá vyvolala značnú vlnu súdnych rozhodnutí. Rôznorodosť je stále prítomná aj v otázke okruhu oprávnených osôb.¹³⁰ Priznané sumy sa tiež môžu značne líšiť a niektoré jurisdikcie obmedzujú náhradu tejto ujmy len na prípady smrteľných zranení primárnej obeť.¹³¹ Čoraz viac

¹²⁶ Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4Cdo/139/2011 z 30. októbra 2012. Porovnaj s KA-DEČKA, S. Prostředky občanskoprávní ochrany osobnosti v soudní praxi. *Časopis pro právní vědu a praxi*, roč. 7 (1999), č. 2, s. 183.

¹²⁷ Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4To/8/2020 z 2. decembra 2020. Zo súdov nižšieho stupňa pozri napríklad rozsudok Okresného súdu Dunajská Streda sp. zn. 12 C 140/2009 z 2. júna 2010. O týchto dvoch taxatívnych kritériách sa zmieňujú aj NOVOTNÁ, M., ZORIČÁKOVÁ, V. *Náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých blízkych osôb*. Bratislava: C. H. Beck, 2024, s. 98 a nasl.

¹²⁸ *Ibid.*, s. 103.

¹²⁹ Pozri napríklad SKLENÁROVÁ, M. Kritériá pri určovaní výšky nemajetkovej ujmy sekundárnych obetí v rozhodovacej praxi súdov Slovenskej republiky. In: *Zborník príspevkov zo súťaže o najlepšiu prácu ŠVOČ* [online]. s. 97 – 117. Dostupné na: <http://publikacie.iuridica.truni.sk/wp-content/uploads/2022/07/Zbornik-SVOC-2021.pdf>. [zobrazené 2025-01-20] alebo TROJČÁKOVÁ, V. Určovanie výšky náhrady nemajetkovej ujmy sekundárnych obetí. *Súkromné právo*, roč. 6 (2020), č. 3, s. 110 – 116. V podmienkach novej úpravy OZ v Českej republike pozri napríklad VOJTEK, P. Kritériá pro výši náhrady nemajetkové újmy pozostalých v české judikatuře. In: NOVOTNÁ, M. (ed.). *Ujma zo straty ľudského života a jej náhrada v súkromnom práve*. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie XV. Lubyho právnické dni. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied 2022, s. 167 – 178. Z najaktualnejších publikácií možno spomenúť Vojtekov zoznam kritérií v monografii PŮRY, F., VOJTEK, P. *Nároky poškozeného v adhézním řízení*. Praha: C. H. Beck, 2024, s. 177 a nasl. alebo zoznam v monografii NOVOTNÁ, M., ZORIČÁKOVÁ, V. *Náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých blízkych osôb*. Bratislava: C. H. Beck, 2024, s. 104.

¹³⁰ Napríklad francúzsky CoC priamo nešpecifikuje presný okruh osôb oprávnených požadovať náhradu nemajetkovej ujmy v explicitných ustanoveniach, ako je to bežné v niektorých iných právnych systémoch, napríklad v nemeckom [§ 844 (3) BGB], chorvátskom (čl. 1001 OA) alebo českom práve (§ 2959 českého OZ).

¹³¹ Napríklad nemecký § 844 (3) BGB.

krajín však odškodňuje aj rodinných príslušníkov, ktorých príbuzní prežili, avšak s ťažkými zraneniami.¹³²

Pri rozhodovaní o výške nároku na náhradu nemajetkovej ujmy by každé rozhodnutie súdu malo vychádzať zo spoľahlivého zistenia skutkovej podstaty prípadu. Rozhodnutia by mali byť predovšetkým preskúmateľné a malo by z nich byť jasne a zrozumiteľne zrejmé, akými úvahami sa súd riadil pri rozhodovaní o výške nemajetkovej ujmy, ktoré okolnosti prípadu zohľadnil, prípadne ktoré okolnosti považoval za (ne)podstatné. Nehovoriac o tom, že ak súdy rozhodujú v skutkovo podobných veciach rovnako, dochádza k zvyšovaniu predvídateľnosti súdnych rozhodnutí, čím sa u subjektov posilňuje princíp legitímneho očakávania.¹³³

Medzi najčastejšie používané kritériá možno zaradiť napríklad časovú a miestnu blízkosť sekundárnej obete k nešťastiu,¹³⁴ intenzitu vzťahu primárnej a sekundárnej obete,¹³⁵ vek poškodeného,¹³⁶ mieru prežívania straty¹³⁷ alebo spoluzavinenie, resp. spoluspôsobenie ujmy zo strany poškodeného.¹³⁸ Niektoré z týchto kritérií sú však v odbornej literatúre predmetom

¹³² Napríklad § 2959 českého OZ. Pozri KOCH, A. *The Dynamics of Tort Law in Europe – Two Decades of Accumulated Experience* s. 722 – 723. [online]. Dostupné na: <https://ulb-dok.uibk.ac.at/ulbtirolfodok/download/pdf/8648052> [zobrazené 2025-03-20]. Predmetom diskusie je aj otázka, či môže nemajetková ujma vzniknúť právnickým osobám. Identifikujeme trend smerujúci k ochrane právnických osôb, a to najmä v kontexte ochrany pred nepravdivými informáciami schopnými uškodiť právnickej osobe a inými podobnými porušeniami. Potreba ochrany pred týmto typom konania je opodstatnená rozvojom internetu, sociálnych sietí, ako aj priamoúmerným znásobením výskytu takýchto druhov konaní. Ibid., s. 723 – 724. Explicitnú ochranu právnickým osobám poskytuje napríklad chorvátska právna úprava, keď právnická osoba má všetky uvedené práva osobnosti s výnimkou tých, ktoré sú spojené s biologickou podstatou fyzickej osoby, a to najmä právo na česť a dobré meno, názov, obchodné tajomstvo, slobodu podnikania a iné – čl. 19 (3) ZOO.

¹³³ Porovnaj aj znenie PETL – čl. 10:301 – nemajetková škoda.

¹³⁴ Napríklad rozsudok Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 4 Tdo 1402/2015 z 12. apríla 2016.

¹³⁵ Napríklad rozsudok Krajského súdu v Nitre sp. zn. 9Co/8/2017 z 30. novembra 2017.

¹³⁶ Napríklad rozsudok Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 4 Tdo 1402/2015 z 12. apríla 2016 alebo rozsudok Krajského súdu v Žiline sp. zn. 10Co/550/2015 z 27. apríla 2016, rozsudok Krajského súdu v Žiline sp. zn. 10Co/124/2022 z 30. mája 2024.

¹³⁷ PÚRY, F., VOJTEK, P. *Nároky poškodeného v adheznom řízení*. Praha: C. H. Beck, 2024, s. 180.

¹³⁸ Napríklad rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 1Cdo/77/2009 z 27. októbra 2010 alebo rozsudok Krajského súdu v Žiline sp. zn. 10Co/21/2020 z 23. júla 2020. Pozri aj NOVOTNÁ, M. Spoluúčasť primárnej obete na spôsobení škody ako kritérium zníženia náhrady nemajetkovej ujmy sekundárnej obete? In: NOVOTNÁ, M., ZORIČÁKOVÁ, V. (eds.). *Náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých a osobitosti nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v medicínskom práve v podmienkach slovenského a českého práva*. Bratislava: TINCT, 2021,

kritiky, pričom ako príklad možno uviesť kritérium majetkových pomerov škodcu.¹³⁹

Zastávame názor, že legitímne odmietnutá je aj analógia so zákonom o obetiach trestných činov.¹⁴⁰ Analogické uplatnenie zákona o obetiach trestných činov na oblasť náhrady nemajetkovej ujmy za zásah do osobnosti podľa OZ nemožno aplikovať, keďže uvedený zákon vychádza z konceptu paušalizovanej sumy, ktorá sa priznáva bez ohľadu na individuálne okolnosti konkrétneho prípadu či intenzitu samotného zásahu.

Takýto prístup by bol napokon v rozpore s civilnoprávnym modelom náhrady nemajetkovej ujmy podľa OZ, ktorý kladie dôraz na individualizované posúdenie každého prípadu a primeranosť priznaného zadosťučinenia, pričom súd má pri určení výšky náhrady možnosť uplatniť voľnú úvahu.

Rovnako nemožno opomenúť, že v zmysle zákona o obetiach trestných činov rozhoduje o poskytnutí odškodnenia a samotné plnenie vypláca na základe písomnej žiadosti obete násilného trestného činu rozhodovací orgán, ktorým je ministerstvo spravodlivosti (§ 15 OZ). Náhrada nemajetkovej ujmy podľa OZ a podľa uvedeného zákona sa teda odlišuje aj z hľadiska subjektov právneho vzťahu.

s. 35 – 51. Pre zaujímavosť uvádzame, že otázku spoluzavinenia explicitne upravuje zákon o obetiach trestných činov (§ 14).

¹³⁹ DOLEŽAL, T. a MELZER, F. In: MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník § 2894 – 3081. Velký komentář. Svazek IX.* Praha: Leges, 2018, s. 1032. Rozsudok Krajského súdu v Nitre sp. zn. 5 Co 255/2013 z 12. decembra 2014 alebo uznesenie Najvyššieho súdu ČR sp. zn. Cdo 1883/2005 z 27. septembra 2005.

¹⁴⁰ Napríklad SKLENÁROVÁ, M. Kritériá pri určovaní výšky nemajetkovej ujmy sekundárnych obetí v rozhodovacej praxi súdov Slovenskej republiky. In: *Zborník príspevkov zo súťaže o najlepšiu prácu ŠVOČ* [online]. s. 101. [zobrazené 2025-01-20] alebo rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 7Cdo/103/2023 z 24. augusta 2024.

2 TEORETICKÉ POZNATKY A ÚVAHY K NEMAJETKOVEJ UJME SPÔSOBENEJ ŠKODOU NA ZDRAVÍ

2.1 Všeobecne k vývoju právnej úpravy nároku na náhradu ujmy za škodu na zdraví

Ochrana zdravia a života človeka, ktorá sa premietla do inštitútu náhrady škody na zdraví, má historicky starší pôvod než právna ochrana osobnosti. Už znenie OZ z roku 1950 vo svojom ustanovení § 355 upravovalo, že pri ublížení na zdraví je škodca povinný nahradiť náklady liečenia, ušlý a v budúcnosti uchádzajúci zárobok, ako aj primerané bolestné a odškodnenie za zohyzdenie, ktoré prekáža životnému uplatneniu poškodeného.¹⁴¹

Zákonnodarca si uvedomoval prepojenie týchto nárokov s osobou poškodeného už v danom historickom období, čo sa prejavilo aj v ustanovení § 335, podľa ktorého sú tieto nároky úzko späté s osobou poškodeného a spravidla neprechádzajú na dedičov. Túto možnosť pripúšťal len výnimočne, a to vtedy, ak bol tento nárok poškodeným uplatnený.¹⁴²

Vyhlásené znenie OZ z roku 1964 ostalo v tejto časti nezmenené dodnes a uvádza, že pri škode na zdraví sa jednorazovo odškodňujú bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia poškodeného. S ohľadom na zložitost danej problematiky však svojou povahou ide o mimoriadne stručnú právnu úpravu, ktorá sa javí ako nedostatočná.

Do 1. augusta 2004 upravovala postup pri odškodňovaní za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia, ako aj spôsob hodnotenia a stanovenia hodnoty bodu ako minimálneho peňažného vyjadrenia rozsahu spôsobenej škody, podzákonná norma – vyhláška o odškodňovaní. Zmeny v tejto vyhláške sa obmedzovali predovšetkým na zmenu hodnoty bodu a vyhláška nedefinovala, čo možno rozumieť pod bolestným alebo sťažením spoločenského uplatnenia. Sústredila sa skôr na to, čo sa odškodňuje a čo naopak súčasťou odškodnenia nie je.

¹⁴¹ ALBRECHT, J. *Občiansky zákonník*. Bratislava: Povereníctvo spravodlivosti, 1951, s. 161.

¹⁴² *Ibid.*, s. 298.

Určenie náhrady škody na zdraví podľa vyhlášky o odškodňovaní bolo založené, rovnako ako aj dnes, na hodnotení následkov poškodenia zdravia podľa vopred stanovených zásad a bodových sadzieb.

Vyhláška rovnako zavádzala aj limitáciu v oblasti maximálnej priznanej výšky odškodnenia.¹⁴³ V prípadoch hodných osobitného zreteľa mohol súd toto odškodnenie zvýšiť bez akejkolvek limitácie. Uvedené sa do roku 1989 využívalo zriedkavo.¹⁴⁴

Po zmene politického režimu v 90. rokoch sa pre poškodených stala možnosť domáhať sa odškodnenia, ako aj jeho možného zvýšenia atraktívnejšou, keďže horná hranica pre takéto zvýšenie nebola určená. Tento vývoj viedol k nárastu počtu návrhov podávaných na súdoch. Požadované sumy v 90. rokoch predstavovali 10- až 30-násobok základnej sumy odškodnenia, vypočítanej podľa predtým uvedenej vyhlášky, pričom podľa dôvodovej správy boli priznávané skôr ojedinele. Zákonodarca však argumentuje, že v čase prijatia zákona – ZBSSU (rok 2004) – dotknuté subjekty žalovali aj bežné telesné poškodenia s odškodnením vo výške 570-násobku.¹⁴⁵

Zákonodarca v dôvodovej správe k ZBSSU poukázal na to, že súdmi priznávané sumy často nezohľadňovali závažnosť poškodenia ani individuálne charakteristiky poškodenej osoby, ako je vek, profesia či spoločenské postavenie, napríklad v prípade športovcov alebo umelcov. Okrem toho sa prakticky nepožadovala náhrada iných typov škôd, ako sú ušlý príjem, náklady na liečbu alebo liečebné pomôcky.¹⁴⁶

Tieto okolnosti napokon podľa zákonodarcu predstavovali impulz na prijatie osobitného zákona – ZBSSU. Tento zákon už vo svojom paragrafovom znení upravuje definíciu pojmov bolestného alebo sťaženia spoločenského uplatnenia, spôsob výpočtu ich náhrad, náležitosti lekárskeho posudku, zá-

¹⁴³ § 7 vyhlášky.

¹⁴⁴ Porovnaj s KOVÁČ, P., MEDVEĎOVÁ, S. Nový slovenský zákon o odškodnení za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia. *Zdravotnícke právo v praxi*, 2004, č. 4, s. 83 – 86.

¹⁴⁵ Dôvodová správa k zákonu – ZBSSU. [online]. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=188038>. Pre zaujímavosť možno poukázať aj na štatistiku pripojenú k dôvodovej správe. Je pravdou, že určité pasáže dôvodovej správy znejú značne subjektívne, a to až v takom rozsahu, že je diskutabilné, či sú vôbec do dôvodovej správy vhodné. „Škodcovia sú ochotní súhlasiť s akoukoľvek žalovanou sumou, nakoľko sú „poučení“, že účet v konečnom dôsledku zaplatia poisťovne (napr. Sociálna poisťovňa). Z toho dôvodu 99 % prípadov končí na prvostupňovom súde a poisťovne potom tlačia exekútori, ktorým v mnohých prípadoch asistujú „nezávislé“ súdy.“

¹⁴⁶ Ibid.

sady na ich hodnotenie, či jednotlivé prílohy, ktoré ustanovujú sadzbu bodového ohodnotenia.

Z hľadiska subjektu sa pri určení výšky náhrady za bolesť a výšky náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia vychádza z celkového počtu bodov, ktorým sa bolesť alebo sťaženie spoločenského uplatnenia ohodnocuje v lekárskom posudku (§ 5 ZBSSU). Tento posudok spracúva posudzujúci lekár a vydáva zdravotnícke zariadenie, ktorého posudzujúci lekár vypracoval lekársky posudok (§ 7 ZBSSU).

Pod pojmom bolesť v zmysle § 2 ods. 1 ZBSSU rozumieme ujmu spôsobenú poškodením na zdraví, jeho liečením alebo odstraňovaním jeho následkov. Na druhej strane pod pojmom sťaženie spoločenského uplatnenia sa podľa § 2 ods. 2 ZBSSU rozumie stav v súvislosti s poškodením na zdraví, ktoré má preukázateľne nepriaznivé následky na životné úkony poškodeného, na uspokojovanie jeho životných a spoločenských potrieb alebo na plnenie jeho spoločenských úloh.

Náhrada ujmy na zdraví je spravidla uznávaná naprieč celým spektrom cudzích právnych poriadkov. Niektoré sú našej právnej úprave v určitých ohľadoch blízke, v iných vzdialené. Na rozdiel od zásahov do osobnostných práv, kde môžu existovať výraznejšie rozdiely v miere a forme ochrany, v prípade ujmy na zdraví ide o taký typ škody, ktorého kompenzácia má dlhodobú tradíciu a pevnú zakotvenosť aj v iných národných právnych systémoch. Táto skutočnosť vyplýva z toho, že ochrana života a zdravia patrí vo väčšine právnych poriadkov medzi najvyššie chránené hodnoty.

Napríklad rumunský CC v čl. 1387 zakotvuje možnosť poškodeného v prípade poškodenia telesnej integrity alebo zdravia požadovať náhradu príjmu, náklady na lekársku starostlivosť, zvýšené životné náklady alebo inú majetkovú ujmu. Čl. 1391 (1) CC upravuje možnosť priznania náhrady za obmedzenie rodinného a spoločenského života. Otázne zostáva, či sa takáto náhrada viac približuje nášmu pojmu sťaženia spoločenského uplatnenia, alebo ide skôr o náhradu za zásah do osobnosti, prípadne predstavuje určitý hybridný typ náhrady.

Maltézsky KC v čl. 1045 KC stanovuje náhradu škody spôsobenej poškodenému, výdavkov či straty na zárobku, pri niektorých trestných činoch aj kompenzáciu morálnej a psychologickej ujmy [čl. 1045 (1) KC].

Chorvátsky ZOO v čl. 1095 upravuje náklady spojené s liečbou, potrebné výdavky, ušlý zárobok alebo rentu v prípade, ak poškodená osoba je obmedzená v možnostiach ďalšieho rozvoja a postupu.¹⁴⁷

Anglický právny systém sa vyznačuje pri poškodení zdravia poskytovaním peňažnej náhrady známej ako tzv. *pain and suffering* a tzv. *loss of amenity*, čo možno analogicky prirovnať k bolestnému a k sťaženiu spoločenského uplatnenia.¹⁴⁸ Tieto náhrady sú poskytované pod strešným pojmom *general damages*.

Zároveň je potrebné poukázať na to, že v rámci *general damages* nie sú odškodňované psychické rozrušenia a emocionálne reakcie ako smútok, úzkosť alebo preľaknutie v dôsledku nehody. Na to, aby mohol vzniknúť nárok na náhradu škody za psychickú ujmu, musí osoba trpieť závažnejšou psychickou ujmou alebo duševnou poruchou, prípadne posttraumatickou stresovou poruchou.¹⁴⁹

Rakúsky ABGB vo svojom § 1325 uvádza, že každý, kto niekomu ublíži na zdraví, je povinný uhradiť poškodenému liečebné náklady, nahradiť mu stratu na zárobku alebo, ak sa poškodený stane neschopným zárobku, aj budúcu stratu na zárobku a na požiadanie mu vyplatiť náhradu za bolesť, ktorá bude primeraná okolnostiam.¹⁵⁰

Ustanovenie § 1326 ABGB možno na účely komparácie s ostatnými právnymi úpravami považovať určitým spôsobom za špecifické. Ak bol poškodený znetvorený, musí sa na túto okolnosť prihliadať, najmä ak ide o osobu ženského pohlavia, a to v rozsahu, ktorý môže brániť tejto osobe v jej lepšom uplatnení. Uvedenú náhradu možno prirovnať v podstate k sťaženiu spoloč-

¹⁴⁷ Porovnateľne aj v našej právnej úprave – § 445 až 449a OZ.

¹⁴⁸ Na účely rámcového zjednotenia priznávaných nárokov sú vydávané „príručky“ známe ako *Guidelines for the Assessment of General Damages in Personal Injury Cases*, ktoré obsahujú konkrétne výšky a rozpätia náhrad pri jednotlivých zraneniach a diagnózach poškodených. Pozri napríklad JUDICIAL COLLEGE. *Guidelines for the Assessment of General Damages in Personal Injury Cases*. 14. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2017, s. 37 a nasl. – ortopedické zranenia. *Guidelines* obsahujú okrem výšky náhrad aj kritériá, ktoré majú dosah na konečnú výšku náhrady. Napríklad, pri reprodukčnom systéme žien je potrebné zohľadniť, či žena už má alebo nemá deti, zjazvenie, depresiu alebo tzv. *psychological scarring*, prípadne či bol plod potratený (s. 30 a nasl.).

¹⁴⁹ SCOTTISH LAW COMMISSION. *Discussion Paper on Damages for Psychiatric Injury*. Edinburgh: The Stationery Office Limited, 2002, s. 5. [online]. Dostupné na: https://www.scotlawcom.gov.uk/files/7812/7892/7069/dp120_psychiatric_injury.pdf. [zobrazené 2025-02-28]. Pozri aj JUDICIAL COLLEGE. *Guidelines for the Assessment of General Damages in Personal Injury Cases*. 14. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2017, s. 11 a nasl.

¹⁵⁰ Podobne v našej právnej úprave § 445 až 447b OZ.

čenského uplatnenia, pričom určité privilegované postavenie má osoba ženského pohlavia.

Podľa § 1327 ABGB, ak v dôsledku telesného zranenia nastane smrť, je subjekt povinný nahradiť nielen všetky náklady, ale aj poskytnúť náhradu pozostalým, ktorým bol zosnulý zo zákona povinný poskytovať výživu.¹⁵¹

Okrem náhrady všetkých nákladov, ktoré pri poškodení zdravia z toho vyplývajú, poľská legislatíva špecificky upravuje aj náhradu nákladov na odbornú prípravu na iné povolanie, ak poškodený v dôsledku zdravotného poškodenia nemôže vykonávať svoje predchádzajúce povolanie (čl. 444 *Kodeksu cywilnego*).

Nemecký BGB vo svojom § 249 (2) ustanovuje, že v prípade zranenia osoby alebo poškodenia veci je poškodený oprávnený požadovať peňažnú náhradu namiesto obnovy pôvodného stavu. Škoda, ktorá nie je majetkovou škodou, môže byť nahradená v peniazoch len v prípadoch určených zákonom [§ 253 (1) BGB]. Ak sa má poskytnúť náhrada za zranenie tela, zdravia alebo za zásah do slobody alebo sexuálnej autonómie, môže byť požadovaná aj spravodlivá náhrada v peniazoch za nemajetkovú škodu [§ 253 (2) BGB].

Platí, že kto úmyselne alebo z nedbanlivosti zasiahne do života, tela, zdravia, slobody, vlastníctva alebo iného práva inej osoby, je povinný nahradiť škodu, ktorá mu v tejto súvislosti vznikla [§ 823 (1) BGB].¹⁵²

Na záver uvedieme českú úpravu, keď škodca uhrádza poškodenému peňažnú náhradu, a to za vytrpené bolesti a prípadne ďalšiu nemajetkovú ujmu (§ 2958 českého OZ). Ak nastala prekážka v lepšej budúcnosti, nahrádza sa aj sťaženie spoločenského uplatnenia. V prípade, ak nemožno výšku náhrady takto určiť, nahrádza sa škoda podľa zásad slušnosti. Na účely zjednotenia postupu pri priznaných náhradách bola súčasne zo strany Najvyššieho súdu ČR vypracovaná zodpovedajúca metodika.¹⁵³ V platnosti ostalo aj *nařízení vlády č. 276/2015 Sb. o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění*

¹⁵¹ Podobne v našej právnej úprave § 448 OZ.

¹⁵² Slovné spojenie o „zasiahnutí“ do života je súčasne aj predmetom kritiky, keď vzniká otázka, ako môže byť zaviazaný niekto na náhradu škody voči niekomu, komu zasiahol do života, a tým ho usmrtil. Pozri VON BAR, CH. Loss of life: Legally relevant damage to whom? In: NOVOTNÁ, M. (ed.). *Ujma zo straty ľudského života a jej náhrada v súkromnom práve*. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie XV. Lubyho právnické dni. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2022, s. 30. K tomu pozri aj náhradu tzv. ontologickej ujmy – pozn. pod čiarou č. 85.

¹⁵³ ŽĐÁREK, R., TĚŠINOVÁ, J., ŠKÁROVÁ, M., WALTR, W., PŮRY, F. a kol. *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví*. Praha: C. H. Beck, 2015.

způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání, ktoré sa uplatňuje na pracovné úrazy a choroby z povolania. V ostatných prípadoch sa toto nariadenie uplatňovať nebude.

Podobne ako predchádzajúce právne úpravy, aj tá česká upravuje náklady spojené so starostlivosťou o zdravie (§ 2960 českého OZ), náklady za pohreb (§ 2961 českého OZ) alebo iné peňažné dávky (§ 2962 až 2968 českého OZ).

Po zhrnutí vybraných zahraničných právnych úprav možno konštatovať, že sa vo svojej podstate výrazne nevymykajú spoločnému rámcu kompenzovateľných nárokov pri ujme na zdraví, prípadne pri usmrtení osoby. Okrem náhrady za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia je bežnou súčasťou týchto úprav aj náhrada straty na zárobku, náhrada za stratu dôchodku, náklady spojené s liečením, úhrada nákladov spojených s pohrebom či priznanie výživy pozostalým. Rovnaké druhy nárokov pozná slovenská právna úprava (§ 444 až 449a OZ).

2.2 K pojmu bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia a k statkom chráneným prostredníctvom škody na zdraví

Pri výklade a používaní pojmov bolestné a sťaženie spoločenského uplatnenia (historicky odškodnenie za zohyzdenie) sa autori týmto typom škody, ako aj obsahom náhrady v rámci zodpovednostných vzťahov, zaoberali už v minulosti.

Samozrejme, nemožno opomenúť, že v dôsledku historického vývoja, zmien politických režimov a s tým súvisiacich posunov vo vnímaní náhrady či zadostučinenia v peniazoch sa menilo aj chápanie týchto pojmov a prístup k nim. Na čom sa však možno zhodnúť, je, že autori odbornej literatúry naprieč celým spektrom prejavovali potrebu reflektovať obsah týchto pojmov, ako aj to, čo sa prostredníctvom nich poškodenej osobe nahrádza.

Podľa Jelínka (1955) sa imateriálna ujma pri bolestnom nenahrádzala, a preto má byť bolestné poňatím náhrady hmotnej škody v tom zmysle slova, že má poskytnúť poškodenému prostriedky na to, aby si zadovážil „pôžitky a radosti“, ktoré primerane vyvážia jeho vytrpené fyzické bolesti, nie však duševné útrapy.¹⁵⁴

Vidíme tak, že napriek tomu, že Jelínek náhradu nemajetkovej ujmy vylučuje, *de facto* ju pripúšťa. To, že vidí materiálnu náhradu v zadovážení hmot-

¹⁵⁴ JELÍNEK, N. Náhrada škody. *Sudca z lidu*, roč. 7 (1955), č. 2, s. 25.

ných vecí, nie je správnym argumentom na to, aby sa povaha imateriálnej ujmy zmenila na materiálnu.

Ide v podstate o určitý pokus zakryť niečo, o čom platí úzus, že sa nena-
hrádza. Nemajetkový charakter ujmy však nemožno „prekryť“ zadovážením
materiálnych vecí, ktoré by vyvážili spôsobené bolesti. V danom historickom
období sa pritom pozornosť pri náhrade ujmy sústreďovala predovšetkým
na fyzickú bolesť, zatiaľ čo tzv. duševné útrapy zostávali mimo hlavného zá-
ujmu.

Čo sa týka zohyzdenia, dnešného sťaženia spoločenského uplatnenia, toto
sa sústredilo nielen na ujmu majúcu dôsledok v povolani jednotlivca (naprí-
klad poškodenie tváre herca), ale aj na ujmu odzrkadľujúcu sa v jeho celko-
vom životnom uplatnení. Teda v účasti jednotlivca na všetkom, čo mu spo-
ločnosť poskytuje na jeho „osvieženie a pobavenie“ (napríklad zúčastnenie
sa tanca alebo športu).¹⁵⁵

V uvedenom období možno identifikovať zhodný prístup aj u viacerých
ďalších autorov, ktorí sa k tejto otázke vyjadrovali. Autor V. P.,¹⁵⁶ vo vzťahu
k dnes už historickému zohyzdeniu, rovnako uvádza príklad poškodenia tvá-
re herca. Súčasne dopĺňa, že nie je potrebná ani intenzita telesného poškode-
nia vo forme invalidity, ale samo zohyzdenie stačí na to, aby sa poškodený už
nemohol uplatniť doterajším spôsobom.

V otázke bolestného V. P. (1952) priznáva, že sa nachádzame na hranici
nemajetkovej ujmy, ktorú právo nepozná. Napriek tomu sa však podľa V. P.
bolestné u nás vžilo, predovšetkým predstava zadováženia tzv. „životných
radostí“, ktoré odčinia utrpenú ujmu.¹⁵⁷ Pod tým je však potrebné chápať vý-
lučne telesné a fyzické bolesti, nie útrapy duševné ako smútok alebo strach,
na ktoré nemožno pri vymeraní bolestného prihliadať.^{158, 159}

¹⁵⁵ Ibid., s. 25. Jelínek toto poskytnutie náhrady za sťaženie uplatnenia vidí v širšom zmysle
slova. Ako príklad uvádza, že sa netýka len žien v súvislosti s prekážkou v uzatvorení do-
bého manželstva tak, ako to bolo v minulosti.

¹⁵⁶ Autor publikujúci pod uvedenou skratkou bez zverejnenia celého mena – poznámka au-
torky.

¹⁵⁷ V. P. Náhrada škody. *Sudca z ľudu*, roč. 4 (1952), č. 10, s. 221.

¹⁵⁸ Ibid., s. 221.

¹⁵⁹ Z historického vnímania bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia možno do tretice
spomenúť Pacáka, ktorý pri pracovných úrazoch poukazuje na to, že nároky ako bolestné
a odškodnenie za zohyzdenie sú samostatnými, pričom ich nemožno miešať alebo upierať
s poukazom na to, že bol jeden vyčerpaný tým druhým, ako k tomu niekedy smeruje sna-
ha. PACÁK, J. Náhrada škody za pracovné úrazy. *Sudca z ľudu*, roč. 7 (1957), č. 8, s. 104.

Do rozpracovania tejto problematiky sa neskôr zapojil aj Luby (1958). Čiastočne nadviazal na predchádzajúce chápanie nemajetkovej ujmy, ktorá v spoločnosti a aj v samotnom práve zohrávala menejcennú úlohu v porovnaní s ujmov majetkovou.

Jeho názor môžeme istým spôsobom vnímať za pokrokový v tom, že od začiatku hovoril o náhrade tejto ujmy ako ujmy nemajetkovej. Vo svojej argumentácii neopieral svoju úvahu o potrebu zabezpečenia akéhosi hmotného vyváženia vytrpenej bolesti. Túto ujmu priamo definoval ako zničenie alebo oslabenie osobnoprávných vzťahov, okrem oslabenia alebo zničenia ich majetkovej stránky. Súčasne kritizoval nesprávne používanie pojmu „škoda“¹⁶⁰ a v podstate pripustil jej náhradu s odôvodnením, že ide o zákonom stanovené osobitné formy náhrady škody.¹⁶¹

Luby sa posunul nad rámec dovtedajšej diskusie, keď podrobnejšie rozvinul koncepciu nemajetkovej ujmy a poukázal na jej ďalšie formy, v ktorých sa objavuje, a to formu i) materiálnu (strata údu), ii) zmiešanú (bolesti) alebo iii) ideálnu (zníženie cti). Súčasne uvádza nemajetkovú poruchu, ktorá je upnutá na nemajetkové dobré ako život, zdravie, česť, sloboda, súkromie a podobne.¹⁶²

Konštatuje, že podľa zámeru zákonodarcu pri OZ treba bolesť pokladať za nemajetkovú materiálnu ujmu,¹⁶³ čím sa súčasne založí možnosť jej odškodnenia s poukazom na to, že je to práve materiálny znak, ktorý má táto ujma spoločný s „klasickou“ majetkovou ujmov.¹⁶⁴ Inými slovami, pri tomto poňatí ju možno bezpečne zaradiť do zodpovednostného rámca pri náhrade škody.

Samotný Luby však nesúhlasil s poňatím tejto nemajetkovej ujmy ako ujmy materiálnej. Prikláňa sa k bolesti buď ako k zmiešanej materiálno-ideálnej kategórii, alebo čisto ideálnej ujmy. Bolesť chápe ako „zmiešanú, materiálno-ideálnu, fyzicko-psychickú ujmu alebo ideálnu, psychickú ujmu, akou sú psychické útrapy spojené s dočasným zohyzdením ženy ostrihaním

¹⁶⁰ LUBY, Š. *Prevenencia a zodpovednosť v občianskom práve*. I. časť. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1958, s. 285. Pozri aj DROBNÁ, T. *Zodpovednostné satisfakčné nároky a uplatnenie moderačného práva*. *Právny obzor*, roč. 71 (1988), č. 8, s. 711 – 712.

¹⁶¹ *Ibid.*, s. 280.

¹⁶² *Ibid.*, s. 286.

¹⁶³ Aj keď priznáva, že niektorí chápú bolesť ako tzv. nemajetkovú ujmu ideálnu.

¹⁶⁴ *Ibid.*, s. 286. Pozri aj ROD, A. *Bolestné podľa nového občianskeho zákonníka*. *Právny obzor*, roč. 34 (1951), č. 1, s. 173 a nasl.

vlasov, odlomením zuba alebo psychické útrapy spojené s nezničiteľnou spomienkou na skôr prežitú bolesť a pod.“¹⁶⁵

Za pozoruhodné môžeme považovať, že Luby zaradil do kategórie bolesti aj tzv. duševné útrapy, a to jednak trvalé (spojené s nezničiteľnou spomienkou), jednak dočasné – bežné (spojené s dočasným zohyzdením).

Je povšimnutiahodné, že rôznorodosť názorov z hľadiska typu nemajetkovej ujmy sa týkala aj tzv. zohyzdenia. Niektorí túto ujmu považovali za výlučne ideálnu, vychádzajúc z myšlienky, že spočíva v zlých pocitoch zo zhoršeného uplatnenia v spoločnosti, v životnom povolaní, ale súvisí aj s tým, že je človek v spoločnosti skutočne horšie postavený.¹⁶⁶

Naproti tomu sa objavovali názory, že zohyzdenie je skôr majetkovou ujmou, keďže viedlo k ušlému zárobku poškodeného. Ten sa z dôvodu zohyzdenia nemohol udržať vo svojom povolaní alebo mu zohyzdenie bránilo v kariérnom postupe, čo opätovne podporuje zaradenie tejto ujmy a jej náhrady do klasického zodpovednostného rámca náhrady škody podľa OZ.¹⁶⁷

Luby vo svojom diele predstavil rozpracovanie dvoch stránok zohyzdenia, a to materiálnej a nemateriálnej.

Zohyzdenie rozoznáva z materiálnej stránky, keď ide o i) *poškodenie – znetvorenie tela*, čo predstavuje *materiálnu nemajetkovú ujmu*, spočívajúcu v porušení telesnej integrity, ktoré sa prejavuje navonok. Ide o poškodenia viditeľné – napríklad strata končatiny – alebo inak vnímateľné ako strata sluchu.¹⁶⁸

Medzi ďalšie prejavy radí ii) *ujmu ako prekážku životnému uplatneniu*, a to tak z hľadiska povolania, ako aj spoločenského života (tanec a šport). Môže spôsobiť stratu zamestnania, zníženie zárobku alebo bráni poškodenému, aby sa vo svojom povolaní „dostal ďalej“. Táto ujma má majetkový charakter, spočívajúci v ušlom alebo uchádzajúcom zárobku, pričom sa kompenzuje prostredníctvom náhrady škody.¹⁶⁹

¹⁶⁵ LUBY, Š. *Prevenencia a zodpovednosť v občianskom práve*. I. časť. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1958, s. 287. Luby pripomína, že dôležité nie je členenie nemajetkovej ujmy, keďže OZ sa zameriava predovšetkým na delenie ujmy na majetkovú a nemajetkovú.

¹⁶⁶ Ibid., s. 288.

¹⁶⁷ Ibid., s. 288.

¹⁶⁸ Ibid., s. 288. Súčasne rozlišuje medzi poškodeniami odstrániteľnými a neodstrániteľnými. Kde neodstrániteľné poškodenia sú sankcionované len trestným právom, na druhej strane tie odstrániteľné sa riešia naturálnou reštitúciou (plastická operácia), v ostatnom prípade náhradou potrebných nákladov (napríklad protéza).

¹⁶⁹ Luby odkazuje na § 355 OZ z roku 1950.

Okrem toho môže mať aj nemajetkový rozmer, keď dochádza k nepríjemným pocitom a nepriaznivému vnímaniu zo strany spoločnosti pri pohľade na poškodenie (zohyzdenie), čo spôsobuje, že poškodený je zo subjektívneho hľadiska ostýchavý uplatniť sa v spoločnosti.

Luby ako príklad uvádza ujmu ženy, ktorá musí nosiť iný typ šiat, alebo čašníka, ktorému poškodenie sice neprekáža v jeho povolání, ale „robí mu toto povolanie menej radostným, lebo zohyzdenie robí jeho osobu veľmi nápadnou, čo v styku s mnohými ľuďmi môže byť dosť ťažko znášateľné nahromadením neľúbivých pocitov“.¹⁷⁰

Táto nemateriálna nemajetková ujma sa nahrádza len satisfakčným spôsobom, pričom sa nepriznáva ekvivalentné, ale len primerané zadosťučinenie.¹⁷¹

Tieto dve stránky zohyzdenia následne Luby spája do definície zohyzdenia, ktoré je telesnou chybou spojenou so zhoršením vzhľadu osoby a ktoré sťažuje jej životné uplatnenie zhoršením zárobkovej spôsobilosti alebo iným spôsobom.¹⁷²

O pár rokov neskôr sa aj Švestka (1973) o bolestnom a sťažení spoločenského uplatnenia zmiňuje vyslovene ako o ujmach nemajetkovej povahy.¹⁷³ Všeobecne má byť podľa Švestku cieľom občianskoprávnej úpravy zodpovednosti za škodu pri ujme na zdraví prispieť poškodenému k obnove jeho zdravia a tým k obnove jeho spôsobilosti ďalej pracovať.¹⁷⁴ Inými slovami, ide o to, aby boli poškodený aj jeho rodina v prípade zníženia schopnosti poškodeného pracovať (či už možno hovoriť o schopnosti trvalej alebo dočasnej) hmotne a materiálne zabezpečení na ďalší život.

Tento Švestkov záver možno interpretovať ako dôsledok vtedajšieho politického prostredia. Z hľadiska funkcie náhrady škody nehovorí o satisfakčnej funkcii, ale o funkcii reparačnej, ktorá je modifikovaná, a približuje sa k funkcii, ktorú sledujú predpisy nemocenského a dôchodkového zabezpečenia.¹⁷⁵

¹⁷⁰ Ibid., s. 289.

¹⁷¹ Pozri DROBNÁ, T. *Zodpovednostné satisfakčné nároky a uplatnenie moderačného práva. Právny obzor*, roč. 71 (1988), č. 8, s. 711 – 712.

¹⁷² LUBY, Š. *Prevenia a zodpovednosť v občianskom práve*. I. časť. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1958, s. 289.

¹⁷³ ŠVESTKA, J. In: KNAPP, V., LUBY, Š. a kol. *Československé občianske právo*. I. zväzok. 2. prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Obzor, 1973, s. 444.

¹⁷⁴ Ibid., s. 421.

¹⁷⁵ Ibid., s. 421.

Z historického hľadiska možno pozorovať, že nároky na bolestné a sťaženie spoločenského uplatnenia sa v danom období sústreďovali predovšetkým na taký zásah do zdravia jednotlivca, ktorý je objektívny, istým spôsobom hmatateľný alebo viditeľný – a to anatomicky a funkčne. Muselo ísť o objektívne zistiteľné zmeny. Pre sťaženie spoločenského uplatnenia sa súčasne vyžadoval aj prvok v podobe trvalého charakteru. Počítalo sa s výraznejším a trvalejším obmedzením spoločenského uplatnenia poškodeného, ktoré nebolo možné považovať len za prechodné.

Na základe analyzovaných prameňov dospievame k záveru, že náhrada bolestného nezahŕňala kompenzáciu tzv. duševných útrap ani obvyklých psychických reakcií poškodeného. V danom kontexte sa pod týmito reakciami rozumeli prechodné psychické alebo fyzické stavy, ktoré prirodzene nadväzovali na poškodenie organizmu, ale neboli považované za osobitne nárokovateľnú ujmu. Ako príklad možno uviesť strach z liečenia, zľaknutie, obavy, zármutok nad utrpeným úrazom, ťaživé sny a podobne.¹⁷⁶

Pri náhrade sťaženia spoločenského uplatnenia sa podobne sústreďovala pozornosť na také zásahy, ktoré objektívne bránili poškodenému vo vykonávaní bežných životných činností a v napĺňaní jeho spoločenských rolí a úloh, prípadne mu znemožňovali uspokojovať spoločenské potreby. Najčastejšie sa brala na zreteľ práca poškodeného, jeho účasť na aktivitách ako tanec alebo šport a jeho celkové uplatnenie v spoločenskom živote.¹⁷⁷

Aj rozširovanie výkladu pojmu sťaženia spoločenského uplatnenia malo svoj vývoj. Spočiatku sa tento pojem uplatňoval najmä v súvislosti s obmedzením možnosti vydaja žien.¹⁷⁸ Následne sa tento výklad rozšíril na obmedzenia v oblasti výkonu povolania poškodeného a v ďalšom vývojovom štádiu aj na jeho celkovú spoločenskú participáciu a sebarealizáciu v spoločnosti.

Nemôžeme prehliadnuť, že úzka väzba na fyzické a telesné zmeny sa prejavila aj v zavedení pojmu „odškodnenie za zohyzdenie“. Tento termín

¹⁷⁶ Porovnaj TÝC, J. *Náhrada škody pri pracovných úrazoch a chorobách z povolania*. Bratislava: Práca, 1986, s. 166.

¹⁷⁷ Týc uvádza následky trvalého charakteru, ktoré majú nepriaznivý dôsledok pre poškodeného, jeho ďalší život a uspokojovanie jeho životných a spoločenských potrieb. Príkladom pomenúva činnosti ako starostlivosť o domácnosť, stravovanie, obliekanie, starostlivosť o deti a jeho uplatnenie v spoločenskom živote. Naopak, z náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia vylučuje náhrady za menšie jazvy, kozmetické chyby a chorobné zmeny ľahšieho rázu, ktoré nemôžu pre poškodeného znamenať výraznejšie obmedzenie. Ibid., s. 167.

¹⁷⁸ JELÍNEK, N. *Náhrada škody. Sudca z ľudu*, roč. 7 (1955), č. 2, s. 25.

bol v OZ z roku 1964 nahradený, azda aj pre právo samotné prívetivejším pojmom – „sťaženie spoločenského uplatnenia“.

Prezentovanému výkladu vnímania bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia do určitej miery zodpovedala aj vyhláška o odškodňovaní, ktorá negatívne vymedzovala, čo do náhrady bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia nepatrí.

V kontexte bolestného uvádzala napríklad už niekoľkokrát spomínané jednoduché duševné reakcie¹⁷⁹ na postihnutie organizmu alebo zmeny v organizme také krátkodobé, že ich netreba liečiť.¹⁸⁰ Pri sťažení spoločenského uplatnenia išlo o poškodenie prechodného rázu, ktoré vedie len k dočasnému sťaženiu spoločenského uplatnenia alebo menšie jazvy, drobné kozmetické nedostatky a chorobné zmeny ľahšieho rázu, ktoré nemôžu viesť k výraznejšiemu obmedzeniu spoločenského uplatnenia.¹⁸¹

Je potrebné poznamenať, že v minulosti sa rôzne duševné diagnózy, ktoré sa svojou intenzitou a mierou obmedzenia jednotlivca vyrovnávajú dnešným diagnózam so zreteľným fyzickým alebo viditeľným prejavom, nepovažovali za relevantné. V porovnaní s inými, pri priznávaní týchto nárokov typickými diagnózami, sa skôr bagatelizovali.

Povedomie o existencii týchto diagnóz sa v právnej praxi začalo formovať až v neskoršom období. Napríklad Týc vo svojej monografii z roku 1986 píše, že ak duševné reakcie podľa lekárskeho hodnotenia vyplývajú z organickej poruchy nervového systému, resp. ústrojenstva, je potrebné ich zohľadniť na účely náhrady bolestného.¹⁸²

Koniec 90. rokov sa niesol v duchu určitých zmien vo vnímaní toho, čo a aké situácie možno subsumovať pod pojem sťaženia spoločenského uplatnenia. Právna prax sa začala pri výklade tohto pojmu uberať extenzívnejším smerom.

Napríklad Pokorný nepoukazuje len na viditeľné poškodenia – zohyzdenie, ale explicitne uvádza aj voľbu povolania, voľbu životného partnera či iné spôsoby osobného uplatnenia jednotlivca. Súčasne však neopomína už skôr

¹⁷⁹ Môžeme súhlasiť so záverom, že tento systém nereflektoval na možné skutočné psychické ujmy poškodených a paušálne kompenzoval iba určitý pocit nepohodlia spojený s fyzickým zranením. Pozri aj KUBOVÁ, D. *Odčisňovanie duševných útrap primárnych obetí*. Praha: C. H. Beck, 2024, s. 6.

¹⁸⁰ § 2 ods. 2 vyhlášky o odškodňovaní.

¹⁸¹ § 4 ods. 2 vyhlášky o odškodňovaní.

¹⁸² TÝC, J. *Náhrada škody pri pracovných úrazoch a chorobách z povolania*. Bratislava: Práca, 1986, s. 166.

pomenované obmedzenia v podobe nemožnosti zúčastniť sa kultúrnej a spoločnej činnosti.¹⁸³

Na dokreslenie toho, ako slovenský zákonodarca v čase prijatia zákona ZBSSU chápal tieto náhrady a akým spôsobom si vykladal kľúčové pojmy pri jeho tvorbe, možno poukázať práve na dôvodovú správu. Podľa predkladateľa sa bolestným má nahrádzať bolesť poškodeného spôsobená poškodením jeho telesného alebo duševného zdravia a jeho liečenie vrátane rehabilitácie.¹⁸⁴

Pri výklade sťaženia spoločenského uplatnenia používa definíciu, pri ktorej sa náhrada za sťaženie poskytuje, ak má poškodenie na zdraví preukázateľne nepriaznivé následky na život poškodeného, na uspokojovanie jeho potrieb alebo na plnenie úloh vyplývajúcich z jeho spoločenského postavenia.¹⁸⁵

Na prvý pohľad sa uvedené nemusí výrazne odlišovať od už prezentovaných záverov o tom, ako bol pojem sťaženia spoločenského uplatnenia dlhodobo vnímaný. Zakotvenie tejto definície možno hodnotiť pozitívne a ako krok vpred, keďže v predchádzajúcej vyhláške úplne chýbala.¹⁸⁶

Na druhej strane nemožno prehliadnuť, že zákonodarca pri definícii sťaženia spoločenského uplatnenia, ako aj pri definícii bolestného používa pomerne všeobecné a paušálne pojmy. Zákon zároveň neobsahuje ani orientačný rámec toho, čo pod tieto pojmy nepatrí, na rozdiel od vyhlášky o odškodňovaní, ktorá takýto rámec v minulosti poskytovala.

Zákonodarca určitú všeobecnosť ešte viac podčiarkuje tým, že v dôvodovej správe vymenúva a opisuje všetky zložky života jednotlivca, ktoré môžu byť poškodením zdravia dotknuté. Zákonodarca v dôvodovej správe ZBSSU totiž poukazuje na to, že škoda na zdraví pri posúdení všetkých činností jednotlivca v živote nevyhnutne zahŕňa aj psychickú, estetickú a sexuálnu škodu, stratu pracovných príležitostí, ujmu schopnosti súťaživosti a dosahovať zisk, stratu potešenia zo života, duševnú skleslosť, sklúčenosť, existenciálnu ujmu, stratu životného komfortu a zníženie fyzickej a psychickej integrity.

¹⁸³ POKORNÝ, M. In: JEHLÍČKA, O., ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentár*. 4. vydanie. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 339.

¹⁸⁴ Dôvodová správa, s. 9.

¹⁸⁵ Dôvodová správa, s. 9.

¹⁸⁶ Porovnaj VOLČKO, V., PÁZMÁNY, T., TOMKOVÁ, K., VOLČKOVÁ, L. *Zákon o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia – komentár*. [Systém ASPI]. Bratislava: Wolters Kluwer, ASPI_ID KO437_2004SK. [online]. Dostupné na: www.aspi.sk. [zobrazené 2025-01-20].

Napokon vyjadruje presvedčenie, že úpravou náhrady za bolesť a náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia sa v značnej miere presadzujú základné ľudské práva a slobody, najmä právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, právo na ochranu pred neoprávneným zásahom do súkromného a rodinného života, právo na ochranu zdravia a ľudskej integrity, ako aj právo na manželstvo, rodičovstvo a rodinu. Všetky prezentované závery napokon zakončuje tvrdením, že zdravie je stav úplného telesného, duševného a sociálneho blaha.¹⁸⁷

Domnievame sa, že tento výklad zákonodarcu je mimoriadne obsiahly, keďže zahŕňa takmer všetky možné zložky nielen zdravia, ale aj ľudskej osobnosti, a to bez hlbšieho kritického posúdenia súbehu nárokov či vzájomného prepojenia jednotlivých faktorov. V podstate je nastavený na takú všeobecnú úroveň, že umožňuje zahrnúť široké spektrum zásahov a s nimi súvisiacich životných situácií jednotlivca pod nároky bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia.

Legitímnou otázkou, ktorú si kladieme, je, či je takéto vymedzenie správne, a najmä, či je vzhľadom na aplikačnú prax možné tento výklad a nastavenie pojmov bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia bez výkladových rozporov a konfliktov uplatňovať v budúcnosti.

Z hľadiska chránených statkov pri škode na zdraví je zjavné, že primárnym chráneným statkom je zdravie človeka v jeho širšom zmysle, teda zahŕňa zdravie ako telesné, tak aj duševné. Od toho, ako si vyložíme obsah pojmu bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia, závisí, aké ďalšie chránené statky možno pri týchto nárokoch identifikovať. Pri bolestnom možno napríklad identifikovať aj záujem o telesnú integritu jednotlivca. Pri sťažení spoločenského uplatnenia, s prihliadnutím na to, že sa „odškodňuje“ nemožnosť zúčastňovať sa na kultúrnom živote či plniť spoločenské potreby, možno usúdiť, že je zasiahnutý aj záujem na ochranu súkromia a rodinného života jednotlivca.

2.3 Predpoklady vzniku nároku na náhradu škody na zdraví

Už na prvý pohľad je zjavné, že hoci zásah do osobnostného práva a zásah do zdravia človeka sú z hľadiska predpokladov dosť podobné, ich rozdiel spočíva v tom, že ochrana osobnosti je založená na objektívnom princípe, zatiaľ čo pri škode na zdraví sa vyžaduje zavinené konanie škodcu.

¹⁸⁷ Dôvodová správa s. 9.

Ustanovenie § 444 OZ je pomerne stručné. Informuje nás len o tom, že pri škode na zdraví poškodenému náleží náhrada bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia. Pre lepšie pochopenie zmyslu a predpokladov tohto ustanovenia je preto potrebné využiť aj ďalšie ustanovenia OZ, ktoré všeobecne upravujú zodpovednostné vzťahy pri vzniku a náhrade škody. K vzniku zodpovednostného vzťahu pri škode na zdraví sú potrebné tieto predpoklady:

- i) protiprávny úkon škodcu,
- ii) vznik nemajetkovej ujmy na strane poškodeného, ktorú zákon pomenúva ako škodu na zdraví,
- iii) príčinná súvislosť (kauzálny nexus) medzi konaním škodcu a vznikom ujmy na strane poškodeného (pozri podkapitolu 1.2.3)¹⁸⁸
- iv) zavinenie škodcu.

2.3.1 Protiprávny úkon škodcu

Prvým objektívnym predpokladom je protiprávny úkon. Ako už bolo vysvetlené pri predpokladoch zásahu do osobnosti jednotlivca, protiprávnosť znamená, že subjekt konal v rozpore s povinnosťou uloženou mu zákonom, prípadne iným záväzným právnym predpisom alebo zmluvou v rámci konkrétneho záväzkového právneho vzťahu.¹⁸⁹ Ustanovenie § 420 ods. 1 OZ túto skutočnosť pomenúva ako porušenie právnej povinnosti.

Všeobecne nemožno zodpovednosť za škodu vnímať úzko len v kontexte už spôsobenej škody, ale je potrebné ju chápať aj ako zodpovednosť za to, že škoda vôbec nemala vzniknúť. Zodpovedný subjekt je povinný uhradiť škodu preto, lebo zodpovedal za to, že nevznikne a vznik konkrétnej škody je vyústením zodpovednosti za to, aby nedošlo k narušeniu určitého chráneného záujmu.¹⁹⁰

Protiprávnosť sa radí medzi objektívne predpoklady z dôvodu, že skutočnosť porušenia právnej povinnosti treba zásadne odlišovať od zavinenia ako subjektívnej kategórie.¹⁹¹ Objektívne porušenie povinnosti stanovenej prá-

¹⁸⁸ Tento predpoklad bol rozpracovaný v podkapitole 1.2.3 s názvom „Príčinná súvislosť medzi protiprávnym zásahom a vznikom nemajetkovej ujmy“.

¹⁸⁹ Porovnaj ŠVESTKA, J. In: LAZAR, J., ŠVESTKA, J. a kol. *Československé občianske právo*. 2. zväzok. Bratislava: Obzor, 1987, s. 237.

¹⁹⁰ HLUŠÁK, M. *Záujmy chránené zodpovednosťou za škodu*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2023, s. 53.

¹⁹¹ Porovnaj ŠVESTKA, J. In: KNAPP, V., LUBY, Š. a kol. *Československé občianske právo*. I. zväzok. 2. prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Obzor, 1973, s. 426 alebo

vom nastane v dôsledku zavineného alebo nezavineného konania škodcu. Protiprávnosť stavu spočíva v pôsobení určitej udalosti alebo správania, ktoré vyvoláva škodu, čo je výsledkom narušenia určitého právneho chráneného záujmu.

Protiprávnosť nemožno vykladať výlučne ako situáciu, keď dochádza k priamemu porušeniu práva. Nie je vylúčené, že protiprávne bude také konanie, ktoré je síce v medziach zákona a subjekt vykonáva svoje právo, no koná šikanóznym spôsobom¹⁹² alebo právo obchádza (*in fraudem legis*).¹⁹³ Existujú aj normy, ktoré zakazujú určité správanie, no neupravujú žiadnu sankciu.¹⁹⁴

Na pochopenie pojmu protiprávnosti je potrebné tento pojem vymedziť aj z hľadiska toho, či sa vzťahuje iba na ľudské správanie, ktoré možno v určitých prípadoch označiť za protiprávne. Právo stanovuje zákazy, príkazy a ďalšie normy, ktoré ovplyvňujú správanie jednotlivca v kontexte jeho vzťahov a interakcií s ostatnými ľuďmi alebo s chránenými záujmami.¹⁹⁵ Za protiprávne možno považovať také konanie, ktorým sa práve človek správa právom neželaným spôsobom. Protiprávnosť spočíva v samom správaní človeka ako jediného adresáta práva.¹⁹⁶

Interakcia medzi správaním človeka a právom predstavuje aj určitý spôsob socializácie, ktorá sa okrem iného vyznačuje tým, že správanie človeka je reakciou na vonkajšie podnety. Jeho správanie vyvoláva odozvu okolia a tieto opakované reakcie okolia následne ovplyvňujú, prípadne upevňujú konkrétne správanie jednotlivca.¹⁹⁷

ŠVESTKA, J. In: LAZAR, J., ŠVESTKA, J. a kol. *Československé občianske právo*. 2. zväzok. Bratislava: Obzor, 1987, s. 238.

¹⁹² LUBY, Š. *Prevenčia a zodpovednosť v občianskom práve*. I. časť. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1958, s. 304.

¹⁹³ Porovnaj ŠVESTKA, J. In: LAZAR, J., ŠVESTKA, J. a kol. *Československé občianske právo*. 2. zväzok. Bratislava: Obzor, 1987, s. 238.

¹⁹⁴ Ibid., s. 304.

¹⁹⁵ Možno hovoriť o presupozičnej úrovni právneho textu, ktorá napovedá, čo zákon chráni, čomu predchádza a aké sú jeho hodnoty. HLUŠÁK, M. *Záujmy chránené zodpovednosťou za škodu*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2023, s. 28.

¹⁹⁶ Porovnaj s LUBY, Š. *Prevenčia a zodpovednosť v občianskom práve*. I. časť. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1958, s. 305 – 306. Luby uvádza, že aj v prípade, ak chce právo čeliť zásahom hroziacim zo strany prírodných udalostí, adresuje príslušnú normu ľuďom, aby zásahom buď zabránili, alebo ich aspoň zmiernili či upravili. Porovnaj aj HLUŠÁK, M. *Záujmy chránené zodpovednosťou za škodu*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2023, s. 29.

¹⁹⁷ HUNGR, P., DOBROVIČOVÁ, G. *Sociológia práva*. Košice: Univerzita P. J. Šafárika, 1990, s. 118.

Pri škode na zdraví, rovnako ako pri zásahu do osobnosti, právo pozná okolnosti vylučujúce protiprávnosť, medzi ktoré právna veda zaraďuje napríklad súhlas poškodeného, nutnú obranu, krajnú núdzu, výkon práva alebo plnenie povinnosti.¹⁹⁸

Napriek tomu, že protiprávnosť je potrebné posudzovať nezávisle od zavinienia, na vznik zodpovednostného vzťahu je nevyhnutné, aby boli splnené aj ďalšie predpoklady, ako napríklad vznik ujmy, príčinná súvislosť, prípadne aj zavinenie.¹⁹⁹ Je nutné dodať, že tam kde nevznikla žiadna ujma, niet čo nahrádzať alebo zmierňovať.

2.3.2 Vznik nemajetkovej ujmy ako škody na zdraví

Už viacerí autori si počas predchádzajúceho politického režimu uvedomovali, že škoda vznikajúca pri zásahu do zdravia nemusí mať vždy len majetkovú povahu. Podľa niektorých názorov imateriálna ujma spôsobená bolesťami nie je priamo nahrádzaná, a preto by malo byť bolestné chápané ako forma náhrady hmotnej škody.²⁰⁰ Táto náhrada poskytuje poškodenému prostriedky na zaobstaranie príjemných zážitkov alebo činností, ktoré aspoň čiastočne kompenzujú fyzickú bolesť, ktorú prežil.

Pozornosť sa tak sústredila predovšetkým na predstavu zadováženia tzv. „životných radostí“, ktoré odčinia utrpenú ujmu.²⁰¹ Tomuto chápaniu ujmy vzniknutej pri zásahu do zdravia jednotlivca následne zodpovedala aj formulácia tejto ujmy v právnom predpise ako škody na zdraví.

V minulosti sa objavovali aj kritické ohlasy, pretože bolo zrejmé, že od začiatku išlo o nemajetkovú ujmu spätú s osobnostnými právami jednotlivca, ktorá súvisí s tzv. nemajetkovými dobrami, ako sú život, zdravie, česť, sloboda

¹⁹⁸ Táto problematika bola rozobratá už v rámci podkapitoly 1.2.1. Pozri podkapitolu 1.2.1 s názvom „Neoprávnený zásah do osobnostného práva“.

¹⁹⁹ Istou výnimkou môžu byť prípady, keď protiprávny zásah môže byť sám osebe považovaný za ujmu. Pozri bližšie ELISCHER, D. Protiprávnosť – čo je jejím zdrojom v soukromém právu? *Časopis pro právní vědu a praxi*, roč. XXIV (2016), č. 4. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 517. Odkazuje sa pritom aj na návrh spoločného referenčného rámca – napríklad VI. – 2:203 (*Infringement of dignity, liberty and privacy*). K tomu pozri VON BAR, CH., CLIVE, E., SCHULTE-NÖLKE, H. et al. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law; Draft Common Frame of Reference (DCFR), (Outline Edition)*, s. 397. [online]. Dostupné na: <https://sakig.pl/wp-content/uploads/2019/01/dfcr.pdf>. [zobrazené 2025-02-05].

²⁰⁰ JELÍNEK, N. Náhrada škody. *Sudca z lidu*, roč. 7 (1955), č. 2, s. 25.

²⁰¹ V. P. Náhrada škody. *Sudca z lidu*, roč. 4 (1952), č. 10, s. 221.

da a podobne.²⁰² Plynutím času sa aj samotné poňatie škody na zdraví ako nemajetkovej ujmy zmenilo. Dnes sa bez akýchkoľvek pochybností považujú bolestné a sťaženie spoločenského uplatnenia za ujmy nemajetkovej povahy.²⁰³

Súčasný znenie § 444 OZ môže na jednej strane vzbudzovať oprávnenú kritiku, keďže pojem škoda je v ňom dnes vykladaný a chápaný iba v súvislosti s majetkovou škodou, pričom nezahŕňa nemajetkovú škodu, čo už nie je v súlade s modernými právnymi prístupmi. Dnes už niet zásadných pochybností o tom, že pojem škoda by sa mal vykladať širšie a pod tento pojem by sa mala subsumovať nielen materiálna, ale aj imateriálna škoda.²⁰⁴ Rovnaký spôsob chápania škody zakotvujú aj PETL.²⁰⁵ Do budúcnosti zákonodarcovi nič nebráni v tom, aby pri tvorbe legislatívy akceptoval toto pokrokovejšie chápanie spomínaného pojmu.

Aj Luby si uvedomoval existujúcu rozmanitosť vo výklade pojmu škoda. Podľa jeho záverov treba každú škodu považovať za ujmu, ktorá je „vyjadriteľná v peniazoch“, inak by v prípadoch, keď naturálna náhrada nie je dobre možná, musela zostať bez náhrady.²⁰⁶ Rovnako je potrebné toto spojenie odlišovať od spojenia „ujmy vyjadrenej v peniazoch“, pretože niektoré ujmy sa v peniazoch vyjadrovať ani nebudú, keďže dôjde predtým k ich naturálnej náprave.²⁰⁷

Sporné môže byť aj slovné spojenie „vyjadriteľná v peniazoch“, pretože jeho obsah môže byť predmetom rôzneho výkladu. Ľudská predstavivosť pri

²⁰² LUBY, Š. *Prevenencia a zodpovednosť v občianskom práve*. I. časť. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1958, s. 285 a nasl. Luby na vtedajšie pomery detailne túto ujmu rozpracoval a identifikoval jej ďalšie formy, v ktorých sa objavuje, a to formu i) materiálnu (strata údu), ii) zmiešanú (bolesti) alebo iii) ideálnu (zníženie cti). Drobná dokonca používa pri bolestnom a sťažení spoločenského uplatnenia pojem tzv. osobnostnej nemajetkovej ujmy. Pozri DROBNÁ, T. *Zodpovednostné satisfakčné nároky a uplatnenie moderačného práva*. *Právny obzor*, roč. 71 (1988), č. 8, s. 711.

²⁰³ Pozri napríklad ŠVESTKA, J. In: KNAPP, V., LUBY, Š. a kol. *Československé občianske právo*. I. zväzok. 2. prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Obzor, 1973, s. 444 alebo DULAK, A. In: ŠTEVČEK, M. a kol. *Občiansky zákonník I. Komentár*. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1644 – 1671.

²⁰⁴ Nález Ústavného súdu ČR sp. zn. Pl. ÚS 16/04 zo 4. mája 2006.

²⁰⁵ Čl. 2:101. Škoda spôsobila náhrady: Škoda je majetkovou alebo nemajetkovou újmou zákonom chráneného zájmu. [online]. Dostupné na: <http://www.egt.org/PETLCzech.html>.

²⁰⁶ LUBY, Š. *Prevenencia a zodpovednosť v občianskom práve*. I. časť. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1958, s. 279.

²⁰⁷ Ibid., s. 279.

interpretácii týchto pojmov nie je obmedzená – niektorí pod týmto výrazom chápu výlučne majetkové ujmy, iní však aj ujmy nemajetkové.

Neostáva bez povšimnutia, že Luby sa touto problematikou zaoberal aj v súvislosti s témou tejto publikácie, kde poukazoval na to, že rozšírené chápanie náhrady ujmy, zahŕňajúce aj ujmu nemotnú, sa opieralo o ustanovenia o náhrade bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia.

Nemožno vylúčiť, že predmetné ustanovenie možno vykladať aj tak, že upravuje náhradu ujmy majetkovej, nemajetkovej, hmotnej (napr. strata údu či zohyzdenie), ako aj nemotnej (psychické útrapy spojené s vedomím zohyzdenia). Podľa Lubyho je však takýto záver iba dôsledkom povrchného výkladu daného ustanovenia.

Prvý argument vidí v tom, že rubrika nad dotknutým ustanovením, ktorej názov dokonca platí dodnes, neuvádza obsah a rozsah škody, ale obsah a rozsah *náhrady škody*.²⁰⁸ Druhý argument súvisí s tým prvým, keďže uvedené ujmy (bolestné a sťaženie spoločenského uplatnenia) sú postihované sankciou vo forme povinnosti *náhrady škody*. To nevyhnutne neznamena, že všetky zákonom spomenuté náhrady sa súčasne pokladajú za škodu, pod ktorou sa majú rozumieť všetky druhy ujmy vrátane tej nemateriálnej za tzv. duševné útrapy.²⁰⁹

Luby svoje závery ilustroval na príklade straty prstov na ruke. Podľa neho vzniká majetková ujma, spočívajúca v tom, že človek nemôže určitý čas pracovať, alebo aj v tom, že v budúcnosti môže byť znížená jeho zárobková schopnosť. Ďalej k nej radí aj náklady na liečenie alebo protézu.²¹⁰

Nemajetkovú ujmu delí na tri druhy. Zohyzdenie považuje za i) *materiálno-nemajetkovú* ujmu, keďže došlo k materiálnej (fyzickej) strate prstov. Bolesť vytrpená počas zranenia, pri ošetrovaní, pri liečení a následnú citlivosť na dotyk chápe ako ii) *zmiešanú materiálno-nemateriálnu* ujmu.²¹¹ Psychické útrapy spojené s vedomím ohyzdenia definuje ako iii) *nemateriálnu nema-*

²⁰⁸ Ibid., s. 280.

²⁰⁹ Ibid., s. 280.

²¹⁰ Ibid., s. 280.

²¹¹ V neskoršej literatúre uvádza, že pri bolesti, aj keď má povahu materiálno-nemateriálnu, ide v každom prípade o ujmu nemajetkovú. Bolesť má nemateriálnu, psychickú zložku a stránku, ktorej náležité zistenie nie je možné, preto sa jej povaha a rozsah určuje so zreteľom na materiálne zmeny. Týmto sa bolestné viaže na objektívne zistiteľné zmeny vyvolané zranením alebo iným zásahom. LUBY, Š. *Zodpovednosť štátu za škodu spôsobenú rozhodnutím alebo úradným postupom*. Bratislava: Obzor, 1971, s. 24.

jetkovú ujmu, pričom ide o útrapy trvalé alebo veľmi dlho trvajúce po zranení.²¹²

Svoje myšlienky na príklade straty prstov uzatvára tým, že strata prstov ako i) *materiálna nemajetková ujma* sa nenahrádza, pretože neprichádza do úvahy naturálna ani peňažná náhrada.²¹³ Bolestné, teda bolesť ako ujmu ii) *zmiešanú materiálno-nemateriálnu*, nemožno chápať ako ekvivalent vytrpenej bolesti vyjadrený v peniazoch, ani ako peňažnú nápravu, ale ako peňažné zadostučinenie. Má teda predovšetkým satisfakčnú funkciu, hoci ide o formu náhrady škody. Zároveň jej však chýba najvýznamnejší znak skutočnej náhrady v podobe ekvivalentnosti. Náhrada škody sa chápe ako ekvivalent, čo však pri bolestnom nemožno, a preto Luby považuje za vhodné, aby zákon výslovne ustanovil, že bolestné má byť primerané.²¹⁴

Rovnakú argumentáciu aplikuje aj vo vzťahu k iii) tzv. *nemajetkovej nemateriálnej ujme*, spočívajúcej v zohyzení, ktoré poškodenému bráni uplatniť sa v živote. Ani v tomto prípade nejde o ekvivalentnú náhradu, ale o primerané zadostučinenie a satisfakciu, poskytovanú v podobe náhrady škody.²¹⁵

Domnievame sa, že Lubyho chápanie spoločenského, resp. životného uplatnenia (v tom čase zohyzenia – pozn. autorky) pôsobí miestami azda trochu nekonzistentne, keďže spočiatku hovorí výlučne o psychických útrapách spojených s vedomím zohyzenia.²¹⁶ Neskôr túto konkrétnu nemajetkovú nemateriálnu ujmu spomína v kontexte ujmy v zohyzení, ktorá prekáža životnému uplatneniu.²¹⁷ Zastávame názor, že pod toto spojenie možno podradiť aj objektívne prekážky v zamestnaní,²¹⁸ ktoré nemusia nevyhnutne súvisieť so psychickými útrapami.

Neskôr v inom diele (rok 1971) už sťaženie spoločenského uplatnenia a jeho povahu chápe ako ujmu *materiálno-nemateriálnu* s odôvodnením, že ide o telesnú chybu, ktorá zhoršuje výzor. Tým súbežne sťažuje aj životné

²¹² LUBY, Š. *Prevenencia a zodpovednosť v občianskom práve*. I. časť. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1958, s. 280.

²¹³ Pozri ujma pod aa), s. 208 – 281: „... ved' stratené prsty ako také nemožno nahradiť peniazmi. To isté platí o zohyzení, pokiaľ nie je odstrániteľné plastickou operáciou. Takéto ujmy stíha len trestné právo represívnou funkciou.“ (cit., s. 281). Pozri aj DROBNÁ, T. *Zodpovednostné satisfakčné nároky a uplatnenie moderačného práva*. *Právny obzor*, roč. 71 (1988), č. 8, s. 710 – 711.

²¹⁴ *Ibid.*, s. 281.

²¹⁵ *Ibid.*, s. 281.

²¹⁶ Pozri ujma pod cc), s. 280.

²¹⁷ Pozri ujma pod cc), s. 281.

²¹⁸ Napríklad pracovná náplň, pri ktorej treba ručne kontrolovať tovar na výrobnéj linke.

uplatnenie osoby, ktoré má priamoúmerne vplyv na zárobkovú činnosť alebo iné činnosti.²¹⁹

Zastávame názor, že v kontexte súčasného právneho vývoja je potrebné chápať škodu – či už má povahu materiálnu alebo imateriálnu – ako dôsledok protiprávneho konania jednotlivca, ktorý sa správal spôsobom, ktorý si právo neželá. Zodpovedný subjekt je povinný nahradiť škodu preto, lebo v zmysle právnej povinnosti zodpovedal za to, že škoda nevznikne. Vznik konkrétnej škody je vyústením zodpovednosti za to, aby nedošlo k narušeniu určitého chráneného záujmu.²²⁰

Na záver možno konštatovať, že platné znenie OZ vychádza výlučne z majetkového chápania škody, čo však pôsobí ako nekonzistentné vzhľadom na súčasný právny vývoj a potrebu zohľadňovať aj ujmy nemajetkovej povahy. Táto nejednotnosť v pojmosloví a systematike vedie k interpretačným nejasnostiam a spôsobuje komplikácie v aplikačnej praxi.

Právo sa neustále vyvíja, a preto považujeme za nevyhnutné pristúpiť k legislatívnym zásahom, ktoré by zaviedli jednotné používanie pojmov a vytvorili právnu normu jasne vymedzujúcu, čo sa rozumie pod pojmom škoda.

K opusteniu výlučne majetkového chápania škody smerujú aj zásady zakotvené v princípoch PETL, ktoré vnímajú škodu komplexnejšie vrátane ujmy nemateriálnej povahy.²²¹ V niektorých právnych úpravách sa už uplatňuje širší koncept chápania škody – napríklad § 1293 rakúskeho ABGB, čl. 1046 chorvátskeho ZOO alebo § 253 nemeckého BGB. Český zákonodarcu zvolil úpravu majetkovej a nemajetkovej ujmy (hlava III 1. diel českého OZ), teda zvolil ako strešný pojem „ujma“, pričom ujmu na majetku (jmění) spája s pojmom škoda (§ 2894 ods. 1 českého OZ).

Je zrejmé, že súčasný OZ rozlišuje medzi pojmami „ujma“ a „škoda“. Práve preto sa tieto termíny vyskytujú v rôznych významoch a niekedy aj naraz v rámci jednej právnej normy, čím sa ešte viac zdôrazňuje ich samostatnosť. Tento fakt nemožno poprieť na základe znenia niektorých ustanovení súčasného občianskeho zákonníka,²²² a čo viac, používanie tejto terminológie

²¹⁹ LUBY, Š. *Zodpovednosť štátu za škodu spôsobenú rozhodnutím alebo úradným postupom*. Bratislava: Obzor, 1971, s. 59.

²²⁰ HLUŠÁK, M. *Záujmy chránené zodpovednosťou za škodu*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2023, s. 53.

²²¹ Čl. 2:101.

²²² Napríklad § 16 OZ uvádza, že kto neoprávneným zásahom do práva na ochranu osobnosti spôsobí škodu, nahrádza aj túto škodu alebo § 442 ods. 2 OZ, kde sa pri škode spôsobenej trestným činom uhrádza aj nemajetková ujma v peniazoch.

sa premietlo aj do iných novších právnych predpisov, napríklad do zákona o obetiach trestných činov.²²³

Je nesporné, že ide o problém pretrvávajúci už niekoľko desaťročí.²²⁴ S týmto praktickým problémom právnej úpravy OZ sa snažil vyrovnáť aj ústavný súd, ktorý vo svojom náleze uviedol, že OZ významovo s pojmom škoda nespája iba materiálnu škodu. V okolnostiach danej veci súd uviedol, že z právnej úpravy obsiahnutej v OZ ani z ustanovení zákona č. 381/2001 Z. z. nevyplýva nič, čo by bránilo interpretácii pojmu *škoda* tak, aby zahŕňal nielen škodu majetkovú, ale aj nemajetkovú. Ústavný súd v tejto súvislosti konštatoval, že práve otvorenosť pojmu „škoda“ v naznačenom zmysle umožňuje jeho významové prispôsobenie, a tým aj dosiahnutie jeho koherencie v rámci právneho poriadku.²²⁵

Domnievame sa, že ide o interpretačne sporný prístup. Uvedené konštatovanie nepovažujeme za presvedčivé riešenie, keďže nezohľadňuje systematicku právneho predpisu – OZ. Nemožno dospieť k záveru, že pojem škoda zahŕňa súčasne majetkovú aj nemajetkovú ujmu, a to v situácii, keď právny predpis pojmy „škoda“ a „ujma“ vo viacerých ustanoveniach zreteľne rozlišuje a kladie ich vedľa seba. Takéto extenzívne chápanie pojmu „škoda“ nie je do budúcnosti vylúčené, no jeho akceptácia si nevyhnutne vyžaduje zodpovedajúcu zmenu právnej úpravy.

²²³ § 21 ods. 1 zákona o obetiach trestných činov: „Poskytnutím odškodnenia obeti násilného trestného činu podľa tohto zákona prechádza nárok obete násilného trestného činu na náhradu škody alebo nemajetkovej ujmy voči páchatelovi na štát, a to v rozsahu poskytnutého odškodnenia.“

²²⁴ Problém rozličného chápania pojmu *ujma* opisuje Luby vo svojej publikácii z roku 1958. Pozri LUBY, Š. *Prevenčia a zodpovednosť v občianskom práve*. I. časť. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1958, s. 273 a nasl. Tento nedostatok neodstránilo ani znenie OZ z roku 1964.

²²⁵ Nález Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 695/2017 z 5. decembra 2018. Tento nález čelil kritike, pozri k tomu napríklad HLUŠÁK, M. Glosa k nálezu Ústavného súdu SR sp. zn. II ÚS 695/2017 z 5. 12. 2018 (výklad pojmu „škoda“). *Súkromné právo*, roč. V (2019), č. 5, s. 218 – 219. Nevzatie do úvahy § 16 OZ, ktorý *expressis verbis* rozlišuje medzi škodou a nemajetkovou ujmu, kriticky hodnotí aj kolektív autorov VOLČKO, V., PÁZMÁNY, T., TOMKOVÁ, K., VOLČKOVÁ, L. *Zákon o náhrade za bolesť a o náhrade za stáženie spoločenského uplatnenia – komentár*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer ASPI_ID KO437_2004SK. [online]. Dostupné na: www.aspi.sk. [zobrazené 2025-03-04].

2.3.3 Zavinené konanie zo strany škodcu

Zavinené konanie predstavuje spravidla štandardný predpoklad občianskoprávnej zodpovednosti.²²⁶ Aj podľa súčasného znenia OZ platí, že zavinené konanie predstavuje základný princíp občianskoprávnej zodpovednosti, zatiaľ čo objektívna zodpovednosť zostáva výnimočným riešením, ktoré sa uplatňuje len tam, kde si to vyžaduje osobitná potreba ochrany dotknutých právnych záujmov.

Je nesporné, že správanie škodcu môže obsahovať aj prejavy ľútosti nad spôsobeným výsledkom, teda vznikom škody. Táto okolnosť je však v oblasti zodpovednosti za škodu irelevantná.²²⁷

²²⁶ Pri porovnaní zahraničných právnych úprav možno konštatovať, že aj v nich sa pri zodpovednosti za škodu spravidla predpokladá zavinenie. Ako príklad možno uviesť rumunský CC v čl. 1357. Z rovnakého rámca zodpovednostného vzťahu vychádza poľská úprava – čl. 415 *Kodeksu cywilnego*, ako aj maltézske KC v čl. 1031, pričom v zmysle čl. 1032 (1) KC zavinené konanie nastáva vtedy, ak osoba pri vlastnom konaní nepoužije opatrnosť, starostlivosť a pozornosť. V zmysle čl. 1033 KC osoba, ktorá, či už s úmyslom ublížiť/poškodiť, alebo bez neho, dobrovoľne alebo z nedbanlivosti, nepozornosti či nezodpovednosti poruší povinnosť stanovenú zákonom, bude zodpovedná za akúkoľvek škodu, ktorá z toho vyplýva. Pri francúzskej úprave – podľa čl. 1240 CoC každý, kto inému spôsobil škodu, je povinný ju nahradiť. Nenahrádza sa len škoda spôsobená úmyselne, ale aj tá, ktorá bola spôsobená nedbanlivosťou a neopatrnosťou (čl. 1241 CoC). Chorvátska právna úprava pristupuje k tejto otázke obdobne, keď každý kto spôsobí inému škodu, je povinný ju nahradiť, ak nepreukáže, že škoda vznikla bez jeho zavinenia [čl. 1045 (1) ZOO], pričom sa predpokladá nedbanlivosť, pokiaľ nie je preukázaný opak (čl. 1045 (2) ZOO). Výnimkou nie je ani rakúsky ABGB, ktorý tiež pod zavinením rozumie škodu spôsobenú úmyselne, ale aj neúmyselne – § 1294 ABGB. Ide o všeobecnú zásadu subjektívnej zodpovednosti za škodu, bez ohľadu na to, či ide o zmluvnú alebo mimozmluvnú povinnosť – § 1295 ABGB. Pozornosť však treba venovať v kontexte rozsahu náhrady škody a zavinenia aj iným ustanoveniam, a to § 1323 a 1324 (*Arten des Schadenersatzes*) ABGB. V prípade škody spôsobenej úmyselne (*böser Absicht*) alebo hrubou nedbanlivosťou (*auffallende Sorglosigkeit*) má poškodený nárok na úplnú satisfakciu (*volle Genugtuung*); v ostatných prípadoch má nárok iba na náhradu skutočnej škody (*Schadloshaltung*). Na základe tohto je potrebné v prípadoch, kde sa v zákone vyskytuje všeobecný výraz „náhrada“ (*Ersatz*), posúdiť, aký druh náhrady má byť poskytnutý. Zavinenie, pod ktorým sa rozumie úmysel, ako aj nedbanlivosť, pozná aj nemecký BGB – napríklad (*Schadensersatzpflicht*) – § 823 (1). Podľa § 2910 českého OZ, škodca, ktorý vlastným zavinením poruší povinnosť stanovenú zákonom a tým zasiahne do absolútneho práva poškodeného, je povinný nahradiť poškodenému to, čo mu týmto konaním spôsobil. Súčasne platí aj domnienka nedbanlivosti, podľa ktorej, ak škodca spôsobí poškodenému škodu porušením zákonnej povinnosti, sa predpokladá, že škodu zaviniel z nedbanlivosti – § 2911 českého OZ.

²²⁷ Táto stránka správania škodcu nie je napríklad zohľadňovaná ani pri určovaní výšky náhrady v oblasti práva na ochranu osobnosti. Pozri napríklad rozsudok Krajského súdu

Právna veda rozlišuje medzi úmyslom priamym a nepriamym. V oblasti nedbanlivosti ide o nedbanlivosť vedomú a nevedomú.²²⁸ Samotné rozlišovanie medzi jednotlivými formami zavinenia však nemá zásadný význam. Ten nastáva len v prípadoch, ak právna norma explicitne vyžaduje určitý druh zavinenia.²²⁹

Súčasne platí, že pokiaľ právna norma výslovne neustanovuje inak (napríklad úmysel), postačuje nevedomá nedbanlivosť. Zavinené správanie v práve *de facto* znamená, že osoba koná spôsobom vedúcim k negatívnym následkom, teda k vzniku škody, pričom si je vedomá svojho konania a jeho možných dôsledkov (úmyselné konanie) alebo by si to uvedomovať mala (nedbanlivostné konanie).

Ako už bolo uvedené, funkcia objektívnej zodpovednosti sa spravidla opiera o princíp prevencie. Napriek tomu sa domnievame, že nemožno tvrdiť, že objektívna zodpovednosť motivuje k prevencii viac než subjektívna zodpovednosť. Objektívna zodpovednosť naopak môže oslabovať preventívny účinok, pretože požiadavka zachovania starostlivosti aj v situáciách, kde predchádzaniu škody a zodpovednosti nemožno zabrániť, môže paradoxne viesť k ľahostajnému správaniu dotknutých osôb.²³⁰

V zavinení možno nájsť aj určitú morálnu rovinu, kde v niektorých prípadoch ide o psychický vzťah konajúceho – škodcu k vlastnému správaniu.²³¹ Zavinenie je zároveň rozhodujúcim predpokladom pri posudzovaní zodpovednosti za škodu, určujúcim, či a do akej miery je osoba povinná nahradiť vzniknutú škodu.

Obsah zavinenia je však potrebné odlišiť od cieľov a pohnútok, ktoré ovplyvňujú voľbu správania jednotlivca. Ak je osoba motivovaná určitými cieľmi a pohnútkami, s vysokou pravdepodobnosťou pôjde o úmyselné konanie. Naopak, pri nedbanlivostnom konaní je typické, že ide o nedostatok spočívajúci v neurčení cieľa.²³²

Zavinenie je tak v konečnom dôsledku dôležitým predpokladom zodpovednosti za škodu, pretože jeho zavedením sa vytvára spravodlivejšie uspo-

v Žiline sp. zn. 8 Co 264/2013 z 27. októbra 2013 alebo rozsudok Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 30Cdo 1088/2005 z 29. júna 2006.

²²⁸ Tieto pojmy *expressis verbis* OZ neupravuje.

²²⁹ Napríklad § 424 OZ. Porovnaj aj ŠVESTKA, J. In: KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J. a kol. *Občanské právo hmotné*. 2. zväzok. 3. – 4. diel. Praha: Codex, 1995, s. 340.

²³⁰ „...rob, čo chceš, zodpovedať budeš.“ LUBY, Š. *Prevencia a zodpovednosť v občianskom práve*. II. časť. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1958, s. 6.

²³¹ Ibid., s. 447.

²³² Porovnaj s ibid., s. 461.

riadanie vzťahov medzi škodcom a poškodeným, keďže umožňuje posúdiť mieru zodpovednosti škodcu za vznik škody.

Predtým, než sa ustália povinnosti škodcu poskytnúť náhradu z vlastného majetku poškodenému, skúma sa jeho vzťah k vzniknutému následku, teda do akej miery je zodpovedný za spôsobenú škodu.

Naopak, pri objektívnej zodpovednosti nie je relevantná miera starostlivosti, ktorú škodca vynaložil, a preto sa táto forma zodpovednosti uplatňuje len tam, kde je to nevyhnutné na ochranu konkrétnych hodnôt. Práve preto by zodpovednosť za zavinenie mala zostať kľúčovým východiskom, ktoré má prednosť pred objektívnou zodpovednosťou.

3 NÁROK NA NÁHRADU UJMY ZA ZÁSAH DO OSOBNOSTI A ZA ŠKODU NA ZDRAVÍ. KUMULÁCIA ALEBO EXKLUZIVITA?

Súčasný diskurz, týkajúci sa súbehu a konkurencie uvedených nárokov, možno považovať za nevýrazný, bez zásadnejších rozhodnutí zo strany súdnych autorít, najmä Najvyššieho súdu SR a Ústavného súdu SR, a bez pozornosti právnej vedy.

Téma vyvolávala rozruch najmä v rokoch 2013 až 2015. V období, keď boli vydané dve protichodné rozhodnutia najvyšších súdnych autorít²³³ a zároveň sa začali vo zvýšenej miere podávať žaloby o priznanie nemajetkovej ujmy v súvislosti so zásahom do osobnostných práv podľa § 11 a nasl. OZ. Náhrady nemajetkovej ujmy podľa § 11 OZ začali výraznejšie prenikať do súdnej praxe približne od prelomu milénia.

3.1 Postoj slovenskej súdnej praxe k možnému vzťahu exkluzivity nárokov poškodeného podľa § 11 OZ a § 444 OZ

Za prvý podnet v tejto oblasti možno považovať rozhodnutie Najvyššieho súdu SR z 28. mája 2014, na ktoré v pomerne rýchлом čase nadväzovalo rozhodnutie Ústavného súdu SR z 13. augusta 2014.²³⁴

Rozhodnutie R 1/2015 je zbierkovým rozhodnutím, a preto obsahuje aj právnu vetu, ktorá uvádza, že ten istý skutkový dej môže v niektorom prípade zakladať nárok na náhradu za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia, ako aj nárok na náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej fyzickej osobe na jej osobnostných právach. Tieto nároky treba dôsledne rozlišovať a pri ich posudzovaní mať na zreteli nielen odlišnosť vzťahov, z ktorých sú vyvodzované, ale tiež právnej úpravy, ktorá sa na nevzťahuje.

V poradi druhá právna veta rozhodnutia uvádza, že zo žiadneho ustanovenia zákona ZBSSU nemožno vyvodiť, že by sa v rámci odškodňovania bo-

²³³ Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 7 Cdo 65/2013 z 28. mája 2014 – publikované v Zbierke stanovísk NS a súdov SR pod R 1/2015 a uznesenie Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 426/2014 z 13. augusta 2014.

²³⁴ Uznesenie Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 426/2014 z 13. augusta 2014.

lesti a sťaženia spoločenského uplatnenia mal zohľadniť aj zásah do dôstojnosti, súkromia alebo rodinného života poškodeného.

Znenie právnych viet výrazne naznačuje argumentačnú líniu, ktorou sa v danom prípade uberal najvyšší súd. Tá spočívala predovšetkým v poukazaní na absenciu normy v ZBSSU, ktorá by *expressis verbis* upravovala, že do sťaženia spoločenského uplatnenia patrí aj zohľadnenie zásahu do osobnostných práv poškodeného. Inými slovami, išlo o argument vychádzajúci z neexistence takejto úpravy v zákone, známy tiež ako argument z mlčania (*argument e silentio*).

Najvyšší súd sa v prevažujúcej časti stotožnil s odvolacím súdom v otázke (ne)samostatnosti spomínaných nárokov. Odvolací súd vnímal samostatnosť týchto nárokov tak, že na jednej strane sú úplne samostatné, no na druhej strane si v určitom zmysle konkurujú, keďže sú odvodené zo skutkových okolností, ktoré sú čiastočne totožné.²³⁵

Podľa súdu nesmie dôjsť k porušeniu všeobecnej právnej zásady *non bis in idem* tým, že by sa vzniknutá ujma na ľudskom zdraví hodnotila duplicitne. Jednak v režime náhrady škody na zdraví, jednak v režime ochrany osobnosti, a to na základe totožných skutkových tvrdení.²³⁶ Podľa odvolacieho súdu sa pri odškodnení v podobe bolestného zohľadňujú všetky zdravotné špecifiká poškodenia zdravia poškodeného a pri sťažení spoločenského uplatnenia sa hodnotí celý komplex dôsledkov poškodenia zdravia. Ochrana osobnosti v súvislosti s porušením práva na zdravie môže mať pri nárokoch poškodených svoje miesto, ale iba v prípadoch, ktoré sa líšia od tých, ktoré sa zaraďujú pod náhradu škody na zdraví.

Odvolací súd hodnotil odškodnenie žalobkyne za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia ako dostatočné, dôstojné a adekvátne. Na základe toho uzavrel, že žalobkyňa vo vzťahu k zásahu do svojich osobnostných práv neuviedla žiadne skutkové tvrdenia, ktoré by neboli zohľadnené pri uspokojení jej nároku na náhradu škody na zdraví. Preto podľa odvolacieho súdu neprichádza do úvahy ďalšia náhrada z titulu zásahu do osobnostných práv, či už práva na zdravie, alebo práva na súkromie a rodinný život.

Najvyšší súd sa napokon nestotožnil s tým, ako odvolací súd vyhodnotil náhradu ujmy v dôsledku zásahu do osobnosti, keďže túto náhradu poškodenému nepriznal. Práve túto časť považoval odvolací súd za spornú.

²³⁵ Pozri rozsudok Krajského súdu v Trnave sp. zn. 24 Co 202/2011 z 11. júla 2012.

²³⁶ Odvolací súd zároveň považoval za neprijateľné, aby osoba, ktorej bolo zasiahnuté do zdravia, v rámci ochrany osobnosti požadovala zvýšenie náhrady za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia.

Uviedol, že uvedený záver o adekvátnej náhrade v rámci sťaženia spoločenského uplatnenia nemá oporu v platnej právnej úprave odškodnenia ujmy na zdraví. Podľa dovolacieho súdu totiž z dotknutých ustanovení ZBSSU vyplýva, že zmyslom náhrady za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia je poskytnúť peňažnú náhradu za ujmu spôsobenú zásahom do telesnej integrity fyzickej osoby.

Podľa dovolacieho súdu zo žiadnych ustanovení ZBSSU (vrátane zásad hodnotenia alebo sadzieb bodového ohodnotenia) nevyplýva, že by sa náhrady za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia poskytovali za ujmu, ktorá zasahuje do osobnostnej sféry fyzickej osoby a jej postavenia v spoločnosti.

Po pomerne krátkom čase sa rovnakou problematikou zaoberal Ústavný súd SR, ktorý však k uvedenej problematike zaujal, paradoxne, odlišné stanovisko.

Ústavný súd²³⁷ prebral argumentáciu krajského súdu,²³⁸ ktorý zastával názor, že nároky predstavujúce zásah do zdravia, ako aj do súkromného a rodinného života, sú kryté ustanovením § 444 OZ a ZBSSU. Odvolací súd poukazoval na to, že v prípade sťaženia spoločenského uplatnenia ide o nemajetkovú ujmu, ktorá sa výslovne kompenzuje za obmedzenia v osobnom a spoločenskom živote. Podľa súdu sa práva, ktoré boli v tomto konaní uplatnené v rámci zásahu do osobnostných práv, zohľadňujú aj pri náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia. Nárok na sťaženie spoločenského uplatnenia pritom predstavuje špeciálnu úpravu v rámci ochrany osobnosti.

V prejednávanom prípade zaujal odvolací súd stanovisko, že pri škode na zdraví je nemajetková ujma vrátane tzv. osobnostnej ujmy v slovenskom právnom poriadku krytá prostredníctvom ustanovení ZBSSU. Uviedol, že oba nároky predstavujú nároky na nemajetkovú ujmu, ktoré sú odškodňované podľa § 444 OZ, a to z dôvodu, že iné druhy nemajetkových nárokov slovenský právny poriadok výslovne neupravuje. Z tohto dôvodu podľa súdu nie je priestor na uplatňovanie týchto zložiek práva prostredníctvom režimu ochrany osobnosti.²³⁹

²³⁷ Uznesenie Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 426/2014 z 13. augusta 2014. K tomu pozri napríklad aj nález Ústavného súdu SR sp. zn. III. ÚS 263/2020 z 23. februára 2021.

²³⁸ Rozsudok Krajského súdu v Prešove sp. zn. 16Co/107/2013 z 30. septembra 2013.

²³⁹ Rozsudok Krajského súdu v Prešove sp. zn. 16Co/107/2013 z 30. septembra 2013. Súd argumentoval aj neexistenciou rozhodnutí, keď by si poškodený nárokoval ujmu z dôvodu poškodenia zdravia cez ochranu osobnosti podľa § 11 OZ.

Skutočnosť, že protiprávnym konaním došlo k zásahu do zdravia a telesnej integrity jednotlivca, podľa Ústavného súdu SR nie je sporná. Rovnako nebolo sporné, že v dôsledku poškodenia zdravia utrpela sťažovateľka preukázateľne negatívne následky, ktoré ovplyvnili jej osobný a rodinný život. Hospitalizácia a následná liečba jej znemožnili plnohodnotne žiť, pracovať, plniť úlohu matky a manželky, ako aj riadne sa starať o chorého manžela.

Ústavný súd uznal, že dôsledky zásahu zasiahli viacero oblastí života sťažovateľky, avšak zdôraznil, že podľa platného práva sú tieto ujmy jednorazovo kompenzované inštitútom sťaženia spoločenského uplatnenia, určeného bodovým ohodnotením. Podľa ústavného súdu ZBSSU upravuje poskytovanie náhrady za následky poškodenia zdravia zasahujúce do rôznych oblastí života, ako je práca, kultúra, súkromie či rodina, pričom zohľadňuje obmedzenia pri výkone spoločenských funkcií poškodeného.²⁴⁰ Ústavný súd v daných okolnostiach prípadu vyhodnotil postup krajského súdu ako ústavne akceptovateľný, výkladovo jednotný a náležité odôvodnený.

Z nášho pohľadu niet pochyb, že protichodná rozhodovacia prax najvyšších súdnych autorít, resp. dlhodobo pretrvávajúca nejednotnosť v ich judikatúre, zapríčinila, že aj všeobecné súdy pokračujú v rôznorodom posudzovaní podaných žalôb, pričom rozhodovanie často závisí od preferencie názoru buď ústavného súdu,²⁴¹ alebo najvyššieho súdu.²⁴²

Príkladom je rozhodnutie Krajského súdu v Bratislave,²⁴³ podľa ktorého je nepochybné, že odškodnenie dôsledkov poškodenia zdravia žalobcu, vrátane vplyvu na súkromný a rodinný život, bolo na základe totožných skutko-

²⁴⁰ Bod 18 uznesenia Ústavného súdu SR.

²⁴¹ Napríklad rozsudok Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 9Co/261/2017 z 24. januára 2019. Rozsudok Krajského súdu v Prešove sp. zn. 12Co/29/2022 z 26. septembra 2023, kde odvolací súd uvádza, že s opozitným názorom súdu prvej inštancie nesúhlasí. Podľa názoru odvolacieho súdu možno pripustiť, že vnútorná nespokojnosť žalobcu so stratou kariéry profesionálneho športovca spojená s jeho prežívaním zmyslu života a smútku môže byť zahrnutá do skutkových tvrdení v konaní o nároku na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia. Tieto tvrdenia sa môžu úplne alebo čiastočne prekrývať. Poukazuje pritom na rozhodnutie Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 426/2014 a vyjadruje presvedčenie, že aj tieto dôsledky by mali byť kryté inštitútom sťaženia spoločenského uplatnenia a odškodňované jednorazovo na základe bodového ohodnotenia, v závislosti od rozsahu obmedzení pri uplatnení v živote a spoločnosti. Zo starších rozhodnutí pozri napríklad rozsudok Krajského súdu v Prešove sp. zn. 16Co/9/2012 z 23. marca 2012 (pred vydaním spomínaných rozhodnutí najvyššieho súdu a ústavného súdu) alebo rozsudok Krajského súdu v Trenčíne sp. zn. 5Co/466/2014 zo 14. januára 2015.

²⁴² Napríklad rozsudok Krajského súdu v Trnave sp. zn. 24Co/51/2022 z 22. marca 2023 alebo rozsudok Krajského súdu v Prešove sp. zn. 11Co/25/2023 z 23. mája 2024.

²⁴³ Rozsudok Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 9Co/261/2017 z 24. januára 2019.

vých tvrdení poskytnuté prostredníctvom inštitútu náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia. Dodáva, že názor vyslovený v rozhodnutí Ústavného súdu SR o nemožnosti duplicitného uplatnenia týchto nárokov je v plnom rozsahu konformný a akceptovateľný.

Výnimkou nie je ani Krajský súd v Trenčíne, ktorý konštatuje, že pri škode na zdraví je nemajetková ujma krytá slovenskou právnou úpravou prostredníctvom ustanovení ZBSSU.²⁴⁴ Tento zákon totiž pokrýva aj nároky v oblasti súkromia a rodinného života, keďže poskytuje náhradu za obmedzené možnosti poškodeného nielen v osobnom živote, ale aj v spoločnosti.

Naproti tomu Krajský súd v Trnave sa prikláňa k názoru vyslovenému Najvyšším súdom SR v citovanom rozhodnutí sp. zn. 7Cdo/65/2013, ktoré bolo zároveň publikované pod R 1/2015, a nezdieľa stanovisko Ústavného súdu SR vyjadrené v rozhodnutí sp. zn. I. ÚS 426/2014. Nepovažuje za správne tvrdiť, že ujma v osobnostnej sfére spôsobená zásahom do zdravia fyzickej osoby je krytá inštitútom sťaženia spoločenského uplatnenia podľa § 444 OZ, a preto vylučuje možnosť jej náhrady podľa § 13 a nasl. OZ.²⁴⁵

Záverom tejto podkapitoly možno uviesť, že s uvedenou problematikou sa stretla aj česká súdna rozhodovacia prax. Za jedno z prvých zásadných rozhodnutí v oblasti náhrady nemajetkovej ujmy prostredníctvom ochrany osobnosti možno považovať nález Ústavného súdu ČR – II. ÚS 517/99,²⁴⁶ v ktorom ústavný súd priznal, že súčasťou súkromného života je aj rodinný život, zahŕňajúci vzťahy medzi blízkymi príbuznými. Rešpektovanie súkromného života musí zahŕňať podľa súdu aj právo na vytváranie a rozvíjanie vzťahov s ostatnými, aby jednotlivci mohli rozvíjať a naplňovať svoju osobnosť.

Podľa názoru súdu môže zavinená smrť blízkej osoby, vzhľadom na silné sociálne, morálne, citové a kultúrne väzby, predstavovať závažnú nemajetkovú ujmu pre rozvoj osobnosti pozostalého, ktorá môže byť kvalifikovaná ako zásah do jeho dôstojnosti. OZ tak podľa súdu umožňuje finančnú satisfakciu za ujmu spôsobenú smrťou blízkej osoby, avšak ide o samostatný nárok, odlišný od nároku na náhradu škody.

Na rozdiel od slovenskej právnej úpravy reagoval český zákonodarca na narastajúci počet nárokov tzv. sekundárnych obetí tým, že do českého OZ začlenil ustanovenie § 444 ods. 3, ktoré stanovilo paušálne sumy priznávané

²⁴⁴ Rozsudok Krajského súdu v Trenčíne sp. zn. 5Co/466/2014 zo 14. januára 2015.

²⁴⁵ Rozsudok Krajského súdu v Trnave sp. zn. 24Co/51/2022 z 22. marca 2023.

²⁴⁶ Nález Ústavného súdu ČR sp. zn. II. ÚS 517/99 z 1. marca 2000. Pozri napríklad aj nález Ústavného súdu ČR sp. zn. IV.ÚS 315/01 z 28. mája 2002.

jednotlivým príbuzným zosnulého poškodeného ako odškodnenie za utrpenú ujmu.²⁴⁷

Ústavný súd ČR²⁴⁸ vo vzťahu k ochrane osobnosti zdôraznil, že zákonodarca ustanovením § 444 ods. 3 českého OZ (v znení do 31. 12. 2013) upravil spôsob a rozsah náhrady za tento typ nemajetkovej ujmy. Táto právna úprava je podľa neho jednoznačná a neumožňuje rôzne výklady. Zároveň však zostáva natolko všeobecná, že ju nemožno považovať za úplné riešenie danej problematiky. V dôsledku toho nie je vylúčené, že v prípade, ak jednorazová náhrada nebude postačujúca, môžu poškodení uplatniť nárok na ďalšiu satisfakciu podľa ustanovení týkajúcich sa ochrany osobnosti.²⁴⁹

Pri tomto náleze je známe a často diskutované aj odlišné, nesúhlasné stanovisko sudkyne E. Wagnerovej. Podľa tohto stanoviska navrhla výrok, podľa ktorého by sa v odôvodnených prípadoch, s odkazom na ustanovenia dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd, pod náhradou skutočnej škody v rámci výkladu ustanovenia § 442 ods. 1 českého OZ (v znení do 31. 12. 2013) rozumela aj kompenzácia nepeňažnej citovej ujmy spôsobenej úmrtím blízkej osoby, ku ktorému došlo zavineným protiprávnym konaním, opomenutím alebo konaním v rozpore s dobrými mravmi zo strany fyzickej či právnickej osoby.

Aplikovateľnosť ustanovení o ochrane osobnosti považovala za problematickú z dôvodu, že úspešné uplatnenie nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch je podmienené splnením dvoch kumulatívnych podmienok.

Prvou podmienkou je nedostatočnosť morálneho zadostučinenia, napríklad ospravedlnenia, čo je podľa Wagnerovej splniteľná podmienka. Za problematickejšiu považovala skôr druhú podmienku, spočívajúcu v tom, že neoprávneným zásahom bola značne znížená dôstojnosť fyzickej osoby alebo jej vážnosť v spoločnosti. Túto podmienku považovala Wagnerová v prípadoch podobných tomu, ktorý vyvolal uvedené konanie, za nesplniteľnú.

Záverom možno konštatovať, že po vyhodnotení nedostatkov Česká republika neskôr od koncepcie paušálneho odškodňovania podľa § 444 ods. 3 OZ (v znení do 31. 12. 2013) upustila.²⁵⁰ Išlo o paušalizovanú formu náhrady

²⁴⁷ „Za škodu usmrtením náleží pozostalým jednorázové odškodnení, a to a) manželovi alebo manželke 240 000 Kč, b) každému dieťaťu 240 000 Kč, c) každému rodičovi 240 000 Kč...”

²⁴⁸ Nález Ústavného súdu ČR sp. zn. Pl. ÚS 16/04 zo 4. mája 2006.

²⁴⁹ Ústavný súd súčasne zdôraznil potrebu, aby sa z legislatívneho hľadiska opustilo súčasné vnímanie škody výlučne ako majetkovej ujmy a aby sa za škodu považovala aj ujma vzniknutá pôsobením na telesnú a duchovnú integritu poškodeného.

²⁵⁰ Pozri aj ELISCHER, D. et al. *Náhrada majetkovej a nemajetkovej ujmy podľa občanského zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona.*

škody, od ktorej sa napokon upustilo v dôsledku viacerých nevýhod a výraznej odbornej kritiky. Za jej najzásadnejší nedostatok možno označiť skutočnosť, že výška náhrady nebola individualizovaná, nezohľadňovali sa žiadne osobitné okolnosti prípadu, ktoré by mohli ovplyvniť rozsah utrpenej ujmy a výšku priznanej náhrady. Takto stanovené sumy preto mohli pôsobiť neprimerane. V niektorých prípadoch ako neodôvodnene vysoké, v iných, naopak, ako nedostatočné.

Odhlídnuc od uvedeného, podobne ako v slovenskej²⁵¹ rozhodovacej praxi, tak aj v českej²⁵² možno nájsť rozhodnutia, ktoré zdôrazňovali, že nárok na náhradu ujmy podľa ustanovení o ochrane osobnosti (§ 11 OZ) a nárok na náhradu ujmy predstavujúci škodu na zdraví (§ 444 OZ) sú samostatnými nárokmi, ktoré nemožno uplatňovať na základe totožného skutkového základu.

Praktická príručka. Praha: Leges, 2020, s. 167 – 168. Pri úvahách o zavedení obdobnej limitácie výšky náhrady v podmienkach Slovenskej republiky prezentoval kritický pohľad na paušalizáciu tohto nároku aj Mandelík. Pozri MANDELÍK, J. 2019. Náhrada nemajetkovej ujmy – ad hoc novela Občianskeho zákonníka? *Bulletin Slovenskej advokácie*, roč. 25 (2019), č. 11, s. 8 – 15.

Diskutabilným aspektom v súvislosti so zavádzaním tzv. zastropovania náhrad je nepochybne aj vymedzenie okruhu oprávnených osôb. Tento by mal zohľadniť aj osoby, ktoré síce nie sú vo formálnom príbuzenskom vzťahu k primárnej obeti, no môžu dôvodne poctiť ujmou na svojich osobnostných právach. Osobitnú kategóriu tvorí tzv. „poškodený – pozorovateľ“, ktorý môže byť priamym svedkom udalosti, pri ktorej došlo k usmrteniu inej osoby (napríklad účastník smrtelnej dopravnej nehody alebo hromadnej tragédie). V takom prípade nemusí byť splnený predpoklad existencie blízkeho vzťahu k usmrtenému poškodenému. K tomu pozri aj MELZER, F. Odškodňování sekundárních obětí: újma ze šoku jako újma na zdraví? In: NOVOTNÁ, M. (ed.). *Ujma zo straty ľudského života a jej náhrada v súkromnom práve*. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie XV. Lubyho právnické dni. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2022 s. 131.

²⁵¹ Rozsudok Krajského súdu v Trnave sp. zn. 24 Co 202/2011 z 11. júla 2012.

²⁵² Rozsudok Vrchného súdu v Olomouci sp. zn. 1 Co 2/2010 z 5. mája 2010. Pozri aj rozsudok Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 30 Cdo/154/2007 z 28. júna 2007. V uvedenom dovolacom konaní sa dovolateľka bránila argumentáciou, že ustanovenia OZ o ochrane osobnosti nemajú nahrádzať, dopĺňať ani rozširovať rozsah náhrady škody podľa ustanovení § 442 a nasl. OZ. Dovolací súd napokon konštatoval, že dovolateľka sa mylí, pretože ide o úplne samostatné a nezávislé nároky podmienené rôznymi sférami ochrany, ktoré poskytuje OZ.

3.2 Prehľad súčasného stavu diskurzu v podmienkach Slovenskej republiky

Otázka súbehu nárokov poškodeného sa objavovala v odbornej literatúre aj predtým, než dve najvyššie súdne autority prijali svoje protichodné rozhodnutia.²⁵³

Po vydaní spomínaných rozhodnutí sa problematike následne venoval napríklad Dulak. Podľa jeho názoru nie je problém so súbehom uvedených nárokov náhodný, ale prameni z nedostatočne premyslenej a nedôslednej právnej úpravy, najmä pokiaľ ide o nemajetkovú ujmu.

Okrem iného kriticky poukazuje na to, že ústavný súd prijíma exkluzívnu povahu nároku na sťaženie spoločenského uplatnenia vo vzťahu k nároku vyplývajúcemu z ochrany osobnosti bez dostatočnej argumentácie. Navyše, jeho výklad presahuje rámec platnej právnej úpravy, keď tvrdí, že príslušné ustanovenia ZBSSU upravujú náhradu za dôsledky poškodenia zdravia v pracovnom, kultúrnom, súkromnom, manželskom, ale napríklad aj v politickom či pracovnom živote.²⁵⁴

²⁵³ Pozri napríklad CIFRA, A. Medicínsky úkon a občianskoprávna zodpovednosť. *Psychiatria*, roč. 11 (2004), č. 3 – 4, s. 149; KNAP, K., ŠVESTKA, J. *Ochrana osobnosti v čs. občanském právu*. Praha: Orbis, 1969, s. 108. „...nastupuje vedle občanskoprávní odpovědnosti za nemajetkovou újmu také občanskoprávní odpovědnost za majetkovou újmu – škodu (§ 16 obč. zák.)“ alebo KLAPÁČ, J. Občianskoprávna ochrana osobnostných a osobných práv. *Socialistické súdnictvo*, roč. 26 (1974), č. 9, s. 17. „Právo na život a zdravie sa chráni prostriedkami občianskoprávnej ochrany uvedenými v ustanovení § 13 Obč. zák. Ak, pravda, protiprávnym zásahom do všeobecných osobnostných práv vznikla postihnutému aj ujma na zdraví, prísluší mu tiež právo domáhať sa na súde hmotného zadostučinenia alebo náhrady škody (§ 16 Obč. zák.). Túto zodpovednosť možno uplatniť len v prípade, ak sú dané predpoklady zodpovednosti za spôsobenú škodu (§ 415 a n., § 420 a n. a najmä § 444 a n. Obč. zák.)“ alebo KLAPÁČ, J. Problémy a úlohy právnej úpravy starostlivosti o životné prostredie. *Právnické štúdie*, roč. 24 (1978), č. 1, s. 146. „Zriedkavo sankcionuje také ujmy, pri ktorých adekvátne uloženie zadostučinenia (satisfakcie) sa poskytuje peňažným plnením (§ 444 OZ). Sankcionuje neoprávnené zásahy do práva na ochranu osobnosti primeraným zadostučinením (§ 13 OZ) a napokon sankcionuje aj ujmy, ktoré vážia v ohrození právneho vzťahu, a to preventívnymi sankciami (§ 425 OZ).“ Pozri aj CIRÁK, J. *Ochrana osobnosti v slovenskom občianskom práve*. (Studia Iuridica Bratislavensia, Nr. 2), Bratislava: VO PF UK, 1994, s. 41. HOLČAPEK, T. *Dokazování v medicínskoprávních sporech*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 49 uvádza, že právo na ochranu osobnosti nesupluje ani nedoplňuje rozsah náhrady škody, pretože ide o nároky podmienené „různosférou“ ochrany, ktorú OZ poskytuje.

²⁵⁴ DULAK, A. Dvakrát a inak (alebo niekoľko poznámok k rozhodovaniu o nárokoch na náhradu nemajetkovej ujmy podľa § 11 a nasl. a § 420 a nasl. Občianskeho zákonníka). *Súkromné právo*, roč. 2 (2016), č. 1, s. 25.

Podľa Dulaka ide o argumentáciu, ktorá sa výrazne podobá zneniu už zrušenej vyhlášky o odškodňovaní (§ 6 ods. 2 vyhlášky), ktorá pri zvýšení náhrady v rámci sťaženia spoločenského uplatnenia uvádzala predpoklady týkajúce sa najmä možnosti uplatniť sa v rodinnom, politickom, kultúrnom a športovom živote, ako aj voľby povolania a ďalšieho sebazvdelávania.²⁵⁵

V rámci našej právnej úpravy, konkrétne podľa platného ZBSSU, však takýto odkaz na rodinný život chýba. Z absencie tohto osobitného ustanovenia preto nemožno vyvodzovať mnohohznačnosť práva na súkromie a rodinný život v takom zmysle, aký mu prisudzuje napríklad súdna prax. Naopak, keďže neexistuje špecifická právna úprava týkajúca sa náhrady nemajetkovej ujmy v týchto prípadoch, je správne aplikovať všeobecný režim ochrany osobnosti, ktorý zahŕňa aj ochranu súkromia a rodinného života.²⁵⁶

Dulak okrem iného argumentuje, že tieto nároky sú si v istom zmysle slova podobné a v niektorých aspektoch sú vzájomne konkurenčné. K porušeniu ústavného princípu proporcionality a zásady *ne bis in idem* však nedôjde, ak poškodený preukáže „previs“ spôsobenej ujmy aj do nároku na ochranu osobnosti alebo ak preukáže, že kompenzácia poskytnutá v rámci zodpovednosti za škodu na zdraví nie je dostatočná na uspokojenie ujmy na jeho právach. V konečnom dôsledku tak musí poškodený poskytnúť súdu také skutkové tvrdenia, ktoré preukázateľne podporia existenciu nároku na náhradu ujmy za zásah do osobnosti.²⁵⁷

Problematiku možného „dvojitého uplatňovania“ nemajetkovej ujmy cez sťaženie spoločenského uplatnenia a zároveň cez ochranu osobnosti podľa

Pozri napríklad aj DULAK, A. Ako ďaleko sme si ešte blízki (na príklade rozhodovania o nemajetkovej ujme na zdraví). *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, roč. 68 (2022), č. 2, s. 173 – 187; DULAK, A. Hľadiská pre priznanie a mimoriadne zvýšenie náhrady bolestného a náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia. *Súkromné právo*, roč. 2 (2016), č. 2, s. 9 – 15; DULAK, A. Nie je ujma ako škoda (alebo keď gramatický výklad zákona nepostačuje). *Bulletin slovenskej advokácie*, roč. 22 (2016), č. 7 – 8, s. 10 – 14.

²⁵⁵ V podmienkach Českej republiky možno spomenúť aj vyhlášku č. 440/2001 Sb. (§ 3 ods. 1 vyhlášky).

²⁵⁶ DULAK, A. Dvakrát a inak (alebo niekoľko poznámok k rozhodovaniu o nárokoch na náhradu nemajetkovej ujmy podľa § 11 a nasl. a § 420 a nasl. Občianskeho zákonníka). *Súkromné právo*, roč. 2 (2016), č. 1, s. 26.

²⁵⁷ Ibid., s. 26. S Dulakom sa stotožňuje aj kolektív autorov VOLČKO, V., PÁZMÁNY, T., TOMKOVÁ, K., VOLČKOVÁ, L. *Zákon o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia – komentár*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer, ASPI_ID KO437_2004SK. [online]. Dostupné na: www.aspi.sk. [zobrazené 2025-02-10]. Dopĺňajú, že ochrana osobnosti môže podľa nich slúžiť ako prostriedok na uplatnenie nárokov vyplývajúcich z ujmy na osobnostných právach, ktoré neboli v konaní o náhrade škody uspokojené.

§ 11 OZ načrtla už v roku 2015 aj Erdősová. Identifikovala problém v tom, že škoda na zdraví môže byť uplatňovaná v rámci konania o náhrade škody, a zároveň ako imanentná zložka osobnostných práv žalovaná na základe totožného skutkového základu v konaní o ochrane osobnosti. Erdősová upozorňuje na to, že osoba, ktorej bola spôsobená škoda na zdraví, sa môže pokúsiť nahradiť alebo duplicitne zvýšiť svoje nároky na bolestné a sťaženie spoločenského uplatnenia prostredníctvom žaloby na ochranu osobnosti.²⁵⁸

V nasledujúcich rokoch sa téma nemajetkovej ujmy z titulu zásahu do osobnosti podľa § 11 a nasl. OZ stala predmetom intenzívnej diskusie, najmä v súvislosti s nárokmi zo strany sekundárnych obetí.

Pri náhrade nemajetkovej ujmy sekundárnych obetí sa potenciálnej konkurencie nárokov dotkla Zoričáková, ktorá sa zaoberala možnou kumuláciou nárokov sekundárnej obete v prípade, že táto v dôsledku tzv. nervového šoku trpí aj duševnými chorobami, ktoré predstavujú už intenzitu ujmy na zdraví (napríklad diagnostikovaná depresia s medikamentóznou liečbou a podobne).

Zoričáková zastáva názor, že ak sa stav sekundárne poškodeného vyvíja do podoby psychickej poruchy, už nie je zasiahnuté právo na súkromie a rodinný život, ale jeho (psychické) zdravie ako samostatný a svojbytný statok chránený primárne deliktým právom (§ 444 OZ).²⁵⁹

V kontexte sekundárnych obetí a možného súbehu nárokov prezentoval svoj záver aj Hlušák, keď uvádza, že náhrada za bolestné a sťaženie spoločenského uplatnenia nekompenzuje duševnú bolesť, ale poškodenie zdravia. V tom ohľade je sekundárna obeť v podstate obeťou primárnou. Tieto nároky sa zároveň odlišujú v následkoch na sféru sekundárnej obete. Oproti sebe tak stoja na jednej strane náhrada za „bežné“ duševné útrapy, ktoré ešte nepredstavujú poškodenie zdravia, a na strane druhej určité zmeny zdravotného stavu, ktoré už poškodením zdravia sú.²⁶⁰

²⁵⁸ ERDŐSOVÁ, A. „Krátke“ pojednanie o škodách, ujmach a ich náhradách vo svetle judikatúry súdov vnútroštátnych, českých, Súdneho dvora EÚ i Európskeho súdu pre ľudské práva. *Bulletin slovenskej advokácie*, roč. 21 (2015), č. 1 – 2, s. 17.

²⁵⁹ ZORIČÁKOVÁ, V. Čo vlastne kompenzuje náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých blízkych osôb? *Súkromné právo*, roč. 8 (2022), č. 1, s. 23 – 25. Uvedené závery boli neskôr rozpracované aj v monografii NOVOTNÁ, M., ZORIČÁKOVÁ, V. *Náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých blízkych osôb*. Bratislava: C. H. Beck, 2024, s. 44 a nasl.

²⁶⁰ HLUŠÁK, M. Úvahy o náhrade nemajetkovej ujmy sekundárnych obetí de lege ferenda. In: NOVOTNÁ, M., ZORIČÁKOVÁ, V. (eds.). *Náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých a osobitosti nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v medicínskom práve v podmienkach slovenského a českého práva*. Bratislava: TINCT, 2021, s. 87 – 88.

V situácii, keď poškodenie zdravia spočíva výlučne v psychickej poruche sekundárnej obete, by mal nárok na bolestné a sťaženie spoločenského uplatnenia určitým spôsobom konzumovať nárok na náhradu za duševné útrapy. Podľa Hlušáka totiž sekundárna obeť nepociťuje rôzne duševné útrapy, ale ide stále o tie isté, preto by aj nárok mal byť len jeden.²⁶¹

Jeden z mála dostupných článkov, ktorý sa v plnom rozsahu²⁶² venuje spomínanej problematike a zároveň zastáva názor o exkluzivite uvedených nárokov, predstavuje príspevok ústavného sudcu Šorla. Ten na konferencii Lubyho právnické dni v roku 2021 predniesol svoju kritickú glosu k rozhodnutiu Najvyššieho súdu SR – R 1/2015, ktoré sa zaoberá samostatnosťou nárokov nemajetkovej ujmy podľa § 11 OZ a § 444 OZ.²⁶³

Šorl okrem iného poukazuje na to, že ochrana hodnôt, najmä zdravia, ktorá je všeobecne upravená v § 11 OZ, nachádza svoju osobitnú úpravu v rámci zodpovednosti za škodu podľa § 444 OZ. Znenie ustanovení ZBSSU je formulované tak, aby reflektovalo nielen poškodenie zdravia, ale aj ďalšie aspekty ľudskej existencie vrátane ľudskej dôstojnosti, práva na súkromie či narušenia pracovného a spoločenského života.

Inými slovami, ustanovenia ZBSSU majú vytvárať špeciálny zákonný rámec pre odškodnenie všetkých zložiek ujmy, ktorá vzniká pri poškodení zdravia.²⁶⁴ Vzťah medzi úpravou ochrany osobnosti a úpravou škody na

²⁶¹ Ibid., s. 88. Podľa Hlušáka je prípustný len jeden nárok aj v situácii, keď sa v dôsledku úmrtia primárnej obete u sekundárnej obete prejaví poškodenie zdravia bez toho, aby táto pocítovala duševné útrapy. V takom prípade má byť nárok na náhradu týchto útrap vylúčený.

²⁶² Článok tejto problematike venoval aj Štefanko a Čentík, ktorí boli naopak zástancovia možného súbežného uplatnenia oboch nárokov. Poukazujú najmä na rôzny obsah oboch nárokov, odlišné predpoklady ich vzniku, ako aj odlišný výpočet náhrady, ktorá sa s nimi spája. ŠTEFANKO, J., ČENTÍK, T. Sťaženie spoločenského uplatnenia c/a nemajetková ujma. *Ulpianus*, 2017. [online]. Dostupné na: <https://www.ulpianus.sk/blog/stazenie-spolocenskeho-uplatnenia-ca-nemajetkova-ujma>. [zobrazené 2025-02-10].

²⁶³ ŠORL, R. Náhrada nemajetkovej ujmy a náhrada za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia. O argumente z mlčania zákona. In: NOVOTNÁ, M., ZORČÁKOVÁ, V. (eds.). *Náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých a osobitosti nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v medicínskom práve v podmienkach slovenského a českého práva*. Bratislava: TINCT, 2021, s. 133 – 139. Pozri aj ŠORL, R. Náhrada nemajetkovej ujmy (bolestné za smútok) pozostaleho príbuzného. Stav a východiská 2. časť. *Bulletin slovenskej advokácie*, roč. 23 (2017), č. 10, s. 10 – 21. Šorl argumentuje, že ide o „únik slovenskej judikatúry a právnej vedy z nepochybne transparentného prostredia osobitného zákona do prostredia všeobecných a neurčitých noriem ochrany osobnosti náhradou nemajetkovej ujmy, a to pod vplyvom predstavy, že náhrady poskytované osobitným zákonom sú v niektorých prípadoch nepriemerane nízke“.

²⁶⁴ Ibid., s. 137.

zdraví Šorl považuje za vzťah všeobecného (*lex generali*) a špeciálneho (*lex specialis*).

Medzi nosné argumenty Šorla patrí aj tvrdenie, že právny záver najvyššieho súdu, podľa ktorého popri nároku na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia podľa § 444 OZ možno uplatniť aj nárok na náhradu nemajetkovej ujmy pri zásahu do osobnosti podľa § 11 a nasl. OZ, je výsledkom použitia len jedného argumentačného nástroja. Tento postoj sa prejavuje v tvrdení, že ZBSSU neobsahuje ustanovenie, ktoré by výslovne vylučovalo súbežný nárok na náhradu nemajetkovej ujmy podľa § 11 OZ. Podľa Šorla však toto argumentačné východisko, založené na systematickom výklade, nie je postačujúce. Ide totiž výlučne o argument z mlčania zákona (*argumentum e silentio legis*), ktorý Šorl považuje za slabý, pokiaľ nie je podporený ďalšími argumentmi.²⁶⁵

Z hľadiska aktuálnej odbornej literatúry na problematiku konkurencie nárokov poukazuje aj Hlušák, ktorý zdôrazňuje, že škoda je samostatná, existujúca nezávisle popri nemajetkovej ujme. Podľa Hlušáka názory, ktoré neprípúšťajú súbeh uvedených nárokov, opomínajú skutočnosť, že nárok na náhradu škody podľa § 444 OZ sa týka objektívne vnímateľnej ujmy, zatiaľ čo nárok na ochranu osobnosti podľa § 13 ods. 2 OZ smeruje k subjektívnej ujme. Rozdiel medzi nimi spočíva aj v narušení odlišných právne chránených záujmov.²⁶⁶

3.3 Nielen o rozdielom pohľade na vnímanie pojmu škoda a ujma

Cieľom nasledujúcich riadkov a podkapitol je formulovať a predložiť závery vyplývajúce z predchádzajúcej analýzy. Postupne sa budeme venovať jednotlivým argumentom, ktoré zazneli v diskusii o tom, či je súbeh nárokov možný alebo nie.

Začneme tým, ktorý stojí na začiatku tejto problematiky, a to vnímaním toho, čo sa rozumie pod pojmami škoda a ujma v rámci súčasnej právnej úpravy.

Jedným z prvých, no nie jediných problémov, ktoré je potrebné vyriešiť pri hľadaní odpovede na otázku, či ide o prípadné prekryvanie alebo súbeh

²⁶⁵ Ibid., s. 138

²⁶⁶ HLUŠÁK, M. *Záujmy chránené zodpovednosťou za škodu*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2023, s. 54.

spomínaných nárokov, je práve rozlíšenie pojmov škoda a ujma v kontexte právnej úpravy OZ.

Je potrebné zdôrazniť, že na účely tejto publikácie nemožno podrobne sa venovať všetkým existujúcim teoretickým prístupom k chápaniu pojmov ujma a škoda. Náš pohľad sa preto zameria na také vnímanie týchto pojmov, aké ponúka súčasná právna úprava OZ.

Pre správne pochopenie obsahu týchto pojmov je dôležité zohľadniť jednak kontext, v ktorom tento zákonný text vznikol, a na druhej strane aj účel, s akým bol prijatý. Pri interpretácii pojmov *škoda* a *ujma* je dôležité zohľadniť nielen ich súčasné, postupne sa vyvíjajúce významy, ale aj historické pozadie a okolnosti, za ktorých boli tieto pojmy v právnom predpise pôvodne definované.

Je nepochybné, že už rímske právo systematicky rozlišovalo medzi ujmov majetkovej a nemajetkovej povahy.²⁶⁷ Ako vyplýva napríklad aj z diela Lubyho, tak v právnej teórii, ako aj v samotnom znení OZ, sa dlhodobo objavujú nejasnosti v tom, čo možno považovať za „škodu“ a aké typy ujmy možno zahrnúť pod pojem „náhrada škody“.²⁶⁸

Na jednej strane sa v právnej teórii objavovali tendencie vykladať pojem *škoda* extenzívne, a to tak, aby zahrňal aj ujmy nemajetkového charakteru, čím by sa poškodenému umožnilo širšie odškodnenie.²⁶⁹ Ako protipól extenzívneho výkladu existovali aj názory zastávajúce reštriktívnejší prístup,²⁷⁰ ktorý odmietal zahrnúť nemajetkovú ujmu pod pojem škody a sústredil sa výhradne na jej majetkový aspekt, ekvivalentné peňažné poňatie, a teda vyjadriteľnosť v peniazoch.²⁷¹ Napokon sa väčšina názorových prúdov zhodla

²⁶⁷ Išlo o výsledok rímsko-právneho nazerania na to, že nemožno vidieť ekvivalentnosť medzi ujmov nemajetkovou a peňažnou sumou. Rozlišovali medzi škodou (*damnum*) a nemajetkovou ujmov (*injuria*), keď za škodu bolo považované zmenšenie existujúceho majetku alebo nepríbudnutie očakávateľného zväčšenia majetku. Digesta 9,2,5,1 alebo Digesta 42,8,6,11. Zobrazené podľa LUBY, Š. *Prevenia a zodpovednosť v občianskom práve*. I. časť. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1958, s. 289. Pozri aj zobrazené dielo, s. 291.

²⁶⁸ *Ibid.*, s. 277 a nasl.

²⁶⁹ Pozri VESELÝ, V. *Náhrada škody spôsobené dopravnými prostriedky: komentár k zákonu ze dne 11. července 1951, č. 63 Sb., o odpovědnosti za škody způsobené dopravnými prostředky*. Praha: Orbis 1952, s. 15.

²⁷⁰ Napríklad JELÍNEK, N. *Náhrada škody. Sudca z lidu*, roč. 7 (1955), č. 2, s. 25.

²⁷¹ Kritérium vyjadriteľnosti v peniazoch detailne rozpracoval Luby, ktorý ho považoval za pojmový znak škody. LUBY, Š. *Prevenia a zodpovednosť v občianskom práve*. I. časť. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1958, s. 270 a nasl. Porovnaj s BLAŽKE, J. *Náhrada škody v novém československém právu*. Praha: Orbis, 1954, s. 85. Porovnaj

v tom, že pri výklade pojmu *škoda* je nevyhnutné vychádzať z jej základného pojmového znaku, ktorým je *peňažná vyjadriteľnosť*.

S dynamickým vývojom spoločnosti sa však čoraz častejšie objavovali²⁷² a naďalej objavujú názory požadujúce revíziu tradičného chápania tohto pojmu, a to smerom k jeho extenzívnejšiemu výkladu,²⁷³ v súlade so súčasnými spoločenskými potrebami a charakterom spoločenských vzťahov.

Úloha zabezpečiť túto legislatívnu zmenu zodpovedajúcim spôsobom spočíva na zákonodarcovi, ktorý by mal v dohľadnom čase pristúpiť k prijatiu nového OZ.

Výnimkou je súdna prax, ktorá sa napriek právnej úprave OZ rozhodla na účely iného právneho predpisu, konkrétne ZoPZP, vykladať pojem *škody* inak.²⁷⁴

aj KNAPPOVÁ, M. Vznik a splnení záväzku k náhrade škody. *Právnik*, roč. 118 (1979), č. 11 s. 105, ktorá vo svojej schéme odlišovala bolestné a sťaženie spoločenského uplatnenia od nemajetkovej ujmy. Zobrazené podľa FEKETE, I. *Občiansky zákonník 1. Veľký komentár*. 1. diel. Žilina: Eurokódex, 2011, s. 1051. Podobné členenie použil následne aj Fekete – FEKETE, I. *Občiansky zákonník 1. Veľký komentár*. 1. diel. Žilina: Eurokódex, 2011, s. 1049 – 1050. Fekete však radí bolestné a sťaženie spoločenského uplatnenia do kategórie priamej ujmy na zdraví.

²⁷² Nález Ústavného súdu ČR sp. zn. Pl. ÚS 16/04 zo 4. mája 2006.

²⁷³ Napríklad aj čl. 2:101 PETL.

²⁷⁴ Ústavný súd SR zvolil odlišný prístup, keď bez predchádzajúcej zmeny právnej úpravy reinterpretoval pojem „škoda“ a posunul jeho výklad za hranice tradične akceptovaného chápania. Pozri nález Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 695/2017 z 5. decembra 2018. Tento nález čelil kritike. Pozri k tomu napríklad HLUŠÁK, M. Glosa k nálezu Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 695/2017 z 5.12.2018 (výklad pojmu „škoda“). *Súkromné právo*, roč. 5 (2019), č. 5, s. 218 – 219. Nesúlad a nejednotnosť v právnej praxi sú zrejmé aj na príklade Najvyššieho súdu SR, ktorý paradoxne najskôr rozlišoval medzi pojmi *škoda* a *nemajetková ujma*. „Z § 4 ods. 2 písm. a/ zákona č. 381/2001 Z. z. vyplýva, že toto poistenie nepokrýva uvedený druh nemajetkovej ujmy, ale kryje iba škodu na zdraví, pričom škodu na zdraví a nároky spôsobené zásahom do osobnostných práv Občiansky zákonník striktné od seba odlišuje (viď § 13 ods. 2 a § 16 Občianskeho zákonníka na jednej strane a § 444 a nasl. Občianskeho zákonníka na druhej strane), pričom v uvedenom rozsudku SD nebolo konštatované, že by toto ustanovenie bolo v rozpore s niektorou zo smerníc upravujúcich poistenie zodpovednosti motorových vozidiel. Keďže slovenské právo neupravuje takúto náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej obetiam usmrteným pri dopravných nehodách v rámci úpravy zodpovednosti poisteného za škodu, nie je potrebné, aby tento nárok bol v zmysle rozsudku zahrnutý v poistnom krytí z povinného zmluvného poistenia.“ Pozri rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3 Cdo 301/2012 z 31. marca 2016. Neskôr však vyšší súd svoj názor zmenil. Pozri rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 6 MCdo 1/2016 z 31. júla 2017 (R 61/2018) alebo uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 7 Cdo 252/2021 z 31. marca 2022 (R 3/2022).

Táto zmena chápania pojmu *škoda* bola okrem iného odôvodnená tým, že ak by náhrada za nemajetkovú ujmu pozostalých nebola krytá poistením, predstavovalo by to veľké finančné riziko pre tých, ktorí za takúto ujmu zodpovedajú. V niektorých prípadoch by to mohlo viesť až k ich finančnému bankrotu.²⁷⁵ Zároveň by to spôsobilo neistotu pre pozostalých, či prisúdené odškodnenie naozaj dostanú, najmä ak by zodpovedný subjekt bol v platobnej neschopnosti. Preto je nevyhnutné chápať pojem *škoda* na účely ZoPZP širšie tak, aby zahŕňal aj náhradu za nemajetkovú ujmu, teda aby aj táto náhrada bola krytá poistením.²⁷⁶

Podľa najvyššieho súdu je pri výklade pojmu *škoda* na účely ZoPZP zároveň potrebné vychádzať z jeho chápania v komunitárnom práve, ktoré nerozlišuje medzi pojmami *škoda* a *ujma* ani medzi materiálnymi škodami a nemajetkovými ujмами.²⁷⁷

K správne pochopeniu pojmu *škoda*, ako aj zodpovednosti za ňu v rámci komunitárneho práva, podľa súdu nemožno dospieť bez zohľadnenia základných princípov, na ktorých je toto právo vybudované. Pri pohľade na problematiku z tohto širšieho kontextu súd zdôrazňuje, že nemožno prehliadnuť, že OZ je aj napriek viacerým novelizáciám, vrátane tých po roku 1989, stále založený na východiskách majúcich pôvod v období neslobody.²⁷⁸

Nemyslíme si, že ide o dlhodobu udržateľnú riešenie, ak dochádza k zmene výkladu pojmu *škoda* bez zodpovedajúcej úpravy základného právneho predpisu (*lex generalis*) – OZ. Takýto prístup so sebou nesie riziko, že sa obdobné praktiky stanú do budúcnosti bežnou súčasťou právnej praxe, čo môže viesť k aplikačnému chaosu a oslabeniu právnej istoty.

Osobitne problematické je, ak sa výklad pojmu *škoda* prispôsobuje *ad hoc* konkrétnemu typu právneho vzťahu či sledovanému účelu bez jednotného a systematického základu. Hoci je nesporné, že účel a zmysel extenzívnejšieho výkladu, najmä v kontexte náhrady nemajetkovej ujmy, je legitímny a opodstatnený, o to výraznejšie to poukazuje na potrebu legislatívnej zmeny. Zachovanie právnej istoty si vyžaduje, aby k takýmto posunom dochádzalo prostredníctvom riadnej novelizácie právnej úpravy, nielen prostredníctvom súdnej interpretácie.

²⁷⁵ Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 6 MCdo 1/2016 z 31. júla 2017 (R 61/2018).

²⁷⁶ Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 6 MCdo 1/2016 z 31. júla 2017 (R 61/2018).

²⁷⁷ Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 6 MCdo 1/2016 z 31. júla 2017 (R 61/2018).

²⁷⁸ Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 6 MCdo 1/2016 z 31. júla 2017 (R 61/2018).

Aj v prípade, keď súdna prax pristúpila k odlišnému výkladu pojmu *škoda* na účely ZoPZP, nemožno hovoriť o vytvorení jednotného a systematického základu. Naopak, ide skôr o jeho ďalšie rozvetvenie do rôznych významových rovín, ktoré sa prispôsobujú konkrétnym právnym vzťahom či účelom jednotlivých právnych predpisov (napríklad ZoPZP). Výsledkom je stav, ktorý vzbudzuje dojem nekoherentného a flexibilného výkladu, závislého viac od okolností prípadu než od stabilných pravidiel.

V konečnom dôsledku sa domnievame, že by sa nemalo siahať po riešeniach, ktoré obchádzajú potrebu systematickej legislatívnej zmeny prostredníctvom extenzívnych a nejednotných výkladov. Hoci tieto riešenia môžu byť motivované snahou o spravodlivosť v konkrétnych prípadoch, ich uplatňovanie oslabuje právnu predvídateľnosť. Zastávame názor, že napriek pochopiteľnej snahe o praktické vyriešenie určitých situácií, aplikovanie takýchto výkladových riešení bez zodpovedajúcej opory v právnej úprave nie je vhodnou cestou.²⁷⁹

Odhliadnuc od uvedeného, je nevyhnutné opätovne upriamiť pozornosť na východiskový bod, ktorým je význam škody v systéme OZ.

Už v začiatkoch platnosti OZ mala nemajetková ujma druhoradé postavenie a nebola vnímaná s rovnakou dôležitosťou ako ujma majetková. Používanie pojmu *škoda* v súvislosti s ujmou nemajetkového charakteru bolo opakované predmetom kritiky, keďže takáto ujma bola chápaná najmä ako zásah do osobnostných práv, resp. ako zničenie či oslabenie osobnoprávných vzťahov.²⁸⁰ Okrem uvedeného sa táto forma ujmy vyznačovala aj tým, že jej vyčíslenie v peňažnom vyjadrení bolo spravidla veľmi ťažké alebo nemožné.

Chápanie nemajetkovej ujmy bolo ovplyvnené aj vtedajším politickým zriadením, ktoré neprialo myšlienke priznávania peňažných náhrad či satisfakcií za zásah do osobnostných práv, pričom takéto tendencie boli spravidla potlačované.²⁸¹

Niet pochyb o tom, že nemajetková ujma bola odjakživa spájaná s osobnosťou človeka. Týkala sa najmä jeho nemajetkových, osobných a subjektív-

²⁷⁹ *Obiter dictum* možno doplniť, že ZoPZP bol novelizovaný s účinnosťou od 1. augusta 2024, pričom ustanovenie § 4 ods. 2 písm. a) sa napokon zmenilo z pôvodného znenia: „... a) škody na zdraví a nákladov pri usmrtení“ na nové znenie: „... a) škody na zdraví, inej ujmy a nákladov pri usmrtení“.

²⁸⁰ LUBY, Š. *Prevenčia a zodpovednosť v občianskom práve*. I. časť. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1958, s. 285 alebo DROBNÁ, T. *Zodpovednostné satisfakčné nároky a uplatnenie moderačného práva*. *Právny obzor*, roč. 71 (1988), č. 8, s. 711 – 712.

²⁸¹ Napríklad JELÍNEK, N. *Náhrada škody*. *Súdca z ľudu*, roč. 7 (1955), č. 2 s. 25 alebo V. P. *Náhrada škody*. *Súdca z ľudu*, roč. 4 (1952), č. 10, s. 221.

ných vzťahov, ako aj vnútorného prežívania. V tomto zmysle bola a stále je spätá s chránenými osobnostnými hodnotami, akými sú zdravie, život, súkromie či rodinný život jednotlivca.

V rámci vývoja právnej teórie a vedy sa postupne začala formovať myšlienka, že aj nemajetková ujma môže byť predmetom náhrady a zároveň sa otvárala otázka vhodných foriem zadostučinenia.

V otázke náhrady nemajetkovej ujmy možno rozlíšiť dva základné prístupy. Prvý predpokladá, že všetky formy ujmy, majetkové i nemajetkové, sú nahraditeľné. Druhý prístup obmedzuje možnosť náhrady nemajetkovej ujmy výlučne na prípady, ktoré sú *expressis verbis* upravené zákonom.²⁸²

Dnešné znenie OZ odráža historické chápanie škody ako ujmy vyjadriteľnej v peniazoch a zdôrazňuje jej odlišenie od nemajetkovej ujmy. Aj v súčasnosti OZ rozlišuje medzi škodou a nemajetkovou ujmu na viacerých miestach, najmä v § 16, § 442 ods. 2 a § 442a ods. 1, kde tieto pojmy uvádza vedľa seba a v istom zmysle ich stavia do protikladu, čím ich rozlišuje ako dve odlišné kategórie.²⁸³ OZ tak škodu a nemajetkovú ujmu stavia popri sebe ako samostatné druhy ujmy.²⁸⁴

Z uvedenej analýzy a prezentovaných dôvodov možno formulovať záver, že jeden z hlavných argumentov pri určení vzťahu možnej exkluzivity alebo kumulácie týchto nárokov spočíva v jasnom rozlíšení škody a nemajetkovej ujmy ako samostatných kategórií ujmy podľa OZ. Z tohto dôvodu nemožno akceptovať a považovať za presvedčivý záver, že pojem škoda na účely § 444 OZ zahŕňa zároveň nemajetkovú ujmu vyplývajúcu zo zásahu do osobnosti (§ 13 a nasl. OZ).

Súčasne možno na základe rovnakých dôvodov vylúčiť aj možnosť, že by šlo o vzťah všeobecného ustanovenia (§ 11 OZ ako *lex generalis*) k osobitnému ustanoveniu (§ 444 OZ ako *lex specialis*). Takýto výklad totiž nerešpek-

²⁸² Pozri VON BAR, CH., DROBNIG, U. *The Interaction of Contract Law and Tort and Property Law in Europe*. Munchen: European Law Publishers, 2004, s. 89.

²⁸³ Napríklad § 442 ods. 2 OZ: „Pri škode spôsobenej niektorým trestným činom korupcie sa uhrádza aj nemajetková ujma v peniazoch.“

²⁸⁴ Porovnaj s HLUŠÁK, M. *Záujmy chránené zodpovednosťou za škodu*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2023, s. 54 a KNAP, K., ŠVESTKA, J. *Ochrana osobnosti v čs. občanském právu*. Praha: Orbis, 1969, s. 108. „... nastupuje vedľa občanskoprávnej zodpovednosti za nemajetkovú ujmu také občanskoprávne zodpovednosti za majetkovú ujmu – škodu (§ 16 obč. zák.)“ alebo KLAPÁČ, J. *Občianskoprávna ochrana osobnostných a osobných práv. Sociáliské súdnictvo*, roč. 26 (1974), č. 9, s. 17.; KLAPÁČ, J. *Problémy a úlohy právnej úpravy starostlivosti o životné prostredie. Právnické štúdie*, roč. 24 (1978), č. 1, s. 146; CIRÁK, J. *Ochrana osobnosti v slovenskom občianskom práve*. (Studia Iuridica Bratislavensia, Nr. 2). Bratislava: VO PF UK, 1994, s. 41.

tuje systematické a terminologické rozlíšenie medzi škodou a nemajetkovou ujmov, ktoré OZ zachováva aj v súčasnosti, a vedie k ich nežiaducemu splyvaniu, napriek tomu, že ide o právne samostatné inštitúty. Nejde pritom len o systematické a terminologické odlíšenie. Rozdiely možno identifikovať aj v samotnom účele, povahe a predpokladoch týchto inštitútov, ako si podrobnejšie ozrejmiť v nasledujúcich častiach tejto monografie.

Hoci súčasná právna úprava jasne oddeľuje pojem *škoda* od pojmu *nemajetková ujma* a neumožňuje ich splyvanie v rámci výkladu § 444 OZ, nemožno vylúčiť, že do budúcnosti dôjde k legislatívnej zmene, ktorá by mohla reflektovať širšie chápanie škody vrátane nemajetkovej ujmy.

V prípade prijatia takejto právnej úpravy nadobudnú osobitný význam práve tie argumenty, ktoré sú v tejto monografii podrobne rozobraté, najmä pokiaľ ide o rozdiely v účele, povahe a predpokladoch jednotlivých nárokov, ako aj v spôsobe ich náhrady. Tieto úvahy tak môžu tvoriť východisko aj pre budúce normotvorné a aplikačné úsilie v danej oblasti.

3.4 Zmenil zákon č. 437/2004 Z. z. nazeranie na pojem škody a ujmy? Krátka úvaha o argumente z mlčania zákona (*argumentum e silentio*)

Z predchádzajúcich kapitol tejto monografie vyplýva, že právna úprava v OZ, ktorá osobitne upravuje nároky na náhradu bolestného, sťaženia spoločenského uplatnenia a náhradu za zásah do osobnosti, bola zavedená so zámerom ich vzájomného oddelenia.

Zákonodarca týmto krokom poukázal na ich rozdielny význam a odlišný obsahový rámec. Nemožno pritom prehliadnuť ani skutočnosť, že uvedené nároky sa vyvíjali historicky odlišným spôsobom – a to najmä z hľadiska toho, čo poškodenému mali, prípadne nemali, kompenzovať.

Autori,²⁸⁵ ktorí zdôrazňujú vzájomnú exkluzivitu týchto nárokov, odkazujú predovšetkým na znenie ZBSSU, ktorý definície bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia vykladá extenzívne a všeobecne.

Bolesť je definovaná ako ujma spôsobená poškodením na zdraví, jeho liečením alebo odstraňovaním jeho následkov (§ 2 ods. 1 ZBSSU).

²⁸⁵ ŠORL, R. Náhrada nemajetkovej ujmy a náhrada za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia. O argumente z mlčania zákona. In: NOVOTNÁ, M., ZORIČÁKOVÁ, V. (eds.). *Náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých a osobitosti nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v medicínskom práve v podmienkach slovenského a českého práva*. Bratislava: TINCT, 2021, s. 136.

Sťaženie spoločenského uplatnenia je definované ako stav v súvislosti s poškodením na zdraví, ktoré má preukázateľne nepriaznivé následky na životné úkony poškodeného, na uspokojovanie jeho životných a spoločenských potrieb alebo na plnenie jeho spoločenských úloh (§ 2 ods. 2 ZBSSU).

Prezentovaným názorom o extenzívnom výklade týchto nárokov v zmysle definícií ZBSSU možno dať za pravdu v tom, že definície týchto pojmov je skutočne možné rozčleniť na viaceré aspekty zásahov do chránených statkov. Takýmto spôsobom argumentácie možno pod definíciu sťaženia spoločenského uplatnenia subsumovať aj negatívne pocity, ako smútok, hnev či osamelosť, ktoré poškodeného sprevádzajú pri jeho zranení.

Patrí pod uspokojovanie životných a spoločenských potrieb aj možnosť nadväzovať vzťahy s inými ľuďmi? Patrí pod uspokojovanie životných potrieb jednotlivca aj rozvíjanie vzťahov s ostatnými členmi domácnosti? Na tieto otázky možno odpovedať kladne.

Nie sú práve obmedzené životné úkony a negatívny vplyv poškodenia zdravia na život poškodeného dôvodom, pre ktorý poškodení požadujú náhradu nemajetkovej ujmy podľa § 11 a nasl. OZ, argumentujúc zásahom do svojho práva na rodinu a súkromný život? Súhlasíme, že do práva na súkromie a rodinu nepochybne patria aj morálne a sociálne vzťahy, ktoré neoddeliteľne súvisia so životnými úkonmi poškodeného a jeho spoločenskými úlohami. Prelínanie týchto dvoch oblastí, sťaženia spoločenského uplatnenia a náhrady ujmy ako zásahu do osobnosti, je preto zjavné.

Čo však stojí v ceste extenzívnemu poňatiu a výkladu bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia podľa zákona ZBSSU? K dispozícii je viacero relevantných argumentov.

Prvým zásadným argumentom je, že pri výklade pojmov podľa ZBSSU nemožno vychádzať výlučne z ich definícií bez zohľadnenia širšieho kontextu a obsahu náhrady ujmy, ktorú jednotlivé nároky podľa OZ pokrývajú. Hoci je ZBSSU samostatným právnym predpisom, plní zároveň funkciu akéhosi vykonávacieho predpisu k pojmom zavedeným OZ, predovšetkým k ustanoveniu § 444 OZ. Bez zohľadnenia kontextu a zámeru zákonodarcu pri zakotvení týchto nárokov v OZ nemožno dospieť k izolovanému záveru založenému výlučne na ustanoveniach ZBSSU.

Z textu OZ jednoznačne vyplýva významový rozdiel medzi nemajetkovou ujmou a škodou, ktorý je nevyhnutné rešpektovať aj pri výklade osobitnej právnej úpravy – ZBSSU. Preto nemožno ustanovenie § 11 OZ považovať za všeobecné vo vzťahu k § 444 OZ, keďže ochrana osobnosti je upravená ako

samostatný mechanizmus náhrady nemajetkovej ujmy podľa § 13 OZ, ktorú OZ nestotožňuje so škodou.

Ignorovanie tohto významového rozdielu by znamenalo popretie vymedzeného obsahu jednotlivých nárokov podľa OZ, keďže niektoré sú zamerané na náhradu škody vyjadriteľnej v peniazoch, teda na náhradu škody v jej majetkovom a viditeľnom ponímaní, zatiaľ čo iné sledujú odlišný účel a vyžadujú diferencovaný prístup. Tento záver potvrdzuje aj ich zámerné zaradenie do konkrétnych častí OZ, čo nebolo výsledkom náhody, ale vedomej voľby zákonodarcu.

Významový a obsahový rozdiel medzi škodou podľa § 444 OZ a nemajetkovou ujmou podľa § 11 a nasl. OZ nemožno opomenúť pri výklade ZBSSU ani v situácii, v ktorej by sa to javilo ako správne alebo spravodlivé. Pokiaľ nedôjde k zodpovedajúcej zmene všeobecnej právnej úpravy, ktorou je OZ, pojmy prevzaté do osobitnej úpravy – ZBSSU nemožno vykladať odlišne od ich významu a obsahu v tejto všeobecnej úprave. To znamená, že musia byť interpretované v súlade s takým významom, aký im dáva tento všeobecný právny predpis. Rovnako nie je prípustné tieto pojmy vykladať príliš extenzívne tak, aby zahŕňali nároky, ktoré OZ do nich zjavne nezaradil.

Zdá sa, že vnímanie nárokov bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia ako exkluzívnych vzniklo práve v dôsledku širokej definície bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia v ZBSSU. Takto formulovaná extenzívna definícia a jej výklad umožňujú zahrnúť pod tieto pojmy široké spektrum nárokov a situácií, a to až do takej miery, že dochádza k ich prekryvaniu a kolízii s inými nárokmi vyplývajúcimi z OZ.

Dvojaká interpretácia vzájomného vzťahu uvedených nárokov v konečnom dôsledku viedla k nárastu právnej neistoty v súkromnoprávných vzťahoch. Tento problém sa napokon výrazne prejavuje v každodennej súdnej praxi, kde súdy rozhodujú analogické prípady rozdielne v závislosti od toho, či sa priklonia k výkladu založenému na exkluzivite, alebo k možnosti kumulácie dotknutých nárokov.²⁸⁶

Z dôvodovej správy je zrejmé, v akom duchu sa nieslo prijatie ZBSSU. Zákonodarca vyjadril nespokojnosť s tým, ako si oprávnené subjekty uplatňovali svoje nároky a ešte výraznejšiu nespokojnosť so sumami, v akých boli tieto nároky priznávané. Dôvodová správa sa pritom vôbec nevyjadruje k otázke možnej kumulácie s nárokom vyplývajúcim zo zásahu do osobnosti. Z tohto

²⁸⁶ Pozri podkapitolu 3.1 s názvom „Postoj slovenskej súdnej praxe k možnému vzťahu exkluzivity nárokov poškodeného podľa § 11 OZ a § 444 OZ“.

dôvodu možno dôvodne predpokladať, že si zákonodarca túto otázku v čase prijatia ZBSSU vôbec neuvedomoval.

Navýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia v prípadoch hodných osobitného zreteľa podľa ZBSSU²⁸⁷ nemožno vnímať ako dôvod pre nepriznanie náhrady ujmy spôsobenej zásahom do osobnosti podľa § 11 OZ. Účelom tohto navýšenia nie je konzumovať osobitný nárok podľa úpravy ochrany osobnosti, ale reagovať na špecifické okolnosti prípadu v rámci deliktnej zodpovednosti za poškodenie zdravia.²⁸⁸

Táto právna norma ako príklad uvádza závažné telesné poškodenie, ako je invalidita, a teda stav trvalej telesnej nemohúcnosti. Z toho vyplýva, že cieľom tejto úpravy nie je nahradiť či vylúčiť nároky na ochranu osobnosti, ale primerane reagovať na výnimočnú intenzitu ujmy v rámci náhrady za poškodenie zdravia.

Navýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia má svoje historické základy už vo vyhláške o odškodňovaní, a teda prichádzalo do úvahy ešte predtým, než bola do právneho poriadku zavedená samostatná úprava peňažného zadostučinenia za zásah do osobnostných práv.

Ani prípadné navýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia nemení povahu a význam jednotlivých nárokov tak, ako už boli rozobraté. Toto navýšenie nezakladá vzťah medzi všeobecnou a osobitnou právnou úpravou a nijako nezasahuje do systematiky pojmov *škoda* a *nemajetková ujma* v zmysle platného znenia OZ.

Je pravdou, že predchádzajúca rozhodovacia prax súdov nebola vždy ideálna. Aj keď súdy ešte za platnosti vyhlášky o odškodňovaní pristupovali k zvýšeniu náhrady za bolestné a sťaženie spoločenského uplatnenia, často zdôrazňovali najmä fyzické „utrpenie“ poškodeného.²⁸⁹ Súčasne však mož-

²⁸⁷ § 5 ods. 5 ZBSSU.

²⁸⁸ Uznesenie Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 426/2014 z 13. augusta 2014.

²⁸⁹ „Odškodnenie za bolesť odvolací súd zvýšil na trojnásobok sumy určenej lekárom z dôvodu, že mal za to, že ide o prípad hodný osobitného zreteľa, pretože žalobca bol liečený pomerne dlhú dobu, podroboval sa bolestivým vyšetreniam, punkciám, výplachom kĺbov ako aj aplikácií bolestivých injekcií.“ alebo „Bolesť síce právo nedefinuje a je to pojem, ktorý možno posúdiť z lekárskeho hľadiska, nepochybne však súd má oprávnenie skúmať, či lekárom určený základný počet bodov je adekvátny bolesti, za ktorú, okrem bolesti spôsobenej poškodením na zdraví, jeho liečením alebo odstraňovaním jeho následkov, sa považuje i sťaženie zdravotnej pohody, ako sú závažné psychické zmeny, poruchy nervového ústrojenstva, stavy únavy, závraty alebo iné fyzické útrapy a strasti z obmedzenia pohybu alebo bezvládnosti.“ Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 5Cdo/142/2007 z 30. júna 2008. Ide v podstate o pretrvávajúci odraz staršieho vnímania bolesti a jej náhrady, ako bolo definované vo vyhláške o odškodňovaní.

no doplniť, že do svojich odôvodnení súdy často zapájali širšie konštrukcie týkajúce sa sťaženia spoločenského uplatnenia. Odvolávali sa pritom na obmedzenie či vylúčenie účasti poškodeného na plnom osobnom, rodinnom, spoločenskom, politickom, kultúrnom a športovom živote, ako aj na sťaženie alebo dokonca znemožnenie výkonu práce, voľbu povolania, životného partnera či možnosti ďalšieho sebazvedávania.²⁹⁰

Z nášho pohľadu by situácie ovplyvňujúce voľbu životného partnera alebo povolania mali byť riešené predovšetkým v rámci ochrany osobnostných práv, keďže tieto okolnosti významne zasahujú do súkromnej a rodinnej sféry jednotlivca.

Táto rozhodovacia prax bola zrejme ovplyvnená aj znením vyhlášky o odškodňovaní, ktorá vo svojom § 6 uvádzala najmä možnosť poškodeného uplatniť sa v rodinnom, politickom, kultúrnom a športovom živote, ako aj možnosť voľby povolania či ďalšieho sebazvedávania. Pri posudzovaní pritom súdy prihliadali aj na rozdiel medzi mužmi a ženami.²⁹¹

ZBSSU už od takejto širokospektrálnej formulácie o uplatnení jednotlivca ustúpil. Otázne zostáva, či išlo o zámer zákonodarcu.²⁹² Z dôvodovej správy paradoxne vyplýva, že zákonodarca v nej explicitne uvádza všetky vymienené hľadiská vrátane tých, ktoré príkladom patria pod náhradu nemajetkovej ujmy pri zásahu do osobnosti (ako ochrana cti jednotlivca, existenciálna ujma, sklúčenosť, strata potešenia zo života a podobne).²⁹³ Tento fakt záro-

²⁹⁰ Uznesenie Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 426/2014 z 13. augusta 2014.

²⁹¹ Ženám bola napríklad priznávaná trojnásobná výška bodov za stratu vlasov a pri poranení tváre mali dokonca o polovicu vyšší počet bodov než muži. Počet bodov za poranenie panvy sa tiež rozlišoval podľa veku žien nad a pod 45 rokov, čo reflektovalo ich reprodukčnú funkciu. Uvedené rozdiely pravdepodobne vychádzali z úvahy o možnosti ženy založiť rodinu a viesť plnohodnotný rodinný život. Porovnaj s KUBOVÁ, D. *Odčítavanie duševných útrap primárnych obetí*. Praha: C. H. Beck, 2024, s. 7.

²⁹² Ako predpokladá napríklad DULAK, A. Dvakrát a inak (alebo niekoľko poznámok k rozhodovaniu o nárokoch na náhradu nemajetkovej ujmy podľa § 11 a nasl. a § 420 a nasl. Občianskeho zákonníka). *Súkromné právo*, roč. 2 (2016), č. 1, s. 26 alebo DULAK, A. Hľadiská pre priznanie a mimoriadne zvýšenie náhrady bolestného a náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia. *Súkromné právo*, roč. 2 (2016), č. 2, s. 9 – 15.

²⁹³ „Škoda na zdraví pri posúdení všetkých činností jedinca v živote nevyhnutne v sebe zahŕňa psychickú škodu, estetickú škodu, škodu v sexuálnej sfére, stratu pracovných príležitostí, ujmu schopnosti súťaživosti a schopnosti dosahovať zisk, stratu potešenia zo života, duševnú skleslosť, sklúčenosť, existenciálnu ujmu, stratu životného komfortu, zníženie fyzickej a psychickej integrity. Úpravou náhrady za bolesť a náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia dochádza v nemalom rozsahu k presadzovaniu základných ľudských práv a slobôd a to najmä práva na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, práva na ochranu pred neoprávneným zásahom do súkromného a rodinného života, práva na ochranu zdravia

veň potvrdzuje záver, že si zákonodarcu pri tvorbe ZBSSU potenciálny súbeh nárokov neuvedomoval a v praxi ich *de facto* zmiešaval, respektíve zamieňal ich aspekty a obsah.

Z rozhodovacej praxe vyplýva, že súdy často zvyšovanie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia odôvodňujú rôznymi okolnosťami vrátane tých, ktoré patria do náhrady za zásah do osobnostných práv. Tomuto prístupu by sa však súdy mali vyhýbať²⁹⁴ a mali by sa zamerať výlučne na dôvody, ktoré zodpovedajú účelu náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia, teda na ujmy, ktoré tento nárok skutočne kryje. Ujmy súvisiace s ochranou osobnosti by mali byť riešené samostatne v rámci príslušného nároku.

Napokon možno spomenúť aj argument mlčania zákona (*argumentum e silentio legis*), keďže ZBSSU neobsahuje ustanovenia, ktoré by vylučovali nárok na náhradu ujmy za zásah do osobnosti.²⁹⁵ Napríklad Šorl tento argument kritizuje ako slabý, keďže konflikt medzi generálnou a špeciálnou normou rieši právny princíp *lex specialis derogat legi generali*.²⁹⁶

Je potrebné zdôrazniť, že ide o argument, ktorý nie je založený na logickej nutnosti, ale vyjadruje úmysel zákonodarcu. Tento argument je zároveň spätý s metódou historickej komparácie, známou ako historicko-komparatívny *argument e silentio*. Normotvorcov zámer sa v tomto prípade snaží vyvodiť z vypustenia určitých výrazov, ktoré boli obsiahnuté v predchádzajúcej právnej úprave.²⁹⁷ Na tento argument, týkajúci sa vynechania rodinného života zo znenia ZBSSU, upozornil napríklad aj Dulak.²⁹⁸

a ľudskej integrity, manželstva, rodičovstva a rodiny. Zdravie je stav úplného telesného, duševného a sociálneho blaha.“

²⁹⁴ Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3 Cdo 92/2008 z 30. júla 2008.

²⁹⁵ Túto argumentáciu použil Najvyšší súd SR v spomínanom rozsudku sp. zn. 7 Cdo 65/2013 z 28. mája 2014 (publikovaný v Zbierke stanovísk NS a súdov SR pod R 1/2015).

²⁹⁶ ŠORL, R. Náhrada nemajetkovej ujmy a náhrada za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia. O argumente z mlčania zákona. In: NOVOTNÁ, M., ZORIČÁKOVÁ, V. (eds.). *Náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých a osobitosti nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v medicínskom práve v podmienkach slovenského a českého práva*. Bratislava: TINCT, 2021, s. 138.

²⁹⁷ TURČAN, M. K argumentu e silentio a argumentu ex dicto. *Právni prostor*, 2017. [online]. Dostupné na: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/k-argumentu-e-silentio-a-argumentu-ex-dicto#note-1>. [zobrazené 2025-02-15]. Pozri aj MELZER, F. *Metodologie nalézání práva: Úvod do právní argumentace*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 223. Melzer dáva do pozornosti aj výklad Bydlinkeho, ktorý *argumentum a silentio* spája so zmyslom zákona (*ratio legis*). Ibid., s. 244.

²⁹⁸ DULAK, A. *Dvakrát a inak (alebo niekoľko poznámok k rozhodovaniu o nárokoch na náhradu nemajetkovej ujmy podľa § 11 a nasl. a § 420 a nasl. Občianskeho zákonníka)*. *Súkromné právo*, roč. 2 (2016), č. 1, s. 26.

Otázne však zostáva, ako možno určiť úmysel zákonodarcu. Je samotné vypustenie slov z právnej úpravy dostatočným indikátorom pre výklad alebo zistenie vôle zákonodarcu? Domnievame sa, že odpoveď môže byť čiastočne „ukrytá“ aj v dôvodovej správe. Tá je však v prípade ZBSSU viac než diskutabilná.

Úmysel zákonodarcu je v podstate vždy základným predpokladom vzniku právnej úpravy. Ako už bolo uvedené, z dôvodovej správy ZBSSU paradoxne vyplýva, že zákonodarca v nej výslovne uvádza všetky hľadiská osobnostných práv jednotlivca vrátane tých, ktoré sú typické pre náhradu nemajetkovej ujmy v rámci zásahu do osobnosti. Medzi ne patrí ochrana cti jednotlivca, jeho dôstojnosť či neoprávnený zásah do práva na súkromie a rodinný život.²⁹⁹ Dôvodová správa dokonca spomína aj sklúčenosť, existenciálnu ujmu, stratu radosti zo života, ako aj ochranu manželstva, rodičovstva a rodiny.

Opätovne však platí, že uvedené pocity a útrapy sú dnes bežnou súčasťou náhrady nemajetkovej ujmy podľa § 11 a nasl. OZ. Zákonodarca pri tvorbe ZBSSU zjavne neriešil odlišenie týchto nárokov, resp. nič nenasvedčuje tomu, že by si bol vedomý ich možného súbehu. Z tohto dôvodu nemožno uvedený *argument e silentio* považovať za kľúčový pri obhajobe samostatnosti týchto nárokov. V danom kontexte pôsobí málo presvedčivo a jeho vierohodnosť je sporná. V tomto konkrétnom prípade sa javí ako málo dôveryhodný, a tým aj nedostatočne presvedčivý.

Aj keď sme už poukázali na to, že výklad ZBSSU musí rešpektovať význam pojmov „škoda“ a „nemajetková ujma“ tak, ako ich definuje OZ, nezávisle od toho platí aj ďalší, samostatne stojaci problém. Tým je samotné znenie ZBSSU, ktorého definície bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia sú natoľko široko formulované, že umožňujú rôzne výkladové prístupy. V dôsledku toho nemožno spoľahlivo určiť, čo mal zákonodarca týmito definíciami na mysli z hľadiska rozsahu a obsahu dotknutých pojmov, ani aký rozsah kompenzácie v ich rámci vôbec zamýšľal. Súčasné vynechanie právnej úpravy aspektov spoločenského života jednotlivca (ako napríklad rodinný život, právo na sebarealizáciu či výber povolania) sa zároveň nejaví ako presvedčivý argument pre samostatné uplatňovanie týchto nárokov, keďže, ako sa ukázalo, zákonodarca sa nad možným súbehom týchto nárokov vôbec nezamýšľal. Ba práve naopak, v dôvodovej správe ich významy navzájom miešal, čo len podčiarkuje absenciu jasného rozlíšenia medzi nimi už pri samotnej tvorbe zákona.

²⁹⁹ Dôvodová správa s. 9.

Kategória výkladu právneho predpisu prostredníctvom úmyslu a účelu zákonodarcu je bezpochyby prínosná a má mať prednosť pred jazykovým výkladom, ktorý by bol v rozpore so zmyslom prijatej normy. Na druhej strane je však žiaduce vyvarovať sa toho, aby sa pod teleologickým výkladom odôvodňoval taký obsah právnej normy, ktorý korešponduje s vopred subjektívne chceným zámerom.³⁰⁰

Aj z tohto dôvodu by mal zákonodarca pristupovať k tvorbe právneho predpisu tak, aby zodpovedajúcim spôsobom determinoval možný argumentačný priestor do budúcnosti. Inými slovami, jazykové a gramatické znenie právnej úpravy by nemalo otvárať priestor pre široké, až protichodné, interpretačné prístupy, ktoré oslabujú právnu istotu a konzistentnosť rozhodovacej praxe. V konečnom dôsledku efektívnosť právnej normy závisí vo veľkom rozsahu od jej kvality, pričom kvalita právnej normy závisí od presného uchopenia a vyjadrenia myšlienky.³⁰¹

3.5 Ešte raz k bolestnému, sťaženiu spoločenského uplatnenia a ochrane osobnosti

Niet pochyb o tom, že súčasné textové znenie Občianskeho zákonníka trpí nedôslednosťami a viacerými nepresnosťami.³⁰² Oprávnenou otázkou preto zostáva, kde možno nájsť „predeľovaciu“ hranicu medzi jednotlivými spomínanými nárokmi. Hranicu, ktorá síce existuje, no nie je vždy možné ju jednoznačne a ľahko určiť.

Bolestné je potrebné vnímať v rámci tzv. materiálneho poňatia vytrpečných bolestí, ktoré sa sústreďuje na objektívne viditeľné alebo inak vnímateľné zmeny vo fyzickom vzhľade či fyzickej integrite poškodeného. Ide o bolesti, ktoré poškodený prežíva počas samotného zranenia, ošetrovania a liečenia.

Inými slovami, nárok na náhradu bolestného vychádza z predpokladu, že ide o bolesti, ktoré sú objektívne zistiteľné a majú svoje odzrkadlenie v materiálnej sfére poškodeného, konkrétne v rámci materiálneho chápania jeho telesnej integrity. Táto oblasť pritom zostáva odlišná od sféry majetkovej.

³⁰⁰ HANUŠ, L. Ke smyslu a účelu práva z pohľadu interpretace právních předpisu: argumentaci teleologickým výkladem (vázanosti soudce zákonem). *Právní obzor*, roč. 92 (2009), č. 2, s. 122.

³⁰¹ KNAPP, V. In: KNAPP, V., HOLLÄNDER, P. a kol. *Právne myslenie a logika*. Bratislava: Obzor, 1989, s. 83.

³⁰² Pozri DULAK, A. Nie je ujma ako škoda (alebo keď gramatický výklad zákona nepostačuje). *Bulletin slovenskej advokácie*, roč. 22 (2016), č. 7 – 8, s. 10 – 14 alebo HLUŠÁK, M. *Zaujímaj chránené zodpovednosťou za škodu*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2023.

Ujma, ktorá sa odráža v bolestnom, spočíva v konkrétnych fyzických zmenách telesnej integrity poškodeného. Tieto zmeny môžu byť zjavné, napríklad rezná rana, menej zjavné či inak vnímateľné, ako napríklad strata sluchu alebo zraku, alebo inak zistiteľné, napríklad vnútorné poškodenie, akým je vyňatie sleziny (splenektómia).

Z objektívneho hľadiska je príčinou fyzickej bolesti poškodeného samotné poranenie organizmu, ako aj proces jeho ošetrovania a liečby.

Bolesť však nemá len materiálny charakter, ale bezpochyby zahŕňa okrem fyzickej zložky aj zložku duševnú. Fyzická bolesť nie je izolovaná, ale neoddeliteľne súvisí so senzorickým a emocionálnym prežívaním jednotlivca. Z toho dôvodu možno pri bolesti opodstatnene hovoriť o jej zmiešanom charaktere.

Fyzická bolesť je sprevádzaná aj istým psychickým vnímaním – duševnou bolesťou, ktorá predstavuje negatívnu emóciu sprevádzajúcu prežívanie fyzickej bolesti. Ak však tieto negatívne emócie ako stres, strach z liečby či intenzívne emócie spojené s odlúčením od rodiny v prípade dlhodobej hospitalizácie prekročia hranicu primeranej alebo „bežnej“ záťaže jednotlivca, sú nahraditeľné prostredníctvom ochrany osobnosti. Ide pritom o pretrvávajúce a závažnejšie stavy, nie o jednorazové alebo krátkodobé nepríjemnosti, napríklad nepríjemný pocit pri napojení na infúziu.

Sťaženie spoločenského uplatnenia zahŕňa prekážky a obmedzenia nielen v povolani, ale aj v každodennom živote a spoločenskom uplatnení poškodeného. Tieto obmedzenia sa prejavujú nielen v jeho súkromnej sfére, ale majú aj dôsledky vo verejnej oblasti, keďže poškodený môže mať obmedzenú schopnosť prispievať do verejných systémov, ako sú odvody či dane, prípadne môže byť odkázaný na sociálnu podporu štátu.

Nevyhnutným predpokladom pre posúdenie prekážok v rámci sťaženia spoločenského uplatnenia je existencia trvalého poškodenia, ktoré objektívne znemožňuje uplatnenie poškodeného v rôznych oblastiach života. Musí ísť o preukázateľné anatomicke (fyzické) alebo funkčné zmeny, ktoré negatívne ovplyvňujú bežné životné aktivity a obmedzujú schopnosť osoby napĺňať obvyklé spoločenské potreby. Hovoríme tak o trvalej prekážke v lepšej budúcnosti.

Ak by sme do náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia zahrnuli akékoľvek negatívne pocity, išlo by o rozšírený výklad tohto pojmu, a tým aj samotného nároku. Z nášho pohľadu však platí, že ak ide o prežívanie negatívnych pocitov s intenzitou presahujúcou primeranú či bežnú záťaž jednotlivca, ich náhrada by mala byť riešená v rámci náhrady za zásah do osobnosti. Ta-

kéto pocity totiž poškodenému výrazne bránia prejavovať sa navonok vo vzťahu k iným ľuďom, nadväzovať nové priateľstvá či vzťahy, čo je nepochybne súčasťou práva na súkromie a rodinný život, chráneného v rámci osobnostných práv.

Rovnako je potrebné uvedomiť si dva fakty. Prvým z nich je, že názory, ktoré rozširovali obsah náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia aj o situácie *de facto* patriace do ochrany osobnosti, vznikali v období, keď sa peňažné zadostučinenie za zásah do osobnosti vôbec nepripúšťalo.

Druhý fakt v podstate nadväzuje na ten prvý. V čase, keď sa zavádzala ochrana osobnosti s možnosťou peňažného zadostučinenia, bolo povedomie o prípadnej kumulácii alebo exkluzivite týchto nárokov takmer nulové. Ochrana osobnosti a z nej vyplývajúce nároky sa v právnej praxi uplatňovali len výnimočne. Výraznejší vývoj v tejto oblasti možno pozorovať až na prelome 20. a 21. storočia. Ešte menší rozsah mala táto ochrana v období, keď zákon peňažné zadostučinenie vôbec nepripúšťal.³⁰³

Zastávame názor, že úlohou náhrady bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia je prostredníctvom satisfakčnej funkcie poskytnúť primerané zadostučinenie za takú nemajetkovú ujmu, ktorá je objektívne viditeľná, vnímateľná alebo inak preukázateľná a súvisí predovšetkým s narušením telesnej integrity jednotlivca. Ide o zásah do fyzickej sféry osoby, ktorý je z medicínskeho hľadiska identifikovateľný a objektivizovateľný. Takto chápaná ujma je obsahovo odlišná od ujmy spôsobenej zásahom do osobnosti. Možno zhrnúť, že nejde o ujmu v rovine osobnostnej sféry jednotlivca, ale o ujmu, ktorej existencia a dôsledky sú uchopiteľné prostredníctvom medicínskych poznatkov.

Pri posudzovaní nároku na náhradu bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia je nevyhnutné vychádzať z lekárskeho posudku, ktorý zohľadňuje všetky preukázateľné a objektívne vnímateľné zásahy do telesnej integrity poškodeného.³⁰⁴

S ohľadom na to, že tento typ nemajetkovej ujmy je charakteristický prejavom v anatomických alebo funkčných zmenách organizmu, nemožno považovať za zodpovedné, aby o výške náhrady rozhodoval výlučne súd bez odborného podkladu a zodpovedajúceho vzdelania. Súd nie je odborne spôsobilý posúdiť zdravotné následky zranení, ktoré sú z povahy veci predmetom lekárskeho hodnotenia. Ide o ujmy, ktoré sú objektívne diagnostikovateľ-

³⁰³ K LAPÁČ, J. Občianskoprávna ochrana osobnostných a osobných práv. *Socialistické súdnictvo*, roč. 26 (1974), č. 9, s. 15.

³⁰⁴ § 7 ZBSSU.

né a podliehajú kritériám lekárskej vedy, čo napokon zohľadňuje aj samotná koncepcia ZBSSU.

Do tretice, nemajetková ujma vznikajúca v dôsledku zásahu do osobnosti je špecifická tým, že sa dotýka čiastkových osobnostných práv poškodeného, ktoré predstavujú absolútne subjektívne práva. Ide teda o zásah do jeho psychickej a duševnej sféry. Uvedené osobnostné práva a ich ochrana garantujú celistvosť ľudskej osobnosti, chránia dôstojnosť jednotlivca a podporujú jeho osobný rozvoj a sebarealizáciu.

Význam ochrany osobnosti je zrejmý. Prostredníctvom nej sa zabezpečuje ochrana osobnosti jednotlivca ako celku. Tento princíp odráža monistické, teda jednotné poňatie ochrany, kde zásah do ktoréhokoľvek čiastkového osobnostného práva aktivuje ochranu osobnosti ako celku.

Ide pritom o ochranu širokého spektra osobnostných práv, ktoré zahŕňajú zároveň ochranu statkov a hodnôt, ako sú zdravie, dôstojnosť, telesná integrita, ako aj rodinný a súkromný život jednotlivca.³⁰⁵ Zákonodarca tak zakotvením ochrany osobnosti vyjadril uznanie absolútne chránených hodnôt jednotlivca ako adresáta práva.

Osoba, ktorá utrpela ujmu, musí pri uplatňovaní nároku na náhradu preukázať konkrétne tvrdenia dokazujúce vznik ujmy nie vo fyzickej (telesnej), ale vo vnútornej (duševnej) sfére.

Je pritom nevyhnutné, aby intenzita prežívaného stresu či iných negatívnych emócií dosiahla takú mieru, ktorá objektívne zdôvodňuje oprávnenosť nároku na ochranu osobnosti.

Vzhľadom na abstraktnú povahu tejto ujmy sa vytvorilo kritérium objektívnosti, podľa ktorého súd posudzuje, či išlo o „zásah objektívne spôsobilý privodiť ujmu na osobnosti“³⁰⁶ alebo aplikuje „objektívny princíp, kedy zásahom by sa takto cítil dotknutým na cti a vážnosti každý, kto by sa nachádzal na mieste tejto osoby“.³⁰⁷

Z pohľadu samotného zásahu do osobnostného práva sa možno stretnúť so záverom, že už samotný zásah je považovaný za ujmu, ktorá si vyžaduje primeranú náhradu.³⁰⁸ Zároveň trváme na tom, že tam, kde nebol uskutoč-

³⁰⁵ Aj Luby v kontexte tejto nemajetkovej ujmy hovorí o nemajetkovej ujme, ktorá je ideálna, na rozdiel od bolestného či sťaženia spoločenského uplatnenia. LUBY, Š. *Prevenia a zodpovednosť v občianskom práve*. I. časť. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1958, s. 286.

³⁰⁶ Uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3Cdo/228/2012 z 26. septembra 2013.

³⁰⁷ Rozsudok Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 30 Cdo 2033/2009 z 18. júna 2009.

³⁰⁸ ELISCHER, D. Protiprávnosť – čo je jejím zdrojom v soukromém právu? *Časopis pro právní vědu a praxi*, roč. XXIV (2016), č. 4, s. 517. Brno: Masarykova univerzita, 2016. Odkazuje

nený zásah do osobnostného práva, nemožno hovoriť o ujme; inak povedané, bez ujmy neexistuje ani zásah.

V rámci nároku za zásah do osobnosti nestačí len uviesť, že poškodený počas fyzického zranenia pociťoval bolesť a zároveň strach. Je potrebné napríklad preukázať zásah do súkromného a rodinného života, ku ktorému mohlo dôjsť napríklad v dôsledku dlhodobej hospitalizácie a odlúčenia od rodiny. Kľúčovým faktorom pri konštatovaní zásahu do osobnosti je totiž intenzita prežívania vo vnútornej sfére jednotlivca, keďže nie každé negatívne emocionálne prežívanie predstavuje zásah do osobnosti podľa § 11 OZ, ktorý oprávňuje na finančné zadosťučinenie.

Zásah do týchto osobnostných práv, ktoré sú človeku prirodzené, vedie k vzniku ujmy, ktorá je subjektívna a založená predovšetkým na vnútornom prežívaní jednotlivca. Toto prežívanie však môže byť ovplyvnené individuálnou psychickou odolnosťou voči vonkajším vplyvom a záťažovým situáciám, čo spôsobuje variabilitu nielen medzi jednotlivcami, ale aj vo vnímaní samotnej ujmy. Táto variabilita v subjektívnom vnímaní ujmy znemožňuje uplatňovanie jednotnej sumy náhrady pre všetkých poškodených rovnako. Práve z tohto dôvodu sa v praxi upúšťa od paušálneho priznávania náhrady ujmy blízkym osobám, keďže aj keď je niekto formálne členom rodiny, automaticky to neznamená, že mu ujma s istotou vznikla. Vnímanie a intenzita ujmy sú totiž vysoko individuálne a závislé od osobnostných a psychických vlastností jednotlivca, čo bráni aplikácii univerzálneho meradla na všetky prípady.

Aj zaradenie nemajetkovej ujmy vzniknutej zásahom do osobnosti v konkrétnej časti právneho predpisu naznačuje, že vstupujeme do oblasti natoľko abstraktnej, že satisfakciu a jej vyčíslenie nemožno uchopiť prinajmenšom takým spôsobom, ako je to pri bolestnom alebo sťažení spoločenského uplatnenia.

Priznanie peňažného zadosťučinenia za zásah do osobnosti nebolo od počiatku samozrejmosťou a reflektovalo postupný vývin spoločnosti ako celku.³⁰⁹ Predpokladáme, že uvedené súviselo okrem iného aj s tým, že právna teória sa po počiatku náhrade nemajetkovej ujmy bránila, a to s poukazom na

prítom aj na návrh spoločného referenčného rámca – napríklad VI. – 2:203 (*Infringement of dignity, liberty and privacy*). K tomu pozri VON BAR, CH., CLIVE, E., SCHULTE-NÖLKE, H. et al. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law; Draft Common Frame of Reference (DCFR) (Outline Edition)*, s. 397. [online]. Dostupné na: <https://sakig.pl/wp-content/uploads/2019/01/dfcr.pdf>. [zobrazené 2025-02-15]. Podľa Švestku a Knapa aj samotné ohrozenie vždy spôsobuje určitú mieru ujmy. KNAP, K., ŠVESTKA, J. *Ochrana osobnosti v čs. občanském právu*. Praha: Orbis, 1969, s. 106.

³⁰⁹ Finančné zadosťučinenie v peniazoch zaviedla až novela OZ – zákon č. 87/1990 Zb.

jej abstraktnosť a „peňažnú“ neuchopiteľnosť v kontexte majetkového vnímania škody.

Je zrejmé, že ujma spôsobená zásahom do osobnosti má predovšetkým vnútorný a subjektívny charakter, je navonok neviditeľná a nie je potrebné ju posudzovať podľa kritéria materiálnosti, ktoré je relevantné pri bolestnom a sťažení spoločenského uplatnenia.

Náhrada nemajetkovej ujmy v súvislosti so zásahom do osobnosti sa typicky vzťahuje na ujmy, ktoré vznikli napríklad pri porušení práva na súkromie, keď došlo k prerušeniu citových väzieb medzi blízkymi osobami alebo keď osoba nie je schopná usporiadať si svoj život podľa vlastných predstáv či plánov.

Pod týmito ujмами možno ďalej rozumieť pocity strachu³¹⁰ a stresu z priebehu liečby, smútok a melanchóliu, napríklad po strate blízkeho, sklamanie a frustráciu, pocity osamelosti, sociálnu izoláciu, úzkosť či pocit bezmoc-

³¹⁰ Koch identifikuje aj trend priznávania náhrad za emocionálnu (nemajetkovú) ujmu vyplývajúcu z obavy z budúcich strát, pričom tieto straty musia byť zvyčajne závažné a konkrétne, napríklad ohrozenie života alebo telesnej integrity. Inými slovami, ide o strach z možnej ujmy považovaný za samostatný druh ujmy. Tento typ ujmy však nie je všeobecne akceptovaný v jednotlivých právnych úpravách. KOCH, A. *The Dynamics of Tort Law in Europe – Two Decades of Accumulated Experience*, s. 725 – 726. [online]. Dostupné na: <https://ulb-dok.uibk.ac.at/ulbtirolfodok/download/pdf/8648052>. [zobrazené 2025-03-20]. Určitým špecifikom je aj kompenzovateľnosť ujmy za stratu životných očakávaní (*loss of expectation of life*), a to prostredníctvom *Administration of Justice Act 1982*. Ak dôjde k zníženiu očakávanej dĺžky života osoby, a to v dôsledku jej zranení, súd pri posudzovaní náhrady škody za bolesť a utrpenie za zranenia zohľadní aj utrpenie spôsobené vedomím tejto skutočnosti [časť 1 ods. 1 písm. b) tohto zákona]. Z tohto vyplýva, že táto ujma môže byť priznaná len vtedy, ak sú splnené predpoklady na náhradu škody za bolesť a utrpenie – *pain and suffering*. Porovnaj aj s NOVOTNÁ, M., ZORIČÁKOVÁ, V. *Náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých blízkych osôb*. Bratislava: C. H. Beck, 2024, s. 88 alebo SANNA, P. *The Recoverability of the Loss of the Right to Life per se: A Brief European Overview*. *The Italian Law Journal*, vol. 04 (2018), no. 01, s. 160. Okrajovo možno spomenúť aj náhradu tzv. stratenej šance ako ujmy *sui generis*, ktorá je však v našich podmienkach často nesprávne interpretovaná. Pokusy o uznanie a náhradu stratenej šance sú zaznamenateľné najmä v susednej Českej republike. Pozri aj SKLENÁROVÁ, M. *Prípustnosť náhrady „stratenej šance“ v slovenskom deliktnom práve*. *Súkromné právo*, roč. 8 (2022), č. 2, s. 210 – 216 alebo SKLENÁROVÁ, M. *Využitie teórie „straty šance“ v slovenskom deliktnom práve a jej možný súbeh s inými nárokmi*. In: NOVOTNÁ, M., ZORIČÁKOVÁ, V. *Dve strany jednej mince: problémy na pomedzí deliktneho, zmluvného a vecného práva*. Bratislava: Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2023, s. 220 – 235.

nosti, ako aj zníženie apetítu a podobne.³¹¹ Výpočet týchto pocitov či foriem ujmy je prirodzene iba orientačný a nie je vyčerpávajúci.

Medzi úlohy súdnej praxe patrí aj to, aby dokázala adekvátne identifikovať a pomenovať tieto pocity (duševné útrapy) a zároveň ich odlišiť od ostatných nárokov na náhradu nemajetkovej ujmy, akými sú bolestné a sťaženie spoločenského uplatnenia.³¹²

Určité osobitné postavenie má tzv. šok, ktorý môže nadobudnúť buď charakter diagnostikovanej psychickej poruchy, alebo môže ísť o stav, ktorý síce nedosahuje intenzitu diagnostikovanej poruchy, no aj tak spôsobuje ujmu v psychickom prežívaní jednotlivca a výrazne ovplyvňuje jeho duševný stav (napr. úzkosť, stres, silný smútok).³¹³

Možnosti zásahov do práva na ochranu osobnosti sú v zásade nevyčerpateľné. Ilustratívnym príkladom je situácia, keď sa za zásah do práva na súkromie považuje aj stav, v ktorom pre absenciu meritórneho rozhodnutia upravujúceho práva a povinnosti rodiča k maloletému dochádza k zhoršeniu postavenia dotknutého rodiča najmä tým, že v dôsledku plynutia času je výrazne sťažené rozvíjanie alebo obnova vzťahu s dieťaťom.³¹⁴

³¹¹ Porovnaj TEŠINOVÁ, R., DOLEŽAL, T., POLICAR, R. *Medicínske právo*. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 444. V kontexte českého OZ – § 2959 je uvádzaná napríklad zvýšená citlivosť, strata životnej perspektívy, podráždenosť alebo obavy o budúcnosť.

³¹² Napríklad Krajský súd v Banskej Bystrici radí medzi duševné útrapy strach o život (resp. v prípade tehotnej ženy strach o zdravie nenarodeného dieťaťa), úzkosť v čase liečenia (z ďalšieho priebehu liečby, strach z komplikácií alebo z ďalšej operácie), starosť o budúcnosť (strach z následkov zranení), duševnú depresiu počas liečby, šok zo zranení, odlúčenie od rodiny (najmä od detí či od rodičov) počas dlhej hospitalizácie, potrat, pocit menejcennosti a podobne. Pozri rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 17Co/86/2022 z 27. septembra 2023. V prípade potratu však nepovažujeme právny názor krajského súdu za správny, keďže potrat alebo predčasný pôrod spôsobený následkom poranenia je podľa ZBSSU klasifikovaný ako bolestné, a teda je odškodniteľný v rámci tohto nároku (položka č. 102, príloha č. 1 – sadzba bodového ohodnotenia za bolesť pri úrazoch).

³¹³ Pozri bližšie MELZER, F. Odškodňovanie sekundárnych obetí: újma ze šoku jako újma na zdraví? In: NOVOTNÁ, M. (ed.). *Újma zo straty ľudského života a jej náhrada v súkromnom práve*. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie XV. Lubyho právnické dni. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2022 s. 122. V kontexte škody na zdraví ako diagnostikovateľnej poruchy je tento typ ujmy výslovne reflektovaný aj v ZBSSU (položka č. 246, príloha č. 1 – sadzba bodového ohodnotenia za bolesť pri úrazoch).

³¹⁴ Nález Ústavného súdu SR sp. zn. III. ÚS 351/2014 z 15. októbra 2014. Pozri aj nález Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 406/2020 z 28. januára 2021. Pozri aj Bergman proti Českej republike (rozsudok z 27. októbra 2011). ESEP priznal sťažovateľke náhradu nemajetkovej ujmy v dôsledku toho, že policajti neochránili život manžela sťažovateľky, ktorý zomrel v dôsledku strelného zranenia, ktoré utrpel počas svojho zadržania na policajnej stani-

Nemožno opomenúť ani nové rozhodnutie ústavného súdu, v ktorom sa posudzovala otázka, či doživotný zákaz vedenia motorového vozidla môže zásadným spôsobom obmedziť život odsúdeného a predstavovať neprimeraný zásah do jeho súkromného a rodinného života.³¹⁵

Pri posudzovaní existencie a rozsahu nemajetkovej ujmy poškodeného v oblasti ochrany osobnosti sa spravidla nevyžaduje lekársky ani znalecký posudok, keďže duševné útrapy tohto druhu nie je z povahy veci možné objektívne diagnostikovať ani presne definovať. Takéto posudzovanie by nebolo ani nevyhnutné, ani žiaduce.

Tieto duševné útrapy sú v porovnaní s psychologickými alebo lekárskeymi diagnózami často krátkodobejšie, menej intenzívne a menej zasahujú do duševného zdravia poškodeného. Ich charakter a intenzita sú odrazom individuálnych okolností súkromného života poškodeného a rôznych životných situácií, ktoré boli ovplyvnené zásahom do osobnostného práva. Každý poškodený preto prežíva tieto duševné zásahy individuálne, pričom ich intenzita závisí výlučne od jeho subjektívneho vnímania a prežívania. Niektorí sa už po roku od tragickej udalosti dokážu pohnúť ďalej a vstúpiť napríklad do nového manželstva, zatiaľ čo iní môžu prežívať hlboký smútok mnoho rokov.

V súvislosti s uvedeným existujú medzi nárokmi zo škody na zdraví a zo zásahu do osobnosti neprehliadnuteľné rozdiely, ktoré ich odlišujú a vytvárajú z nich samostatné nároky, a to najmä z hľadiska ich vnímania, účelu náhrady, ako aj rozsahu a spôsobu určenia primeraného zadostučinenia.

Hlušák pri posudzovaní samostatnosti týchto nárokov uvádza, že nejde o rozlišovanie medzi ujmou oceneľnou a neoceneľnou, ale o rozlišovanie medzi ujmou vnútornou a vonkajšou.³¹⁶ S druhou časťou výroku Hlušáka sa plne stotožňujeme. Na druhej strane však zastávame názor, že rozlišovanie spomínaných nárokov súvisí aj s možnosťou, respektíve chápaním ich oceneľnosti.

ci – Mižigárová proti Slovensku (rozsudok zo 14. decembra 2010). Aj meno osoby slúži ako identifikačný údaj a odráža jej príslušnosť k rodine, čím patrí do oblasti súkromného a rodinného života. Pozri Burghartz proti Švajčiarsku (rozsudok z 22. februára 1994). Ďalej pozri napríklad aj Evans proti Spojenému kráľovstvu (rozsudok z 10. apríla 2007); Pretty proti Spojenému kráľovstvu (rozsudok z 29. apríla 2002); Mikulič proti Chorvátsku (rozsudok zo 7. februára 2002); Gaughran proti Spojenému kráľovstvu (rozsudok z 13. februára 2020), Nachova proti Bulharsku (rozsudok zo 6. júla 2005) a iné.

³¹⁵ Nález Ústavného súdu SR sp. zn. PL. ÚS 18/2020 z 25. septembra 2024.

³¹⁶ HLUŠÁK, M. *Zájmy chránené zodpovednosťou za škodu*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2023, s. 54.

Bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia boli už v minulosti považované za prejavy ujmy, ktoré bolo možné aspoň čiastočne oceniť. Preto niektorí právni teoretici hľadali ich prepojenie s tzv. materiálnym kritériom, aby bolo možné tieto nároky zaradiť do rámca zodpovednosti za náhradu škody, ktorá bola vnímaná výlučne majetkovo a materiálne.³¹⁷ Napriek tomu však stále platí, že ich presný ekvivalent v peniazoch nebolo možné stanoviť, no prostredníctvom tohto majetkového a materiálneho prístupu sa prejavovala snaha aspoň približne dosiahnuť primeranú satisfakciu.

Situácia pri zásahu do osobnosti bola odlišná. Zadosťučinenie v peniazoch sa do 90. rokov, teda až do účinnosti novely (zákon č. 87/1990 Zb.), nepripúšťalo. Majetkové prepojenie so škodou nikto neriešil, keďže forma zadosťučinenia v peniazoch dovtedy nebola možná.

Zásadná zmena však nenastala ani po zavedení možnosti primeraného zadosťučinenia v peniazoch. Tento nárok na náhradu ujmy nebol spájaný s náhradou škody, a preto sa nehľadali ani právne konštrukcie na jeho oceneľnosť či zasadenie do zodpovednostného rámca, respektíve rámca náhrady škody v šiestej časti OZ. Náhradu pri zásahu do osobnosti mal a dodnes má plne „v rukách“ súd, ktorý pri jej určení zohľadňuje závažnosť vzniknutej ujmy a okolnosti, za ktorých k nej došlo. Tento spôsob oceneľnosti tak úzko súvisí s tým, ako boli a sú tieto jednotlivé nároky vnímané.

Napriek tomu zostáva právne zaradenie nároku na náhradu ujmy v oblasti osobnostných práv do konkrétnej časti OZ stále predmetom diskusie, a to najmä z hľadiska splnenia podmienok na vznik samotného nároku.

Náhrada za bolestné a sťaženie spoločenského uplatnenia je založená na princípe subjektívnej zodpovednosti, kde zavinenie je nevyhnutným predpokladom. Naopak, pri zásahu do osobnosti je zodpovednosť nastavená objektívne, a to z dôvodov, ktoré nie sú úplne jednoznačné. Kritická reflexia tejto objektívnej zodpovednosti bola už prezentovaná v rámci podkapitoly venovanej bolestnému.³¹⁸

Aj v tomto kontexte však treba zdôrazniť, že predtým, než škodca bude povinný poskytnúť poškodenému finančnú náhradu, je nevyhnutné zohľad-

³¹⁷ Pozri LUBY, Š. *Prevenencia a zodpovednosť v občianskom práve*. I. časť. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1958, s. 287 a nasl. Pozri aj ROD, A. *Bolestné podľa nového občianskeho zákonníka. Právny obzor*, roč. 34 (1951), č. 1, s. 173 a nasl. alebo BLAŽKE, J. *Náhrada škody v novém československém právu*, Praha: Orbis, 1954, s. 100 a nasl.

³¹⁸ Pozri bližšie podkapitola 1.3.4 s názvom „Krátká úvaha o objektívnej zodpovednosti a absencii zavinenia“.

niť všetky okolnosti konkrétného skutkového stavu vrátane prípadného zavinenia zodpovedného subjektu.

Len tak možno zodpovednostné vzťahy usporiadať čo najspravodlivejšie – nielen z hľadiska ochrany poškodeného, ale aj s ohľadom na všetky okolnosti a konanie zodpovedného subjektu, teda pôvodcu zásahu. Inými slovami, je potrebné brať do úvahy oba pohľady, aby bol systém vyvážený a spravodlivý pre obe strany vzniknutého zodpovednostného vzťahu.

Objektívna zodpovednosť by mala byť uplatňovaná len tam, kde je to skutočne opodstatnené a nevyhnutné.³¹⁹ Hoci má svojich zástancov,³²⁰ jej zavedenie automaticky nezaručuje zvýšenie opatrnosti zo strany subjektu, a teda ani posilnenie prevenčného účinku.³²¹ Navyše, pri zásahu do osobnosti ide o objektívnu zodpovednosť bez možnosti liberačného dôvodu, čím sa z hľadiska prísnosti dostáva na úroveň zodpovednosti za škodu spôsobenú zvlášť nebezpečnou prevádzkou (§ 432 OZ).

Ostáva však konštatovať, že neexistuje presvedčivý dôvod, prečo by pri škode na zdraví mala byť zodpovednosť škodcu viazaná na zavinenie, zatiaľ čo pri zásahu do osobnostných práv poškodeného by sa zavinenie vôbec nevyžadovalo.

Je preto na zvážení zákonodarcu, aby pri budúcej legislatívnej zmene OZ zohľadnil tieto aspekty a spravodlivo nastavil predpoklady zodpovednosti pri nárokoch, ktoré smerujú k rovnakej forme náhrady, teda k materiálnemu plneniu v peniazoch ako primeranému zadostučineniu pre poškodeného.³²²

³¹⁹ Napríklad pri používaní prístroja alebo inej veci, ktoré sa pri plnení zákazky použili – § 421a OZ alebo pri prevzatí veci – § 421 OZ.

³²⁰ CIRÁK, J. *Ochrana osobnosti v slovenskom občianskom práve*. (Studia Iuridica Bratislaven-sia, Nr. 2). Bratislava: VO PF UK, 1994, s. 63.

³²¹ Porovnaj s LUBY, Š. *Prevenčia a zodpovednosť v občianskom práve*. II. časť. Bratislava: Vy-davateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1958, s. 6.

³²² Porovnaj NOVOTNÁ, M., ZORIČÁKOVÁ, V. *Náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých blízkyh osôb*. Bratislava: C. H. Beck, 2024, s. 44 a nasl. Na rovnaké predpoklady upozorňo-vala aj staršia literatúra. Pozri KNAP, K., ŠVESTKA, J. *Ochrana osobnosti v čs. občanském právu*. Praha: Orbis, 1969, s. 135. *Obiter dictum* možno spomenúť aj odlišnosti v ich pre-mľčaní – § 101 OZ a 106 ods. 2 OZ, prípadne § 104 OZ [uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 7 Cdo 252/2021 z 31. marca 2022 (R 3/2022)]. Dulak sa domnieva, že v istom čase sa poškodení domáhali náhrady nemajetkovej ujmy podľa § 11 OZ z dôvodu, že medzitým došlo k premlčaniu nárokov podľa ustanovení o zodpovednosti za škodu. DULAK, A. Ako ďaleko sme si ešte blízki (na príklade rozhodovania o nemajetkovej ujme na zdraví). *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, roč. 68 (2022), č. 2, s. 173 – 187. Otázne však zostáva, do akej miery je toto tvrdenie overiteľné. Pozri aj rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 1Cdo/100/2009 z 30. novembra 2009.

Aj keď sa zákonodarca usiloval vyjadriť odlišné vnímanie nemajetkovej ujmy spôsobenej zásahom do osobnosti a tej, ktorá vzniká pri bolestnom a sťažení spoločenského uplatnenia, tieto nároky predsa len vykazujú aj určité spoločné znaky.

V oboch prípadoch ide predovšetkým o náhradu, respektíve zmiernenie nemajetkovej ujmy, ktorá plní tzv. satisfakčnú funkciu. Rovnako v týchto situáciách vzniká mimozmluvný záväzkový vzťah medzi poškodeným a pôvodcom zásahu (škodcom), ktorý je povinný poskytnúť primerané zadostučinenie ako prostriedok na zmiernenie utrpenej ujmy poškodeného.

Súčasne sa oba tieto nároky viažu na rovnaké hodnoty a chránené dobré, akými sú zdravie, život či súkromný život jednotlivca, hoci konkrétne záujmy, ktoré sa k nim viažu, môžu byť rôznorodé.³²³

Tieto nároky majú ešte jednu spoločnú vlastnosť. V oboch prípadoch totiž nestačí len ohrozenie chráneného záujmu, ale musí dôjsť k jeho skutočnému narušeniu. Samotné ohrozenie teda nie je postačujúce.

Z gramatického výkladu § 444 OZ možno vyvodiť, že pre uplatnenie nároku je potrebné preukázať konkrétnu škodu, ktorá predstavuje porušenie právom chráneného záujmu.³²⁴ Hoci zložitejším spôsobom, no podobne možno vyvodiť vznik konkrétnej ujmy aj z ustanovení § 13 ods. 1 a 2 OZ. Odsek 1 stanovuje, že okrem upustenia od zásahov je potrebné odstrániť aj ich následky. Náhrada ujmy v peniazoch tak slúži ako dodatočný spôsob kompenzácie, ktorý sa poskytuje v prípade, keď morálne zadostučinenie nie je dostatočné. Táto forma náhrady je viazaná na odstránenie konkrétnych následkov zásahov do osobnosti, ktoré sú v právnej norme uvedené demonštratívne.

3.6 *Ne bis in idem*

Predložená monografia nemôže zachytiť všetky možné situácie poškodených. Je pravdepodobné, že mnohé z týchto situácií a zásahov vyvolajú diskusiu o tom, do ktorých nárokov ich možno zaradiť a akým spôsobom by mali byť tieto nároky nahrádzané. Tento stav je neoddeliteľnou súčasťou ab-

³²³ HLUŠÁK, M. *Záujmy chránené zodpovednosťou za škodu*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2023, s. 54. Hlušák v kontexte § 444 OZ uvádza, že ide o stratu úžitkov, ktoré človeku prináša zdravie – život bez bolesti, spoločenského uplatnenia a pod. Podľa Hlušáka je škodou strata úžitkov, ku ktorým smeroval ten-ktorý chránený záujem (s. 55 *zobrazené diela*). Doplníme, že v kontexte zásahu do osobnosti to naopak môžu byť úžitky, ktoré človeku prináša realizácia vzťahov v rámci súkromného alebo rodinného života.

³²⁴ HLUŠÁK, M. *Záujmy chránené zodpovednosťou za škodu*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2023, s. 55 – 56.

straktnej povahy nemajetkovej ujmy, ktorá svojím charakterom zostáva zložitou a nejednoznačnou oblasťou práva.

Aj pri novej právnej úprave je nevyhnutné počítať s možnosťou vzniku diskusií a výkladových sporov, keďže žiadna legislatíva nedokáže úplne predísť nejednoznačnostiam v aplikácii a interpretácii práva.^{325, 326}

Pre úplnosť je vhodné poznamenať, že predchádzajúca vyhláška o odškodňovaní obsahovala negatívne definície, ktoré stanovovali, čo sa pri bolestnom a sťažení spoločenského uplatnenia nenahrádza. Tieto definície prispievali k jasnejšiemu vymedzeniu uvedených nárokov. ZBSSU takéto explicitné obmedzenia neobsahuje, pričom dôvodová správa sa touto otázkou bližšie nezaoberala.

³²⁵ V kontexte Českej republiky možno poukázať napríklad na odlišné názory v kumulácii nárokov tzv. sekundárnych obetí podľa § 2910, § 2958 a 2959 českého OZ. Pozri bližšie podkapitolu 3.7 s názvom „Ujma na zdraví sekundárnej obete“. Rovnako sa rozhodovacia prax musela vyrovnáť s tým, čo možno rozumiť pod inou – ďalšou nemajetkovou ujmov v zmysle § 2958 českého OZ. Najvyšší súd Českej republiky medzi dôvody na priznanie inej nemajetkovej ujmy zaraďuje aj okolnosti, akými sú nečakané závažné komplikácie spojené s liečbou a z nich vyplývajúce obmedzenia (napríklad niekoľkotýždňové prištítie končatiny v neprirodzenej polohe na účely tvorby a prenosu lalokov pri rekonštrukčnej chirurgii), ďalej nemožnosť zúčastniť sa pracovnej alebo študijnej stáže; športového podujatia či inej pre poškodeného významnej plánovanej aktivity alebo potrat tehotnej poškodenej spôsobený psychickým otrasom a nie samotnou škodovou udalosťou a podobne. Podľa súdu by neprimerané rozšírenie zvyšnej kategórie *ďalšej nemajetkovej ujmy* viedlo k vyňatiu štandardných situácií z rámca odškodnenia bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia, čím by dochádzalo k nesystémovému stieraniu rozdielov medzi jednotlivými druhmi nemajetkových ujím na zdraví. Pozri uznesenie Najvyššieho súdu SR z 25 Cdo 2245/2017 z 1. novembra 2017.

³²⁶ Pozri nález Ústavného súdu ČR sp. zn. II. ÚS 1564/20 z 1. februára 2020 a nález Ústavného súdu ČR sp. zn. I. ÚS 1222/22 z 27. júna 2023. Ďalej pozri LAVICKÝ, P., DOLEŽAL, T. Pojetí náhrady nemajetkové újmy při ublížení na zdraví podle nového občanského zákoníku a s tím spojené procesní aspekty. *Právní rozhledy*, roč. 22 (2014), č. 10, s. 358 – 363; ŽDÁREK, R., TĚŠINOVÁ, J., ŠKÁROVÁ, M., WALTER, W., PŮRY, F. a kol. *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 51.; SMRŽ, I. Duševní újmy na zdraví a jejich odčítávání v civilním právu. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky*, roč. 9 (2019), č. 2, s. 15 – 44. [online]. Dostupné na: <https://medlawjournal.ilaw.cas.cz/index.php/medlawjournal/article/view/184>. [zobrazené 2025-02-20]. Pozri aj MALÍŠ, D. Co patří do tzv. dalších nemajetkových újem při ublížení na zdraví? *Bulletin advokacie*, roč. 27 (2019), č. 3, s. 19 – 23 alebo ELISCHER, D. et al. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy podle občanského zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona*. Praha: Leges, 2020, s. 164 – 165.

Pri bolestnom sa napríklad nezohľadňovali jednoduché duševné reakcie na postihnutie organizmu alebo také krátkodobé zmeny v organizme, ktoré nevyžadovali lekársku liečbu.³²⁷

V rámci skúmanej problematiky nemožno tvrdiť, že každá stresová situácia alebo negatívny pocit je automaticky kompenzovateľný prostredníctvom ochrany osobnosti.

Je nepochybné, že fyzická bolesť je vždy sprevádzaná aj psychickým prežívaním, teda duševnou bolesťou, ktorá vyvoláva negatívne emócie. Negatívne emócie môžu mať rôzny charakter, od krátkodobých nepríjemných pocitov, napríklad súvisiacich so zavedením infúzie alebo niekoľkohodinovým čakaním na výsledky vyšetrenia, až po dlhodobejšie a závažnejšie psychické stavy. Medzi tie patria pocity a útrapy presahujúce do oblasti ochrany osobnosti, ako je dlhodobé odlúčenie od rodiny, zmeškanie dôležitých rodinných udalostí, nedokončenie vysokoškolského štúdia v dôsledku absencie na štátnych skúškach a potreba opakovania ročníka, absencia na svadbe jedinej dcéry,

³²⁷ § 2 ods. 2 vyhlášky o odškodňovaní a príloha vyhlášky o odškodňovaní časť A, I. ods. 1 odškodnenie za bolesť. V tomto smere však vyhláška vo svojej prílohe konkretizovala chápanie bolesti tým, že za bolesti sa považovalo i sťaženie zdravotnej pohody, ako sú závažné psychické zmeny, poruchy nervového ústrojenstva, stavy únavy, závraty alebo iné fyzické útrapy a strasti z obmedzenia pohybu alebo bezvládnosti. Pre porovnanie, ponímanie bolesti v širšom zmysle slova preferuje v súčasnosti napríklad česká prax. K bolesti zahŕňa aj určitú mieru nepohodlia, stresu či iných komplikácií spojených s utrpenou ujmu. Pozri ŽDÁREK, R., TĚŠINOVÁ, J., ŠKÁROVÁ, M., WALTR, W., PŮRY, F. a kol. *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 20. Pozri aj uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 25 Cdo 2245/2017 z 1. novembra 2017. Podľa kolektívu autorov prijatím novej českej úpravy už neexistuje žiaden dôvod na „umelé“ hľadanie odlišností medzi nárokmi na bolestné, sťaženie spoločenského uplatnenia a nárokov z titulu zásahu do práv na ochranu osobnosti (s. 53 zobrazené diela). Porovnaj s HOLČAPEK, T. *Dokazování v medicínskoprávních sporech*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 49. Určité rozlíšenie medzi osobnostnými právami a zásahom do zdravia pri ujme na zdraví ponúka pomerne nové rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 25 Cdo 2077/2024 z 27. februára 2025. Otázkou v predmetnom prípade bolo okrem iného aj to, či je možné zásah do osobnostných práv kvalifikovať ako inú nemajetkovú ujmu podľa § 2958. Najvyšší súd ČR v tejto problematike zastáva názor, že v iných prípadoch, keď nemajetková ujma vzniká bez poškodenia zdravia alebo nezávisle od neho, je presnejšie nárok zaradiť pod náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej zásahom do ostatných prirodzených práv podľa ustanovenia § 2956 českého OZ. Zo samotnej podstaty ustanovenia § 2958 OZ vyplýva, že sa vzťahuje výlučne na zásahy do zdravia. Preto len v prípade poškodenia zdravia je možné uvažovať aj o odškodnení tretej kategórie, teda ďalších nemajetkových ujím (bod 20 rozsudku). „K zásahu do dôstojnosti a prejavu osobní povahy v konkrétni věci sice došlo souběžně se zásahem žalovaného do zdraví žalobkyně, nicméně se na tento samostatný segment osobnostních práv aplikuje již výše zmíněný § 2956 o. z., kdy zásah do těchto jiných dílčí složek osobnosti založí nárok, který není další nemajetkovou újmou podle § 2958 o. z.“

či iné závažné okolnosti spojené s výraznejším zásahom do života poškodeného.

Psychické a duševné aspekty sú predmetom ochrany osobnosti vtedy, keď dosiahnu takú intenzitu, že možno objektívne predpokladať vznik ujmy vo vnútornej sfére poškodeného, ktorá nie je zanedbateľná.

Ide vlastne o aplikáciu princípu *de minimis*, keďže je zjavný podstatný rozdiel medzi zásahom, akým je smrť blízkej osoby, a situáciou, keď poškodený len niekoľko dní očakáva výsledky lekárskeho vyšetrenia. Krátkodobé obavy a nepohodlie spojené s takýmto dočasným očakávaním možno považovať za negatívne pocity, ktoré z hľadiska nároku na náhradu nemajetkovej ujmy nie sú kompenzovateľné. Rovnako samotné odvolávanie sa na bolesť spojenú s fyzickým zranením nestačí.

Možno pripustiť, že počas platnosti vyhlášky o odškodnení bola určitá miera diskomfortu spojeného s fyzickým zásahom do zdravia kompenzovaná formou bolestného.³²⁸ Domnievame sa však, že táto náhrada nebola chápaná ako kompenzácia zásahu do osobnosti, ale skôr ako finančné zadostučinenie za utrpenú bolesť a obmedzenia spojené s liečbou, nie ako ochrana osobnostných práv samotných.

Treba pritom zdôrazniť, že vyhláška bola vydaná v čase, keď finančné zadostučinenie za zásah do osobnosti ešte nebolo z právneho hľadiska možné, a preto nie je vylúčené, že mohla existovať snaha aspoň čiastočne kompenzovať niektoré duševné útrapy ich subsumovaním pod kategóriu bolestného.

Aj za predpokladu, že by nároky vyplývajúce zo ZBSSU boli považované za vyčerpávajúce voči nárokom vychádzajúcim zo zásahu do osobnosti, objavujú sa dva zásadné a nezanedbateľné problémy, ktoré by si vyžadovali riešenie.

Vzťah duševnej poruchy a fyzického zranenia. Prvým z nich je vzťah duševnej poruchy a fyzického zranenia. Vzniknutá ujma a iné negatívne dôsledky, ktoré sa prejavujú v psychickej sfére poškodeného, by sa totiž ťažisko vo odškodňovaní len v nadväznosti na fyzické zranenie, a to prostredníctvom náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia.³²⁹

Duševná bolesť spojená s ochoreniami, ako sú depresia, posttraumatická stresová porucha (PTSD) alebo iné psychické poruchy, nie je podľa platnej právnej úpravy ZBSSU zahrnutá do bodového hodnotenia bolesti (tzv. bolestného).

³²⁸ Príloha vyhlášky o odškodňovaní časť A, I. ods. 1 odškodnenie za bolesť.

³²⁹ Pozri aj KUBOVÁ, D. *Odčítavanie duševných útrap primárných obetí*. Praha: C. H. Beck, 2024, s. 6.

ZBSSU pozná náhrady za vážne duševné poruchy len v rámci kategórie sťaženia spoločenského uplatnenia, ktoré sú však koncepcčne nastavené predovšetkým na prípady spojené s fyzickým poškodením zdravia.³³⁰ Výnimku predstavujú vážne duševné poruchy vzniknuté v dôsledku extrémnych zážitkov, resp. iných nepriaznivých psychologických činiteľov a tiesnivých situácií, ku ktorým pristupuje podmienka, že musia byť overené príslušným psychiatrickým pracoviskom.³³¹

Súčasne sa výška náhrady odvíja od závažnosti fyzického zranenia alebo iných ťažkostí po ťažkých zraneniach iných častí na tele, prípadne od prežitia otrasných zážitkov alebo iných nepriaznivých psychologických činiteľov a tiesnivých situácií.

Takýto systém by súčasne vôbec nezohľadňoval reálne psychické utrpenie alebo iné duševné útrapy poškodených, a to ani okolnosti, ktoré mohli mať na intenzitu ich prežívania zásadný vplyv. Navyše, v prípade absencie fyzického poranenia by odškodnenie „duševného diskomfortu“ nebolo právne možné.

Uplatnenie pravidla *de minimis*. Druhým problémom, ktorý by v tomto kontexte vznikol, je uplatnenie pravidla *de minimis*, teda požiadavky na určitú mieru intenzity ujmy, ktorá musí byť prekročená, aby vôbec mohlo dôjsť k priznaniu náhrady.

V zmysle vyhlášky o odškodňovaní pri sťaženi spoločenského uplatnenia sa nenahrádzalo napríklad poškodenie prechodného rázu, ktoré viedlo iba k dočasnému sťaženiu spoločenského uplatnenia, ako aj menšie jazvy, drobné kozmetické nedostatky a chorobné zmeny ľahšieho rázu, ktoré nemohli viesť k výraznejšiemu obmedzeniu spoločenského uplatnenia.³³² Z toho vyplýva, že aj náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia sa zameriavala predovšetkým na také obmedzenia, ktoré mali výrazne závažnejší a dlhodobjší charakter.

Aj k dnešnému dňu platí, že ZBSSU nekompenzuje napríklad menšie jazvy alebo drobné kozmetické nedostatky. Náhrada je priznávaná výlučne za

³³⁰ Položka 252 až 254 a 256. Príloha č. 1 k ZBSSU. II. Sadzby bodového hodnotenia za sťaženie spoločenského uplatnenia pri úrazoch.

³³¹ Položka 255. Príloha č. 1 k ZBSSU. II. Sadzby bodového hodnotenia za sťaženie spoločenského uplatnenia pri úrazoch.

³³² § 4 ods. 2 vyhlášky o odškodňovaní. Pozri aj TÝC, J. *Náhrada škody pri pracovných úrazoch a chorobách z povolania*. Bratislava: Práca, 1986, s. 167.

plošné, rozsiahle alebo keloidné jazvy, ktoré sú bodovo ohodnotené podľa veľkosti plochy (začínajú od 5 cm², v rozsahu od 1 % povrchu tela).³³³

Tento prístup naznačuje, že jazvy s menšou plochou nie sú považované za také poškodenia, ktoré by zakladali nárok na sťaženie spoločenského uplatnenia v zmysle ZBSSU.

Domnievame sa, že ide o prejav uplatnenia princípu *de minimis*, teda o vylúčenie takých zásahov, resp. poškodení zdravia, ktoré vzhľadom na svoju nízku závažnosť neodôvodňujú priznanie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia.

Hoci podľa § 4 ods. 3 ZBSSU platí, že ak niektoré poškodenie zdravia nie je uvedené v sadzbách, má sa použiť sadzba za také poškodenie, ktoré je z hľadiska sťaženia spoločenského uplatnenia najbližšie porovnateľné, domnievame sa, že minimálny štandard závažnosti poškodenia potrebný pre priznanie náhrady je vyjadrený práve v prípadoch uvedených v tabuľkovej prílohe k ZBSSU.

To znamená, že analógia sa bude uplatňovať pri poškodeniach obdobného alebo vyššieho stupňa závažnosti, nie však pri poškodeniach menej závažných. Inak povedané, napríklad v prípade jaziev možno za minimálnu hranicu pre priznanie náhrady považovať až plošné rozsiahle alebo keloidné jazvy s plochou od 5 cm², resp. v rozsahu od 1 % povrchu tela, ako to vyplýva z prílohy ZBSSU.

Podobný prístup možno pozorovať aj pri strate zubov. Náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia sa priznáva až pri strate najmenej dvoch zubov, pričom strata jedného zuba je podľa bodovej sadzby ohodnotená nulou.³³⁴

Ako už bolo uvedené, aj v oblasti duševných porúch dochádza k priznaniu náhrady len v prípadoch vážnych psychických porúch, ktoré vznikli v dôsledku traumatizujúcich zážitkov, respektíve pôsobením intenzívnych psychologických činiteľov a tiesnivých životných okolností. Súčasne je pritom podmienkou, aby boli overené príslušným psychiatrickým pracoviskom.³³⁵

Osobitne sú odlišené vážne duševné poruchy vznikajúce pri ťažkých telesných poraneniach.³³⁶ Opätovne je však zdôraznená požiadavka na vyššiu

³³³ Položka 432 a nasl. Príloha č. 1 k ZBSSU. II. Sadzby bodového hodnotenia za sťaženie spoločenského uplatnenia pri úrazoch.

³³⁴ Položka 288 a nasl. Príloha č. 1 k ZBSSU. II. Sadzby bodového hodnotenia za sťaženie spoločenského uplatnenia pri úrazoch.

³³⁵ Položka 255. Príloha č. 1 k ZBSSU. II. Sadzby bodového hodnotenia za sťaženie spoločenského uplatnenia pri úrazoch.

³³⁶ Položka 253 a 254. Príloha č. 1 k ZBSSU. II. Sadzby bodového hodnotenia za sťaženie spoločenského uplatnenia pri úrazoch.

intenzitu poškodenia, pričom musí ísť o vážne duševné poruchy vznikajúce v dôsledku ťažkých telesných poranení.

Tento prístup zodpovedá dlhodobu³³⁷ uplatňovanej koncepcii náhrad za sťaženie spoločenského uplatnenia, ktorá uprednostňuje kompenzáciu iba pri závažnejších zásahoch s dosahom na každodenný život jednotlivca.

Na tomto mieste však zdôrazňujeme, že kým malú jazvu na tvári môže na príklad spisovateľ znášať relatívne ľahko, u osoby, ktorá sa živí modelingom, môže mať takýto zásah zásadný význam a výrazný vplyv na jej každodenný život. Domnievame sa, že v takomto prípade môže modelka uplatniť nárok na náhradu ujmy spôsobenej zásahom do osobnostných práv, ktorý viedol napríklad k predčasnému ukončeniu jej sľubne sa rozvíjajúcej kariéry a potrebe zmeniť povolanie, a to prostredníctvom príslušných mechanizmov ochrany osobnosti voči pôvodcovi zásahu.

Rovnako je vhodné pripomenúť, že aktuálny ZBSSU nepozná bodové náhrady za duševné útrapy, ale len za vážne duševné poruchy (položka č. 253 – 255 prílohy č. 2 – sadzba bodového ohodnotenia za sťaženie spoločenského uplatnenia pri úrazoch).

Uvedený príklad jasne ukazuje, že aj pri širokom výklade pojmov bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia prílohy tohto zákona takéto extenzívne poňatie neumožňujú a ani nezohľadňujú.

Ak by zákonodarca zamýšľal rozširovať výklad pojmov bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia, mal by tomu prispôbiť aj príslušné tabuľky v prílohách zákona, čo však neurobil.

3.7 Ujma na zdraví sekundárnej obete

Vo vzťahu k otázke samostatnosti uvedených nárokov je potrebné venovať pozornosť aj problematike tzv. sekundárnych obetí, najmä v prípadoch, keď sekundárna obeť pociťuje nielen bežné útrapy, ale zároveň utrpí diagnostikovateľnú ujmu na zdraví podľa § 444 OZ.

Aj pojem a právne postavenie tzv. sekundárnej obete prechádza neustálym vývojom. Sekundárnou obeťou sa rozumie osoba, ktorá nebola priamym svedkom ani účastníkom protiprávneho konania pôvodcu zásahu, avšak utrpela ujmu v dôsledku blízkeho vzťahu k primárnej obeť. Táto ujma predstavuje reakciu na ujmu primárnej obete, a preto sa označuje aj ako reflexná ujma.

³³⁷ Už v rámci predchádzajúcej vyhlášky o odškodňovaní.

Viacerí autori³³⁸ však upozorňujú na nepresnosť tohto pojmu, keďže implikuje existenciu obete, ktorá je iba nepriama alebo druhotná. To však nie je úplne presné terminologické uchopenie, keďže aj sekundárna obeť utrpela ujmu, ktorá je rovnako kompenzovateľná ako ujma primárnej obete. Inými slovami, sekundárna obeť nie je v žiadnom ohľade menejcenná.³³⁹

Jej ujma sa v porovnaní s primárnou obeťou môže líšiť nielen rozsahom a typom nemajetkovej ujmy, ale aj druhom dotknutých chránených statkov, napríklad v oblasti osobnostného práva na súkromie a rodinný život.

To, čo však súdna prax pri sekundárnych obetiach odmieta pre nedostatok kauzality, je ich nárok na náhradu ujmy na zdraví v prípadoch, keď sa utrpená ujma prejaví ako škoda na zdraví podľa § 444 OZ. Takýto trend sa objavuje v českej³⁴⁰ aj slovenskej³⁴¹ súdnej praxi.

Ide napríklad o závažné psychické poruchy, ktoré si vyžadujú odbornú liečbu a vznikajú v dôsledku extrémnej psychickej záťaže spôsobenej ujmou, ktorú utrpela primárna obeť.

Ak u sekundárnej obete došlo k vzniku diagnostikovateľnej psychickej poruchy, bolo to v niektorých prípadoch zohľadnené navýšením priznaného nemajetkového zadostučinenia z titulu zásahu do jej osobnostných práv.³⁴²

³³⁸ Porovnaj NOVOTNÁ, M., ZORIČÁKOVÁ, V. *Náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých blízkych osôb*. Bratislava: C. H. Beck, 2024, s. 3 a nasl.

³³⁹ Nemožno však poprieť, že ide o ustálený pojem, ktorý pomáha jasnejšie rozlíšiť, na ktorú konkrétnu obeť sa v súvislosti s protiprávnym konaním škodcu odkazuje.

³⁴⁰ Napríklad rozsudok Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 25Cdo/281/2019 zo 14. apríla 2020.

³⁴¹ Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 2Cdo/73/2006 z 30. januára 2007 publikovaný pod R 6/2008: „Príčinná súvislosť medzi poškodením zdravia žalobcov a protiprávnym konaním žalovaného nie je daná, ak poškodenie zdravia spočíva v udalosti, ktorá je už sama následkom protiprávneho konania žalovaného. O takýto prípad ide aj vtedy, ak poškodenie zdravia žalobcov bolo výsledkom ich reakcie na smrteľný úraz ich syna.“

³⁴² Napríklad rozsudok Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 25Cdo/281/2019 zo 14. apríla 2020 alebo rozsudok Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 25Cdo/2315/2019 z 28. apríla 2021, keď najvyšší súd uvádza, že „přímou příčinou vzniku onemocnění žalobkyně byl až následek této škodní události úmrtí blízkého člověka. Příčinná souvislost je proto dána mezi újmou na zdraví žalobkyně a úmrtím jejich manžela a otce. Jde proto o postižení druhotné oběti způsobené smrtí blízkého člověka, a proto je třeba tuto újmu posuzovat (odškodnit) jako zásah do jejich osobnosti ve smyslu § 11 a 13 obč. zák.“ alebo: „Jestliže přímým důsledkem dopravní nehody byl smrtelný úraz manžela a syna žalobkyně a tento důsledek protiprávního jednání žalovaného se stal příčinou vzniku újmy na zdraví žalobkyně, je zřejmé, že její ztráta na výdělku má příčinu ve skutečnosti, která je již sama následkem jednání žalovaného. Příčinnou souvislost mezi jednáním škůdce a vzniklou škodou nelze dovodit ze skutečnosti, která je již sama následkem, za nějž škůdce odpovídá z jiného právního důvodu.“ Pozri uznesenie Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 25 Cdo 2275/2005 z 24. apríla 2007.

Pri skúmaní problematiky tzv. „odmietanej“ kauzality budú kľúčové najmä spomínané typy kauzality – faktická a adekvátne kauzalita, ako aj pojem ochranného účelu normy. Východiskovým bodom je aplikácia pravidla *conditio sine qua non*, teda pravidla faktickej kauzality, podľa ktorého je príčinou následku každá udalosť, bez ktorej by k tomuto následku nedošlo. Jednoducho povedané, ak si nemožno odmyslieť určitú udalosť (konanie) bez toho, aby zároveň odpadol aj samotný následok, existuje medzi nimi príčinná súvislosť.

Takýto absolútny prístup ku kauzalite je však pre právo neakceptovateľný, pretože by viedol k nekonečnému reťazcu príčin a dôsledkov. V právnej oblasti sa preto neberú do úvahy všetky skutočnosti, ktoré nejako prispeli k vzniku ujmy, ale len tie, ktoré sú z hľadiska práva relevantné. Existujú preto určité normatívne kritériá pričítateľnosti, na základe ktorých možno konkrétne škodlivý následok právne pričítať konajúcej osobe, teda škodcovi, ako dôsledok jeho konania.³⁴³

Teória adekvátnej príčinnosti vychádza z predpokladu, že za vzniknutú škodu zodpovedá ten, kto mohol predvídať, že jeho konanie k takejto škode môže viesť. Ako už bolo v tejto práci uvedené, v súčasnosti sa táto teória chápe predovšetkým ako právny nástroj na obmedzenie rozsahu právne relevantnej kauzality, a to prostredníctvom určitých hodnotových úvah.³⁴⁴ Jej cieľom je vylúčiť zodpovednosť za atypické škody, ktoré vznikli v dôsledku náhodných a objektívne nepredvídateľných okolností.³⁴⁵

Škodca preto nezodpovedá za následky, ktoré nebolo možné predvídať. Predvídateľnosť následku sa posudzuje podľa obvyklého chodu vecí a na základe všeobecnej životnej skúsenosti.³⁴⁶ Ak protiprávny úkon alebo škodová udalosť spĺňajú kritériá teórie adekvátnej príčinnosti, považuje sa za právne

³⁴³ NOVOTNÁ, M. Glosa k rozsudku NS SR sp. zn. 2 Cdo/73/2006 z 30. 1. 2007 (R 61/2008). *Súkromné právo*, roč. 6 (2021), č. 5, s. 185 – 189.

³⁴⁴ DOLEŽAL, A., DOLEŽAL, T. *Kauzalita v civilním právu se zaměřením na medicínskoprávní spory*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2016, s. 87 – 88.

³⁴⁵ KOZIOL, Helmut. *Österreichisches Haftpflichtrecht*. 3. neubearb. Aufl. Wien: Manz, 1997, s. 237.

³⁴⁶ Hoci sa objektívna možnosť vzniku následku často uvádza ako kritérium pri posudzovaní adekvátnej príčiny, ide len o čiastočne platný záver. Hodnotenie tejto objektívnej možnosti je totiž epistemicky podmienené – závisí od úrovne a rozsahu poznania subjektu, ktorý kauzalitu posudzuje. Porovnaj aj DOLEŽAL, A., DOLEŽAL, T. *Kauzalita v civilním právu se zaměřením na medicínskoprávní spory*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2016, s. 90. Pozri aj HAVLÍČEK, K. Důkazní instrumentarium. In: JIRSA, J., HAVLÍČEK, K. *Dokazování (úvahy o teorii a praxi)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 35.

relevantnú (adekvátnu) príčinu vzniku škody. To v praxi znamená, že škodca za takto vzniknutú škodu zodpovedá a je povinný ju nahradiť.

Napokon, význam tzv. ochranného účelu normy spočíva v tom, že škodca zodpovedá len za takú škodu, ktorej vzniku mala príslušná právna norma zabrániť. Osoba poškodeného, rozsah povinnosti škodcu, ako aj samotná náhrada škody sú preto do istej miery determinované cieľom a účelom danej právnej normy.

V ďalšom kroku je vhodné podrobnejšie sa zamerať na vznik škody na zdraví u tzv. sekundárnej obete podľa § 444 OZ, ku ktorej môže dôjsť v dôsledku škodovej udalosti, za ktorú zodpovedá škodca. Príkladom je dopravná nehoda, pri ktorej dôjde k usmrteniu alebo ťažkému zraneniu primárnej obete. V takom prípade je reálne a predvídateľné, že u blízkej osoby – sekundárnej obete – môže vzniknúť psychická ujma takej intenzity, že ju možno kvalifikovať ako škodu na zdraví.

Smrť či vážne ublíženie na zdraví blízkej osoby vyvoláva u pozostalých intenzívne negatívne emócie – smútok, šok, úzkosť či hnev. Tieto môžu prerásť do psychickej poruchy, ktorá už prekračuje rámec bežnej ľudskej reakcie na stratu a nemožno ju podriaďiť len ochrane osobnosti podľa § 11 a nasl. OZ. V takýchto prípadoch ide o ujmu, ktorá môže naplniť znaky škody na zdraví a byť predmetom náhrady podľa deliktnej zodpovednosti.

S poukazom na to, že ide o zásah do najintímnejšej sféry človeka – jeho psychickej integrity – nemožno vznik takejto ujmy považovať za nepredvídateľný či nemožný následok. Platí to najmä v prípadoch, keď medzi primárnou a sekundárnou obeťou existoval mimoriadne blízky vzťah, napríklad medzi rodičom a dieťaťom, partnermi alebo súrodencami. Práve významná osobná blízkosť zvyšuje pravdepodobnosť, že tragická udalosť zasiahne sekundárnu obeť tak závažne, že dôjde k narušeniu jej duševného zdravia.

Aj keď sa takáto ujma neprejaví u každej osoby, právne významná zostáva otázka, či jej vznik bol v konkrétnych okolnostiach objektívne možný a predvídateľný. Práve táto predvídateľnosť je rozhodujúcim kritériom pri posudzovaní adekvátnej príčinnosti a následnej zodpovednosti škodcu.

Konštatovanie o chýbajúcej príčinnej súvislosti, pri ktorom súdy *de facto* uznávajú príčinný vzťah len po prvý následok protiprávneho konania škodcu, nepovažujeme za správny prístup. Skutočnosť, že určitá nepriaznivá udalosť nie je bezprostredným alebo prvotným následkom určitého konania, ešte

sama osebe nevyklučuje existenciu príčinnej súvislosti.³⁴⁷ Právne relevantný kauzálny vzťah môže existovať aj medzi vzdialenejšími následkami, pokiaľ sú tieto následky predvídateľné a zapadajú do rámca adekvátnej kauzality.

Takýmto prístupom súdnej praxe sa zároveň posilňuje mylná predstava, že právne relevantnými následkami protiprávneho konania môžu byť len následky priame. Tým sa vylučujú ďalšie, tzv. reflexné ujmy, ktoré sú síce sprostredkované, no stále môžu byť reálne, závažné a predvídateľné. Popieranie ich právnej relevancie vedie k neodôvodnenému zúženiu rozsahu zodpovednosti, ktoré nereflektuje skutočnú povahu a dosah niektorých škodových udalostí. Najmä v prípadoch, kde ujma vzniká sekundárnym obetiam v dôsledku závažného zásahu do ich psychickej integrity.

Tieto závery sa napokon stali aj predmetom kritiky zo strany Ústavného súdu ČR.³⁴⁸ Ten vo vzťahu k adekvátnej príčinnej súvislosti konštatoval, že ak je dôsledkom dopravnej nehody ťažké ublíženie na zdraví alebo dokonca smrť blízkej osoby, ide pre jej najbližších, ako tzv. sekundárne obete, spravidla o enormnú psychickú záťaž.

Za takéhoto stavu vecí možno podľa ústavného súdu s rozumnou mierou pravdepodobnosti pripustiť, že u sekundárnej obete môže v dôsledku dopravnej nehody a smrti jej blízkej osoby, teda v príčinnej súvislosti s týmito udalosťami, dôjsť k zásahu do jej psychického zdravia. Dosah na psychické zdravie blízkej osoby je v takýchto situáciách považovaný za očakávateľný a adekvátny, najmä ak sú medzi dotknutými osobami preukázateľne dobré rodinné alebo blízke vzťahy.³⁴⁹

Inými slovami, takáto ujma nesmie byť bez ďalšieho vylúčená z okruhu predvídateľných následkov, a preto je neopodstatnené a neudržateľné odmietat jej právnu relevanciu len z dôvodu, že nejde o „priamy“ následok protiprávneho konania.

Otázkou zostáva, prečo súdy v prípadoch s identickými skutkovými základmi, ktoré sa líšia len typom nemajetkovej ujmy (poškodením zdravia verus zásahom do osobnostného práva) dochádzajú k odlišným záverom.³⁵⁰

Jediný rozdiel spočíva v tom, že v jednom prípade ide o ujmu predstavujúcu poškodenie zdravia, zatiaľ čo v druhom o citovú ujmu kvalifikovanú ako zásah do osobnostného práva. Je preto pozoruhodné, že napriek rovnakým

³⁴⁷ NOVOTNÁ, M. Glosa k rozsudku NS SR sp. zn. 2 Cdo/73/2006 z 30. 1. 2007 (R 61/2008). *Súkromné právo*, roč. 6 (2021), č. 5, s. 185 – 189.

³⁴⁸ Nález Ústavného súdu ČR sp. zn. Pl. ÚS 14/24 z 28. mája 2024.

³⁴⁹ Ibid.

³⁵⁰ Bod 44. nálezu.

skutkovým východiskám dospieva súd pri posudzovaní príčinnej súvislosti k úplne odlišným záverom.

V prípade, že súd zastáva názor, že ujma na zdraví sekundárnej obete je kompenzovateľná prostredníctvom náhrady za zásah do osobnostných práv, fakticky túto existujúcu ujmu na zdraví nesprávne „prekryje“ nárokom na ochranu osobnosti. Paradoxne tým zároveň implicitne uznáva príčinnú súvislosť medzi škodovou udalosťou a ujmom na zdraví, hoci ju formálne nepriзна v rámci právneho základu pre náhradu škody.

S poukazom na samostatnú povahu nárokov podľa § 444 a § 11 a nasl. OZ nemožno vylúčiť, že v konkrétnom prípade budú naplnené predpoklady pre uplatnenie oboch týchto nárokov. Každý z nich však musí byť posudzovaný osobitne, so zreteľom na konkrétne skutkové okolnosti. Je potrebné individuálne posúdiť, či došlo k ujme na zdraví, ako aj k zásahu do osobnostných práv. Nie je zároveň vylúčené, že škodová udalosť môže zasiahnuť viaceré chránené právne statky súčasne, čo môže zakladať paralelné nároky na náhradu nemajetkovej ujmy. Pri ujme na zdraví dochádza k zásahu do fyzickej či psychickej integrity osoby, zatiaľ čo pri zásahu do osobnosti môže byť dotknuté najmä právo na súkromie a rodinný život.³⁵¹

Na tomto mieste je súčasne legitímne položiť si otázku, či ujma na zdraví a zásah do osobnosti zahŕňajú rovnaký druh duševných útrap.³⁵² Domnievame sa, že to tak nie je.

Psychická porucha, ako je napríklad diagnostikovaná depresia vzniknutá v dôsledku straty blízkej osoby, predstavuje jednoznačnú ujmu na zdraví s konkrétnymi symptómami a liečebnými nárokmi. Naopak, zásah do osobnostných práv, ako napríklad narušenie práva na súkromie a rodinný život, prináša ďalšie, často trvalé dôsledky, ktoré sa nedajú jednoducho zredukovať na „duševné útrapy“ v rovnakom zmysle.

Pretrhnutie rodinných väzieb, zmarené plány do budúcnosti alebo zmenené sociálne vzťahy vytvárajú iný typ, ako aj obsah ujmy, ktorá si zasluhuje samostatné posúdenie a náhradu. Preto sa prikláňame k názoru, že nároky za ujmu na zdraví a za zásah do osobnosti by sa nemali považovať za zameniteľné alebo „konzumné“, ale že môžu existovať súběžne a byť kumulatívne

³⁵¹ Porovnaj aj NOVOTNÁ, M., ZORIČÁKOVÁ, V. *Náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých blízkyh osôb*. Bratislava: C. H. Beck, 2024, s. 21.

³⁵² Porovnaj HLUŠÁK, M. Úvahy o náhrade nemajetkovej ujmy sekundárnych obetí *de lege ferenda*. In: NOVOTNÁ, M., ZORIČÁKOVÁ, V. (eds.). *Náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých a osobitosti nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v medicínskom práve v podmienkach slovenského a českého práva*. Bratislava: TINCT, 2021, s. 87 – 88.

uplatnené, aby zohľadnili všetky aspekty ujmy, ktorú sekundárna obeť utrpela.

Tieto dve formy ujmy, diagnostikovaná duševná porucha v medicínskom zmysle a zásah do osobnostných práv, majú odlišnú povahu a charakter, a preto by mali byť posudzované samostatne, pričom kumulatívne uplatnenie nárokov je nielen možné, ale často aj nevyhnutné na spravodlivé zohľadnenie všetkých aspektov ujmy sekundárnej obeť.

Ignorovanie tohto faktu by viedlo k neprimeranému zúženiu ochrany práv a kompenzácie tých, ktorí utrpeli viacero škody v dôsledku tragických udalostí. Opozitný prístup by bol príliš zovšeobecňujúci a nepostačujúci na zachytenie komplexnosti skutočnej ujmy, ktorú sekundárna obeť môže utpieť.

Otázka možnej kumulatívnej týchto nárokov sa stala predmetom diskusie aj v podmienkach Českej republiky po prijatí novej právnej úpravy OZ. Názory na riešenie tejto otázky sú rôzne.³⁵³

Ak je sekundárna obeť priamym svedkom nehody, pri ktorej zomrie primárna obeť, pri posudzovaní príčinnej súvislosti vzniku ujmy na zdraví nie je nevyhnutné rozlišovať, či ujma vznikla priamo v dôsledku účasti na nehode, alebo až následkom prijatia správy o úmrtí blízkej osoby. Domnievame sa, že takéto jednoznačné oddelenie objektívne často nemožno vykonať. Na druhej strane nemožno vylúčiť, že ujma na zdraví mohla vzniknúť práve ako reakcia na správu o úmrtí blízkeho a nie priamo v dôsledku účasti na nehode.

³⁵³ Zástancovia samostatnosti nárokov podľa § 2910, § 2958 a 2959 sú napríklad Doležal alebo Melzer. Pozri DOLEŽAL, T. Odškodňování nemajetkových újem sekundárních obětí v ČR. In: NOVOTNÁ, M. (ed.). *Ujma zo straty ľudského života a jej náhrada v súkromnom práve*. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie XV. Lubyho právnické dni, s. 140 – 149 alebo MELZER, F. Odškodňování sekundárních obětí: újma ze šoku jako újma na zdraví? In: NOVOTNÁ, M. (ed.). *Ujma zo straty ľudského života a jej náhrada v súkromnom práve*. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie XV. Lubyho právnické dni. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2022, s. 121 – 132. Naopak, zástancom exkluzívneho vzťahu medzi nárokmi, ktorý uprednostňuje aplikáciu § 2910 a 2958 pred § 2959, je napríklad Bezouška. Konkrétne Bezouška uvádza, že náhrada nemajetkovej ujmy u sekundárných obětí je upravená v § 2959 českého OZ ako špeciálne pravidlo vo vzťahu k všeobecným ustanoveniam, napríklad podľa § 2910 OZ. Dodáva, že ustanovenia všeobecnej časti (§ 2910 OZ) je možné použiť najmä v prípadoch, keď nie je možné aplikovať špeciálne ustanovenie § 2959 OZ, teda v situáciách, keď nedošlo k usmrteniu alebo ťažkému ublíženiu na zdraví primárnej obeť. BEZOUŠKA, P. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055 až 3014)*. Komentář k § 2959, m. č. 12. Praha: C. H. Beck, 2014.

Je pritom dôležité zdôrazniť, že sekundárna obeť, ktorá sa stala priamym účastníkom nehody, sa v právnom zmysle posudzuje aj ako obeť primárna. Tento prístup vychádza z predpokladu, že ak takáto osoba utrpela ujmu na zdraví, a to aj vtedy, keď je jej ochorenie spôsobené smrťou blízkej osoby, jej nárok na náhradu škody sa zakladá na priamej účasti na škodovej udalosti.

Zároveň však nemožno s dostatočnou istotou určiť, či diagnostikovaná duševná porucha vznikla priamo v dôsledku prežitia nehody, alebo ako následok úmrtia blízkeho. Táto okolnosť však zároveň stavia sekundárnu obeť, ktorá bola priamo účastníčkou nehody, do istého právneho postavenia „výhody“ v porovnaní s tými, ktoré neboli priamymi účastníkmi udalosti, hoci utrpeli rovnakú ujmu na zdraví v dôsledku smrti blízkej osoby.³⁵⁴

³⁵⁴ Pozri napríklad uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3 Cdo 178/2014 z 13. augusta 2015.

ZÁVER

Otázka súbehu nárokov na náhradu nemajetkovej ujmy pri poškodení zdravia a pri zásahu do osobnostných práv sa javí ako problematická už pri základnom porovnaní príslušných právnych predpisov, či už ide o ZBSSU alebo OZ.

Ukazuje sa, že nevyhnutnou podmienkou pre správne posúdenie je systematické skúmanie rôznych faktorov, ktoré ovplyvňujú vývoj jednotlivých nárokov, ako aj ich prepojenie s chránenými hodnotami a záujmami.

Kľúčovým prvkom je preniknutie do podstaty týchto nárokov nielen v súlade s ich pôvodným chápaním zákonodarcom a právnou teóriou pri formovaní a výklade základných pojmov, ako sú škoda a nemajetková ujma, ale aj so zreteľom na spoločenský kontext ich vzniku, ciele a účel, pre ktoré boli ich náhrady začlenené do právneho poriadku.³⁵⁵

Na základe zohľadnenia všetkých okolností a záverov prezentovaných v tejto práci možno dospieť k záveru, že ide o samostatné a nezávislé nároky.

Nároky na bolestné a sťaženie spoločenského uplatnenia sú totiž späté s určitým majetkovým aspektom, ktorý ich približuje k chápaniu škody ako nároku s hodnotou vyčísliteľnou v peniazoch.

Z tohto dôvodu sa primerané zadostučinenie za bolestné a sťaženie spoločenského uplatnenia sústreďuje predovšetkým na také „poškodenie“ jednotlivca, ktoré je objektívne vnímateľné a spočíva vo fyziologických či anatomických zmenách.

Zastávame názor, že úlohou náhrady bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia je prostredníctvom satisfakčnej funkcie poskytnúť primerané zadostučinenie v oblasti takej nemajetkovej ujmy, ktorá je objektívne preukázateľná a týka sa predovšetkým telesnej integrity poškodeného.

S uvedeným nepochybne súvisí aj skutočnosť, že ide o zásahy, ktoré sú diagnostikovateľné v medicínskom zmysle slova. Z tohto dôvodu nie je posúdenie týchto zásahov do integrity jednotlivca výlučne v kompetencii súdu. Naopak, osobitný ZBSSU výslovne vyžaduje vypracovanie lekárskeho posudku, pričom práve lekár prostredníctvom bodového ohodnotenia „oceňu-

³⁵⁵ Nemožno hovoriť, že súčasný stav právnej úpravy je ideálny. Rovnako nie je vylúčené, že zákonodarcu tieto nároky upraví do budúcnosti iným spôsobom. Na to je však potrebná zodpovedajúca zmena nielen OZ, ale aj ZBSSU.

je“ konkrétne poškodenia a ich dôsledky na budúce spoločenské uplatnenie poškodeného. Nemožno pritom opomenúť, že rozsah poškodení a ich bodové hodnoty sú upravené v tabuľkových prílohách tohto zákona.

Ak čitateľ na viacerých miestach tejto práce nadobudol určitú mieru neistoty v súvislosti s možným súbehom nárokov, najmä v kontexte ZBSSU alebo pri úvahách o presnom vymedzení hraníc medzi týmito nárokmi, ide o úplne pochopiteľnú reakciu. Aj samotná autorka pri analýze tohto zákona neraz váhala a hľadala správnu odpoveď, pričom istý čas inklinovala k názoru o ich exkluzivite.

Práve toto predstavuje kľúčový problém ZBSSU – jeho definície bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia sú formulované príliš všeobecne, čo vedie k rôznym, často protichodným výkladom a následne k nejednoznačnostiam v právnej a súdnej praxi.

Na druhej strane OZ výslovne rozlišuje medzi pojmom škody a nemajetkovej ujmy, pričom pojem nemajetkovej ujmy osobitne viaže aj na ochranu osobnosti. Táto ochrana sa vzťahuje na širokú škálu osobnostných práv, ktoré sa viažu na kľúčové hodnoty, ako sú zdravie, dôstojnosť, telesná integrita, súkromný a rodinný život jednotlivca.

Účelom právnej ochrany osobnosti je nielen formálne brániť pred zásahmi, ale predovšetkým zabezpečiť podmienky umožňujúce plnohodnotný rozvoj osobnosti a jej slobodnú realizáciu v spoločenskom a súkromnom živote. Právo na ochranu osobnosti je pritom vnímané ako jednotné právo, ktoré pozostáva z viacerých čiastkových práv, vzťahujúcich sa k abstraktne chápanému človeku ako autonómnej a dôstojnej bytosti.

Ak dôjde k zásahu do týchto práv, vzniká nemajetková ujma, ktorá sa vyznačuje vysokou mierou subjektivity, spočíva vo vnútornom prežívaní jednotlivca, jeho emóciách, psychickej nepohode či strate duševnej „rovnováhy“. Ide teda o ujmu, ktorú nemožno objektívne kvantifikovať rovnakým spôsobom ako poškodenie zdravia. Preto sa v tomto kontexte uplatňuje tzv. objektívne meradlo, podľa ktorého by sa za zásah do osobnostných práv považovala taká ujma, ktorú by za ujmu vnímala aj iná rozumná osoba nachádzajúca sa v rovnakom postavení ako poškodený.

Na rozdiel od nárokov zo škody na zdraví, v rámci ochrany osobnosti neexistuje bodové ohodnotenie či iný normatívny vzorec na výpočet náhrady. Určenie primeraného zadostučinenia za nemajetkovú ujmu je plne v rukách súdu, ktorý pri svojom rozhodovaní zohľadňuje závažnosť zásahu, intenzitu a trvanie jeho dôsledkov, ako aj konkrétne okolnosti prípadu vrátane postavenia poškodeného, miery zasiahnutia do jeho života a možnosti nápravy.

Záverom možno konštatovať, že ide o pozoruhodnú a dynamicky sa vyvíjajúcu oblasť práva, ktorá odráža meniace sa spoločenské hodnoty, vnímanie ľudskej dôstojnosti a potrebu spravodlivej kompenzácie nemajetkovej ujmy. Práve tieto nároky si vyžadujú citlivý a vyvážený prístup, ktorý zohľadňuje nielen právne normy, ale aj širší kontext ujmy a jej chápania v spoločnosti. Nielen vo vzťahu k primárnym obetiam, ale aj k obetiam sekundárnym, ktoré sú v aplikačnej praxi neraz posúvané do menejcenného postavenia, je potrebné zabezpečiť rovnakú mieru právnej ochrany a rešpektu voči utrpenej ujme.

V tomto procese zohrávajú kľúčovú úlohu súdy, ktoré rozhodujú o priznaní alebo nepriznaní nárokov konkrétnym poškodeným, domáhajúcim sa primeraného zadosťučinenia alebo iných náhrad v súvislosti so spôsobenou ujmou. Tieto rozhodnutia musia byť dostatočne odôvodnené, nielen s cieľom zabezpečiť právnu istotu a predvídateľnosť, ale aj preto, aby bolo možné spoľahlivo rozlíšiť jednotlivé nároky, porozumieť ich právnej podstate a identifikovať chránené hodnoty, ktoré sa prostredníctvom nich uplatňujú.

Napokon, aj najprecíznejšia právna úprava ostáva neúčinná, ak je v aplikačnej praxi interpretovaná spôsobom odporujúcim jej účelu a základným hodnotovým východiskám. Úlohou súdov preto nie je len technická aplikácia zákonných ustanovení, ale predovšetkým ich citlivá interpretácia v duchu zásad spravodlivosti a proporcionality.

Zachovávať však treba nielen práva poškodených, ale aj záujmy subjektov, ktorým je pripisovaná zodpovednosť za vznik ujmy, čo ešte výraznejšie podčiarkuje potrebu spravodlivého, nestranného a vyváženého rozhodovania zo strany súdov.

Práve sudcovská úloha sa v praxi uskutočňuje cestou odôvodneného rozsudku, ktorý je hlasom sudcu, akýmsi výlučným prostriedkom, prostredníctvom ktorého sa hlas súdnictva uskutočňuje v praxi.³⁵⁶ Aj rozsudok je občas kritizovaný. Sudca nemôže vo všeobecnosti na kritiku odpovedať, no to, čo musí povedať, má byť uvedené v rozsudku.³⁵⁷ V jadre teórie rozsudku je jasná a výstižná formulácia faktov, na konci ktorej musí byť uvedený právny záver.³⁵⁸ Slovanmi sudcu Najvyššieho súdu ČR, Petra Vojteka, vyčíslí utrpenie

³⁵⁶ BARAK, A. *Sudca v demokracii*. Bratislava: Kaligram, 2016, s. 281.

³⁵⁷ *Ibid.*, s. 281.

³⁵⁸ *Ibid.*, s. 282.

spôsobené poškodením zdravia je nesmierne ťažké, no je to úloha, ktorá sa musí vykonať.³⁵⁹

³⁵⁹ Soudce NS Petr Vojtek: *Vyčíslovat utrpení za poškození zdraví je strašně těžké, ale musíme to dělat.* [online]. Dostupné na: <https://www.ceska-justice.cz/2021/08/soudce-ns-petr-vojtek-vycislovat-utrpeni-za-poskozeni-zdravi-je-strasne-tezke-ale-musime-to-delat/>. [zobrazené 2025-02-15].

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

Monografie

- ALBRECHT, J.** *Občiansky zákonník*. Bratislava: Povereníctvo spravodlivosti, 1951. 373 s.
- BARAK, A.** *Sudca v demokracii*. Bratislava: Kaligram, 2016. 429 s. ISBN 9788081019210.
- BLAŽKE, J.** *Náhrada škody v novém československém právu*. Praha: Orbis, 1954. 194 s. Právnícké publikace, Sv. 23.
- CIRÁK, J., FICOVÁ, S.** a kol. *Občianske právo. Všeobecná časť*. Šamorín: Heuréka, 2009. 359 s. ISBN 9788089122516.
- CIRÁK, J.** *Ochrana osobnosti v slovenskom občianskom práve*. (Studia Iuridica Bratislavensia, Nr. 2). Bratislava: VO PF UK, 1994.. 108 s. ISBN 80-7160-060-1.
- DOLEŽAL, A., DOLEŽAL, T.** *Kauzalita v civilním právu se zaměřením na medicínskoprávní spory*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2016. 262 s. ISBN 978-80-87439-27-2.
- ELISCHER, D. et al.** *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy podle občanského zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona*. Praha: Leges, 2020. 398 s. ISBN 978-80-7502-382-7.
- FEKETE, I.** *Občiansky zákonník. Veľký komentár*. 1. diel a 2. diel. Žilina: Eurokódex, 2011. 2656 s. ISBN 978-80-89447-50-3.
- HLUŠÁK, M.** *Záujmy chránené zodpovednosťou za škodu*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2023. 156 s. ISBN 978-80-571-0643-2.
- HOLČAPEK, T.** *Dokazování v medicínskoprávních sporech*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. 212 s. ISBN 9788073576431.
- HULMÁK, M. a kol.** *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055 – 3014)*. Praha: C. H. Beck, 2014. 2080 s. ISBN 978-80-7400-287-8.
- HUNGR, P., DOBROVIČOVÁ, G.** *Sociológia práva*. Košice: Univerzita P. J. Šafárika, 1990. 251 s. ISBN 8070970901.
- JEHLIČKA, O., ŠVESTKA, J. a kol.** *Občanský zákoník. Komentár*. 4. vydanie. Praha: C. H. Beck, 1997. 961 s. ISBN 80-7179-147-4.
- JIRSA, J., HAVLÍČEK, K.** *Dokazování (úvahy o teorii a praxi)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. 296 s. ISBN 978-80-7676-102-5.
- JUDICIAL COLLEGE.** *Guidelines for the Assessment of General Damages in Personal Injury Cases*. 14. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2017. 94 s. ISBN 978-0-19-881452-8.
- KNAP, K., ŠVESTKA, J.** *Ochrana osobnosti podle československého občanského práva*. 2. prepracované a doplnené vyd. Praha: Panorama, 1989. 363 s. ISBN 80-7038-014-4.
- KNAP, K., ŠVESTKA, J.** *Ochrana osobnosti v čs. občanském právu*. Praha: Orbis, 1969. 292 s.

- KNAPP, V., LUBY, Š. a kol.** *Československé občianske právo*. 1. zväzok. 2. prepracované a doplnené vyd. Bratislava: Obzor, 1973. 504 s.
- KNAPP, V., HOLLÄNDER, P. a kol.** *Právne myslenie a logika*. Bratislava: Obzor, 1989. 83 s. ISBN 8021500077.
- KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J. a kol.** *Občanské právo hmotné*. 2. zväzok. 3. – 4. diel. Praha: Codex, 1995. 462 s. ISBN 80-85963-01-9.
- KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J. a kol.** *Občanské právo hmotné*. 1. zväzok. 1. – 2. diel. 2. aktualizované a doplnené vydanie. Praha: Codex, 1997. 352 s. ISBN 80-901683-1-0.
- KOZIOL, H., BYDLINSKI, P., BOLLENBERGER, R. et al.** *ABGB Kurzkommentar*. 6. Auflage. Wien: Verlag Österreich, 2020. 2624 s. ISBN 978-3-7046-8396-0.
- KOZIOL, H.** *Österreichisches Haftpflichtrecht*. Band I. Allgemeiner Teil. 4. vydanie. Wien: Jan Sramek Verlag 2020. 1002 s. ISBN 978-3-7097-0225-3.
- KOZIOL, H.** *Österreichisches Haftpflichtrecht*. 3. neubearb. Aufl. Wien: Manz, 1997. 618 s. ISBN 3214046888.
- KŘIVÁČKOVÁ, J., HAMULÁKOVÁ, K., TINTĚRA, T.** *K pojetí člověka a věci v novém soukromém právu*. Praha: C. H. Beck, 2015. 265 s. ISBN 987-80-7400-294-6.
- KUBOVÁ, D.** *Odčítání duševních útrap primárních obětí*. Praha: C. H. Beck, 2024. 152 s. ISBN 978-80-7400-945-7.
- LAZAR, J., ŠVESTKA, J. a kol.** *Československé občianske právo*. 2. zväzok. Bratislava: Obzor, 1987. 448 s.
- LAZAR, J. a kol.** *Základy občianskeho hmotného práva*. 1. a 2. zväzok. Bratislava: Wolters Kluwer (Iura Edition), 2004. 985 s. ISBN 8080780846.
- LUBY, Š.** *Práva príbuzné právam autorským*. *Rozpravy československé akademie věd*, roč. 73 (1963), č. 5, s. 79. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd.
- LUBY, Š.** *Prevenia a zodpovednosť v občianskom práve*. II. časť. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1958. 507 s.
- LUBY, Š.** *Prevenia a zodpovednosť v občianskom práve*. I. časť. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1958. 661 s.
- LUBY, Š.** *Zodpovednosť štátu za škodu spôsobenú rozhodnutím alebo úradným postupom*. Bratislava: Obzor, 1971. 153 s.
- MELZER, F., TÉGL, P. a kol.** *Občanský zákoník – velký komentář*. Svazek IX, § 2894 – 3081. Praha: Leges, 2018. 1728 s. ISBN 978-80-7502-199-1.
- MELZER, F.** *Metodologie nalézání práva: Úvod do právní argumentace*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. 296 s. ISBN 978-80-7400-382-0.
- NOVOTNÁ, M., ZORIČÁKOVÁ, V.** *Náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých blízkych osôb*. Bratislava: C. H. Beck, 2024. 252 s. ISBN 978-80-8232-059-9.
- PALANDT, O. (Hrsg.)**. *Bürgerliches Gesetzbuch: mit Nebengesetzen*. 79. Auflage. München: C. H. Beck, 2020. 3245 s. ISBN 9783406738005.
- PÚRY, F., VOJTEK, P.** *Nároky poškodeného v adhéznim řízení*. Praha: C. H. Beck, 2024. 274 s. ISBN 978-80-7400-989-1.

- ROZEHNAL, A.** *Strategie civilního procesu*. 3. rozšířené vydanie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2020. 262 s. ISBN 978-80-7380-798-6.
- STIEGLER, A. M.** *Schmerzensgeld für Schock und Trauerschäden: Rechtsvergleichende Analyse des Angehörigenbegriffes und der Mitverschuldensanrechnung*. Wien: Böhlau Verlag Ges.m.b.H., 2009. 260 s. ISBN 978-3-205-78199-8.
- ŠTEVČEK, M. a kol.** *Občiansky zákonník I. a II. zväzok. Komentár*. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019. 3344 s. ISBN 978-80-7400-770-5.
- TEŠINOVÁ, R., DOLEŽAL, T., POLICAR, R.** *Medicínske právo*. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019. 496 s. ISBN 9788071793182.
- TÝC, J.** *Náhrada škody pri pracovných úrazoch a chorobách z povolania*. Bratislava: Práca, 1986. 278 s.
- VESELÝ, V.** *Náhrada škody způsobené dopravními prostředky: komentář k zákonu ze dne 11. července 1951, č. 63 Sb., o odpovědnosti za škody způsobené dopravními prostředky*. Praha: Orbis, 1952. 218 s.
- VOLČKO, V., PÁZMÁNY, T., TOMKOVÁ, K., VOLČKOVÁ, L.** *Zákon o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia – komentár*. [Systém ASPI]. Bratislava: Wolters Kluwer. ISSN 2336-517X. [online]. Dostupné na: www.aspi.sk.
- VON BAR, CH., CLIVE, E., SCHULTE-NÖLKE, H. et al.** *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR)*. Volume IV. Mníchov: Sellier, European Law Publishers, 2009. 1604 s. ISBN 978-3-86653-098-0.
- VON BAR, CH., CLIVE, E., SCHULTE-NÖLKE, H. et al.** *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law; Draft Common Frame of Reference (DCFR) (Outline Edition)*. 2009. ISBN 978-3-86653-097-3. 648 s. [online]. Dostupné na: <https://saskig.pl/wp-content/uploads/2019/01/dfcr.pdf>.
- VON BAR, CH., DROBNIG, U.** *The Interaction of Contract Law and Tort and Property Law in Europe*. München: European Law Publishers, 2004. 541 s. ISBN 3-935808-20-8.
- ŽDÁREK, R., TĚŠINOVÁ, J., ŠKÁROVÁ, M., WALTR, W., PŮRY, F. a kol.** *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví*. Praha: C. H. Beck, 2015. 184 s. ISBN 978-80-7400-280-9.

Internetové zdroje

- NCZI (Národné centrum zdravotníckych informácií): Duševné zdravie Slovákov sa zhoršuje. Dostupné na: <https://www.nczisk.sk/Aktuality/Pages/NCZI-Dusevne-zdravie-Slovakov-sa-zhorsuje.aspx>.
- Principles of European Tort Law (PETL) – Czech Version. Dostupné na: <http://www.egtl.org/PETLCzech.html>.
- Dôvodová správa k zákonu č. 437/2004 Z. z. o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení, financovaní zdravotné-

ho poistenia, o zriadení Všeobecnej zdravotnej poisťovne a o zriaďovaní rezortných, odvetvových, podnikových a občianskych zdravotných poisťovní v znení neskorších predpisov. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=188038>.

SCOTTISH LAW COMMISSION. *Discussion Paper on Damages for Psychiatric Injury* [online]. Edinburgh: The Stationery Office Limited, 2002. 66 s. Dostupné na: <https://www.scotlawcom.gov.uk/files/7812/7892/7069/dp120_psychiatric_injury.pdf>.

Soudce NS Petr Vojtek: *Vyčíslovat utrpení za poškození zdraví je strašně těžké, ale musíme to dělat*. Dostupné na: <https://www.ceska-justice.cz/2021/08/soudce-ns-petr-vojtekvycislovat-utrpeni-za-poskozeni-zdravi-je-strasne-tezke-ale-musime-to-delat/>.

Príspevky v zborníkoch

ALUNARU, CH., CĂILEANU, S. Emotional suffer compensation of secondary victims in the Romanian civil law. In: NOVOTNÁ, M. (ed.). *Ujma zo straty ľudského života a jej náhrada v súkromnom práve*. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie XV. Lubyho právnické dni. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2022, s. 65 – 86. ISBN 978-80-224-1981-9.

DOLEŽAL, T. Odškodňování nemajetkových újem sekundárních obětí v ČR. In: NOVOTNÁ, M. (ed.). *Ujma zo straty ľudského života a jej náhrada v súkromnom práve*. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie XV. Lubyho právnické dni. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2022, s. 140 – 149. ISBN 978-80-224-1981-9.

HLUŠÁK, M. Úvahy o náhrade nemajetkovej ujmy sekundárných obetí de lege ferenda. In: NOVOTNÁ, M., ZORIČÁKOVÁ, V. (eds.). *Náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých a osobitosti nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v medicínskom práve v podmienkach slovenského a českého práva*. Bratislava: TINCT, 2021, s. 83 – 95. ISBN 978-80-973837-3-2.

JOSIPOVIĆ, T. Non-material damage in the case of death – judicial criteria for just pecuniary compensation. In: NOVOTNÁ, M. (ed.). *Ujma zo straty ľudského života a jej náhrada v súkromnom práve*. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie XV. Lubyho právnické dni. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2022, s. 37 – 58. ISBN 978-80-224-1981-9.

KOZIOL, H. Loss of life and its compensation under austrian law. In: NOVOTNÁ, M. (ed.). *Ujma zo straty ľudského života a jej náhrada v súkromnom práve*. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie XV. Lubyho právnické dni. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2022, s. 17 – 28. ISBN 978-80-224-1981-9.

KÜHN, Z. Má mít náhrada škody v soukromém právu sankční funkci? In: HAVEL, B., PIHERA, V. (eds.). *Soukromé právo na cestě. Eseje a jiné texty k jubileu Karla Eliáše*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 203 – 216. ISBN 9788073802653.

MELZER, F. Nová úprava základní skutkové podstaty deliktů odpovědnosti v českém právu. In: JURČOVÁ, M., NOVOTNÁ, M. (eds.). *Náhrada škody ako prostriedok nápravy v súkromnom práve*. Praha: Leges, 2016, s. 179 – 207. ISBN 978-80-7502-154-0.

- MELZER, F.** Odškodňovanie sekundárnych obetí: újma ze šoku jako újma na zdraví? In: NOVOTNÁ, M. (ed.). *Újma zo straty ľudského života a jej náhrada v súkromnom práve*. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie XV. Lubyho právnické dni. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2022, s. 121 – 132. ISBN 978-80-224-1981-9.
- NOVOTNÁ, M.** Spoluúčasť primárnej obete na spôsobení škody ako kritérium zníženia náhrady nemajetkovej ujmy sekundárnej obete? In: NOVOTNÁ, M., ZORIČÁKOVÁ, V. (eds.). *Náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých a osobitosti nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v medicínskom práve v podmienkach slovenského a českého práva*. Bratislava: TINCT, 2021, s. 35 – 51. ISBN 978-80-973837-3-2.
- SKLENÁROVÁ, M.** Kritériá pri určovaní výšky nemajetkovej ujmy sekundárnych obetí v rozhodovacej praxi súdov Slovenskej republiky. In: *Zborník príspevkov zo súťaže o najlepšiu prácu ŠVOČ*. [online], s. 97 – 117. ISBN 978-80-568-0500-8.
- SKLENÁROVÁ, M.** Využitie teórie „straty šance“ v slovenskom deliktnom práve a jej možný súbeh s inými nárokmi. In: NOVOTNÁ, M., ZORIČÁKOVÁ, V. *Dve strany jednej mince: problémy na pomedzí deliktneho, zmluvného a vecného práva*. Bratislava: Slovenská akadémia vied. Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2023, s. 220 – 235. ISBN 978-80-224-2026-6.
- ŠORL, R.** Náhrada nemajetkovej ujmy a náhrada za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia. O argumente z mlčania zákona. In: NOVOTNÁ, M., ZORIČÁKOVÁ, V. (eds.). *Náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých a osobitosti nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v medicínskom práve v podmienkach slovenského a českého práva*. Bratislava: TINCT, 2021, s. 133 – 139. ISBN 978-80-973837-3-2.
- ŠUSTEK, P.** Ontologická újma: Náhrada újmy usmrčenému? In: NOVOTNÁ, M. (ed.). *Újma zo straty ľudského života a jej náhrada v súkromnom práve*. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie XV. Lubyho právnické dni. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2022 s. 110 – 120.
- ŠUSTEK, P.** Sankční funkce náhrady újmy: skutečně? In: VOJČÍK, P., KOROMHÁZ, P., VADAS, E. (eds.). *Košické dni súkromného práva II., Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta*, 2018, s. 273 – 187. ISBN 978-80-8129-088-6.
- VOJTEK, P.** Kritéria pro výši náhrady nemajetkové ujmy pozostalých v české judikatuře. In: NOVOTNÁ, M. (ed.). *Újma zo straty ľudského života a jej náhrada v súkromnom práve*. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie XV. Lubyho právnické dni. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2022, s. 167 – 178. ISBN 978-80-224-1981-9.
- VON BAR, CH.** Loss of life: Legally relevant damage to whom? In: NOVOTNÁ, M. (ed.). *Újma zo straty ľudského života a jej náhrada v súkromnom práve*. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie XV. Lubyho právnické dni. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2022, s. 29 – 36. ISBN 978-80-224-1981-9.

Články v časopisoch

- CIFRA, A.** Medicínsky úkon a občianskoprávna zodpovednosť. *Psychiatria*, roč. 11 (2004), č. 3 – 4, s. 146 – 152. ISSN 1335-423X.
- DROBNÁ, T.** Zodpovednostné satisfakčné nároky a uplatnenie moderačného práva. *Právny obzor*, roč. 71 (1988), č. 8, s. 707 – 712. ISSN 0032-6984.
- DULAK, A.** Ako ďaleko sme si ešte blízki (na príklade rozhodovania o nemajetkovej ujme na zdraví). *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, roč. 68 (2022), č. 2, s. 173 – 187. ISSN 0323-0619.
- DULAK, A.** Dvakrát a inak (alebo niekoľko poznámok k rozhodovaniu o nárokoch na náhradu nemajetkovej ujmy podľa § 11 a nasl. a § 420 a nasl. Občianskeho zákonníka). *Súkromné právo*, roč. 2 (2016), č. 1, s. 22 – 26. ISSN 1339-8652.
- DULAK, A.** Hľadiská pre priznanie a mimoriadne zvýšenie náhrady bolestného a náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia. *Súkromné právo*, roč. 2 (2016), č. 2, s. 9 – 15. ISSN 1339-8652.
- DULAK, A.** Nie je ujma ako škoda (alebo keď gramatický výklad zákona nepostačuje). *Bulletin slovenskej advokácie*, roč. 22 (2016), č. 7 – 8, s. 10 – 14. ISSN 1335-1079.
- DVONČ, F.** Práva a povinnosti občanov podľa nového Občianskeho zákonníka. *Socialistické súdnictvo*, roč. 16 (1964), č. 4, s. 97 – 102. ISSN 0231-7621.
- ELISCHER, D.** Protiprávnosť – čo je jejím zdrojom v súkromnom právu? *Časopis pro právní vědu a praxi*, roč. 24 (2016), č. 4, s. 501 – 526. Brno: Masarykova univerzita. ISSN 1210-9126 (print).
- ERDOŠOVÁ, A.** „Krátke“ pojednanie o škodách, ujmach a ich náhradách vo svetle judikatury súdov vnútroštátnych, českých, Súdneho dvora EÚ i Európskeho súdu pre ľudské práva. *Bulletin slovenskej advokácie*, roč. 21 (2015), č. 1 – 2, s. 14 – 29. ISSN 1335-1079.
- HANUŠ, L.** Ke smyslu a účelu práva z pohľadu interpretácie právnych predpisu: argumentaci teleologickým výkladem (vázanosti soudce zákonem). *Právny obzor*, roč. 92 (2009), č. 2, s. 97 – 122. ISSN 0032-6984.
- HLUŠÁK, M.** Glosa k nálezu Ústavného súdu SR sp. zn. II ÚS 695/2017 z 5. 12. 2018 (výklad pojmu „škoda“). *Súkromné právo*, roč. 5 (2019), č. 5, s. 218 – 219. ISSN 1339-8652.
- CSACH, K.** Glosa k uzneseniu Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 295/2017 z 9. 5. 2017 (ochranný účel normy a zodpovednosť za bankový dohľad). *Súkromné právo*, roč. 3 (2017), č. 5, s. 220 – 221. ISSN 1339-8652.
- JANOUSSEK, M.** Odškodňovanie podľa zásad slušnosti? *Právní rozhledy*, roč. 23 (2015), č. 19, s. 667 – 674. ISSN 1210-6410.
- JELÍNEK, N.** Náhrada škody. *Sudca z lidu*, roč. 7 (1955), č. 2, s. 22 – 26.
- KADEČKA, S.** Prostředky občianskoprávní ochrany osobnosti v soudní praxi. *Časopis pro právní vědu a praxi*, roč. 7 (199), č. 2, s. 179 – 187. ISSN 1210-9126.

- KERECMAN, P.** O náhrade imateriálnej ujmy spôsobenej pozostalým usmrtením blízkej osoby podľa ustanovení o ochrane osobnosti. *Justičná revue*, roč. 53 (2001), č. 2, s. 162 – 182. ISSN 1335-6461.
- KLAPÁČ, J.** Občianskoprávna ochrana osobnostných a osobných práv. *Socialistické súdnictvo*, roč. 26 (1974), č. 9, s. 13 – 22. ISSN 0231-7621.
- KLAPÁČ, J.** Problémy a úlohy právnej úpravy starostlivosti o životné prostredie. *Právnické štúdie*, roč. 24 (1978), č. 1, s. 131 – 170. ISSN 0551-9039.
- KOVÁČ, P., MEDVEĐOVÁ, S.** Nový slovenský zákon o odškodnení za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia. *Zdravotnícke právo v praxi*, 2004, č. 4, s. 83 – 86. ISSN 1214-2883.
- LAVICKÝ, P., DOLEŽAL, T.** Pojetí náhrady nemajetkové ujmy při ublížení na zdraví podle nového občanského zákoníku a s tím spojené procesní aspekty. *Právní rozhledy*, roč. 22 (2014), č. 10, s. 358 – 363. ISSN 1210-6410.
- MALIŠ, D.** Co patří do tzv. dalších nemajetkových újem při ublížení na zdraví? *Bulletin advokacie*, roč. 27 (2019), č. 3, s. 19 – 23. ISSN 1210-6348 (print).
- MANDELÍK, J.** Náhrada nemajetkovej ujmy – ad hoc novela Občianskeho zákonníka? *Bulletin Slovenskej advokácie*, roč. 25 (2019), č. 11, s. 8 – 15. ISSN 1335-1079.
- NOVOTNÁ, M.** Glosa k rozsudku NS SR sp. zn. 2 Cdo/73/2006 z 30. 1. 2007 (R 61/2008). *Súkromné právo*, roč. 6 (2021), č. 5, s. 185 – 189. ISSN 1339-8652.
- NOVOTNÁ, M.** O kauzalite, jej ustálení a špecifických prípadoch kauzality. *Súkromné právo*, roč. 9 (2023), č. 2, s. 38 – 43. ISSN 1339-8652.
- PACÁK, J.** Náhrada škody za pracovné úrazy. *Sudca z ľudu*, roč. 7 (1957), č. 8, s. 103 – 105.
- ROD, A.** Bolesťné podľa nového občianskeho zákonníka. *Právny obzor*, roč. 34 (1951), č. 1, s. 173 a nasl. ISSN 0032-6984.
- SANNA, P.** The Recoverability of the Loss of the Right to Life per se: A Brief European Overview. *The Italian Law Journal*, vol. 04 (2018), no. 01, s. 149 – 167. ISSN 2421-2156.
- SKLENÁROVÁ, M.** Prípustnosť náhrady „stratenej šance“ v slovenskom deliktnom práve. *Súkromné právo*, roč. 8 (2022), č. 2, s. 210 – 216. ISSN 1339-8652.
- ŠORL, R.** Náhrada nemajetkovej ujmy (bolesťné za smútok) pozostalého príbuzného. Stav a východiská 1. časť. *Bulletin slovenskej advokácie*, roč. 23 (2017), č. 9, s. 6 – 19. ISSN 1335-1079.
- ŠORL, R.** Náhrada nemajetkovej ujmy (bolesťné za smútok) pozostalého príbuzného. Stav a východiská 2. časť. *Bulletin slovenskej advokácie*, roč. 23 (2017), č. 10, s. 10 – 21. ISSN 1335-1079.
- ŠTEVČEK, M.** Civilnoprávne nároky oprávnených osôb po smrti blízkej osoby. *Notitiae ex Academia Bratislavensi Iurisprudentiae*, roč. 2 (2008), č. 1, s. 164 – 173. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva. ISSN 1337-6810.
- TOMEŠ, I.** Zamyšlení nad jednou oslavou (O mezinárodním roku lidských práv). *Socialistická zákonnost*, roč. 16 (1968), č. 12, s. 706. ISSN 0037-8305.

- TROJČÁKOVÁ, V.** Určovanie výšky náhrady nemajetkovej ujmy sekundárných obetí. *Súkromné právo*, roč. 6 (2020), č. 3/20203, s. 110 – 116. ISSN 1339-8652.
- V. P.** Náhrada škody. *Sudca z ľudu*, roč. 4 (1952), č. 10, s. 218 – 222.
- VOZÁR, J.** Nemajetková ujma a primerané zadostučinenie v práve nekalej súťaže a v autorskom práve. *Justičná revue*, roč. 93 (2010), č. 4, s. 323 – 332. ISSN 0032-6984.
- ZORIČÁKOVÁ, V.** Čo vlastne kompenzuje náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých blízkých osôb? *Súkromné právo*, roč. 8 (2022), č. 1, s. 23 – 25. ISSN 1339-8652.

Články dostupné online

- KOCH, A.** *The Dynamics of Tort Law in Europe – Two Decades of Accumulated Experience* [online], s. 711 – 740. Dostupné na: <https://ulb-dok.uibk.ac.at/ulbtirolfodok/download/pdf/8648052>.
- HEWETT, D.** *A critical Review of Bereavement Damages in England and Wales*. [online]. 2015, s. 1 – 32. Dostupné na: <<https://www.aber.ac.uk/en/media/departmental/lawampcriminology/researchpages/pdf/publications/auslcj2015/A-Critical-Review-of-Bereavement-Damages-in-England-andWales.pdf>>.
- SMRŽ, I.** Duševní újmy na zdraví a jejich odčítávání v civilním právu. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky*, roč. 9 (2019), č. 2, s. 15 – 44. [online]. ISSN 1804-8137. Dostupné na: <https://medlawjournal.ilaw.cas.cz/index.php/medlawjournal/article/view/184>.
- ŠTEFANKO, J., ČENTÍK, T.** Sťaženie spoločenského uplatnenia c/a nemajetková ujma. *Ulpianus*, 2017. [online]. ISSN 2644-528X. Dostupné na: <https://www.ulpianus.sk/blog/stazenie-spolocenskeho-uplatnenia-ca-nemajetkova-ujma>.
- TURČAN, M.** K argumentu e silentio a argumentu ex dicto. *Právní prostor*, 2017. [online]. ISSN 2336-4114. Dostupné na: <https://www.pravni prostor.cz/clanky/ostatni-pravo/k-argumentu-e-silentio-a-argumentu-ex-dicto#note-1>.
- ŽIVĚLOVÁ, A.** Umožňuje nový občanský zákoník přiznat v řízení o náhradě nemajetkové újmy punitive damages? *Bulletin české advokacie*, 2016. [online]. ISSN 1805-8280. Dostupné na: <http://www.bulletin-advokacie.cz/umoznuje-novy-obcansky-zakonik-priznat-v-rizeni-o-nahrade-nemajetkove-ujmy-punitive-damages>.

SÚDNE ROZHODNUTIA

A. KRAJSKÉ SÚDY

Slovenská republika

Rozsudok Krajského súdu v Prešove sp. zn. 16Co/9/2012 z 23. marca 2012
Rozsudok Krajského súdu v Trnave sp. zn. 24 Co 202/2011 z 11. júla 2012
Rozsudok Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 2 Co 67/2012 z 28. augusta 2013
Rozsudok Krajského súdu v Prešove sp. zn. 16Co/107/2013 z 30. septembra 2013
Rozsudok Krajského súdu v Nitre sp. zn. 9Co/330/2012 z 2. októbra 2013
Rozsudok Krajského súdu v Žiline sp. zn. 8 Co 264/2013 z 27. októbra 2013
Rozsudok Krajského súdu v Nitre sp. zn. 5 Co 255/2013 z 12. decembra 2014
Rozsudok Krajského súdu v Trenčíne sp. zn. 5Co/466/2014 zo 14. januára 2015
Rozsudok Krajského súdu v Trnave sp. zn. 10Co/909/2015 z 20. apríla 2016
Rozsudok Krajského súdu v Žiline sp. zn. 10Co/550/2015 z 27. apríla 2016
Rozsudok Krajského súdu v Nitre sp. zn. 9Co/8/2017 z 30. novembra 2017
Rozsudok Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 9Co/261/2017 z 24. januára 2019
Rozsudok Krajského súdu v Trnave sp. zn. 25Co/163/2018 z 23. apríla 2019
Rozsudok Krajského súdu v Žiline sp. zn. 10Co/21/2020 z 23. júla 2020
Rozsudok Krajského súdu v Trnave sp. zn. 24Co/51/2022 z 22. marca 2023
Rozsudok Krajského súdu v Prešove sp. zn. 12Co/29/2022 z 26. septembra 2023
Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 17Co/86/2022 z 27. septembra 2023
Rozsudok Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 4Co/49/2023 z 27. marca 2024
Rozsudok Krajského súdu v Prešove sp. zn. 11Co/25/2023 z 23. mája 2024
Rozsudok Krajského súdu v Žiline sp. zn. 10Co/124/2022 z 30. mája 2024

Česká republika

Rozsudok Vrchného súdu v Olomouci sp. zn. 1 Co 2/2010 z 5. mája 2010

B. NAJvyšší SÚD

Slovenská republika

Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 2Cdo/73/2006 z 30. januára 2007 (R 6/2008)
Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 5 Cdo 142/2007 z 30. júna 2008
Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3 Cdo 92/2008 z 30. júla 2008
Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 1Cdo/100/2009 z 30. novembra 2009

Uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 5 Cdo 42/2009 z 3. februára 2010
Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 5 Cdo 108/2009 z 19. mája 2010
Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 1Cdo/77/2009 z 27. októbra 2010
Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 5 Cdo /265/2009 zo 17. februára 2011
Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 6Cdo/212/2010 z 13. septembra 2011
Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4Cdo/139/2011 z 30. októbra 2012
Uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3Cdo/228/2012 z 26. septembra 2013
Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 7 Cdo 65/2013 z 28. mája 2014 (R 1/2015)
Uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3 Cdo 178/2014 z 13. augusta 2015
Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3 Cdo 301/2012 z 31. marca 2016
Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 6 MCdo 1/2016 z 31. júla 2017 (R 61/2018)
Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4To/8/2020 z 2. decembra 2020
Uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 7 Cdo 252/2021 z 31. marca 2022 (R 3/2022)
Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4Cdo/180/2022 z 28. marca 2023
Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 7Cdo/103/2023 z 24. augusta 2024
Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4Cdo/151/2023 z 28. novembra 2024

Česká republika

Rozsudok Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 30 Cdo 2304/99 z 26. júla 2000
Rozsudok Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 30 Cdo 179/2004 z 30. septembra 2004
Uznesenie Najvyššieho súdu ČR sp. zn. Cdo 1883/2005 z 27. septembra 2005
Rozsudok Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 30 Cdo 1088/2005 z 29. júna 2006
Rozsudok Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 30 Cdo 2116/2006 z 31. októbra 2006
Uznesenie Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 25 Cdo 2275/2005 z 24. apríla 2007
Rozsudok Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 30 Cdo/154/2007 z 28. júna 2007
Rozsudok Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 30 Cdo 2033/2009 z 18. júna 2009
Uznesenie Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 30 Cdo 2835/2011 z 31. januára 2012
Uznesenie Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 25 Cdo 2245/2017 z 1. novembra 2017
Rozsudok Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 25Cdo/281/2019 z 14. apríla 2020
Rozsudok Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 25 Cdo 1752/2019 z 17. decembra 2020
Rozsudok Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 25Cdo/2315/2019 z 28. apríla 2021
Rozsudok Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 25 Cdo 2077/2024 z 27. februára 2025

Poľská republika

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Poľskej republiky, č. III CZP 31/08 z 9. septembra 2008

C. ÚSTAVNÝ SÚD

Slovenská republika

Uznesenie Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 418/09 z 15. decembra 2009

Uznesenie Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 426/2014 z 13. augusta 2014

Nález Ústavného súdu SR sp. zn. III. ÚS 351/2014 z 15. októbra 2014

Nález Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 424/2012 zo 6. novembra 2014

Nález Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 695/2017 z 05. decembra 2018

Nález Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 406/2020 z 28. januára 2021

Nález Ústavného súdu SR sp. zn. III. ÚS 263/2020 z 23. februára 2021

Nález Ústavného súdu SR sp. zn. PL. ÚS 18/2020 z 25. septembra 2024

Česká republika

Nález Ústavného súdu ČR sp. zn. II. ÚS 517/99 z 1. marca 2000

Nález Ústavného súdu ČR sp. zn. IV.ÚS 315/01 z 28. mája 2002

Nález Ústavného súdu ČR sp. zn. Pl. ÚS 16/04 z 4. mája 2006

Nález Ústavného súdu ČR sp. zn. II. ÚS 1564/20 z 1. februára 2020

Nález Ústavného súdu ČR sp. zn. I. ÚS 1222/22 z 27. júna 2023

D. EURÓPSKY SÚD PRE ĽUDSKÉ PRÁVA

Rozsudok EŠLP vo veci Niemitz proti Nemecku zo 16. decembra 1992

Rozsudok EŠLP vo veci Burghartz proti Švajčiarsku z 22. februára 1994

Rozsudok EŠLP vo veci Mikulič proti Chorvátsku zo 7. februára 2002

Rozsudok EŠLP vo veci Pretty proti Spojenému kráľovstvu z 29. apríla 2002

Rozsudok EŠLP vo veci Evans proti Spojenému kráľovstvu z 10. apríla 2007

Rozsudok EŠLP vo veci Mižigárová proti Slovenskej republike zo 14. decembra 2010

Rozsudok EŠLP vo veci Bergman proti Českej republike z 27. októbra 2011

Rozsudok EŠLP vo veci Gaughran proti Spojenému kráľovstvu z 13. februára 2020

Rozsudok EŠLP vo veci Nachova proti Bulharsku zo 6. júla 2005

O AUTORKE

JUDr. Michaela Sklenárová, PhD. je absolventkou Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave. Počas svojho pôsobenia na Katedre obchodného a občianskeho práva sa aktívne venuje pedagogickej a vedecko-výskumnej činnosti. Zároveň sa podieľa na študentskej vedeckej a odbornej činnosti a zúčastňuje sa projektov fakulty. Absolvovala odborné stáže v justícii.

V súčasnosti pôsobí aj v advokácii. Jej odborné zameranie sa orientuje na oblasť občianskeho práva. Vo svojej publikačnej činnosti sa venuje najmä občianskemu procesnému právu, otázkam náhrady škody, vecných práv a ochrany osobnosti.

